

**Черкаський інститут пожежної безпеки
імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України
Національний університет цивільного захисту України (м. Харків)
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
Національна академія внутрішніх справ (м. Київ)
Львівський державний університет внутрішніх справ
Одеський державний університет внутрішніх справ
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
Черкаська медична академія**

***Організаційно-управлінське та
економіко-правове забезпечення діяльності
Єдиної державної системи цивільного захисту
(ЄДСЦЗ)***

***МАТЕРІАЛИ
IV Всеукраїнської науково-практичної конференції
курсантів і студентів***

22 березня 2019 року

м. Черкаси

ОРГКОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Голова оргкомітету:

Гора В. А. – начальник факультету цивільного захисту Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, канд. пед. наук, доцент, підполковник с. ц. з.

Члени оргкомітету:

Горбаченко Ю. М. – доцент кафедри управління у сфері цивільного захисту Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, канд. іст. наук, доцент, підполковник с. ц. з.

Джулай О. М. – начальник навчально-методичного відділу Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, канд. техн. наук, доцент, полковник с. ц. з.

Кришталь Т. М. – завідувач кафедри управління у сфері цивільного захисту Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, д-р екон. наук, доцент;

Обрусна С. Ю. – професор кафедри управління у сфері цивільного захисту Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, д-р юрид. наук, доцент;

Пасинчук К. М. – доцент кафедри управління у сфері цивільного захисту Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, канд. пед. наук, полковник с. ц. з.;

Чубань В. С. – доцент кафедри управління у сфері цивільного захисту Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, канд. екон. наук, доцент.

Секретар оргкомітету:

Тарасов С. С. – викладач кафедри управління у сфері цивільного захисту Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, капітан с. ц. з.

Організаційно-управлінське та економіко-правове забезпечення діяльності Єдиної державної системи цивільного захисту (ЄДСЦЗ): Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції курсантів і студентів. – Черкаси: ЧІПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2019. – 192 с.

ISBN 978-966-920-409-7

Матеріали збірника присвячені актуальним проблемам організаційно-управлінського, економічного та нормативно-правового забезпечення діяльності органів управління та підрозділів Єдиної державної системи цивільного захисту. У публікаціях досліджуються: нормативно-правове регулювання діяльності суб'єктів ЄДСЦЗ; організаційно-управлінські аспекти забезпечення діяльності ЄДСЦЗ; соціально-економічне забезпечення діяльності ЄДСЦЗ; проблеми соціальної реабілітації та медичного забезпечення в сучасних умовах.

Рекомендовано до друку вченою радою факультету цивільного захисту
Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України
(протокол № 7 від 21 лютого 2019 р.)

Дозволяється публікація матеріалів збірника у відкритому доступі експертною
комісією інституту з питань таємниці
(протокол № 20 від 05 березня 2019 р.)

УДК 365.13:658

Шановні учасники конференції!

Щиро вітаю Вас із нагоди відкриття IV Всеукраїнської науково-практичної конференції курсантів і студентів «Організаційно-управлінське та економіко-правове забезпечення діяльності Єдиної державної системи цивільного захисту (ЄДСЦЗ)».

Тематичні напрями роботи секцій конференції сформовані з урахуванням теоретичних і практичних питань сфери цивільного захисту. Це стан та проблеми нормативно-правового регулювання ЄДСЦЗ, організаційно-управлінське та соціальне-економічне забезпечення діяльності ЄДСЦЗ, а також проблеми соціальної реабілітації та медичного забезпечення в сучасних умовах.

Європейська інтеграція України зобов'язує нашу державу забезпечити ефективне функціонування державних інститутів, які гарантуватимуть додержання конституційних прав громадян на безпеку та захист життя, здоров'я і власності.

Одним із таких завдань є утворення служби із захисту населення, територій, майна і довкілля від різного виду надзвичайних ситуацій як органу європейського зразка. Нагальна необхідність наукових розробок у сфері управління цивільного захисту підвищується з огляду на глобальні зміни у світовому господарстві, виникнення нових видів небезпек і загроз, таких, як поширення міжнародного тероризму, військових дій, значного погіршення біосферно-екологічного середовища, природних катаклізмів та інших, на які світове співтовариство ще не знайшло гарантованих механізмів протидії. Проведення нашої конференції є важливою

складовою становлення та розвитку Єдиної державної системи цивільного захисту України та взаємодії її суб'єктів.

Сподіваюсь, що доповіді і дискусії в рамках сьогоднішньої конференції дозволять її учасникам обмінятися своїм досвідом і зробити істотні кроки вперед у пошуку оптимальних шляхів вирішення проблемних питань із забезпечення цивільної безпеки в Україні, а також залишать тільки позитивні враження і дадуть поштовх до подальших наукових досліджень.

Бажаю учасникам конференції плідної співпраці, активного обміну науковими доробками та досвідом, які сприятимуть вирішенню складних та важливих питань, що стоять перед ЄДСЦЗ.

*В. о. начальника
Черкаського інституту пожежної безпеки
імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України,
кандидат технічних наук, професор
О. М. Тищенко*

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ

Баранов С. О.

НК – Рибалка О. В., канд. юрид. наук

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Встановлення та підтримання громадського порядку є необхідною передумовою захищеності особи в суспільстві, забезпечення громадського спокою, створення максимально сприятливих умов для нормального та безперебійного функціонування державних та приватних організацій, виховання поваги до суспільства та дотриманні громадської моралі.

Протидія злочинам проти громадського порядку – один з пріоритетних напрямів внутрішньої політики України, спрямована на захист прав, свобод та законних інтересів людини [1, 135]; є дієвим способом захисту нормальних умов життя людей.

В науковій літературі останніх років прослідковується досить активне дослідження проблематики особливостей застосування кримінально-правових норм з охорони громадського порядку. Це зумовлено, тим, що – по-перше, недодержання моральності, її принципів і правил призводить до особистої трагедії особи, спонукає її до вчинення злочинів та інших анти суспільних проступків, по-друге, забезпечення громадського порядку розглядається як одна з обов'язкових умов нормального розвитку будь-якої держави, ефективної системи запобігання злочинам [1, 135].

Проблеми кримінально-правової охорони громадського порядку досліджували у своїх працях такі вчені, як: П. П. Андрушко, С. Ф. Денисов, М. І. Бажанов, І. М. Даньшин, В. В. Кузнецов, І. М. Копотун, В. Я. Настюк, І. Я. Козаченко, М. Й. Коржанський, В. О. Навроцький, В. В. Сташис та ін.

Злочини проти громадського порядку передбачені Розділом XII КК України від 5 квітня 2001 року. Також, Пленум Верховного суду України у своїх постановах надає роз'яснення окремим спірним питанням, що виникають при застосуванні кримінально-правових норм про відповідальність за злочини проти громадського порядку. Зокрема, це постанова Пленуму ВСУ «Про судову практику у справах про хуліганство» від 22 грудня 20016 року № 10 та постанова Пленуму ВСУ «Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини неповнолітніх» від 16 квітня 2004 року № 5.

Разом з тим, на сьогодні залишаються не вирішені ряд спірних питань в слідчій та судовій практиці реалізації кримінально-правової охорони громадського порядку, що намагаються бути вирішені шляхом наукових досліджень та їх результатами.

При кваліфікації злочинів проти громадського порядку важливе практичне значення має встановлення окремих форм об'єктивної сторони складу, способів вчинення злочину та характеру діяння.

Особливістю об'єктивної сторони злочинів проти громадського порядку є прояв активних дій, що створюють суспільно-небезпечні наслідки у сфері громадського порядку [2, 327]. При цьому здебільшого наслідками таких дій є завдання шкоди не лише безпосередньому об'єкту злочину (нормальним умовам життя), також, факультативним об'єктам, зокрема життю, здоров'ю, гідності людини, власності, нормальній діяльності транспорту, підприємств, установ чи організацій та ін.

Об'єктивна сторона досліджуваних злочинів проявляється в наступних формах: організація групових дій або керівництво ними, активна участь у групових діях, що призвело до грубого порушення громадського порядку (ст. 293 КК України); підбурюванні людей, які стихійно зібралися, до масових виступів, насильства над людьми, погромів, підпалів, захоплення будинків, споруд, насильницького виселення громадян, знищення майна, збройного опору представникам влади (ст. 294 КК України); публічні заклики до погромів, підпалів, знищення майна, захоплення будівель чи споруд; заклики до насильницького виселення громадян, що загрожують громадському порядку; розповсюдження, виготовлення чи зберігання з метою зберігання матеріалів такого змісту (ст. 295 КК України); активні дії, що грубо порушують громадський порядок – характеризуються особливою зухвалістю та винятковим цинізмом (ст. 296 КК України).

Цілком можна погодитися з думкою І. М. Копотун, який акцентує увагу на те, що важливою особливістю злочинів проти громадського порядку є особа злочинця. Зокрема І. М. Копотун характеризує порушника громадського порядку як особу глибоко негативну, яка заслуговує суворого морального осуду суспільства. Учинення таких злочинів свідчить про наявність у винних антигромадських навиків, традицій і, водночас, про відсутність низки соціально необхідних якостей, зокрема, почуття громадського обов'язку, честі, совісті, відчуття поваги до людей, ввічливості тощо.

Порушники громадського порядку характеризуються відсталим етико-психологічним розвитком, примітивними запитами, слабким емоційним вихованням. У зв'язку з цим, вони без вагань заподіюють шкоду іншим людям. Їм властиві егоїзм і чванливість своїм нахабством. Найчастіше порушники громадського порядку мають низький рівень освіти, професійної підготовки, часто зловживають алкогольними напоями. Значна їх частина вчиняє злочини не вперше, піддавалася адміністративній відповідальності. Основна властивість особи злочинця – порушника громадського порядку – це його суспільна небезпека, що полягає в реальній загрозі здійснення ним злочинних дій, здатності за певних умов і надалі вчиняти так само. Суспільна небезпека злочинця є результатом, вираженням його соціальної зіпсованості, а не природженою властивістю його особи [3, 216].

Основними чинниками формування зазначеного типу особи та вчинення суспільно-небезпечних діянь у галузі соціального спілкування є загострення економічної, соціальної і суспільно-моральної обстановки в Україні. Усі сфери життя пронизані глибокими суперечностями: спад виробництва, зниження життєвого рівня багатьох людей, безробіття, падіння суспільної моралі, зниження законслухняності громадян, жорстокість і озлобленість, незахищеність особи, призводить до погіршення нормальних умов життя в сфері громадського порядку.

Вказані тенденції сприяли посиленню кримінально-правової охорони громадського порядку, в тому числі включення нових складів злочинів, їх згрупування. Проте вважаємо, що на сьогодні конструювання ряду злочинів потрібно доповнити уточненням додаткових ознак, що дозволить усунути практичні помилки при застосуванні кримінальної відповідальності за порушення громадського порядку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кузнецов В. В. Основні напрями вдосконалення кримінально-правової охорони громадського порядку та моральності / В. В. Кузнецов, В. Д. Чабанюк // Науковий вісник Херсонського національного університету. – випуск 1-6. Том 3. – 2014. – С. 135-139.
2. Кримінальне право України: Особлива частина : Підручник / М. І. Бажанов, Ю. В. Баулін, В. І. Борисова та ін.; За ред. проф. М. І. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація. // 3-е вид., перероб. і доп. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 544 с.
3. Копотун І. М. Кримінально-правова охорона громадського порядку: загальна характеристика / І. М. Копотун // Науковий вісник національної академії внутрішніх справ. – № 6. – 2011. – С. 215-216.
4. Кузнецов В. В. Кримінально-правова охорона громадського порядку та моральності: стан та перспективи удосконалення / В. В. Кузнецов // Вісник Вищої ради юстиції. – № 4 (8). – 2011. – С. 84-93.

**ДОСЛІДЖЕННЯ МАТЕРІАЛІВ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ISO
ДЛЯ АДАПТАЦІЇ НОРМАТИВНОЇ БАЗИ ДЕРЖАВНОЇ СИСТЕМИ
СТРАХОВОГО ФОНДУ ДОКУМЕНТАЦІЇ ДО ВИМОГ
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СИСТЕМИ ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ**

Болбас О. М., Шевченко І. І.

НК – Кривулькін І. М., канд. фіз.-мат. наук

*Науково-дослідний, проектно-конструкторський та технологічний інститут
мікрографії, м. Харків, Україна*

У зв'язку з активізацією євроінтеграційних процесів в Україні, розвитком міжнародного співробітництва, участю у сфері відносин міжнародного розподілу та виробничій кооперації, розширення міжнародної торгівлі вимагає використання та гармонізації міжнародних стандартів для вирішення низки питань у різних секторах та для допомоги відкритих ринків.

Міжнародні стандарти є джерелом найважливішої інформації, оскільки в них зібрано норми і правила, основані на досягненнях у різних галузях техніки, технології, практичного досвіду. Вони відіграють значну роль в міжнародній торгівлі, захисті навколишнього середовища, в удосконаленні програм безпеки й охорони здоров'я, покращення якості життя та розвитку економіки.

Для використання міжнародного досвіду під час проведення наукових робіт у сфері страхового фонду документації (далі – СФД) і сфері «Безпека у надзвичайних ситуаціях» та забезпечення їх відповідності вимогам міжнародних стандартів Науково-дослідний, проектно-конструкторський та технологічний інститут мікрографії виконує науково-дослідну роботу з дослідження міжнародних стандартів ISO за чотирма напрямками: «Фотографія», «Інформація та документація», «Управління документообігом», зокрема «Безпека», – сфера діяльності яких перетинається зі сферою СФД.

Протягом останніх 10 років за напрямом «Безпека» було опрацьовано та проаналізовано більш ніж 40 міжнародних стандартів, положення яких надано на розгляд фахівцям Українського науково-дослідного інституту цивільного захисту (УкрНДІ ЦЗ) згідно з Угодою про науково-технічне співробітництво. Міжнародні стандарти рекомендовано для використання під час виконання робіт у сфері «Безпека у надзвичайних ситуаціях».

Матеріали проаналізованих міжнародних стандартів [1 – 8] надають можливість оцінити ризики, вимоги та правила впровадження комплексу організаційних, технічних і спеціальних заходів для захисту населення в надзвичайних ситуаціях, а саме: здійснення планування, управління, контролю, підтримки та безперервного поліпшення системи управління аварійно-рятувальними роботами; впровадження системи управління безпекою в організаціях під час реагування на широкий спектр фінансових, комерційних, технічних та операційних ризиків, застосованих до організацій; ідентифікації та оцінки надзвичайних ситуацій; розроблення моделі попередження надзвичайних ситуацій та настанови з планування масової евакуації; надання методу попередження надзвичайних ситуацій шляхом колірного кодування сигналу небезпеки; представлення інформаційних та комунікаційних систем щодо управління надзвичайними ситуаціями; надання методу реагування на надзвичайні ситуації та етапів проведення експертної оцінки для зниження ризику стихійних лих; визначення термінів, що використовуються у стандартах сфери «Безпека та стійкість»; надання рекомендацій щодо планування масової евакуації з точки зору встановлення, впровадження, моніторингу, оцінки, перегляду та підвищення готовності; створення основи з планування масової евакуації від усіх виявлених небезпек для кожної сфери діяльності; надання вимог до системи управління безпекою; надання вимог щодо створення системи управління безперервністю бізнесу; представлення етапів проведення експертної оцінки для зниження ризику стихійних лих тощо.

Матеріали міжнародних стандартів створюють передумови для охорони та захисту довкілля, безпечної діяльності людей та економічного зростання.

Впровадження матеріалів міжнародних стандартів ISO сприяє підвищенню рівня якості науково-дослідних робіт та продуктивності праці, завдяки використанню передового міжнародного науково-технічного досвіду та гармонізації національної науково-технічної продукції з міжнародною.

ЛІТЕРАТУРА

1. Проведення експертизи міжнародних стандартів ISO та надання рекомендацій щодо адаптації нормативної бази державної системи СФД до вимог європейської системи технічного регулювання: звіт про НДР (заключний)/НДІ мікрографії; / кер. Кривулькін І. М.; викон.: С. В. Шунько [та ін.]. – Х., 2009. – 83 с. – № ДР 0109U001684.

2. Проведення експертизи міжнародних стандартів ISO, розроблення рекомендацій та надання пропозицій щодо адаптації нормативної бази державної системи СФД до вимог європейської системи технічного регулювання звіт про НДР (заключний) / НДІ мікрографії; // кер. О. В. Железцов; викон.: І. І. Шевченко [та ін.]. – Х., 2010. – 80 с. – № ДР 0110U005078.

3. Розроблення рекомендацій щодо удосконалення нормативної бази державної системи СФД відповідно до вимог європейської системи технічного регулювання на основі експертизи міжнародних стандартів ISO: звіт про НДР (заключний) / НДІ мікрографії; // кер. Беззубець Т. Я.; викон.: І. І. Шевченко [та ін.]. – Х., 2011. – 78 с. – № ДР 0111U004352.

4. Розроблення рекомендацій щодо гармонізації нормативної бази системи страхового фонду документації на відповідність проектам міжнародних стандартів ISO та використання їх у науково-технічній діяльності в державній системі страхового фонду документації: звіт про НДР (заключний) / НДІ мікрографії; // кер. Беззубець Т. Я.; викон.: І. І. Шевченко [та ін.]. – Х., 2012. – 48 с. – № ДР 0112U004152.

5. Аналізування матеріалів міжнародних стандартів ISO та розроблення рекомендацій щодо гармонізації нормативної бази державної системи страхового фонду документації з міжнародною: звіт про НДР (заключний) / НДІ мікрографії; // кер. Кривулькін І. М.; викон.: Болбас О. М. [та ін.]. – Х., 2013. – 63 с. – № ДР 0113U003290.

6. Дослідження матеріалів міжнародних стандартів ISO для адаптації нормативної бази державної системи страхового фонду документації до вимог європейської системи технічного регулювання та розроблення рекомендацій щодо гармонізації науково-технічної продукції сфери страхового фонду документації з міжнародною: звіт про НДР (заключний) / НДІ мікрографії; // кер. Кривулькін І. М.; викон.: Болбас О. М. [та ін.]. – Х., 2014-2015. – 91 с. – № ДР 0114U001774.

7. Розроблення рекомендацій щодо впровадження результатів досліджень матеріалів міжнародних стандартів для відповідності науково-технічної продукції страхового фонду документації вимогам міжнародної та європейської системи технічного регулювання: звіт про НДР (заключний) / НДІ мікрографії; // кер. Кривулькін І. М.; викон.: Новіков С. Д. [та ін.]. – Х., 2016-2017. – 91 с. – № ДР 0116U003607.

8. Дослідження міжнародних стандартів для адаптації нормативної бази державної системи страхового фонду документації до вимог європейської системи технічного регулювання та розроблення рекомендацій щодо застосування міжнародного досвіду у сфері формування, ведення і використання страхового фонду документації України: звіт про НДР (проміжний) / НДІ мікрографії; // кер. Болбас О. М. ; викон.: С. Д. Новіков [та ін.]. – Х., 2018. – 90 с. – № ДР 0116U003607.

КОРУПЦІЯ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЯВИЩЕ

Будовий А. В., Чікал А. В.

НК – Пасинчук К. М., канд. пед. наук

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Для вирішення питання про ефективність та доцільність запровадження системи заходів боротьби з корупцією важливим, на нашу думку, є перш за все з'ясування глибини та правильності розуміння сутності корупції. Дане питання є ключовим не тільки для дослідження корупції як правової категорії, а й дослідженню проблеми корупції в інших галузях науки, зокрема в соціології, політології, економіці.

Корупція – це соціальне явище, яке бере витoki у далекому минулому. Від античної доби й до сьогоднішніх днів значною проблемою політики в Європі є проблема контролю за особами та групами осіб, які ставлять власні інтереси вище за інтереси держави і суспільства в цілому. З появою такої соціальної групи, як чиновництво, корупція набула масштабного розмаху. Її міра та відвертість визначалися повнотою надання чиновництву влади над населенням та рівнем загального культурно-цивілізаційного розвитку самого суспільства.

Слушною вважається думка К. М. Абдієва, який у своєму дисертаційному дослідженні зазначив, що явище корумпованості, тобто підкупності та продажності чиновників, а також громадських діячів, на яких покладено виконання публічних функцій, відоме з найдавніших часів [1].

Термін «корупція» походить від сполучення латинських слів «correi» – декілька учасників однієї зі сторін зобов'язального відношення з приводу єдиного предмета і «gimpre» – ламати, ушкоджувати, порушувати, відміняти. У результаті утворився самостійний правовий термін – «corgimpre», що припускав діяльність декількох (не менше двох) осіб, метою яких є «псування», «ушкодження» нормального ходу судового процесу або процесу керування справами суспільства [2].

Вважається слушною думка М. І. Мельника про те, що соціальна сутність корупції визначається тим, що воно – явище правове, оскільки корупційні діяння, як і будь-які інші правопорушення – це продукт соціальної людської діяльності, результат функціонування суспільства [3].

Щодо правового значення, то прийнято вважати, що корупція у правовому значенні – це комплексне складне поняття, яке охоплює сукупність взаємопов'язаних правопорушень, як кримінально-правових, так адміністративно-правових і дисциплінарних. Такої думки дотримується більшість дослідників, які займаються проблемою корупції. Не зайвим буде відзначити, що з моменту проголошення незалежності України до прийняття Закону України «Про боротьбу з корупцією», проблема визначення поняття «корупція» набула яскраво вираженого політичного характеру. Відсутність законодавчого визначення терміну «корупція» давала змогу багатьом політичним діячам та посадовим особам вести мову про те, що неефективність боротьби з корупцією в державі залежала від того, що не існувало її правового визначення.

Не дивлячись на те, що в національній юридичній літературі існує багато визначень корупції, єдиного системного визначення, яке б охоплювало феномен корупції, не існує. І доречним вважається висловлювання М. І. Мельника на Міжнародному семінарі з питань відповідальності посадових осіб за корупційну діяльність про те, що центральним питанням відповідальності посадових осіб за корупційну діяльність на цей час залишається визначення такої діяльності та її видів [4]. З цього можна зробити висновок, що визначення поняття корупції, а також її основних проявів, залишається актуальним питанням і на сьогоднішній день.

Складність визначення терміну корупція в значній мірі пояснюється і тим, що в різних правових системах (а інколи і в різних країнах однієї правової системи) існують свої визначення даного терміну та кола дій, які визнаються корупційними. Як відзначив

Л. Холмс, у світі не існує чітко визначеного для всіх правових систем кола дій, які визнаються корупційними («концепція доречності») [5].

У національному законодавстві поняття корупції знайшло своє нормативне закріплення в статті 1 Закону України від 14.10.2014 № 1700-VII «Про запобігання корупції». Корупція – це використання особою, зазначеною у частині першій статті 3 вказаного Закону, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей [6].

ЛІТЕРАТУРА

1. Абдиев К. М. Понятие коррупции и система уголовно-правовых средств борьбы с ней (по материалам Кыргызской республики): Автореф. дис. ... к-та юрид. наук: 12.00.08 / Абдиев К. М. // Акад. МВД РФ. – М., 1995. – 21 с.
2. Бортошек М. Римское право. Определения. Понятия. Термины. / Бортошек М. – М.: Политиздат, 1989. – С.93.
3. М. І. Мельник. Корупція: сутність, поняття, заходи протидії: Монографія / М. І. Мельник. – К.: Атіка, 2001. – 304 с.
4. Я. Кураш. Міжнародний семінар з питання відповідальності посадових осіб за корупційну діяльність / Я. Кураш, І. Христич. // Право України. – 2001. – №10. – С. 134-135.
5. Холмс Л. Корупція та криза в посткомуністичних державах: Доповідь на міжнародній конференції «Корупція в сучасній політиці» (Англія, 14 – 16 листопада 1996 р.). – 40 с.
6. Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII «Про запобігання корупції».

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КОНСТИТУЦІЇ

Горіла К. В.

НК – Косяк С. М., канд. іст. наук

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Конституція (лат. устрій) – основний закон держави, що визначає суспільний і державний лад, виборчу систему, принципи організації та діяльності державних органів, основні права й обов'язки громадян [1, 266].

Однією з перших найдавніших збірок давньоукраїнського права є «Руська правда», датована XI-XIII ст. Вона складається з двох частин: перша – Правда Ярослава, містить у собі статті про порушення прав власності та кримінальну відповідальність, а друга – Правда Ярославичей, яка була укладена після смерті Ярослава Мудрого, стосувалася питань князівської влади та майна. Основна увага приділяється судовому процесу, врегулюванню цивільно-правових відносин та кримінально-процесуальному праву. Усі злочини, згідно з законом, поділялися на: протидержавні, майнові, злочини проти князя та проти особистості. Під час судового процесу справа над обвинуваченим нерідко заходила в глухий кут, саме тоді визначали провину людини за допомогою випробувань водою чи залізом. За злочин з наданням збитків понад шість гривень злодія кидали у воду. Він вважався невинним, якщо починав тонути. За викрадення великої суми грошей зазвичай застосовували розжарене залізо. Якщо на тілі підсудного не залишалося шрамів та опіків він вважався невинним. Здебільшого покарання зводилось до виплати грошової компенсації (виру). Частина грошей передавалася потерпілому, а інша частина – державі. Найтяжчою мірою покарання, за «Руською правдою», була ізоляція від суспільства злодія та його родини. Будинок разом з господарством конфісковували, а близькі

родичі втрачали всі права та свободи, перетворюючись на вигнанців. Слід зазначити, що законом заборонялось застосовувати смертну кару [2, 344].

Новою сторінкою в житті українського народу було прийняття найдавнішої у Європі Конституції (5 квітня 1710 р). Цей документ був підписаний у Бендерах Гетьманом Пилипом Орликом і отримав назву «Пакти й Конституції законів та вольностей Війська Запорозького» [3, 440]. Він став угодою між Гетьманом та козаками, які презентували український народ.

У преамбулі описується історія Війська Запорозького, далі – 16 параграфів у яких чітко визначені основи розбудови державності. Перший параграф стосується релігії. Пилип Орлик був переконаний, що тільки тоді прийде мир на українську землю, якщо серед населення буде поширена єдина православна віра. Автор також пише про необхідність встановлення цілісності української держави та її кордонів, захисту рідних земель, збереження традицій та устрою Війська Запорозького, піклування про жінок та дітей, розвиток військової справи. Документ передбачає встановлення парламентської республіки, де законодавча влада належить Генеральній старшині, а виконавча – Гетьману [3, 445]. На жаль, Конституція Пилипа Орлика не була втілена в життя, але цей документ був великим досягненням свого часу.

Потреба в укладанні конституційних договорів, як правило, виникає у країнах які перебувають на переломному етапі свого розвитку, корінним чином змінюють спосіб суспільного життя, організацію своєї державності [4, 11]. Таким періодом для України був кінець XIX – початок XX ст. – час революцій та становлення національної свідомості. Саме тоді на історичну арену вступає Центральна Рада. Вона приймає низку важливих документів, серед яких особливе положення займають чотири Універсали та Конституція Української Народної Республіки, що мала назву – «Статут про державний устрій, права та вольності УНР». У цьому документі закріплювались основні положення майбутнього державного устрою: законодавча влада в країні належала Всенародним зборам, судова – Генеральному Суду, виконавча – Раді Народних Міністрів. Було проголошено рівність усіх громадян, недоторканість особи, майна, скасовувалась смертна кара. Проте, в Конституції не було визначено чітко державних кордонів, державної мови, символіки та форм власності. На жаль, вона не була втілена у життя, оскільки була прийнята в останній день існування Центральної Ради, 29 квітня 1918 р.

Проголошення незалежності України 24 серпня 1991 р., розбудова суверенної держави, потребували прийняття Основного Закону країни – Конституції, в якій було б визначено свободи і обов'язки громадян, базові принципи організації влади в державі, спрямування економічного, соціального і політичного розвитку. Перший проект Конституції, розроблений у 1992 р., не був затвердженим через неузгодженість між основними гілками влади, щодо форми правління в Україні. З вересня 1994 р. розпочала роботу нова конституційна комісія, завданням якої було розробити такий документ, котрий відповідав би вимогам часу, а головне – послабив суперечності у владних структурах. Представлений законопроект – Конституційний договір 1995 р., передбачав функціонування органів влади за законом «Про державну владу і місцеве самоврядування в Україні». Обговорення, внесення змін і поправок продовжувалось ще майже рік. 28 червня 1996 р., на п'ятому році після проголошення незалежності, більшістю голосів (315) Верховна Рада України прийняла Конституцію незалежної України.

Згідно з Конституцією державна влада в Україні поділяється на: законодавчу, виконавчу та судову. Саме такий поділ державної влади пропонував П. Орлик у документі: «Пакти й Конституції законів та вольностей Війська Запорозького». Минуло 300 років і це положення знову було відтворене у Конституції 1996 р.

Нині діюча Конституція України закріплює основи суспільного і державного устрою, визначає напрями розвитку суспільства і держави, основи організації та діяльності державних органів, а також органів місцевого самоврядування, встановлює конституційні гарантії, реалізації прав та свобод громадян.

ЛІТЕРАТУРА

1. Словник української мови в 11 тт. / за ред. І. К. Білодіда. // АН УРСР Інститут мовознавства; – К.: Наукова думка, 1970-1980. – Т. 4. – 518 с.

2. Правда Руська Ярослава Мудрого: початок законодавства Київської Русі: навч. посіб. / НЮУ ім. Я. Мудрого. – Харків: Право, 2014. – 344 с.

3. «Пакти і конституції» Української козацької держави : до 300-річчя укладення / Нац. акад. наук України, Ін-т історії України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Держ. арх. служба України, Центр. держ. іст. арх., м. Київ; [відп. ред, В. А. Смолій ; упоряд.: М. С. Трофимук, Т. В. Чухліб]. – Вид. факс. – Львів: Світ, 2011. – 440 с.

4. Історія української Конституції / Українська правнича фундація; упоряд.: А. Г. Слюсаренко, М. В. Томенко; вст. ст. С. П. Головатий. – Київ: Право, 1997. – 443 с.

ПРАВО НА БЕЗПЕКУ ТА ОСОБИСТІСНІ ЧИННИКИ ЙОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У СКЛАДНИХ УМОВАХ

Карндюк Є. В.

Науковий керівник – Грибенюк Г. С., д-р психол. наук, професор

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Якщо розглядати професійну діяльність на рівні реального носія – конкретної людини, суб'єкта, то в процесі підготовки співробітника тактико-спеціальних груп спецпідрозділів Управління державної охорони, не знайти ніяких інших механізмів і засобів, крім механізмів психологічних. Є закономірності та моделі загальні та спеціально професійні, соціально-економічні і т. ін., є засоби, способи, прийоми – адміністративні, фізичні, педагогічні, але всі вони значною мірою, а інколи і вирішальним чином, опосередковані психологічними механізмами та феноменами.

Професійна діяльність співробітника УДО багатопредметна і включає в себе низку самостійних, більш конкретних складових діяльності: організаторську, перцептивну, комунікативну тощо.

Важливе місце у дослідженнях останніх років відводиться особистісній стійкості людини в екстремальних ситуаціях. Актуальність цієї проблем підтверджується також сумною статистикою по країні. Ще надто багато виникає надзвичайних ситуацій, внаслідок яких гинуть люди. При цьому у переважній більшості випадків, на жаль, сама людина виявляється недостатньо відповідальною за безпеку свого здоров'я, життя.

Категорія “безпека людини” визначається в двох розуміннях: в узагальненому і вузькому. В узагальненому вигляді безпека людини розуміється як такий ступінь захищеності особи, що забезпечує її сталий розвиток та базується на діяльності суспільства, держави й інших суб'єктів для виявлення, попередження, припинення та ліквідації наслідків загроз інтересам людини.

У вузькому розумінні безпекою людини вважається стабільний стан надійної захищеності життєво важливих (життя і здоров'я), законних і приватних інтересів людини, прав, її ідеалів, цінностей, від протиправних зазіхань, загроз шкідливих впливів будь-якого роду (фізичного, духовного, майнового, інформаційного, соціального, економічного, політичного, екологічного, військового тощо) за умов збереження і розвитку людського потенціалу та підтримання ефективного стимулювання діяльності особи.

Право на безпеку розглядається як передбачена правовими нормами сукупність юридичних можливостей особи, пов'язаних з реалізацією її волі і захистом особисто себе та своїх близьких, життєво важливих (життя і здоров'я), законних і приватних інтересів та прав, ідеалів, цінностей від протиправних посягань, загроз шкідливих впливів (фізичного, духовного, майнового, інформаційного, соціального, економічного, політичного, екологічного, військового тощо), небезпек і загроз будь-якого роду з боку інших.

Право на безпеку – це комплексне, узагальнююче, інтегральне право на такий порядок, за умов якого забезпечуються (гарантуються, охороняються і захищаються) права людини.

Проблемі вивчення екстремальних чинників присвячені праці багатьох дослідників. Переважно запобіжним аспектом щодо екстремальних ситуацій в життєдіяльності людини, питанням успіху та безпеки в них займався С. В.Белов; психогенний характер екстремальних ситуацій вивчали П.А.Корчемний, К.К.Платонов [1].

За умовами виникнення й перебігу будь-якої екстремальної ситуації (побутової, виробничої, військової та ін.) лежить протидія особистості екстремальності, долаання нею певних перешкод, деструктивних впливів небезпек. Тому висвітлення питань підготовки співробітників УДО до ситуації небезпеки, дій у складі малої групи є вельми актуальними.

Тому нами досліджена роль особистісних чинників підготовки до дій у складних умовах. Аналізуються теоретико-прикладні проблеми суб'єктивних, особистісних чинників підготовки персоналу до дій у складних ситуаціях:

Поведінка людини у складних ситуаціях може бути успішною за наявності у неї:

- 1) стійкості у складних ситуаціях;
- 2) успішної поведінки, адекватної меті діяльності та специфіці складних ситуацій;
- 3) особистої безпеки.

Значення має все [2]. У загальному випадку весь комплекс особистих переваг, зокрема, властивостей, якостей, знань, навичок тощо, можна представити двома взаємозалежними групами: здатністю та підготовленістю.

Під здатністю розуміють стійкі індивідуальні особливості людини, такі як якості, загальні вміння, які виступають важливою суб'єктивною (особистою, індивідуальною) передумовою оволодіння нею конкретною діяльністю, успішного її здійснення і росту професійних досягнень. Здатність до певної діяльності – це не якась особлива якість

На відміну від загальних спроможностей, здатність до дій у складних умовах, характеризується наявністю знань про складні ситуації, про те, як у них діяти, як долати труднощі; сформованістю навичок і вмінь до дій у складних ситуаціях тощо [3].

Підготовленість – продукт спеціальної підготовки людини до дій у складних ситуаціях і теж буває загальною і спеціальною. Елементи загальної підготовленості формуються, наприклад при вивченні навчальної дисципліни "Безпека життєдіяльності". Підготовка ж до конкретної професійної або особливо складної діяльності і діям у специфічних для неї складних ситуаціях покликана формувати повноцінну спеціальну екстремальну підготовленість [4]. Провести таку підготовку відносно легше і швидше, ніж розвинути екстремальні здібності.

Можна зробити кілька загальних практичних висновків:

- важливо знати та оцінювати індивідуальні можливості кожної людини протидіяти екстремальним труднощам професійної діяльності, з якими вона може зустрітись;
- вивчення та оцінка робляться на основі знань про здатності до дій у складних умовах і підготовленості людини;
- готуючи людину до подолання можливих у професійній діяльності труднощів, треба обов'язково проводити з нею психологічну підготовку і намагатися розвивати екстремальні здібності;

ЛІТЕРАТУРА

1. Максименко С. Д. Психологія в соціальній та педагогічній практиці: методологія, методи, форми, процедури: [Навч. посібник для вищої школи] / Максименко С. Д. – К: Наукова думка, 2009. – 216с.
2. Маноха І. П. Професійний потенціал особистості: досвід онтологічного дослідження: Автореф. дис...канд. псих. наук. / Маноха І. П. – К., 2003. – 22 с.
3. Швалб Ю. М. Целеполагающее сознание (психологические модели исследования). / Швалб Ю. М. – К.: Миллениум, 2003. – 152 с.
4. Пов'якель Н. І. Професіогенез саморегуляції мислення: Монографія. / Пов'якель Н. І. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2003. – 295 с.

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ВІДНОСНО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ МАЛОЛІТНІХ

*Корнієнко М. В., канд. юрид. наук, доцент,
Одеський державний університет внутрішніх справ*

Злочинність малолітніх завжди була і залишається гострою та суспільно значущою проблемою, розглядаючи яку необхідно виділити сукупність обставин і факторів, що сприяють збільшенню з кожним роком скоєних дітьми злочинів. Кожен поліцейський повинен розуміти, що відносно злочинів скоєних малолітніми дітьми, закон передбачає деякі особливості розгляду матеріалів та відповідальності дітей і також не можливо нехтувати психологічними особливостями дитини, що може призвести до руйнування її подальшого життя.

Велике значення для індивідуалізації особи підозрюваного при вирішенні питань, пов'язаних із застосуванням до нього кримінального і кримінального процесуального закону, має з'ясування даних про його вік. Так, ч.2 ст.22 КК України містить вичерпний перелік злочинів у разі вчинення яких, особи, що вчинили злочини у віці від чотирнадцяти до шістнадцяти років, підлягають кримінальній відповідальності [1].

Установочні дані дитини (число, місяць і рік народження малолітнього) встановлюються на підставі таких документів, як паспорт, свідоцтво про народження, копії яких долучаються до матеріалів провадження. Якщо інформація про вік особи є суперечливою, необхідно звернутись із запитом до відповідних органів за місцем реєстрації народження неповнолітнього, у разі відсутності документів або неможливості одержання документів, вік неповнолітнього встановлюється судом на підставі висновку судово-медичної експертизи.

Відповідно до вимог ч.1 ст. 485 КПК України у кожному кримінальному провадженні стосовно неповнолітнього з'ясовується стан його здоров'я та рівень розвитку, а за наявності даних про розумову відсталість неповнолітнього, не пов'язану з психічною хворобою, також з'ясовується, чи могла така особа повністю усвідомлювати значення своїх дій і якою мірою могла керувати ними. Інформація про стан здоров'я та загального розвитку неповнолітнього може вплинути на вирішення таких важливих питань, як обрання запобіжного заходу, міри покарання тощо. Для оцінки стану здоров'я неповнолітнього з'ясовують у свідків, батьків, опікунів, піклувальників, чи не хворів неповнолітній тяжкими хворобами, чи немає у нього психічних або фізичних вад, які його здібності щодо логічного мислення, чи не відстає він у розвитку від однолітків. У разі якщо неповнолітній перебував на обліку у зв'язку з психоневрологічними захворюваннями або лікувався у відповідному закладі, слід витребувати необхідні медичні документи. За наявності даних про розумову відсталість неповнолітнього відповідно до статей 101, 485 КПК України призначають судово-психологічні експертизи або комплексні психолого-психіатричні експертизи [2].

Важливим є дослідження даних, які характеризують особу малолітнього. Як вбачається, органи досудового розслідування долучають до матеріалів кримінального провадження характеристики з місця навчання, роботи, а також довідки з ювенальної поліції про те, чи перебувала особа на обліку, коли і за які правопорушення її взяли на облік, коли ювенальна превенція розглядала цю справу, чи притягувалася така особа до адміністративної відповідальності тощо. Для характеристики особи дитини слід зібрати дані про те, де він навчався або працював, з'ясувати його поведінку за місцем навчання або роботи та за місцем проживання, встановити чи не вчиняла ця особа правопорушень, чи не перебувала на обліку в службі у справах дітей, які заходи впливу застосовувались до цієї особи.

Під час розгляду кожного кримінального провадження також слід з'ясувати умови життя і виховання малолітньої дитини, сімейно-побутові умови, характер контактів з оточенням. Для цього необхідно зібрати дані про родину неповнолітнього, про його батьків, опікунів або піклувальників, інформацію про побутове оточення, зв'язки, відносини вдома та в колективі, де ця особа працює або навчається, його ставлення до роботи, взаємини оточуючими, характер і ефективність виховних заходів, які раніше застосовувались до нього. Велике значення відіграє

коло осіб, з якими спілкується неповнолітній та які мають вплив на його виховання, як правило саме від повнолітніх знайомих часто надходять пропозиції щодо вчинення злочинів дітьми.

Відповідно до пункту 5 постанови Пленуму Верховного Суду України від 16 квітня 2004 року № 5 «Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини неповнолітніх» [4] з'ясування впливу дорослих підмовників та інших осіб, які втягнули неповнолітнього у злочинну діяльність, є прямим обов'язком органів досудового розслідування. Відповідно до положень п.п. 1, 2 ч. 2 ст. 52 КПК України обов'язкова участь захисника забезпечується у кримінальному провадженні щодо осіб, які підозрюються або обвинувачуються у вчиненні кримінального правопорушення у віці до 18 років, – з моменту встановлення факту неповноліття або виникнення будь-яких сумнівів у тому, що особа є повнолітньою; щодо осіб, стосовно яких передбачається застосування примусових заходів виховного характеру, – з моменту встановлення факту неповноліття або виникнення будь-яких сумнівів у тому, що особа є неповнолітньою [2].

Також повинні відмітити, що враховуючи біологічні, психологічні та соціальні особливості дітей, закон, по-перше, забезпечує їх посилену кримінально-правову охорону, по-друге, передбачає особливості притягнення їх до відповідальності, звільнення від відповідальності, призначення покарання, звільнення від покарання і його відбування. Ця позиція базується на міжнародно-правових актах, зокрема Декларації прав дитини, у Преамбулі якої зазначається, що неповнолітні, у зв'язку з їх фізичною і розумовою незрілістю, потребують спеціальної охорони і захисту, включаючи належний правовий захист [3].

Норми, спрямовані на забезпечення нормального фізичного і психічного розвитку неповнолітніх, вміщено в низці статей Загальної частини Кримінального кодексу України. До них належать ті, що регламентують вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність (ст. 22); передбачають, що обставиною, яка пом'якшує покарання, є вчинення злочину неповнолітнім (п. 3 ч. 1 ст. 66), а обставинами, які обтяжують покарання, вчинення злочину щодо малолітнього (п. 6 ч. 1 ст. 67) або з використанням малолітнього (п. 9 ч. 1 ст. 67) [1].

Розділ XV Загальної частини ККУ передбачає відставання у психічному розвитку неповнолітнього, встановлене судовою психолого-психіатричною або педагогіко-психолого-психіатричною експертизою, повинно, зокрема враховуватися при вирішенні питання про те, чи міг неповнолітній повністю усвідомлювати значення своїх дій і якою мірою керувати ними. Якщо внаслідок відставання у психічному розвитку неповнолітній не був здатний повною мірою усвідомлювати свої дії (бездіяльність) та (або) керувати ними, то він повинен визнаватися обмежено осудним, що враховується при визначенні правових наслідків вчиненого посягання відповідно до ч. 2 ст. 20 КК України [1]. Затримання дитини за підозрою у вчиненні злочину проводиться лише за наявності однієї з підстав: дитину застали під час вчинення злочину або безпосередньо після його вчинення; потерпілий та очевидці прямо вказали на дитину, яка вчинила злочин; на дитині, що підозрюється або на її одязі, при ній або в її житлі виявлено явні сліди злочину; є ухвала слідчого судді або суду про примусовий привід.

Підстава кримінальної відповідальності неповнолітніх та її принципи такі ж, які діють стосовно повнолітніх осіб. У розділі XV Загальної частини КК зосереджені лише норми, які стосуються деяких особливостей кримінальної відповідальності і покарання неповнолітніх: встановлюють більш широкі, ніж щодо повнолітніх, умови звільнення від кримінальної відповідальності, зокрема із застосуванням примусових заходів виховного характеру; містять обмеження щодо суворості видів і розмірів покарань та інших заходів кримінально-правового характеру; передбачають більш м'які вимоги (умови для звільнення від кримінального покарання; регламентують вимоги щодо погашення і зняття судимості.

Форми кримінально-правового впливу на неповнолітню особу, яка вчинила злочин, за чинним КК України: звільнення неповнолітнього від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру (ст. 97 ККУ); звільнення неповнолітнього від кримінальної відповідальності та відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності (ст. 106 ККУ); звільнення неповнолітнього від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру (ст. 105 ККУ); звільнення

неповнолітнього від відбування покарання з випробуванням (ст. 104 ККУ); умовно-дострокове звільнення неповнолітнього від відбування покарання (ст. 107 ККУ); призначення неповнолітньому покарання та його виконання (ст. 98, ст. 103 ККУ); погашення та зняття судимості неповнолітнього (ст. 108 ККУ) [1].

Звільнення неповнолітнього від кримінальної відповідальності не є метою, до якої слід прагнути при розгляді будь-якої кримінальної справи. За загальним правилом, будь-яка особа, яка вчинила злочин, повинна понести кримінальну відповідальність і бути піддана покаранню. Проте, Верховний Суд України орієнтує на те, щоб суди обговорювали питання про можливість застосування примусових заходів виховного характеру замість кримінального покарання у кожному випадку вирішення питання про відповідальність неповнолітнього за злочин відповідного ступеня тяжкості.

Звільнення від кримінальної відповідальності допускається лише тоді, коли завдання, які стоять перед КК, можуть бути досягнуті і без застосування найбільш суворих кримінально-правових заходів.

До неповнолітніх можуть бути застосовані як загальні види звільнення від кримінальної відповідальності, так і спеціальний вид звільнення від кримінальної відповідальності-неповнолітніх – звільнення від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру. При наявності одночасно кількох підстав для звільнення, перевагу слід віддавати тій із них, яка за правовими наслідками найбільш сприятлива для забезпечення інтересів неповнолітнього.

Кодекс передбачає застосування, щодо неповнолітніх специфічного виду звільнення від кримінальної відповідальності – із застосуванням примусових заходів виховного характеру. Такі заходи не є кримінальним покаранням, істотно відрізняються від них за своєю суворістю, так ці примусові заходи виховного характеру є заходом державного примусу, яка застосовується незалежно від бажання винного, їх покладення, крім іншого, зумовлене необхідністю позбавлення неповнолітнього, який вчинив злочин, ілюзії про безкарність його дій.

Кримінальний кодекс України передбачає примусові заходи виховного характеру які призначаються неповнолітнім, по досягненню віку з якого може наставати кримінальна відповідальність. Ці самі заходи, відповідно до ч. 2 ст. 97, можуть бути застосовані і щодо неповнолітнього, який не досяг віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність. Застосування примусових заходів виховного характеру до такої особи не пов'язане з її звільненням від кримінальної відповідальності, оскільки вона, не будучи суб'єктом злочину, не підлягає відповідальності.

Застосування примусових заходів виховного характеру до неповнолітнього який не досяг шістнадцяти років, а в деяких випадках чотирнадцяти років, є єдиним і остаточним заходом. Незалежно від його поведінки в період виконання таких заходів вони не можуть бути скасовані і замінені на інші, більш суворі заходи впливу. Закон не передбачає також заміни одного примусового заходу на інший, більш суворий, у зв'язку з невиконанням покладених судом обмежень, вимог, обов'язків.

Час, упродовж якого неповнолітній може бути притягнутий до кримінальної відповідальності у зв'язку з ухиленням від виконання примусових заходів виховного характеру, визначається з урахуванням інших статей КК та змісту призначених йому заходів. При цьому треба враховувати такі положення: ухилення від примусових заходів виховного характеру, які виконуються протягом певного часу, має враховуватися, якщо воно здійснюється протягом терміну, на який застосовано такий захід; невиконання певних дій має оцінюватися як ухилення, якщо сплив строк, визначений для їх вчинення судом; у будь-якому разі притягнення до кримінальної відповідальності неможливе, якщо закінчився строк давності притягнення до кримінальної відповідальності, встановлений КК. Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 106 ККУ у даному випадку він становить два роки.

Деякі особливості кваліфікації кримінальних правопорушень за участю дітей закріплені у Постанові Пленуму Верховного Суду України від 16 квітня 2004 року № 5 «Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини неповнолітніх» [4]

розміщеному на сайті Верховного Суду України аналізі судової практика у справах про злочини неповнолітніх і втягнення їх у злочинну діяльність; листі судової палати у кримінальних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 18 липня 2013 року № 223-1134/0/4-13 «Про практику здійснення судами кримінального провадження щодо неповнолітніх» [5] узагальненні судової палати у кримінальних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 16 січня 2017 року «Про практику здійснення судами кримінального провадження щодо неповнолітніх» [6].

Підсумуємо вищевикладене, що на сьогодні чинне законодавство України передбачає особливості притягнення до кримінальної відповідальності дітей, в залежності від віку дитини і тяжкості скоєного проступку. Досвід багатьох країн світу свідчить про те, що проблема скоєння малолітніми дітьми злочинів є дуже болючою для суспільства, тому захист дитини є одне із пріоритетних завдань кожної держави. Законодавець в Україні захищає дитину яка є у конфлікті з законом, але ж немає чіткого механізму і вертикалі державних органів які б займалися дитиною після скоєння злочину і профілактикою до скоєння злочину, немає системної державної програми та плану профілактичних заходів в державі про недопущенню скоєнню правопорушень дітьми, кожен державний орган який працює з проблемними дітьми робить це самостійно не співпрацюючи з іншими державними органами які працюють з дітьми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кримінальний кодекс України: Кодекс від 05.04.2001 року №2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001 року. №25 – 26. Ст.131.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Кодекс від 13.04.2012 №4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, №11-12, №13. Ст. 88.
3. Декларація прав дитини: Міжнародний документ від 20.11.1959 року. Прийнята резолюцією 1386 (XIV) Генеральної Асамблеї ООН. *Лист Міністерства юстиції*. № Ш-16216/10.2 від 19.08.2015.
4. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 16.04.2004 року № 5 «Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини неповнолітніх».
5. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 18.07.2013 року № 223-1134/0/4-13 «Про практику здійснення судами кримінального провадження щодо неповнолітніх».
6. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 16.01.2017 року 223-66/0/4-17 «Про практику здійснення судами кримінального провадження щодо неповнолітніх».

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ЩОДО ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

Корнієнко М. В., канд. юрид. наук, доцент

Одеський державний університет внутрішніх справ

Лабунь А. В.,

Департамент превентивної діяльності Національної поліції України

Під час проведення євроінтеграційних перетворень та змін, крок за кроком реформується правова система держави та вдосконалюється діяльність Національної поліції України, в тому числі що стосується протидії домашньому насильству. Поліція керується в своїй діяльності принципом верховенства права, захист прав та свобод визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності всієї правоохоронної системи.

Протидія такому ганебному явищу як домашнє насильство закріплена в Україні в першу чергу на законодавчому рівні, в нормативно-правових актах різної юридичної сили, починаючи від Конституції України, рішень Конституційного Суду України, джерел міжнародного-права та рішення Європейського суду з прав людини, кодифікованими нормативними актами та

Законами України, Указами та розпорядженнями Президента України, постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України, відомчими та міжвідомчими актами органів виконавчої влади, Постанов Пленуму Верховного Суду України та Пленуму Верховного спеціалізованого Суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, та закінчуючи джерелами роз'яснювально-рекомендаційного характеру.

Так Конституція України закріплює суспільний і державний устрій країни, функції органів державної влади, основні права та обов'язки громадян. Згідно Основного Закону забезпечення прав і свобод людини несумісне з дискримінацією за будь-якою ознакою, зокрема і за віком, а будь-яке насильство над дитиною та її експлуатація переслідуються за законом [1].

Закон України «Про Національну поліцію» передбачає, що поліція вживає заходів для запобігання та протидії домашньому насильству або насильству за ознакою статі [2].

Неможна не відзначити один із останніх прийнятих нормативно-правових документів, що безперечно являється одним із основоположних нормативних актів в сфері протидії домашньому насильству, це Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству». В Законі окремо приділено увагу захисту дітей, коли постраждалою особою є дитина, будь-які дії, що вчиняються щодо неї, базуються на принципах, визначених Конвенцією ООН про права дитини, Конвенцією Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства, Європейською конвенцією про здійснення прав дітей та законодавчими актами України у сфері захисту прав дитини [3]. Захист дитини з боку держави під час протидії домашньому насильству є пріоритетним напрямком держави, це засвідчують і міжнародні нормативні акти. Генеральна Асамблея ООН прийняла Конвенцію про права дитини, що стала основоположним європейським нормативно-правовим актом щодо захисту прав дитини, яку ратифікували майже всі держави, включаючи і Україну.

В Конвенції зосереджений перелік основних прав дитини, що виражаються у забезпеченні, захисті прав дитини. Конвенція про права дитини сприяла перетворенню «дитини» з об'єкта правовідносин, на суб'єкт, який є особистістю, а не власністю держави чи батьків. При чому держави зобов'язані ставитись до особи, вік якої не встановлений, як до дитини, поки не буде встановлено інше [4]. Не менш ефективним є європейський механізм захисту прав дітей, зокрема робота Комітетів Ради Європи та безпосередньо Європейський Суд з прав людини, виконання рішень якого для України з 2006 року є обов'язковим. Європейський суд з прав людини це міжнародний судовий орган, юрисдикція якого поширюється на всі держави члени Ради Європи, що ратифікували Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод і включає всі питання які стосуються тлумачення і застосування, включаючи міжнародні справи і скарги окремих осіб. Підтвердження того є стаття 5 КПК України, яка зазначає що кримінальне процесуальне законодавство України застосовується з урахуванням практики Європейського суду з прав людини.

Потрібно відмітити, що деякі прогалини у законодавстві відносно протидії домашньому насильству поступово виправляються, так з 11.01.2019 року набирає чинність Закон України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами», так Верховна Рада України внесла зміни і доповнення в розділ XIII ККУ Обмежувальні заходи; в статтю 91⁻¹. Обмежувальні заходи, що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство; доповнити статтею 126⁻¹ визначенням домашнього насильства, тобто умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи; також доповнення і зміни в статтю 134. Незаконне проведення абортів або стерилізації; статтю 151⁻². Примушування до шлюбу; статтю 152. Зґвалтування; статтю 153. Сексуальне насильство; Статтю 390⁻¹. Невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або не проходження програми для кривдників,

та іншими новелами в законодавчих актах України [5]. Внесення вищевказаних змін це дійсно є величезний позитивний крок до європейських інтеграційних процесів.

Одним з превентивних заходів вчинення домашнього насильства згідно закону є вжиття спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству, зокрема: терміновий заборонний припис стосовно кривдника; обмежувальний припис стосовно кривдника; взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи; направлення кривдника на проходження програми для кривдників.

Терміновий заборонний припис виноситься кривднику уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України у разі існування безпосередньої загрози життю чи здоров'ю постраждалої особи з метою негайного припинення домашнього насильства, недопущення його продовження чи повторного вчинення [6].

Терміновий заборонний припис може містити такі заходи як зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи; заборона на вхід та перебування в місці проживання (перебування) постраждалої особи; заборона в будь-який спосіб контактувати з постраждалою особою.

Перед винесенням термінового заборонного припису поліцейським обов'язково проводиться оцінка ризиків, яка і буде являтися підставою для вибору заходів, на сьогоднішній день нормативно-правовий документ який буде закріплювати бланк оцінки ризиків та порядок її проведення, знаходиться на погодженні у Міністерства внутрішніх справ України та Міністерством соціальної політики України. Затягування в закріпленні на нормативно-правовому рівні цієї норми може призвести до невжиття поліцейським заходів з реагування на факт домашнього насильства, а саме застосування термінового заборонного припису стосовно кривдника, що в свою чергу може бути наслідком допущення повторності його скоєння з настанням тяжких наслідків або смерті потерпілої особи.

Працівники уповноваженого підрозділу органів Національної поліції України можуть у встановленому законом порядку застосовувати до кривдника поліцейські заходи примусу терміново покинути житлове приміщення, якщо терміновий заборонний припис передбачає зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи, а кривдник відмовляється добровільно його залишити. Терміновий заборонний припис виноситься за заявою постраждалої особи, а також за власною ініціативою працівником уповноваженого підрозділу органів поліції за результатами оцінки ризиків (оцінка ризиків – оцінювання вірогідності продовження чи повторного вчинення домашнього насильства, настання тяжких або особливо тяжких наслідків його вчинення, а також смерті постраждалої особи), питання оцінки ризиків в повній мірі не врегульоване в законодавстві України.

Терміновий заборонний припис виноситься строком до 10 діб. Терміновий заборонний припис вручається кривднику, а його копія – постраждалій особі або її представнику. Дія термінового заборонного припису припиняється у разі застосування до кривдника судом адміністративного стягнення у вигляді адміністративного арешту або обрання щодо нього запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою у кримінальному провадженні. Кривдник, стосовно якого винесено терміновий заборонний припис, згідно з яким він повинен залишити місце спільного проживання (перебування) з постраждалою особою, зобов'язаний повідомити про місце свого тимчасового перебування уповноважений підрозділ органів Національної поліції України за місцем вчинення домашнього насильства.

Також одним із напрямків захисту прав дитини, є профілактичний облік, який відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» уповноважений підрозділ органу Національної поліції України бере на профілактичний облік кривдника з моменту виявлення факту вчинення ним домашнього насильства на встановлений законодавством строк і проводить з ним профілактичну роботу. Профілактичний облік це здійснення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України організаційно-практичних заходів щодо контролю за поведінкою кривдника з метою недопущення повторного вчинення домашнього насильства, за дотриманням ним тимчасових обмежень його прав та виконанням обов'язків, покладених на нього у зв'язку із вчиненням домашнього насильства [3].

Зняття кривдника з профілактичного обліку здійснюється уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України, який взяв його на профілактичний облік, автоматично після завершення встановленого строку, якщо інше не передбачено законодавством. Порядок взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника затверджується Міністерством внутрішніх справ України.

Протидія домашньому насильству вимагає від працівників правоохоронних органів, громадськості постійних зусиль, спрямованих на попередження правопорушень, скоєних у сімейному середовищі.

Як свідчить практика, близько половини сімейно-побутових конфліктів залишаються латентними аж до моменту скоєння злочину, тобто потерпілі не бажають, а найчастіше соромляться повідомляти про факти домашнього насильства не вірять у можливість реальної допомоги з боку правоохоронців. Тому одним з основних завдань поліції у протидії такому насильству є роз'яснення населенню того, що приховування подібних фактів що є помилкою і робить можливим скоєння тяжчих злочинів надалі.

Розглянувши деякі новели законодавства стосовно протидії домашньому насильству, ми з акцентували увагу на проблемних аспектах сучасного законодавства України, що стосуються протидії домашньому насильству.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. №30. Ст. 141.
2. Про Національну поліцію: Закон України від 07.12.2017 року № 2229-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 5. Ст. 35.
3. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 року № 2229-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 5. Ст. 35.
4. Конвенція про права дитини: Міжнародний документ від 20.11.1989 року. *Конвенцію ратифіковано Постановою ВР*. 1991. №789-XII від 27.02.1991.
5. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами: Закон України від 06.12.2017 року № 2227/17-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. №5. Ст. 34.
6. Про затвердження Порядку винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника: Наказ МВС України від 01.08.2018 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2018.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Литвиненко А. О.

НК – Оксьом І. Г., канд. юрид. наук, доцент

Східноєвропейський університет економіки і менеджменту

В сучасних умовах цивільний захист розглядається як один із визначальних чинників забезпечення національної безпеки України. Напружена обстановка в зонах воєнно-політичного конфлікту вимагає від керівників органів державного управління прийняття нестандартних рішень щодо організації заходів цивільного захисту при дефіциті часу, обмежених фінансових та матеріальних ресурсах та невизначеності ситуації. Крім того, мають місце тенденції до зростання ризиків виникнення надзвичайних ситуацій природного, техногенного соціального та військового характеру. В таких умовах значно зростає роль адміністративно-правового забезпечення діяльності органів державного управління під час прийняття управлінських рішень.

Відповідно до ст. 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [1]. Тому, на органи державної влади та місцевого самоврядування покладаються відповідальні завдання щодо організації заходів із забезпечення захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій.

Однак, аналіз статистичних даних щодо виникнення надзвичайних ситуацій та їх наслідків свідчить, що існують недоліки в цивільному захисті, пов'язані із недостатнім адміністративно-правовим забезпеченням діяльності органів державного управління, сил цивільного захисту та населення, що суттєво впливає на спроможність перших – своєчасно реагувати на надзвичайні ситуації та якісно організовувати рятувальні роботи, інших – адекватно діяти в екстремальних ситуаціях.

Проблемні питання цивільного захисту, на наш погляд, проявляються внаслідок недосконалої структури цивільного захисту України та прогалинами у нормативно-правовій базі, що регламентує його функціонування, а також стану органів управління та сил цивільного захисту, що впливає на їх діяльність під час реагування на надзвичайні ситуації.

Відповідно до Закону України «Про національну безпеку України» до пріоритетів національних інтересів України віднесено забезпечення екологічно та техногенно-безпечних умов життєдіяльності громадян і суспільства. Також цим законом визначено цивільний захист як окрему сферу національної безпеки держави, а органи та сили цивільного захисту – окремими суб'єктами забезпечення національної безпеки [2].

В оновленій Стратегії національної безпеки України, затвердженій Указом Президента України 26 травня 2015 року № 287/2015 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України»», визначено як одну із актуальних загроз національної безпеки України – незадовільний стан єдиної державної системи та сил цивільного захисту, системи моніторингу довкілля [3] (далі – ЄДСЦЗ).

Також, Стратегія національної безпеки України визначає напрями реформування та розвитку ДСНС, а саме: розвиток ДСНС має забезпечити підвищення її спроможності щодо ефективного управління ЄДСЦЗ, оснащення сил цивільного захисту сучасними видами техніки, засобами та спорядженням, оптимізацію розміщення її підрозділів, упровадження системи екстреної допомоги населенню за єдиним телефонним номером, підготовки та просвіти населення щодо норм і правил поведінки в умовах надзвичайних ситуацій.

Разом з тим, залишаються проблемними питання цивільного захисту України, удосконалення його структури та законодавства у зазначеній сфері.

Так відповідно до Положення про ЄДСЦЗ, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 9 січня 2014 р. № 11, ЄДСЦЗ – сукупність органів управління, сил і засобів центральних та місцевих органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, виконавчих органів рад, підприємств, установ та організацій, що забезпечують реалізацію державної політики у сфері цивільного захисту, складається з постійно діючих функціональних і територіальних підсистем та їх ланок [4].

Таким чином, завдання щодо захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, виконання заходів цивільного захисту покладено не лише на ДСНС, але й на усі центральні, регіональні та місцеві органи виконавчої влади, місцевого самоврядування, а також, з урахуванням децентралізації влади – й на місцеві громади. Однак до цього часу не внесено змін до чинного законодавства щодо уточнення повноважень органів виконавчої влади та місцевого самоврядування з питань цивільного захисту.

Аналіз вказаних нормативно-правових актів показав, що для забезпечення управління у режимі повсякденного функціонування органами управління та силами цивільного захисту, координації їх дій, здійснення цілодобового чергування та забезпечення функціонування системи збору, оброблення, узагальнення та аналізу інформації про обстановку в районах виникнення надзвичайних ситуацій повинні функціонувати на державному, регіональному, місцевому та об'єктовому рівнях оперативно-чергові служби центральних, регіональних органів державного управління, чергові служби місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій. Крім того визначено, що

для управління ЄДСЦЗ повинні використовуватися телекомунікаційна мережа загального користування, телекомунікаційна мережа спеціального призначення та державна система урядового зв'язку. Проте дослідження показали, що чергові служби, особливо на рівні місцевого самоврядування та підприємств, установ і організацій фактично не функціонують а якщо і створені то не проводять відповідної роботи.

Крім того, питання організації оповіщення та інформування органів державного управління, місцевого самоврядування керівництва підприємств, установ та організацій, а також населення про надзвичайні ситуації розкрито лише в основних завданнях, що визначено ЄДСЦЗ, а саме:

- у режимі повсякденного функціонування – підтримання у готовності автоматизованих систем централізованого оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій;
- у режимі підвищеної готовності – здійснення оповіщення органів управління та сил цивільного захисту, а також населення про загрозу виникнення надзвичайної ситуації та інформування його про дії у можливій зоні надзвичайної ситуації;
- у режимі надзвичайної ситуації – здійснення оповіщення органів управління та сил цивільного захисту, а також населення про виникнення надзвичайної ситуації та інформування про дії в умовах такої ситуації, інформування органів управління цивільного захисту та населення про розвиток надзвичайної ситуації та заходи, що здійснюються.

Залишається не врегульованим питання щодо оперативної передачі інформації з питань цивільного захисту через засоби масової інформації. І хоча визначенні завдання покладено Кодексом цивільного захисту України [5], однак зобов'язання керівників засобів масової інформації щодо забезпечення надання оперативної та достовірної інформації про надзвичайні інформації не визначено.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України [Електроний ресурс] : Конституція від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Про національну безпеку України [Електроний ресурс] : Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>.
3. Про рішення РНБО України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України» [Електроний ресурс] : Указ Президента України від 26.05.2015. № 287/2015. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>.
4. Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту [Електроний ресурс] : Постанова КМУ від 09.01.2014 р. № 11. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/11-2014-%D0%BF>.
5. Кодекс цивільного захисту України [Електроний ресурс] : Кодекс від 02.10.2012 р. № 5403-VI. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>.

ПРОБЛЕМИ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ПРАВИЛ ЕКСПЕРТНОЇ СИСТЕМИ ДЛЯ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ ЕЛЕКТРОННИХ ПАСПОРТІВ ПОТЕНЦІЙНО НЕБЕЗПЕЧНИХ ОБ'ЄКТІВ

Мазничко А. Б., Городнича Л. О.

*Науково-дослідний, проектно-конструкторський
та технологічний інститут мікрографії, м. Харків*

Державний реєстр потенційно небезпечних об'єктів (далі – ПНО) створено для інформаційного забезпечення процесів підготовки управлінських рішень щодо запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій. У 2014 році було введено

в постійну експлуатацію програмне забезпечення (далі – ПЗ) для ведення електронного паспорта (далі – ЕП) Державного реєстру ПНО із застосуванням інтернет-технологій. Перехід від паперової до електронної форм паспортів ПНО дозволив упровадити елементи автоматизації у контроль якості їх інформаційного наповнення.

Контроль якості виконується на етапі експорту ЕП до проміжної бази та виконується експертною системою. Використання експертної системи ґрунтується на формалізації правил та вимог, яким повинен відповідати паспорт ПНО. Одним з найважливіших компонентів цієї системи є програмний модуль (далі – ПМ), який моделює хід міркувань експерта на підставі наявної бази знань (далі – БЗ). БЗ являє собою набір описів-правил за схемою: «умови – наслідки». Під час перевірки контролю якості інформаційного наповнення умовою є факт заповнення (або незаповнення, або певний зміст) певного поля ЕП ПНО. Наслідком, який випливає з цієї умови, є висновок про припустимість такого заповнення рядку (розділу). Для перевірки припустимості умови ПМ використовує алгоритм Rete (один з ефективних алгоритмів зіставлення зі зразком) та, у разі висновку про неприпустимість умови, визначає причини такого висновку. В основі ПМ, написаного на мові програмування Java, покладено процесор правил Drools – ПЗ з відкритим вихідним кодом.

Станом на початок 2019 року низку правил вхідного контролю було впроваджено у ПМ. З метою їх систематизації та прискорення впровадження були виділені окремі групи за логікою роботи та особливостями реалізації:

1. Поле може містити значення у певних межах;
2. Певне поле може містити тільки певний перелік значень;
3. Поле не може містити слів-дублів;
4. У розділі повинен бути заповнений певний перелік полів;
5. Якщо розділ заповнюється, то певний набір полів у ньому повинен бути заповнений (або всі заповнені, або всі не заповнені);
6. Поле не повинно містити певні значення;
7. Певне поле повинно містити одне з ключових слів;
8. Якщо у розділі «А» поле «В» містить значення «b1», то розділ «С» також повинен містити поле «В» з таким саме значенням.

Використання процесора правил дозволяє зосередитися на декларуванні правил БЗ, що, у свою чергу, призводить до поліпшення контролю якості інформаційного наповнення ЕП ПНО.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОГЕННОЇ ТА ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Матюха Р. О., Мироненко Д. С.

НК – Пасинчук К. М., канд. пед. наук

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Для сприяння безпечного життя та здоров'я людей, суспільства та довкілля, а також стабільного розвитку економіки країни, варто зауважити на проблеми, важкість і наслідки природних і особливо техногенних надзвичайних ситуацій.

Аналізуючи тенденції надзвичайних ситуацій у сфері цивільного захисту за попередні роки, впливає картина про наявність великої кількості проблемних питань, для вирішення яких бракує ресурсів, або вони вирішуються частково не маючи прогресивних результатів.

Перш за все ці проблеми пов'язані з нормативно-правовою та законодавчою базою, які регламентують ефективне функціонування єдиної державної системи цивільного захисту, та

умови й стан матеріально-технічного забезпечення, які впливають на спроможність сил і засобів виконувати дії за призначенням.

На території України зареєстровано величезну кількість об'єктів, які відносяться до категорії потенційно небезпечних об'єктів та об'єктів підвищеної небезпеки. До їх числа входять промислові підприємства, шахти, кар'єри, магістральні газо-, нафто- і продуктопроводи, гідротехнічні споруди, вузлові залізничні станції, мости, тунелі, накопичувачі та полігони промислових відходів, місця збереження небезпечних речовин та боєприпасів. Потенційну небезпеку щодо можливого руйнування, або виникнення масштабних аварій на них, становить абсолютна більшість з цих об'єктів, які створювались у 30-60 роках, тому вони морально застаріли та виробили свій ресурс.

Аномальна спека у літній період останніх років спонукає до значного збільшення кількості пожеж. У окремих районах спека змінюється зливами та шквальним вітром, відбувається знеструмлення і повинь у населених пунктах і територіях. У сукупності, ці явища провокують значне погіршення санітарно-епідеміологічного стану річок і водоймищ, населених пунктів країни. Негативні наслідки природних катаклізмів супроводжуються аваріями на об'єктах комунального господарства та діяльності підприємств.

Таким чином, можна зробити висновок, що з часом потенційна небезпека щодо виникнення НС, як природного, так і техногенного характеру на території України не зменшується, а навпаки – збільшується. При цьому природні катаклізми, що виникають все частіше, можуть бути каталізатором виникнення НС техногенного характеру та збільшення їх негативних наслідків.

Для вирішення та уникнення в подальшому проблем таких подій у будь-якій галузі економіки, необхідно максимально зменшити їх вплив. І перший крок до цього – створення відповідного законодавчого поля та нормативно-правових відносин у сфері потенційної небезпеки.

Прийняття законодавчих та нормативно-правових актів було здійснено без належних сучасно-наукових концептуальних розробок в даній сфері і відповідних соціально-політичних, економічних і інших експертних оцінок її стану та перспектив розвитку. Їх положення і вимоги не повною мірою відповідають поставленим цілям в забезпеченні правового регулювання суспільних відносин у сфері цивільного захисту населення від НС природного, техногенного характеру, допускаються дублювання та протиріччя. У правовому полі є недоліки з окремих питань, що мають найважливіше значення у вирішенні покладених завдань, у тому числі повноважень і відповідальності суб'єктів права в різних умовах екстремальної ситуації, а також організації управління і керівництва аварійно-рятувальними та іншими невідкладними роботами в зонах НС.

Для вирішення зазначених проблемних питань необхідно проводити постійний моніторинг законодавчої і нормативно – правової бази у сфері цивільного захисту, приводити її у відповідність до міжнародних стандартів. У разі зменшити кількість документів що регулюють питання у сфері цивільного захисту.

Виконання цих завдань дозволить забезпечити та підтримувати достатній рівень техногенної та екологічної безпеки на території держави і при цьому зменшити відносну кількість необхідних коштів та матеріальних ресурсів на функціонування ЄДСЦЗ. Крім того, підвищення рівня безпеки у сфері цивільного захисту, в комплексі вирішення інших проблемних питань в Україні, буде сприяти надходженню іноземних інвестицій, розвитку існуючих та виникненню нових міжнародних проектів, розвитку сфер освіти, культури, туризму тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Малеван О. Ю. Проблемні питання інженерного захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та необхідність їх вирішення на державному рівні. / Малеван О. Ю., Шойко В. А., Переверзін Ю. П. // II Міжнародна науково-практична конференція “Пожежна безпека: теорія і практика”. – Черкаси: АПБ ім. Героїв Чорнобиля, 2012. – С. 191 – 194.

2. Тищенко В. О. Механізми державного управління у сфері цивільного захисту. автореф.дис.канд.наук з держ. упр.: 25.00.02 АМУ / Тищенко В. О. – К., 2012. – 20 с.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У СФЕРІ НАДЗВИЧАЙНИХ ЕКОЛОГІЧНИХ СИТУАЦІЙ

Михайленко С. В.

НК – Купчак М. Я., канд. пед. наук

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

Ратифікувавши Угоду про асоціацію між Україною і Європейським Союзом та Європейським співтовариством з атомної енергії, Україна отримала можливість стати повноцінним членом ЄС. У зв'язку з цим Президентом України було схвалено Стратегію сталого розвитку "Україна – 2020", яка визначила першочергові пріоритети оборонних, політико-правових, соціально-економічних умов розвитку України. Особливу увагу зосереджено на безпеці життя та здоров'я людини, яка неможлива не тільки без ефективної медицини, захищеності соціально вразливих верств населення, але і від безпечного стану довкілля, доступу до якісної питної води, а також від безпечних харчових продуктів та промислових товарів [3].

Проблема попередження і ліквідації надзвичайних екологічних ситуацій прямо чи опосередковано регламентована майже 200 нормативно-правовими актами різної юридичної сили. Проте кількісне зростання законодавства не означає її якісної досконалості, через те, що не становить єдиної системи, містить колізії та прогалини. У зв'язку з цим основними напрямками у врегулюванні суспільних відносин при надзвичайних екологічних ситуаціях є формування правового простору, а саме:

1. вдосконалення і реалізація державної екологічної політики у сфері функціонування державної системи попередження і реагування на надзвичайні екологічні ситуації;
2. підвищення стійкості та ефективності функціонування об'єктів і галузей економіки в умовах надзвичайної екологічної ситуації;
3. забезпечення безпеки населення і навколишнього природного середовища та попередження і ліквідація надзвичайних екологічних ситуацій;
4. матеріально-технічне і фінансове забезпечення, створення надзвичайних резервних фондів;
5. державний контроль, а також нагляд за виконанням заходів щодо забезпечення безпеки населення і територій від аварій та катастроф природного і техногенного характеру [4].

Законодавство у сфері регулювання суспільних відносин при виникненні надзвичайних екологічних ситуацій включає в себе значну кількість нормативно-правових актів. Зокрема, норми права, які спрямовані на регулювання захисту населення і територій, містяться в Конституції України, Законах України, Міжнародних нормативно-правових актах, ратифікованих Україною, Постановах Верховної Ради та Кабінету Міністрів України, Указах і Розпорядженнях Президента України, міжвідомчих та відомчих нормативно-правових актах місцевих державних адміністрацій і органів місцевого самоврядування, актах спеціальних органів управління, які приймаються у разі необхідності в умовах надзвичайної екологічної ситуації.

Загальні пріоритети системи забезпечення екологічної безпеки визначають міжнародно-правові акти, що закріплюють правовий статус особи, права і свободи, які не можуть бути обмежені в особливих умовах, це:

1. Міжнародна Хартія прав людини;
2. Загальна декларація прав людини;
3. Угода про взаємодію у сфері запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру та ін.

Україна ратифікувала низку угод з міжнародними організаціями, зокрема з ООН – Рамкова Конвенція з надання допомоги у сфері цивільного захисту, Хіозька рамкова програма дій на 2005 – 2015 роки; з НАТО – Меморандум про взаєморозуміння щодо планування при надзвичайній ситуації цивільного характеру та ін. Важливим джерелом міжнародного права, яке безпосередньо стосується питань розвитку українського законодавства у сфері регулювання відносин між екологічними системами є Угода про

партнерство та співробітництво між Україною і Європейським співтовариством та його державами-членами від 14 червня 1994 року.

Великого значення для вирішення проблеми нормативно-правового регулювання суспільних відносин при виникненні надзвичайних екологічних ситуацій набуває аргументування необхідності розмежування сфери застосування екологічного законодавства та законодавства з питань надзвичайних ситуацій. У межах екологічного законодавства мають вирішуватися питання екологічної реабілітації територій, негативні зміни в екосистемі які мають стійкий, необоротний характер, а в межах законодавства про надзвичайні ситуації – питання оперативного реагування на аварії, катастрофи, стихійні лиха, що створюють загрозу для життя і здоров'я людини.

Напрями вдосконалення нормативно-правового забезпечення державного регулювання у сфері надзвичайних екологічних ситуацій є:

1. Врахування міжнародних, національних, регіональних та місцевих особливостей розвитку законодавства щодо державного регулювання суспільних відносин при надзвичайних екологічних ситуаціях;
2. Впровадження законодавства України шляхом прийняття новітніх нормативно-правових актів, механізмів їх реалізації за принципом економічної ефективності їх дії;
3. Удосконалення процедур оцінки навколишнього природного середовища, техногенного впливу та цивільного захисту населення;
4. Стимулювання обізнаності широких верств населення з новітніми нормативно-правовими актами у галузі екології [5].

Систематичне удосконалення законодавчого та нормативно-правового забезпечення, приведення його у відповідність до екологічних та економічних можливостей держави є важливим фактором підвищення ефективності діяльності держави щодо регулювання суспільних відносин при надзвичайних екологічних ситуаціях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст.141.
2. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 № 5403-VIІІ. *Урядовий кур'єр*. 2012 № 220.
3. Указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015 «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020». *Урядовий кур'єр*. 2015 № 6.
4. Чубенко А. Г. Теоретико-правові засади фінансування системи цивільного захисту в Україні : Монографія / Чубенко А. Г. – Київ : НАВС, 2011.
5. Жукова Л. А. Державне управління у сфері цивільного захисту в Україні : функціонально-структурний аспект : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. управління : спец. 25.00.02. «Механізми державного управління» / Л. А. Жукова. – К., 2007.

ПРАВОВА ДЕРЖАВА: СУТНІСТЬ, ФУНКЦІЇ

Олійниченко О. Р.

НК – Котляр Д. О., викладач

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Створення правової держави, відпрацювання і вдосконалення її принципів-результат діяльності не одного покоління, не однієї держави, а досягнення всього людського співтовариства. Правова держава – це політична організація, що створює умови для життєдіяльності індивідів, груп, інститутів громадянського суспільства на основі права. Зі

становленням правової держави тісно пов'язане громадянське суспільство, адже вони формуються одночасно [1]. У правовій державі виключається диктатура якогось класу, політичної партії, політичного руху, бюрократії, відбувається вільне змагання суспільно-політичних організацій в конституційних межах де вищим авторитетом володіє закон. Інакше – неминучий правовий нігілізм, нові варіанти свавілля владних або невлadних суспільних структур. В умовах правової держави реалізуються цивільні права людини на рівні міжнародно визнаних норм [2, с. 9]. Саме тому вивчення проблематики питання правової держави є досить актуальним на сьогоднішній день.

Серед авторів, які зробили вагомий внесок у напрям дослідницьких праць щодо концепцій правової держави слід назвати такі імена, як: І. Воронов, В. Горбатенко, Ф. Кирилюк, І. Кресіна, Ф. Рудич, П. Шляхтун [2, с. 10].

Зміст правової держави розглядається через призму її принципів.

По-перше, принцип розподілу влади. Принцип – це не просто висновок прикладної політичної науки, а методологічна основа. Суть її у тому, що де б і як би не функціонувала державна влада, її демократичності завжди протистоїть політичний монополізм в усіх його проявах. Тільки принцип розподілу влади створює гарантії проти узурпації, зосередження влади в руках однієї особи або органу влади.

По-друге, панування права, його пріоритет над державою. Держава забезпечує торжество права, вимогам якого вона сама підкоряється. Громадянський правовий стан ґрунтується на свободі кожного члена суспільства як людини, рівності його з кожним іншим як підданим, самостійності кожного члена суспільства як громадянина. Громадяни та держава взаємно відповідальні та рівні перед законом.

По-третє, забезпечення гарантій і прав громадян, високий рівень захищеності особи. Ці права забезпечуються через суспільний договір з державною владою в формі конституції, яка ставить всі без винятку державні органи в повну залежність від волі суверенного народу, тому що народ і тільки народ є законним джерелом влади.

По-четверте, виходячи з теорії природного права та суспільного договору, компетенція громадянина – первинна, природна, тобто не вимагає обґрунтування, тоді як можливість відправлення державної влади – вторинна, похідна, і тому неможлива без спеціальної санкції, яку надає лише суспільний інтерес. Важливий суверенітет народу і високорозвинене громадянське почуття. Громадянське суспільство, як щось більш високе, ніж просто людське суспільство, формується в процесі перетворення підданих на громадян, тобто таких мешканців держави, що є членами співтовариства, набувають почуття власної гідності та спроможності робити політичний вибір.

По-п'яте, принцип самостійності, незалежності суду, підлеглого тільки закону. Головну роль у вирішенні колізій, що виникають у різноманітних сферах суспільного життя, відіграє суд. Це й зрозуміло. Адже суд будує свою діяльність згідно з такими демократичними принципами: незалежність, колегіальність, гласність, презумпція невинності, змагання і рівність сторін, право оскарження рішень тощо [3, с.24].

Отже, для створення в Україні правової держави необхідні: по-перше, демократичність і відкритість законодавчого процесу; повнота нормотворчих функцій Рад всіх рівнів, формування їх надійної фінансової та матеріальної бази; по-друге, щорічні звіти про діяльність виконавчо-розпорядчих органів перед Радами; суспільний контроль в рамках закону за діяльністю виконавчої влади; по-третє, незалежність суду і прокуратури, підвищення їх статусу в суспільстві, вдосконалення процесуального законодавства, точне дотримання презумпції невинності, норм правосуддя і права на захист; дієвість виправно-трудової системи; відміна актів необґрунтованого позбавлення громадянства; по-четверте, створення динамічного, сучасного державного апарату, що формується на конкурсній основі, підконтрольного в межах закону представницьким органам і громадськості. В процесі формування в Україні правової держави необхідно повніше забезпечувати системні залежності між Конституцією і законами різних видів, не припускаючи їх неузгодженості, доцільно розробляти прогнози розвитку

законодавства на основі оцінок перспектив розвитку економічної, політичної і соціальної сфер, стану навколишнього середовища, міжнародних відносин тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. – К. : Преса України, 1997. – 80 с.
2. Іванченко Г. В. Конституційна модель правової держави: шляхи її удосконалення і реалізації: Автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.01.13 / Іванченко Г. В. // Одеська національна юридична академія. – О., 2002. – 18 с.
3. Воронов І. О. Правова держава як предмет політології: історія, теорія, методологія дослідження: Автореф. дис. ... д-ра. політ. наук: 23.00.02 / Воронов І. О. // НАН України; Ін-т політичних і етнонаціональних досліджень. – К., 2003. – 30 с.

УКРАЇНА ЯК ДЕМОКРАТИЧНА ДЕРЖАВА: ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ

Пекарчук А. В.

Інститут прокуратури та кримінальної юстиції

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

НК – Кучук А. М., д-р. юрид. наук., доцент

Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка

Наша держава обрала європейський, демократичний шлях розвитку. Саме тому проблематика демократії, а найголовніше – шляхи її досягнення є найактуальнішими темами сьогодення, які безперечно викликають велику кількість різних спорів.

Слід зауважити, що сама проблематика демократії є багатоаспектною. Навіть, сьогодні немає однозначної відповіді на запитання: Демократія є позитивним чи негативним явищем? Чи потрібна демократія Україні? Чи готове населення України до демократичних процедур обрання публічної влади? Нині, розгортається безліч дискусій з приводу цих питань. І, найцікавіше, чому в основному законі нашої держави – Конституції – у ст. 1 Україна визначається, як демократична держава, але і досі представники влади намагаються її будувати?

Як відомо Україна обрала європейський і демократичний шлях розвитку. На мою думку, процес досягнення і встановлення демократії є одним з найгостріших аспектів сьогодення. Не можна з абсолютною впевненістю стверджувати, що ознак демократії наша країна не має, але також не можна стверджувати, що Україна досягла повної демократизації. Тож, наскільки сучасній Україні вдалося досягти демократичного рівня?

По-перше, можемо відмітити, що в Україні діють різні владні інститути, які дозволяють громадян брати безпосередню участь у здійсненні влади. Мова йде про такі поняття як вибори, референдуми, мітинги, страйки. Найголовніше, що можна згадати – це кількість революцій, які пережила наша держава. «Помаранчева» революція 2004 р., Революція Гідності 2014. Хоча все це є проявом дуже трагічних подій, але не можна заперечувати того факту, що це прояв власної думки народу, виявлення його права на самовизначення.

Отже, механізм здійснення влади народом існує та є закріпленим юридично в Конституції України та різних відповідних законах. Але існує багато прогалин у законодавстві в цій сфері.

Взагалі наше законодавство має багато неточностей і недоліків, а найголовніше – це те, що значна кількість цих прогалин створена штучним шляхом. Народні депутати використовують свої повноваження і створюють і приймають закони, які є вигідними для них самих. До того ж не потрібно забувати про високий рівень корупції, який заважає розвитку демократії, перешкоджає чесному і справедливому здійсненню влади і дотриманню законів.

Супротивником демократії є менталітет українців. На перший погляд може здаватися, що ми дуже цінуємо свободу і незалежність, що ми не будемо терпіти ненормального і протизаконного ставлення представників влади. Але сьогодні переважає більшість людей, які є корисливим і не бажають розмірковувати про суспільний, народний і національний інтерес. Розглядати себе частиною єдиного народу. І працювати не для себе, а для народу, частиною, якого вони є. Також в Україні є дуже низьким рівень правової освіченості громадян. До речі, цей факт також пов'язаний з незацікавленістю людей у суспільному житті. Звичайно, можна зрозуміти українців в тому, що можливо вони не бачать сенсу вивчати закони, права, обов'язки, які є недійсними. Те, що прописано в законі не завжди є дійсним відображенням на практиці.

У світі існує багато рваних країн, які спромоглися збудувати демократичний режим, тому ми дивлячись га їх здобутки і беззаперечний досвід маємо зробити теж саме. Наша рідна країна має всі шанси стати найрозвиненішою та найкращою країною в світі, з якої згодом будуть брати приклад. Адже, ми українці – гідні цього!

КОЛЕКТИВНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ: СТАН НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Попик А. О.

НК – Неменуца С. М., канд. с.-г. наук, старший викладач

Одеська національна академія харчових технологій

Засобами колективного захисту населення вважаються захисні споруди, будівлі та спеціальне обладнання, які призначені для захисту населення від небезпечних чинників надзвичайної ситуації та дії засобів ураження. На сьогоднішній день затверджено зміну №3 до ДБН В.2.2-5-97 «Будинки і споруди. Захисні споруди цивільного захисту.» [1], що вступила в дію з 01.08.2018 р. Норми поширюються на проектування нових та реконструкцію існуючих захисних споруд цивільного захисту. В документі змінено ряд основоположних формулювань та вимог до засобів колективного захисту. Одне з формулювань стосується заміни терміну «цивільна оборона» на «цивільний захист» та інші уточнення.

Як відомо, до захисних споруд належать сховища, протирадіаційні укриття (ПРУ) та швидкоспоруджувані захисні споруди. В новій версії документу водиться нове поняття: споруди подвійного призначення – це споруди з захисними властивостями сховищ або протирадіаційних укриттів. До споруд подвійного призначення відносять: підземні переходи, тунелі, підземні склади, споруди котловинного типу (автостоянки, паркінги, гаражі, підземні торгівельні центри, підприємства громадського харчування, магазини), підвальні, цокольні і перші поверхи об'єктів цивільного і промислового призначення, незадимлювані сходові клітки типу Н-4 згідно [2]. При проектуванні споруд подвійного призначення повинні дотримуватися вимог ДБН В.2.2-5-97 [1], тому що всі захисні споруди повинні захищати людей як у мирний час, так і в особливий період.

Змінені вимоги щодо захисних споруд, які не перебувають у постійній готовності для використання за призначенням на об'єктах з умовами підвищеної небезпеки. Такі споруди дозволяється використовувати у мирний час для господарських, культурних та побутових потреб. Наказом МВС України від 09.07.2018 р. № 579 «Про затвердження вимог з питань використання та обліку фонду захисних споруд цивільного захисту» [3] та зміною №3 до ДБН В.2.2-5-97 [1] затверджені основні положення даних вимог. Дозволяється використовувати захисні споруди, які не перебувають у постійній готовності, у якості: виробничих приміщень технологічного процесу категорій Г і Д за вибухопожежною небезпекою [4]; складів категорії Д [4]; приміщень аварійних (ремонтних) та чергових служб; допоміжних приміщень лікувальних закладів; навчальних аудиторій та виставкових залів;

закладів торгівлі та харчування; спортивних залів; гаражів та автостоянок; приміщень для побутового обслуговування. Основна вимога при використанні захисних споруд у мирний час – не знижувати їх захисних властивостей та ступеня вогнестійкості.

Окрім зазначеного, у новій зміні до ДБН В.2.2-5-97 [1] наводяться вимоги до виготовлення проектів захисних споруд та споруди подвійного призначення з урахуванням забезпечення їх доступності для людей з інвалідністю та інших мало- мобільних груп населення. У ПРУ повинні обладнуватися механічні пристрої для спуску та підйому людей з інвалідністю.

Уточнюються норми за місткістю: мінімально 150 людей для сховищ і 10 – для протирадіаційних укриттів.

Вимоги щодо входів у ПРУ і споруд подвійного призначення викладені в новій редакції. Встановлюються посилені двері з негорючого матеріалу, що забезпечують захист від повітряної ударної хвилі з розрахунковим надмірним тиском до $P = 20 \text{ кПа}$.

Перелічені уточнені вимоги до будівельних матеріалів, повітроводів, встановлення фільтровентиляційного та опалювального обладнання, телекомунікаційних мереж.

Окремим пунктом роз'яснюються всі особливості проектування швидко-споруджуваних захисних споруд цивільного захисту, а саме: об'ємно-планувальні і конструктивні рішення, вентиляція, водопостачання і каналізація, електроосвітлення та електрообладнання, систем зв'язку та сигналізації, розрахунку навантажень.

Отже, на сьогоднішній день істотно змінено вимоги до проектування нових та реконструкції існуючих захисних споруд цивільного захисту. Ураховані найсучасніші технології та умови життєзабезпечення людини, розширено перелік захисних споруд – додано споруди подвійного призначення.

ЛІТЕРАТУРА

1. ДБН В.2.2-5-97 Зміна №3 Будинки і споруди. Захисні споруди цивільного захисту. – К., Мінрегіон України. – 2018. – 34 с.
2. ДБН В.1.1-7:2016 Пожежна безпека об'єктів будівництва. Загальні вимоги.
3. Наказ МВС України від 09.07.2018 р. № 579 «Про затвердження вимог з питань використання та обліку фонду захисних споруд цивільного захисту»
4. ДСТУ Б В.1.1-36:2016 «Визначення категорій приміщень, будинків та зовнішніх установок за вибухопожежною та пожежною небезпекою»

ЗАГРОЗИ БЕЗПЕЦІ ТА ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА

Ремез О. Л.

Національна академія внутрішніх справ

Різним етапам історичного розвитку формувалися основи становлення свободи та права людини на п'єдестал людських цінностей. Античне і середньовічне право, наприклад, не знали загальної рівності, вони були глибоко диференційованими нормативними системами зі значною кількістю стратифікаційних ознак (стать, релігійні переконання, майновий стан, етнічне та соціальне походження). І тільки Новий час показав заперечення відмінностей між людьми. Серед перших видатних мислителів, що пішли на перекір успадкованій і умовній соціальній нерівності та дали обґрунтування такої теорії були Т. Гоббс, Дж. Локк, Вольтер.

Слід також відзначити, що результатом наростаючого руху у світі за правову і політичну рівність усіх громадян стало юридичне визнання людей рівними і вільними у своїх правах, що були закріплені в Декларації незалежності США 1776 року і Декларації прав людини і громадянина 1789 року. Проте, лише у другій половині ХХ ст. ідея загальної рівності набуває широкого світового визнання і знаходить своє юридичне закріплення

у статті 1 Загальної декларації прав людини 1948 року: «Усі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності і правах». В подальшому, ця догма стала основоположною точкою прийняття більшості законів у всіх країнах світу, виключенням не є і Україна [2].

Зокрема, принцип рівності прав і свобод людини і громадянина (принцип рівноправності) закріплено у статті 24 Конституції України: «...громадяни мають рівні конституційні права і свободи...». Разом з тим, в Україні визнається і діє принцип верховенства права. Держава як гарант цього права створює систему цивільної оборони з функціонування державних органів. Цивільне населення, у свою чергу, захищає своє право на дотримання верховенства права шляхом використання законної можливості створення і об'єднання в установи, організації, формування тощо [1].

Поєднання двох структурних елементів що беруть на себе функції охорони правопорядку та верховенства права стає потужним інструментом в механізмі реалізації основних завдань держави у сфері цивільної безпеки і оборони населення.

Посилення загроз у енергетичній, фінансовій, інформаційній, екологічній сферах, міжнародний тероризм, піратство, нелегальна міграція дедалі інтенсивніше поширюються у XXI столітті, охоплюючи все нові й нові держави завдаючи загрози національній безпеці. І чим сильніша загроза тим уразливіша країна, а з нею і населення.

Проте більш пекучим недоліком залишаються внутрішні виклики національній безпеці. Неконкурентна спроможність української економіки, штучне стримування кадрового оновлення державних органів під час реформування, не спроможність держави виконувати власні функції у сфері захисту прав і свобод людини і громадянина унеможлиблює процес підвищення рівня життя і якості населення, що провокує посилення соціальної напруги і навіть поширення протестних настроїв.

Особливо гостро стоїть питання боротьби з корупцією у державних органах, що тільки поширює зростання екстримістських настроїв які у свою чергу можуть створити реальну загрозу державному суверенітету і територіальній цілісності України.

Дослідженням щодо вирішення і подолання вказаних проблем займалися такі науковці як Невмержицький Є. В., Серьогін С. С., Тіньков А. Л., Задорожний С. А., Хабарова Т. В., Головатий С. П., Савенко Д. Л., Погребняк С. П., Кочура А. В., Луціва О. М., Степанова Д. С., Савенкова В. Г., Баженова О. В., Новіков Д. В., Бурлака О. В., Ляшенко В. М., Тимінська К. О. та інші.

Захист фундаментальних цінностей – незалежність, свобода, суверенітет, демократія, територіальна цілісність, гідність і права людини, верховенство права, добробут, мир та безпека – стають основним осередком у напрямку розвитку і забезпечення цивільної безпеки. Саме тому діяльність усіх державних структур спрямована на реалізацію основного принципу що закріплений в конституції «Усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах. Права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними» [1].

Разом з тим, відповідно до Основного Закону державна влада в Україні здійснюється на засадах поділу на законодавчу, виконавчу і судову. При цьому, право законодавчої ініціативи мають Президент України та народні депутати України. Систему органів виконавчої влади складають Кабінет Міністрів України, що взаємодіє з Президентом, міністерства, державні комітети, інші центральні органи зі спеціальним статусом, обласні, районні, міські державні адміністрації, а також органи спеціальної галузевої та функціональної компетенції: безпосередньо підпорядковані центральним органам виконавчої влади, а також перебувають у так званому подвійному підпорядкуванні, оскільки одночасно підпорядковуються центральним та місцевим органам виконавчої влади. Суди України утворюють єдину систему судоустрою, яка складається із судів 1-3 інстанцій та Конституційного Суду України. До складу I інстанції входять: Вищий суд з питань інтелектуальної власності, Вищий антикорупційний суд, окружний господарський, адміністративний та загальний суди [3].

Апеляційний господарський, адміністративний та загальний суди утворюють структуру судів II інстанції.

III інстанцію структури суду України очолює Верховний суд України у складі якого діють: Велика Палата Верховного Суду, Касаційний адміністративний, господарський, кримінальний, цивільний суди.

Оскільки незалежно від того, чи це орган однієї з гілок влади чи орган зі спеціальним статусом чи навіть цивільні формування – основною і головною метою діяльності є визнання людини, її життя і свободи як найважливішої соціальної цінності. А тому, не може йти мови про дискримінацію будь-якої категорії чи типу. Разом з тим, справедливий розподіл соціальних благ зовсім не потребує їх рівного розподілу, а радше передбачає забезпечення рівності використання можливостей для того, щоб зробити конкуренцію за ресурси справедливою. Отже, тільки повне розуміння втілення принципу рівності і соціальної справедливості з використанням нормативно-закріплених юридичних норм може забезпечити реальне існування в державі принципу верховенства права що спрямоване на благо населення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30.
2. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р., Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16 грудня 1966 р. і Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 р. // Права людини. Міжнародно-правові договори України, декларації, документи. – К., 1992.
3. Що вже змінила реформа правосуддя [Електронний ресурс] / Режим доступу до ресурсу: <https://aj.court.gov.ua/press/interview/441643/>.
4. Декларация прав Виргинии (1776) // Еллинек Г. Декларация прав человека и гражданина : Всеобщая декларация прав человека ; Конвенция о защите прав человека и основных свобод / сост. Ю. Н. Оборотов. – Репринтное воспроизведение изд. 1906 г. – Одесса : Юрид. літ., 2006.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДОЗВІЛЬНО-РЕЄСТРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Слива Є. О.

НК – Пасинчук К. М., канд. пед. наук

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

В час розбудови незалежної демократичної правової держави та розвитку правового суспільства відбувається зміна поглядів на ряд правових явищ, до яких належить, в тому числі і адміністративний процес. Для формування сучасних науково-методологічних і правових засад реформування на адміністративній арені необхідні відповідні наукові дослідження широкого кола питань, які охоплюють проблематику адміністративного процесу взагалі та дозвільного провадження – однієї з його складових, зокрема.

Радикальні перетворення у всіх сферах суспільно-політичного життя в Україні нерозривно пов'язані зі створенням необхідних умов реалізації та захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб. Демократичні процеси в українському суспільстві зумовлюють стрімкий розвиток різних інститутів, які потребують системного нормативно-правового регулювання та чітко визначеної реалізації через регламентовану діяльність публічних органів управління. Одним із них є інститут дозвільно-реєстраційної діяльності, який за останні роки значно розширив сферу свого застосування, що зумовило зростання кількості правовідносин, які обслуговуються цим інститутом.

Розвиток законодавства спонукає до значних змін правовідносин, які виникають між публічною адміністрацією, з одного боку, та юридичними й фізичними особами, з іншого. Вони пов'язані з реалізацією прав і законних інтересів останніх, що обумовлює необхідність створення ефективної системи правового регулювання цих соціальних відносин. Для вирішення такого завдання потрібно не лише удосконалити чинне законодавство, але й утворити та удосконалити багато принципово важливих правових інститутів, до яких належить, зокрема, інститут реєстрації.

Дослідник А. М. Школик доводить, що публічну адміністрацію необхідно розглядати у двох аспектах: структурному та процедурному. Відповідно до структурного підходу публічна адміністрація окреслюється як сукупність різних організацій, які виконують публічні функції. Що ж стосується процедурного підходу, то це сукупність організаційних дій, діяльності та заходів, які виконуються різними суб'єктами та інституціями [1, с. 10].

Державна реєстрація у правовому полі – досить нове та недосліджене явище. Сьогодні законодавець не надто чітко тлумачить зазначену категорію. Так, у Законі України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» визначено, що державна реєстрація юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців – це засвідчення факту створення або припинення юридичної особи, засвідчення факту набуття або позбавлення статусу підприємця фізичної особи, а також вчинення інших реєстраційних дій шляхом внесення відповідних записів до Єдиного державного реєстру [2]. Отже, державна реєстрація – це засвідчення факту ..., а також вчинення інших реєстраційних дій шляхом внесення відповідних записів до Єдиного державного реєстру. Що вкладає законодавець у зміст словосполучення «інші реєстраційні дії», вказаний Закон не встановлює.

Термін «реєстрація» походить від слова «реєстр», яке з'явилося в українській мові через польське «rejestr», від латинського «regestum» – внесене, записане: «regere» – приносити назад, вносити [3, с. 460]. Воно означає список, письмовий перелік кого-небудь або чого-небудь; книгу для запису справ, документів, майна, земельних володінь тощо. Відповідно поняття «реєстрація» має такі значення: – внесення кого-небудь або чого-небудь у реєстр з метою обліку або надання йому законної чинності; – фіксація переважно за допомогою приладів якого-небудь явища, спостереження, факту [4, с. 484].

І. М. Лазарев зазначає, що реєстрація є одним із видів адміністративних процедур, що проводяться органами виконавчої влади щодо громадян та їх організацій. Реєстраційні адміністративні процедури передбачають діяльність органів виконавчої влади, урегульовану адміністративно – процесуальними нормами, під час якої вирішуються питання щодо офіційного визнання законності існування певних матеріальних об'єктів і юридичних фактів [5, с. 17].

Підсумовуючи викладене, вважаємо можливим сформулювати визначення адміністративних послуг як діяльність публічної адміністрації, спрямовану на юридичне оформлення умов, які визначені законодавством як необхідні для забезпечення належної реалізації суб'єктивних прав та обов'язків, охоронюваних законом інтересів і виконання обов'язків фізичних або юридичних осіб, яка здійснюється за зверненням цих осіб і офіційними результатами якої є адміністративний (індивідуальний) акт відповідного органу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Школик А. М. Порівняльне адміністративне право: навч. посібник для юрид. фак. та фак. міжнар. відносин / А. М. Школик. – Львів: ЗУКЦ, 2007. – 308 с.
2. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» від 15 травня 2003 р.
3. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка: в 4 т. / М. Фасмер. – М.: Прогресс, 1987. – Т. 3. – 832 с.
4. Словник української мови: в 10 т. / АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – К.: Наукова думка, 1977. – Т. 8. – 927 с.
5. Лазарев И. М. Административные процедуры в сфере взаимоотношений граждан и их организаций с органами исполнительной власти в Российской Федерации / И. М. Лазарев. – М., 2002. – С. 17.

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ЗАХОДІВ, ЩО ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ ПРИ ЗАПОБІГАННІ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

Сліпченко Ю. А.

НК – Засулько С. С., канд. юрид. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

07.01.2018 року набрав чинності Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 № 2229-VIII (далі – Закон), прийнятий у рамках реалізації Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 25.08. 2015 року № 501/2015 з метою протидії дискримінації за гендерною ознакою, імплементації міжнародних стандартів протидії насильству, забезпечення комплексного підходу до запобігання будь-яким формам насильства стосовно жінок, узгодження політики гендерної рівності та профілактики насильства, розширення коло осіб, які підпадають під дію чинного законодавства а також запровадження додаткових заходів, спрямованих на створення запобіжних і захисних механізмів боротьби з усіма формами гендерно зумовленого насильства. [1].

Законом надається визначення терміну «домашнє насильство» та його форм: «Домашнє насильство – діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь. [1].

До спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству належать:

- Терміновий заборонний припис стосовно кривдника – спеціальний захід протидії домашньому насильству, що вживається уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України як реагування на факт домашнього насильства та спрямований на негайне припинення домашнього насильства, усунення небезпеки для життя і здоров'я постраждалих осіб та недопущення продовження чи повторного вчинення такого насильства.

- Обмежувальний припис стосовно кривдника – встановлений у судовому порядку захід тимчасового обмеження прав чи покладення обов'язків на особу, яка вчинила домашнє насильство, спрямований на забезпечення безпеки постраждалої особи.

- Взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи – здійснення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України організаційно-практичних заходів щодо контролю за поведінкою кривдника з метою недопущення повторного вчинення домашнього насильства, за дотриманням ним тимчасових обмежень його прав та виконанням обов'язків, покладених на нього у зв'язку із вчиненням домашнього насильства.

- Направлення кривдника на проходження програми для кривдників – комплекс заходів, що формується на основі результатів оцінки ризиків та спрямований на зміну насильницької поведінки кривдника, формування у нього нової, неагресивної психологічної моделі поведінки у приватних стосунках, відповідального ставлення до своїх вчинків та їх наслідків, у тому числі до виховання дітей, на викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків.[1].

Національною поліцією було створено мобільні групи для протидії домашньому насильству в Україні. Підрозділ під назвою «Поліна» запрацював 12 червня в окремих районах Києва, Одеси та Сєверодонецька Луганської області. Мобільні бригади формуються

з числа працівників підрозділів превенції (дільничних офіцерів поліції та ювенальної превенції) та патрульної поліції.

В проєкті для запобігання домашнього насильства використовується підхід «Community Policing» шляхом проведення спільних візитів із соціальними службами для відвідування кризових сімей, зустрічей з громадянами та проведення роз'яснювальної роботи з дітьми та батьками в освітніх закладах та обов'язкові зустрічі з громадами

На етапі запобігання новим та повторним випадкам активна взаємодія з суб'єктами та іншими організаціями, які задіяні у процесах протидії випадкам домашнього насильства: притулками, соціальними службами, органами самоврядування, освітніми і медичними закладами, а також неурядовими організаціями. [2].

Щодо безпосередніх випадків домашнього насильства, то в з вищевикладеного висловлюється припущення, що робота повинна проводитися не лише із жертвою, а й з кривдником.

Пропонуються шляхи вирішення даної проблеми через введення спеціальних навчальних курсів для підвищення якості гендерного виховання та налагодження ефективної комунікації, вміння долати агресію та управляти конфліктами.[2].

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 7.12.2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>

2. Жінки. Мир. Безпека: Інформаційно-навчальний посібник з гендерних аспектів конфліктів для фахівців сектору безпеки / Колектив авторок. – Київ, 2017.

ДО ПИТАННЯ НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РЕЖИМУ ПІДВИЩЕНОЇ ГОТОВНОСТІ

*Старицька О. О., канд. юрид. наук, доцент,
Національна академія внутрішніх справ України, м. Київ*

Ураховуючи сучасну геополітичну ситуацію України, що особливо загострилася в останні роки, дедалі актуальнішим постає питання про особливості забезпечення цивільної безпеки населення країни при можливому настанні надзвичайних ситуацій. Відтак, органами державної влади було розроблено та запроваджено фактичну реалізацію низку нормативно-правових документів щодо питання функціонування системи суб'єктів цивільної оборони при настанні різного роду надзвичайних випадків.

Згідно ст. 11 Кодексу цивільного захисту України (2013) та ч. 19 Положення про єдину державну систему цивільного захисту (2014) встановлено, що залежно від масштабів і особливостей надзвичайної ситуації, що прогнозується або виникла, ЄДСЦЗ функціонує у таких режимах як: 1) повсякденне функціонування; 2) підвищена готовності; 3) надзвичайна ситуація; 4) надзвичайний стан [1; 3].

Відповідно до чинного законодавства України, а саме Положення про функціональну підсистему захисту сільськогосподарських тварин і рослин єдиної державної системи запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру (1999) під поняттям режим підвищеної готовності варто розуміти режим при істотному погіршенні виробничо-промислового, радіаційного, хімічного, біологічного (бактеріологічного), сейсмічного, гідрогеологічного і гідрометеорологічного стану (з одержанням прогнозної інформації щодо можливості виникнення надзвичайної ситуації) [2]. При цьому, будь-якого іншого нормативного джерела, яке б містило інакше визначення цього терміну немає.

Також у ст. 78 Кодексу цивільного захисту України (2013) зазначено, у разі загрози виникнення надзвичайної ситуації залежно від прогнозованих наслідків та можливого рівня надзвичайної ситуації за рішенням Кабінету Міністрів України, Ради міністрів АРК, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування в Україні або у межах конкретної її території тимчасово вводиться режим підвищеної готовності. При цьому умови і порядок введення режиму підвищеної готовності, завдання та порядок взаємодії суб'єктів забезпечення цивільного захисту щодо запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій у режимі підвищеної готовності визначається Положенням про єдину державну систему цивільного захисту (2014), затвердженим Кабінетом Міністрів України [1].

Відтак, відповідно до норм цього Положення, при запровадженні режиму підвищеної готовності основними заходами, що мають здійснюватися відповідними суб'єктами забезпечення цивільного захисту є такі:

- здійснення оповіщення органів управління та сил цивільного захисту, а також населення про загрозу виникнення надзвичайної ситуації та інформування його про дії у можливій зоні надзвичайної ситуації;

- формування оперативних груп для виявлення причин погіршення обстановки та підготовки пропозицій щодо її нормалізації;

- посилення спостереження та контролю за гідрометеорологічною обстановкою, ситуацією на потенційно небезпечних об'єктах, території об'єкта підвищеної небезпеки та/або за його межами, території, на якій існує загроза виникнення геологічних та гідрогеологічних явищ і процесів, а також здійснення постійного прогнозування можливості виникнення надзвичайних ситуацій та їх масштабів;

- уточнення (у разі потреби) планів реагування на надзвичайні ситуації, здійснення заходів щодо запобігання їх виникненню;

- уточнення та здійснення заходів щодо захисту населення і територій від можливих надзвичайних ситуацій;

- приведення у готовність наявних сил і засобів цивільного захисту, залучення у разі потреби додаткових сил і засобів [3].

При цьому, варто зауважити, що заходу такого роду можуть бути відкориговані в залежності від часу, місця та причин виникнення надзвичайної ситуації.

Як наприклад, можемо навести ситуацію, що склалася у низці областей України, коли у січні 2015 р., коли з метою координації дій державних органів, спрямованих на забезпечення захисту населення, територій та майна, функціонування ЄДСЦЗ для подолання наслідків надзвичайної ситуації державного рівня соціального та воєнного характеру, яку спричинили загострення ситуації на деяких територіях України, загроза вчинення терористичних актів, та відповідно до ст.ст. 13, 14 Кодексу цивільного захисту України Кабінетом Міністрів України було встановлено режим підвищеної готовності для Вінницької, Волинської, Дніпропетровської, Житомирської, Закарпатської, Запорізької, Івано-Франківської, Київської, Кіровоградської, Львівської, Миколаївської, Одеської, Полтавської, Рівненської, Сумської, Тернопільської, Харківської, Херсонської, Хмельницької, Черкаської, Чернівецької, Чернігівської областей, м. Києва, м. Севастополя і Автономної Республіки Крим [4].

Таким чином, можемо узагальнити, що питання цивільного захисту населення при нинішній політичній, соціальній та економічній ситуації, що склалася в Україні стає дедалі актуальнішою. Законодавство нашої держави містить відповідні норми, що чітко врегульовують діяльність суб'єктів ЄДСЦЗ при запровадженні режиму підвищеної готовності, попередження та ліквідації ситуацій надзвичайного характеру.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кодекс цивільного захисту України № 5403-VI від 02.10.2012. *Відомості Верховної Ради*. 2013. № 34-35. Ст.458. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#n142> (дата звернення: 20.02.2019).

2. Положення про функціональну підсистему захисту сільськогосподарських тварин і рослин єдиної державної системи запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру: затв. Наказом Міністерства агропромислового комплексу України від 25.05.1999 № 214. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0377-99/print?text=%D0%E5%E6%E8%EC+%EF%B3%E4%E2%E8%F9%E5%ED%EE%BF+%E3%E E%F2%EE%E2%ED%EE%F1%F2%B3>. (дата звернення: 20.02.2019).

3. Положення про єдину державну систему цивільного захисту: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 9 січня 2014 р. № 11 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/11-2014-%D0%BF>. (дата звернення: 20.02.2019).

4. Про встановлення режимів підвищеної готовності та надзвичайної ситуації: Розпорядження кабінету Міністрів України від від 26 січня 2015 р. № 47-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/47-2015-%D1%80>. (дата звернення: 20.02.2019).

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ СЕРЕД НЕПОВНОЛІТНІХ

Степаненко В. О., Янюк Е. С.

НК – Пасинчук К. М., канд. пед. наук

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Під запобіганням злочинності вчені розуміють діяльність, здійснювану державними органами і громадськістю, що повинна носити системний характер як за комплексом заходів, так і за колом суб'єктів, які її здійснюють, спрямовану на недопущення виникнення, усунення, послаблення або нейтралізацію причин та умов злочинності, окремих її видів та конкретного злочину. Така діяльність повинна ґрунтуватися на поєднанні заходів двох рівнів — загально-соціальної та спеціально-кримінологічної профілактики [1]. При цьому здійснення спеціально-кримінологічних запобіжних заходів, що безпосередньо спрямовані на нейтралізацію причин та умов злочинів, покладається на ціле коло суб'єктів профілактичної роботи.

У сучасних умовах розвитку суспільства найбільш незахищеним у культурному та духовному аспекті виявилось молоде покоління. Формуванню протиправної поведінки неповнолітніх найбільше сприяють соціально-економічні чинники.

До них можна віднести: безробіття одного чи обох батьків, відсутність постійного житла, розлучення батьків, виховання дітей «вулицею» через брак сімейного виховання. Негативний вплив засобів масової інформації, недостатній рівень правосвідомості, вживання алкогольних та наркотичних речовин, відсутність організованої системи дозвілля є також ключовими чинниками формування протиправної поведінки дітей.

Важливим компонентом єдиної системи запобігання правопорушенням виступає їх профілактика серед неповнолітніх. Даній профілактиці властиві всі закономірності, які характеризують запобіжну діяльність взагалі. Так, вона здійснюється на тих самих рівнях, у тих самих видах і формах, що й профілактика в цілому [2]. Однак запобігання злочинності неповнолітніх має й свою специфіку, обумовлену особливостями даного виду злочинності. Ці відмінні риси пов'язані, насамперед, з віком правопорушників, який визначає соціально-психологічні особливості цієї категорії осіб та їх статус у суспільстві [3].

Під час подальшої розбудови системи профілактики злочинів серед неповнолітніх слід враховувати попередній позитивний досвід і разом з тим нові суспільні вимоги. Вважаємо, було б корисно відновити роботу громадських вихователів, які б здійснювали профілактичний вплив на кожного конкретного підлітка, широко залучити до участі у запобіганні злочинам серед неповнолітніх громадськість шляхом створення добровільних

громадських формувань за місцем проживання, навчання і роботи підлітків, а також органи місцевого самоврядування, трудові колективи підприємств, установ, організацій тощо.

Слід відпрацювати чітку взаємодію всіх цих органів у напрямі профілактики злочинності неповнолітніх. В цілому запобіжна діяльність повинна носити системний характер. Профілактичні заходи мають здійснюватися суб'єктами запобігання як на рівні видання спеціальних нормативно-правових актів, так і на рівні проведення загально-профілактичної й індивідуальної роботи з підлітком, що потребує відповідного впливу. Зрештою, створення надійної та ефективної системи запобігання злочинам серед неповнолітніх дасть змогу вирішити багато суспільних проблем і насамперед забезпечить зниження злочинності у майбутньому та зміцнення правопорядку в цілому в державі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Васильківська І. П. Кримінологічні аспекти сімейного виховання / Васильківська І. П. // Держава і право: 36. наук, праць. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України та ін., 1999. – С. 265-275.
2. Блувштейн Ю. Д. Профілактика преступлений. / Блувштейн Ю. Д., Зырин М. И., Романов В. В. – Минск, 1986. – 287 с.
3. Кримінологія і профілактика злочинів: Курс лекцій (Особлива частина) / [Александров Ю.А., Гаврилишин А.П., Гринчак В.М. та інші.] – К., 2000. – 201 с.

НОРМАТИВНО ПРАВОВЕ ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНУ БЕЗПЕКА

Тихомиров Д. О.

Національна академія внутрішніх справ

Розвиток суспільних відносин в сучасному світі відбувається надзвичайно швидкими темпами. В результаті ускладнення та збільшення їх кількості, появи нових та суттєвих змін у вже існуючих як ніколи збільшуються і різноманітні загрози у всіх сферах життя суспільства, що можуть бути пов'язані як з науково технічними, соціальними, правовими, військовими та іншими питаннями. Тому, виникає потреба у правовому регулюванні не тільки самих суспільних відносин, а й забезпеченні безпеки у всіх сферах, в яких право має свій вплив.

Сучасна система законодавства України (в широкому його розумінні) регулює великий спектр безпекових відносин на нинішній день існує більше 50 варіантів визначення видів безпек, що містяться в термінологічних словниках відповідних нормативно правових актів та міжнародних угод, конвенцій тощо. При цьому існують і інші безпекові терміни, що не мають прямого нормативно-правового визначення, як то майнова безпека, економічна безпека, політична безпека, публічна безпека тощо

Така ситуація зумовлює потребу у поглибленому вивченні і аналізі нормативно-правового матеріалу для вирішення узагальнення, особливості та концептуалізації визначення та розуміння безпеки.

Аналізуючи, поняття «безпека», що містяться в нормативно правових актах України, то можна виявити десять визначень цього поняття. По суті, вони виражаються у наступних напрямках розуміння:

- Безпека як ситуація або стан присутності ризику [1], що, не перевищує певні межі або відсутності неприпустимого ризику [2]. В основному, у семи випадках, безпека розуміється як певна відсутність неприпустимого ризику та загроз. При цьому є два напрями, де цей ризик мінімізується, або в якому здійснюється заходи по її забезпеченню – загальний направлений на майно, життя, здоров'я, навколишнє середовище та спеціальний, направлений на певну галузь або об'єкт, наприклад: «для захисту цивільної авіації від актів

незаконного втручання та інших протиправних посягань», «для захисту від актів незаконного втручання й інших протиправних посягань стосовно цивільної авіації.» [3].

- Безпека як комплекс заходів [4]. В даному випадку прояв безпеки здійснюється через діяльність по її забезпеченню спеціально встановленими, уповноваженими суб'єктами.

Аналізуючи особливості розуміння питання безпеки у нормативно правових актах, в залежності від її спрямування плюралізм її визначення є набагато ширшим.

В основному, в діючому законодавстві певного напрямку правового регулювання діє одне або два варіанти розуміння безпеки, що не відрізняються один від одного (такі варіанти побудовані по принципу закон-підзаконний нормативно правовий акт, наприклад «екологічна безпека»), цікавим є варіант подвійного розуміння безпеки за принципом матеріальний-процесуальний підхід де матеріальним виступає певний стан, а процесуальним – комплекс дій, заходів – «Енергетична безпека».

Проти є варіанти плюралістичного розуміння визначення. Так, правове регулювання в напрямі авіації виділяє поняття безпека польотів. Інтерпретація даного терміну здійснюється по двом напрямам:

- Комплексна характеристика повітряного транспорту. [5]

- Стан, в якому вирізняється: спеціалізований (при визначенні безпеки здійснюється уточнення про спеціалізацію безпеки через введення термінів «галузь цивільної авіації» або «цивільна авіація») [6]; загальний (при інтерпретації вказівка йде на стан при якому ризики мінімізуються без уточнення галузей, сфер тощо.) [7]

Різноманітність нормативно-правового розуміння безпеки дає можливість пристосувати термін «безпека» до різних ситуацій, галузей, напрямів їх використання та потребує подальшого дослідження з метою вирішення загальних ознак та особливостей з метою уніфікації його розуміння.

ЛІТЕРАТУРА

1. Наказ Мінтрансв'язку України Про затвердження Правил сертифікації суб'єктів, що надають послуги з аеронавігаційного обслуговування від 22.01.2007 № 42, станом на 20 лютого 2019 року [Електронний ресурс] Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0104-07/ed20111229/find?text=%C1%E5%E7%EF%E5%EA%E0>

2. Наказ Держбуд України, Держнаглядохоронпраці Про заходи щодо виконання постанови Кабінету Міністрів України від 05.05.97 N 409 "Про забезпечення надійності й безпечної експлуатації будівель, споруд та інженерних мереж" (НПАОП 45.2-1.01-98) від 27.11.1997 № 32/288, станом на 20 лютого 2019 року [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0423-98/ed20120320/find?text=%C1%E5%E7%EF%E5%EA%E0>

3. Наказ Про затвердження Правил супроводження в контрольованих зонах авіапідприємств матеріальних цінностей і пасажирів. N 168/397 від 11.06.96, станом на 20 лютого 2019 року [Електронний ресурс] Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0334-96/ed19960628/find?text=%C1%E5%E7%EF%E5%EA%E0>

4. Угода між Урядом України і Урядом Азербайджанської Республіки про співробітництво в галузі авіаційної безпеки від 22.12.1995, станом на 20 лютого 2019 року [Електронний ресурс] Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/031_068/ed19960819/find?text=%C1%E5%E7%EF%E5%EA%E0

5. Наказ Державіаслужба Про затвердження Правил допуску до експлуатації злітно-посадкових майданчиків для польотів легких повітряних суден від 01.12.2004 № 205, станом на 20 лютого 2019 року [Електронний ресурс] Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1644-04/ed20111007/find?text=%C1%E5%E7%EF%E5%EA%E0+%EF%EE%EB%FC%EE%F2%B3%E2>

6. Наказ Міноборони України Про затвердження Правил розслідування авіаційних подій та інцидентів в авіації Збройних Сил України (Класифікатор подій, які належать до інцидентів) від 19.05.2010 № 256, станом на 20 лютого 2019 року [Електронний

ресурс] Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0386-10/ed20100629/find?text=%C1%E5%E7%EF%E5%EA%E0+%EF%EE%EB%FC%EE%F2%B3%E2>

7. Повітряний кодекс України від 19.05.2011 № 3393-VI, станом на 20 лютого 2019 [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3393-17/ed20130609/find?text=%C1%E5%E7%EF%E5%EA%E0+%EF%EE%EB%FC%EE%F2%B3%E2>

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ

Харченко В. А.

НК – Бразілій Н. М., канд. екон. наук, доцент

Черкаський державний технологічний університет

Заробітна плата є одним із видів винагороди за працю, що відрізняється від інших як за змістом, так і за правовою формою, є видом трудового доходу й умовою трудового договору. Правове регулювання оплати праці здійснюється на підставі Конституції України, міжнародних договорів України у сфері праці, КЗпП, Закону України "Про оплату праці", постанов Кабінету Міністрів України та інших нормативно-правових актів, генеральної угоди, галузевих, регіональних угод, колективного і трудового договорів.

Державне регулювання оплати праці є системою визначення правил, процедур, нормативів, норм і гарантій в оплаті праці на основі ухвалення певних законодавчих і нормативних актів та контролю за їх дотриманням органами влади. Головною метою державного регулювання оплати праці є створення необхідних умов для забезпечення виконання заробітною платою усіх притаманних їй основних функцій (відтворювальної, мотивуючої, стимулюючої, регулюючої та соціальної), а також стримування необґрунтованого зростання заробітної плати, не пов'язаного з обсягами виробництва й реалізації продукції (робіт, послуг). Оплату праці держава регулює прямими і непрямими методами.

Пряме регулювання — це безпосереднє встановлення визначених кількісних параметрів і норм заробітної плати, що є обов'язковими для підприємств незалежно від форм власності й господарювання. Сфера такого регулювання встановлена Законом України «Про оплату праці». Відповідно до цього закону таке регулювання проводиться за допомогою:

- встановлення розміру мінімальної заробітної плати, інших державних норм і гарантій, умов і розмірів оплати праці працівників бюджетного сектора економіки, а також керівників підприємств, заснованих на державній та комунальній власності;
- регулювання фондів оплати праці працівників підприємств-монополістів згідно із переліком, який визначається Урядом;
- оподаткування доходів працівників;
- використання систем індексації трудових доходів;
- компенсації працюючим втрати частини заробітку через затримання його виплати; забезпечення соціальних гарантій працівникам (пенсії, стипендії, виплати за лікарняними та по безробіттю);

Таким чином, держава регулює ті питання, які без неї не можуть бути вирішені. Всі інші питання оплати праці регулюються на договірній основі.

Так, недооціненим на сьогодні є договірне регулювання оплати праці. Воно здійснюється на основі системи угод, що укладаються відповідно до законів на таких рівнях (ст. 14 Закону про оплату праці):

- національному (генеральна угода);
- галузевому (галузева (міжгалузева) угода);
- територіальному (територіальна угода);
- локальному (колективний договір).

При цьому генеральною угодою визначаються мінімальні розміри ставок (окладів) заробітної плати як мінімальні гарантії в оплаті праці (ст. 11 Закону про оплату праці).

У свою чергу, у колективному договорі підприємств установлюють форми та системи оплати праці, норми праці, розцінки, тарифні сітки, схеми посадових окладів, умови запровадження та розміри надбавок, доплат, премій, винагород та інших заохочувальних, компенсаційних і гарантійних виплат. При цьому повинні дотримуватися норми та гарантії, передбачені законодавством, генеральною, галузевими (міжгалузевими) та територіальними угодами. Якщо колективний договір на підприємстві не укладено, роботодавець зобов'язаний погоджувати ці питання з виборним органом первинної профспілкової організації (профспілковим представником), що представляє інтереси більшості працівників, а в разі його відсутності — з іншим уповноваженим на представництво органом. Також потрібно пам'ятати, що норми колективного договору, що погіршують становище працівників порівняно з чинним законодавством, є недійсними (ст. 16 КЗпП і ч. 2 ст. 5 Закону про колективні договори.)

Крім того, згідно зі ст. 14 Закону про оплату праці, норми колективного договору, що допускають оплату праці нижче від норм, визначених генеральною, галузевою (міжгалузевую) або територіальною угодами, але не нижче від державних норм та гарантій в оплаті праці, можна застосовувати тільки тимчасово, на період подолання фінансових труднощів підприємства терміном не більше 6 місяців.

До сьогодні залишається спірним питання про те, на кого поширюється дія генеральної угоди. Так, згідно зі ст. 9 Закону про колективні договори положення генеральної, галузевої (міжгалузеві), територіальної угод є обов'язковими для всіх суб'єктів, що перебувають у сфері дії сторін, які підписали угоду. При цьому в зазначеному Законі не уточнюється, що потрібно розуміти під «сферою дії сторін, які підписали угоду». Тому чіткої відповіді на запитання стосовно суб'єктів, які підпадають під дію генеральної угоди, він не дає. У протилежному випадку дотримуватися положень генеральної угоди не обов'язково.

Інтереси працівників при цьому представляє профспілка, що має статус всеукраїнської, а інтереси роботодавців — відповідне об'єднання організацій роботодавців із всеукраїнським статусом в особі уповноваженого ними органу. Тієї ж думки Мінсоцполітики дотримується і щодо дотримання норм та положень галузевих (міжгалузевих) угод (див. лист від 18.06.2015 р. № 1002/18/93-15).

Водночас фахівці цього відомства зауважують, що в разі відсутності відповідних представників при укладенні генеральної (галузевої, міжгалузевої) угоди підприємства можуть урахувати норми та положення генугоди або галузевої угоди, до якої підприємство належить за характером виробництва, при укладенні колективного договору.

Посилаючись на ст. 11 Закону про оплату праці, було зроблено висновок, що мінімальних гарантій, визначених генеральною угодою, повинні дотримуватися абсолютно всі суб'єкти господарювання, які використовують найману працю, оскільки це норма спеціального закону у сфері оплати праці.

ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про оплату праці» від 24.03.1995 № 108/95-ВР з наступними змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/108/95-вр>.

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 26 “Виплати працівникам” [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1025-03>.

3. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII з наступними змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.

ТЕХНОГЕННА БЕЗПЕКА ЯК ОБ'ЄКТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Цвігун О. М., Цибульська В. П.

НК – Пасинчук К. М., канд. пед. наук

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Сучасна еволюція поняття безпеки полягає у посиленні акценту на міжнародному співробітництві на відміну від більш традиційної опори на суперництво та конфлікти. Вже визнано, що основні фактори, які загрожують міжнародній, державній та особистій безпеці, за своїм походженням є транснаціональними і не можуть бути ефективно ліквідовані за допомогою односторонніх дій. Сучасний розвиток суспільного життя пов'язаний зі зростанням кількості умов і обставин, що загрожують життю і здоров'ю людей, інтересам суспільства й держави. Життєдіяльність людського суспільства досягла такого рівня існування, коли забезпечення безпеки, самозбереження, виживання як окремої людини, так і світового співтовариства в цілому, перетворюється в проблему, необхідність вирішення якої не залишає сумнівів.

Внаслідок швидких і революційних за своїм характером змін, що відбулися з людською цивілізацією, постійно збільшується ризик виникнення катастроф екологічного й техногенного характеру, аварій, епідемій і епізоотій, соціальних конфліктів. Сьогодні, як і раніше, становлять небезпеку і завдають шкоду суспільству злочинність і стихійні лиха.

Щорічно на земній кулі виникає близько сотні тисяч НС техногенного характеру, від яких гине кілька десятків тисяч чоловік, мільйони отримують травми, знищується величезна кількість матеріальних цінностей. Проблема НС техногенного характеру стає глобальною за своїми масштабами, торкаючись не тільки національних, але й міжнародних інтересів. Таке становище змушує постійно шукати нові, більш досконалі способи і методи забезпечення ТБ, які дають змогу підтримувати відповідний їй рівень в державі.

На початку століття змінився характер НС. Небезпеки і загрози сьогодні носять більш комплексний, взаємозв'язаний характер. Антропогенні чинники ведуть до збільшення ризику техногенних катастроф. Глобальні загрози стають джерелом НС в різних сферах життєдіяльності суспільства. Збільшуються масштаби надзвичайних ситуацій.

В останні роки все частіше виникають НС специфічного характеру. До них відносяться катастрофи на спеціальних об'єктах, у закритих для більшої частини суспільства сферах діяльності. З'явилися і нові, нетрадиційні види небезпек в інформаційній сфері, нові види захворювань, тероризм тощо.

Загострення ситуації пов'язане з відсутністю налагодженої системи забезпечення ТБ, з низькою результативністю здійснення покладених на неї задач і функцій, зі зниженням рівня наукового і технічного супроводу зазначеної діяльності. Цьому сприяє складність і невивченість характеру й особливостей соціальних взаємозв'язків, що складаються між різними категоріями учасників суспільних відносин у процесі створення й збереження стійкого техногенно-безпечного стану на об'єктах забезпечення.

Сукупність такого роду факторів дозволяє розглядати безпеку в сучасних умовах як одну з найголовніших цілей і невід'ємну умову діяльності людей, соціальних груп, суспільств, держав і світового співтовариства, як одну з найважливіших характеристик, що показує ступінь стійкості соціальних взаємозв'язків, що визначає загальнолюдську цінність і значимість суспільних відносин.

Відповідно до чинного законодавства під безпекою розуміють стан захищеності життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам [1]. Доповнення встановленого поняття безпеки шляхом конкретизації можливих проявів негативного

характеру приводить до виникнення наступного роду визначення – безпека як соціальна цінність характеризується станом захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства й держави від негативних наслідків явищ соціального, природного або техногенного характеру, а також підтримкою такого рівня захищеності, який є достатнім для нормального функціонування цих елементів.

Однак, поняття «забезпечення безпеки» має досить важливе значення, тому що правовому регулюванню взагалі, й адміністративно-правовому регулюванню зокрема, підданий не сам безпечний стан, а суспільні відносини, що безпосередньо складаються з приводу його забезпечення.

У загальному розумінні забезпечити – значить відгородити від збитків, недоліку, нестатку, від небезпеки, що загрожує кому-небудь, зробити цілком можливим, діючим, реально здійсненим [2]. Основною метою забезпечення безпеки є захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам [1].

Слід зазначити, що відповідно п. 43 ст. 2 КЦЗ України, техногенна безпека – це відсутність ризику виникнення аварій та/або катастроф на потенційно небезпечних об'єктах, а також у суб'єктів господарювання, що можуть створити реальну загрозу їх виникнення. Техногенна безпека характеризує стан захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного характеру. Забезпечення техногенної безпеки є особливою (специфічною) функцією захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій [3].

Отже, у результаті забезпечення безпеки повинен створюватися і зберігатися стійкий безпечний стан, при якому відсутні різного роду (потенційні й реальні, внутрішні й зовнішні) загрози або створені протидії їм. Усе це здійснюється в процесі визначеної діяльності людей.

У зв'язку з цим, слід зазначити, що забезпечення безпеки являє собою соціальний процес – комплекс правових, соціально-економічних, політичних, організаційно-технічних та інших заходів, який постійно розвивається, прагне до визначеної мети, тісно пов'язаної зі збереженням і самозбереженням соціальних і біосоціальних одиниць і організацій.

Законодавець визначає, що для формування збалансованої державної політики та ефективного проведення комплексу узгоджених заходів щодо захисту національних інтересів у визначених сферах покладається на суб'єктів забезпечення національної безпеки України. Суб'єктами забезпечення національної безпеки є: Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Рада національної безпеки і оборони України, міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, Національний банк України, суди загальної юрисдикції, прокуратура України, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування, Збройні сили України, Служба безпеки України, Державна прикордонна служба України та інші військові формування, утворені відповідно до законів України, громадяни України, об'єднання громадян [1]. Всіх зазначених суб'єктів об'єднує одна мета – забезпечення національної безпеки, для досягнення якої кожний із суб'єктів виконує певні функції. Сукупність суб'єктів об'єднаних однією метою можна визначити як систему забезпечення національної безпеки.

Відповідно до системи забезпечення розробляється система правових норм, що регулюють відносини у сфері безпеки, визначаються основні напрямки діяльності органів державної влади і управління в даній сфері, формуються або реорганізуються органи забезпечення безпеки і механізм контролю і нагляду за їх діяльністю. Таким чином, у процесі забезпечення безпеки свідомо розробляються, плануються, доручаються конкретним виконавцям адекватні небезпечному стану заходи з метою запобігти загрози, а якщо вона стала реальною, мати задум щодо її усунення, попередження.

Однією з умов досягнення і збереження високого рівня ТБ, однією із задач, що стоять перед системою забезпечення ТБ, є розроблення системи запобігання виникненню НС техногенного характеру.

Згідно п. 11 ст. 2 КЦЗ України, запобігання виникненню надзвичайних ситуацій – це комплекс правових, соціально-економічних, політичних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних та інших заходів, спрямованих на регулювання техногенної та природної безпеки,

проведення оцінки рівнів ризику, завчасне реагування на загрозу виникнення надзвичайної ситуації на основі даних моніторингу, експертизи, досліджень та прогнозів щодо можливого перебігу подій з метою недопущення їх переростання у надзвичайну ситуацію або пом'якшення її можливих наслідків [3].

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України від 19.06.03 р. «Про основи національної безпеки України» // Відомості Верховної Ради України. – 2003, – № 39. – С. 351.
2. Словник української мови / [під ред. Білодід І. К. та ін.]. – К.: Видавництво «Наукова думка», 1974. – Т. 5: (Н–О). – 1974. – 840 с.
3. Закон України від 02.10.2012 р. № 5403-VI «Кодекс цивільного захисту України».

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРИТЯГНЕННЯ ДО АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Шкоропад Л. М.

НК – Пасинчук К. М., канд. пед. наук

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Офіційна класифікація органів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, представлена у ст. 213 Кодексу. Відповідно до неї справи про адміністративні правопорушення розглядаються:

- 1) адміністративними комісіями при виконавчих комітетах сільських, селищних, міських рад;
- 2) виконавчими комітетами сільських, селищних, міських рад та їх посадовими особами, уповноваженими на те КУпАП;
- 3) районними, районними у місті, міськими чи міськрайонними судами (суддями), а у випадках, передбачених цим Кодексом, місцевими адміністративними та господарськими судами, апеляційними судами, вищими спеціалізованими судами та Верховним Судом України;
- 4) органами Національної поліції, органами державних інспекцій та іншими органами (посадовими особами), уповноваженими на те КУпАП [1].

Під юридичним складом адміністративного правопорушення розуміють передбачену нормами права сукупність ознак (елементів), за наявності яких ту чи іншу протиправну дію можна кваліфікувати як адміністративне правопорушення. Таку сукупність ознак, як відомо, формують чотири складових елементи: об'єкт, об'єктивна сторона (характеризують зовнішню сторону правопорушення); суб'єкт та суб'єктивна сторона (характеризують внутрішню сторону правопорушення).

В адміністративному праві під кваліфікацією правопорушення розуміють встановлення і юридичне закріплення точної відповідності між ознаками скоєного правопорушення і ознаками конкретного складу адміністративного правопорушення, передбаченого відповідними статтями Кодексу України про адміністративні правопорушення. Кваліфікація правопорушення входить до компетенції адміністративно-юрисдикційного органу.

Поняття «кваліфікація адміністративного правопорушення» має подвійне значення:

- 1) кваліфікація, як діяльність адміністративно-юрисдикційного органу по встановленню чіткого співвідношення між діяннями та ознаками складу адміністративного правопорушення;
- 2) кваліфікація адміністративного проступку здійснюється практично на всіх стадіях провадження в справах про адміністративні правопорушення:
 - порушення справи та адміністративне розслідування;

- розгляд справи та винесення постанови про адміністративне правопорушення;
- оскарження та опротестування постанови по справі.

Ефективність протидії адміністративним правопорушенням в галузі цивільної (пожежної) безпеки значною мірою залежить від адекватності їх кваліфікації, яка є важливим етапом застосування відповідних норм протипожежного законодавства. Практичне значення кваліфікації полягає у забезпеченні принципів законності, об'єктивної істини, відповідності стягнення вчинку. Її здійснення потребує від правозастосовувача спеціальної фахової підготовки, відповідного життєвого досвіду, знань і вмінь щодо засобів і методів застосування норм права.

Відповідно до пункту 34 частини другої статті 17 Кодексу цивільного захисту України, центральний орган виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері цивільного захисту здійснює нормативно-правове регулювання щодо порядку організації та здійснення державного нагляду у сферах пожежної і техногенної безпеки, дозвільно-реєстраційної діяльності, оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення, порядку та умов застосування запобіжних заходів [2].

Порядок провадження у справах про адміністративні правопорушення посадовими особами центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про пожежну і техногенну безпеку, його територіальних органів визначається законами України, Кодексом України про адміністративні правопорушення Наказом МВС України т№ 725 від 27.07.2016 року «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення та визнання такими, що втратили чинність, деяких наказів МНС України» [3].

Слід зазначити, що органи державного пожежного та техногенного нагляду, разом з іншими суб'єктами державного управління, створюють й функціонують як апарат, підпорядкований органам державної влади. Вони складаються з різних підрозділів, які мають відповідні функції і повноваження. У своїй сукупності ці особливості дають право визначати органи державного пожежного та техногенного нагляду як різновид суб'єктів управління. При виконанні своїх функцій органи державного пожежного та техногенного нагляду вступають в управлінські та інші стосунки (внутрішні та зовнішні) з різними державними органами, громадськими об'єднаннями і окремими громадянами. Ці стосунки можуть бути відносинами влади – підлеглих, співробітництва, координації і узгодження.

Детальний аналіз процедури розгляду справ про адміністративні правопорушення висвітлює чимало прогалин у правовому регулюванні провадження, що й зумовило наші пропозиції щодо посилення гарантій забезпечення законності і всієї адміністративно-штрафної діяльності України, а саме:

- переглянути розміри адміністративних штрафів; передбачити максимальні розміри адміністративних штрафів для громадян у межах середньої заробітної плати у державі, за винятком штрафів за адміністративні правопорушення з підвищеним рівнем суспільної шкідливості, які повинні застосовуватися винятково у судовому порядку і у розмірах, чітко визначених законодавцем;
- удосконалити адміністративно-процесуальний статус осіб, що беруть участь у провадженні в справах про застосування адміністративних штрафів;
- вважати за доцільне до винесення постанови про притягнення до відповідальності використовувати термін «підозрюваний у вчиненні адміністративного проступку», а вже після винесення постанови – «обвинувачуваний у вчиненні проступку» або «правопорушник».

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України від 07.12.1984 № 8073-X «Кодекс України про адміністративні правопорушення».
2. Закон України від 02.10.2012 р. № 5403-VI «Кодекс цивільного захисту України».
3. Наказ МВС № 725 від 27.07.2016 року «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення та визнання такими, що втратили чинність, деяких наказів МНС України».

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БОРОТЬБИ З ПЛИННІСТЮ КАДРІВ У ПІДРОЗДІЛАХ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Щедров Р. О.

НК – Горбаченко Ю. М., канд. іст. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Вивчення ефективності, корисності, економічності правових заходів щодо зміцнення службової дисципліни та скорочення плинності кадрів – проблема багатоаспектна. Вона повинна розглядатися як з юридичної, так і соціальної точки зору, оскільки обмеження дослідження юридичними рамками не дає точного уявлення про неї.

Зміцнення службової дисципліни і скорочення плинності кадрів багато в чому забезпечуються системою моральних і матеріальних стимулів, силою виховання і громадського впливу. Тому той, хто працює чесно, сумлінно, дотримується службової дисципліни, повинен мати у своєму розпорядженні широкі трудові пільги. Держава повинна стимулювати чесних, сумлінних працівників які тривалий час працюють в підрозділах цивільного захисту, щодо задоволення їх матеріальних і духовних потреб.

В деяких регіонах проявляються негативні фактори, що перешкоджають нормальній роботі механізму зазначених правових засобів. Щоб сприяти зміцненню службової дисципліни і скорочення плинності кадрів правові засоби повинні бути націлені на усунення таких факторів або принаймні на ослаблення їх дії.

Головним засобом правового регулювання зміцнення службової дисципліни і скорочення плинності кадрів має бути посилення зацікавленості працівників до проходження служби цивільного захисту. На досягнення цього могли б бути спрямовані різні інститути трудового права. Основний шлях реалізації цієї ідеї в життя – розширення прав керівників в області оплати та стимулювання працівників до проходження служби цивільного захисту.

Оскільки плинність кадрів, порушення службової дисципліни мають перш за все локальне пояснення і боротися з цими явищами слід певною мірою локальними засобами, слід було б поставити питання про виділення підрозділам спеціальних асигнувань на проведення заходів щодо зміцнення службової дисципліни і надати підрозділам цивільного захисту право витрачати ці кошти на свій розсуд.

Необхідно вдосконалювати законодавство, що розширює сферу дії виплати винагороди за вислугу років, додатково стимулює працю працівників в області встановлення їм доплат до заробітної плати. Доцільно прийняття нормативного акту, де вислуга років, спеціальне звання, посадовий оклад, преміювання за класну кваліфікацію було б одним з головних факторів для визначення тривалості щорічної основної відпустки та її поділу.

Питання плинності кадрів на нашу думку також пов'язане з адаптацією «молодого поповнення» в підрозділах цивільного захисту, а тому слід більше уваги приділити питанням організації та проведення стажування, наставництва, виховної роботи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Афанасьев В. Г. Научное управление обществом. / В. Г. Афанасьев / М.: Политическая литература. – 195 с.
2. Бляхман Л. С. Движение рабочей силы на промышленных предприятиях. / Л. С. Бляхман, А. Г. Здравомыслов, О. И. Шкаратан – М.: Экономика – 10 с.

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

СУБ'ЄКТНО-ТЕОРЕТИЧНІ ПОКАЗНИКИ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Бобошко С. В.

НК – Грибенюк Г. С., д-р психол. наук, професор

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Однією з основних функцій управління територіальними органами і підрозділами ДСНС України є кадрова функція (робота з персоналом).

Кадрова функція в системі ДСНС України – це виконання завдання соціального забезпечення систем та процесів управління у сфері техногенної і пожежної безпеки, цивільного захисту шляхом залучення людей, які відповідають певним вимогам, до реалізації трудових функцій в організаційних рамках ДСНС України та його структурних підрозділах.

На погляд науковців [1, с. 223], кадрова функція включає в себе два основних напрями:

- 1) діяльність із удосконалення структури системи;
- 2) організаційну роботу з персоналом.

Обидва напрями кадрової функції будуються на основі права й органічно поєднуються з правовою роботою.

В основу кадрової функції закладений весь комплекс робіт з підбору, розстановки, навчання та виховання кадрів, тобто робота з кадрами.

З цього приводу науковці [2, с. 83] наводять такі елементи роботи з кадрами: організаційно-штатна робота; підбір кадрів; розстановка кадрів; підготовка кадрів; присвоєння спеціальних звань; оцінка кадрів; забезпечення службового просування кадрів; виховання кадрів; соціальне забезпечення кадрів; стимулювання службової активності кадрів; зміцнення законності і дисципліни в діяльності кадрів; звільнення кадрів; робота з ветеранами.

Елементами роботи з персоналом вважають: визначення кількості працівників; ступінь їх підготовки; посадове становище; безпосередню роботу з кадрами (підбір, розстановку, забезпечення службового просування, роботу з резервом тощо); стимулювання трудової активності; виховання кадрів; професійну підготовку [3, с. 165].

Весь комплекс відносин, що виникають у роботі з кадрами, знаходиться під регулюючою дією права. На погляд науковців [4] кадрове забезпечення – це функція адміністративної діяльності, спрямована на реалізацію завдань щодо управління персоналом.

Визначають такі основні завдання кадрового забезпечення, зокрема, в управлінській діяльності ДСНС України:

- вдосконалення нормативно-правового регулювання роботи з кадрами;
- прийняття в межах своєї компетенції заходів по реалізації кадрової політики в системі ДСНС України;
- організація відбору і комплектації територіальних органів ДСНС України на рівні, необхідному для виконання службових завдань, і покращення якісного складу кадрів територіальних органів ДСНС України;
- забезпечення встановленого порядку проходження служби в територіальних органах ДСНС України;
- організація системи професійної підготовки кадрів, забезпечення її відповідності потребам територіальних органів ДСНС України.

Кадрове забезпечення діяльності територіальних органів ДСНС України є специфічним видом діяльності. Специфіка кадрової роботи в територіальних органах і підрозділах служби полягає в тому, що тут проходить співпраця органів публічної влади – органів ДСНС України, які входять в систему виконавчої влади та разом з іншими міністерствами та службами, органами місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання, – утворюють функціональні та територіальні підсистеми цивільного захисту від НС різного рівня та характеру.

Змістом кадрового забезпечення управлінської діяльності є: відбір та розстановка кадрів; правове регулювання проходження служби; навчання і виховання персоналу; стимулювання персоналу; надання правового та соціального захисту.

Статус працівника ДСНС України, сьогодні, визначений як статус представника органів державної влади, посадових та службових осіб. Служба цивільного захисту є державною службою особливого характеру, яка забезпечує пожежну охорону, захист населення і територій від негативного впливу надзвичайних ситуацій, вживає заходів до запобігання і реагування на надзвичайні ситуації, ліквідації їх наслідків у мирний час та в особливий період

Особливої актуальності у даний час набула проблема роботи з резервом управлінських кадрів ДСНС України, особливо керівних.

Під резервом управлінських кадрів (кадровим резервом) розуміють спеціально відібраний контингент працівників, який за своїми професійними, діловими та моральними якостями відповідає вимогам до працівників певного рангу, які пройшли атестаційний відбір, спеціальну підготовку, досягли позитивних результатів у практичній діяльності та мають професійні навички, що ґрунтуються на сучасних спеціальних знаннях і аналітичних здібностях, необхідних для прийняття та успішної реалізації управлінських рішень.

Кадровий резерв створюється для заміщення посад працівників служби, а також для просування їх по службі.

Робота з відбору кандидатів до резерву здійснюється протягом кількох етапів:

- організації професійної орієнтації студентів вищих закладів освіти та працівників органів і підрозділів ДСНС України на діяльність безпосередньо в управлінській сфері;
- створення баз (банків) даних про кандидатів до резерву, збір максимально повної інформації про кандидатів та складання розвернутих характеристик;
- оцінки якостей та визначення придатності кандидата до управлінської діяльності, відбору та зарахування до складу кадрового резерву.

Отже, ситуація, що склалася у кадровій сфері, розкривається поняттям «кадрове забезпечення», його вищезазначеними параметрами та суб'єктно-теоретичними показниками. Є необхідність її подальшої поняттєвої розробки, що приведе нормативно-правового забезпечення у відповідність до сучасних реалій та вимог, а також, дасть можливість вдосконалити всю системи роботи з персоналом і привнести новітні управлінські підходи та технології.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ортинський В. Л. Управління в органах виконавчої влади України: Навч. посіб. / Ортинський В. Л., Кисіль З. Р., Ковалів М. В. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 296 с.
2. Матюхіна Н. П. Управління персоналом територіальних органів МВС України (Теоретичні та прикладні аспекти) / Матюхіна Н. П. // За заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. М. Бандурки: Монографія. – Х.: Вид-во ун-ту внутр. справ, 2009.
3. Плішкін В. М. Теорія управління територіальними органами МВС: Підручник / Плішкін В. М. // За ред. канд. юрид. наук Ю.Ф. Кравченка. – К.: Нац. акад. внутр. справ України, 1999.
4. Колпаков В. К. Адміністративне право України: Підручник. / Колпаков В. К. – [2-ге вид., допов.] – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 752 с.

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ І СТАНОВЛЕННЯ ПОЖЕЖНОЇ ОХОРОНИ В МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД НА ТЕРИТОРІЇ ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЕЙ УКРАЇНИ

Богун Л. В., канд. іст. наук

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Держава завжди надавала велике значення питанням забезпечення пожежної безпеки. Лише добре налагоджена система державного управління пожежної охорони дає можливість зберегти значну кількість народного майна, життя і здоров'я багатьох людей.

Державне управління процесом забезпечення пожежної безпеки в Західному регіоні України має актуальне наукове значення.

Отже, можна зазначити, що у міжвоєнний період відбулись значні зміни у розвитку пожежної охорони на західноукраїнських землях. Насамперед це було пов'язано з тим, що після відновлення польської державності політика офіційної Варшави щодо управління у Східній Галичині, в порівнянні з австрійським періодом, стала кардинально протилежною.

На початку весни 1919 року польські війська при підтримці країн Антанти, продовжили наступ на Східну Галичину, внаслідок чого в червні 1919 року вона була приєднана до Польщі[1]. За рішенням Паризької мирної конференції 25 червня 1919 року Східну Галичину на умовах надання їй автономії та проведення плебісциту. Відразу після окупації назву краю було замінено на «Малопольщу», українців усунуто з усіх урядів, заборонено вживати термін «українець». Одним із проявів нової політики були зміни в територіальному поділі і централізація влади. Відповідно до Закону «Про тимчасову організацію органів адміністративної влади II інстанції (воєводств)» від 03.12.1920 року і розпорядження Ради Міністрів від 17.03.1921 року, вводиться новий адміністративно-територіальний поділ у Галичині і відбулась реорганізація управління. На території Східної Галичини було створено Львівське, Тернопільське та Станіславське воєводства [2].

Попри труднощі, зумовлені Першою світовою війною, існуючий стан пожежної охорони в краї поступово покращувався. Цьому сприяло відновлення діяльності ряду протипожежних інституцій.

Під час встановлення території воєводств, зокрема Львівського, його кордони були зміщені на захід так, щоб у його межах опинилася польська більшість [3].

Із запровадженням посади воєводи та створення воєводського управління в Галичині були остаточно ліквідовані рештки автономії, влада в краї перейшла під цілковитий контроль Варшави, а ліквідація Крайового виділу ще більше обмежила повноваження місцевого самоврядування. Воєводи мали майже необмежену владу і підпорядковувались Міністерству внутрішніх справ. Як глава загальної адміністрації, воєвода керував діяльністю адміністративних органів та території воєводства, займався питаннями, що належали до компетенції Міністерству внутрішніх справ і, зокрема забезпеченням пожежної безпеки. Функції, покладені на воєвод щодо пожежної охорони, виконувались спеціальними органами – воєводськими управліннями. Як адміністративні установи, вони повністю підпорядковувались Міністерству внутрішніх справ і погоджували з ними всю свою діяльність[4].

Воєводські управління здійснювали безпосередній контроль за роботою староства, які займалися тими ж питаннями в межах повіту, що і воєводські управління на території воєводств. Згідно з розпорядженням Міністерству внутрішніх справ Польщі від 30 червня 1930 року «Про внутрішню організацію і діяльність староств», у них була введена організаційна структура з поділом на дванадцять рефератів. Сьомому реферату підпорядковані питання діяльності пожежної служби [5].

В кожному воєводстві створювались «Воєводські управління пожежної безпеки» з власною канцелярією. Очолював воєводське правління пожежний інспектор, який підпорядковувався директорів Малопольської Спілки пожежної охорони (далі – МСПО) [6].

Інспекторів призначала рада правління МСПО, а затверджувала ці номінації Керівна рада Спілки пожежної охорони Речі Посполитої у Варшаві. Таким чином МСПО координувало діяльність усіх, зокрема й професійних пожежних формувань, які діяли у трьох воєводствах Східної Галичини.

За стан пожежної охорони в Польщі ніс відповідальність Міністр внутрішніх справ [7].

Завдяки організаційно-структурним заходам проведеннями у 1928 році значну роль у стабілізації пожежної справи на Східній Галичині відігравали організаційно-структурні заходи.

Кожне з трьох воєводств – Львівське, Станіславське, Тернопільське – були створені пожежні інспекторати, які перевіряли стан пожежної охорони на місцях і рівень професійної підготовки пожежників.

Поліпшення протипожежного захисту значною мірою залежало від участі в цьому процесі добровільних пожежних команд. Місцева громадкість активно сприяла їх створенню.

З часом Міністерство внутрішніх справ Польщі визнало доцільним, щоби вона об'єднувало професійну та приватну пожежну команди [8].

На початку 20-х років більшість колишніх працівників різних пожежних формувань не повернулась з Першої світової війни, а професійний рівень їх нового поповнення, навіть багатьох керівників, пожежних команд, був дуже низьким [9].

Тому основним завданням Спілки було організація підготовки фахівців з пожежної справи. У Східній Галичині у міжвоєнний період проходили курси по навчанню пожежних різного ступеню. На допомогу освоєнню цієї не легкої справи – пожежник було видано ряд навчальних посібників.

Отже, система функціонування пожежної охорони на західноукраїнських землях у міжвоєнний період тривалий час базувалась на пожежних підрозділах місцевих органів влади та добровільних протипожежних формуваннях. Державна складова в цій системі, як і в інших Європейських державах, не була домінуюча. Тому для сучасного реформування системи пожежної охорони України потрібно врахувати можливість передачі функцій від держави до місцевих органів влади.

Звернення до історії дає можливість творчо використати всі позитивні надбання наших попередників, запобігти помилкам і некритичному застосуванню іноземного досвіду і прогнозування наслідків тих чи інших рішень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонюк Р. Пожежна охорона Івано-Франківщини від минулого до сучасності [Текст]. / Р. Антонюк, В. Яремчук. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2004. – 160 с.
2. Голубев С. Г. Пожарное дело в СССР [Текст] / С. Г. Голубев // под общ. ред. Н. А. Тарасова-Агалакова. – М. :Стройиздат, 1968 – 306 с.
3. Грабовецький В. Історія Івано-Франківська. [Текст] / В. Грабовецький. – М. Івано-Франківськ : Нова Зоря, 1999.
4. Історія державної служби в Україні [Текст] : у 5 т. Т. 2 / О. Г. Аркуша, О. В. Бойко, Є. І. Бородін [та ін.]; кер. авт. кол. С. В. Кульчицький. – К.: Ніка-Центр, 2009. – С. 27.
5. Історія міст і сіл УРСР. Іванно-Франківська область. – Київ : УРЕ, 1971.
6. Микеев А. К. Добровольная пожарная охрана [Текст] / А. К. Микеев. – М. : Стройиздат, 1987. – 398 с.
7. Попович С. Пожежництво Львова [Текст] : історичний нарис / С. Попович. – Л. : Світ, 2002. – 368 с.
8. Попович С. Пожежна охорона Львівщини. 1772-1939 рр. [Текст] : історичний нарис / С. Попович. – Л. : Світ, 1999.
9. Обухов Ф. В. Советская пожарная охрана [Текст] / Ф. В. Обухов. – М. : Россельхозиздат, 1979. – 284 с.

МОДЕЛИРОВАНИЕ СИСТЕМЫ ДЫМОУДАЛЕНИЯ ПРИ ПОЖАРЕ В НОМЕРЕ ВЫСОТНОЙ ГОСТИНИЦЫ

Васильев З. О.

НК – Цвиркун С. В., канд. техн. наук, доцент

Черкасский институт пожарной безопасности имени Героев Чернобыля

Национального университета гражданской защиты Украины

Обеспечение безопасности людей в высотных зданиях при пожаре требует моделирования процессов движения людей, моделирования динамики распространения опасных факторов пожара (ОФП) и работы системы дымоудаления.

В качестве объекта исследования использовалась модель помещения размером 4×6 м с размещением типовой для гостиницы пожарной нагрузки: мебель (столы, стулья, шкафы). Согласно требованиям норм пожарная нагрузка не должна превышать 50 кг/м² (при перерасчете на древесину). Величина пожарной нагрузки 377 МДж/м². Свойства пожарной нагрузки заданы по базе данных типовой горючей нагрузки [1,2]. Моделирование проводилось с помощью программного комплекса FDS [3].

Задача моделирования первого варианта развития пожара – определить время достижения критического уровня воздействия ОФП в контрольной точке и его носителя (температура, дым, токсичность составляющих образующейся газовой смеси) при нефункционирующих системах противодымной защиты и пожаротушения.

Второй вариант моделирования позволяет определить рациональное размещение клапана системы дымоудаления в помещении, его площадь и расход. В этой серии экспериментов был выбран вариант расположения клапана, при котором опасные факторы пожара в помещении наступают за наибольшее время. После того, как было установлено оптимальное положение клапана, определялись количественные показатели системы дымоудаления. Расход воздуха повышался до таких значений, при которых опасные факторы пожара перестали выходить за пределы помещения (рис.1).

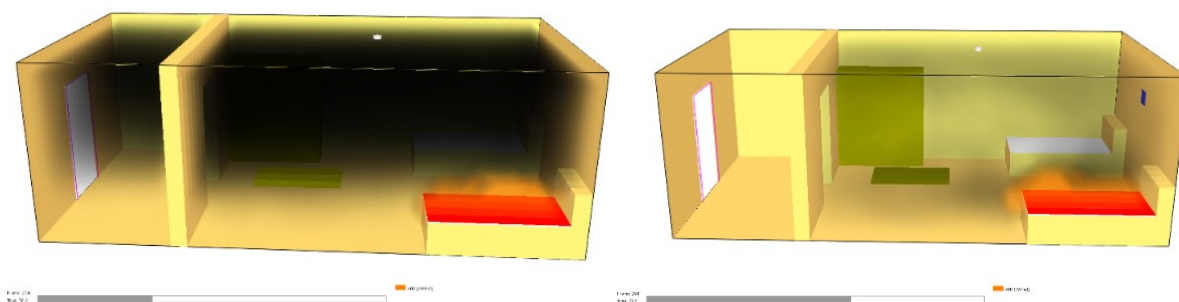

Рисунок 1 – Вид помещения без и с системой противопожарной защиты.

Для недопущения распространения пожара за пределы помещения и удаления продуктов горения для безопасной эвакуации людей необходимо оборудовать систему дымоудаления, которая будет рассчитана на удаление количества дыма, образовавшегося до срабатывания системы пожаротушения.

ЛИТЕРАТУРА

1. Кошмаров Ю. А. Развитие пожара в помещении / Кошмаров Ю. А. // Научный сборник ВНИИПО МВД СССР "Горение и проблемы тушения пожаров". – М.: ВНИИПО МВД СССР, 1977.
2. Кошмаров Ю. А. Прогнозирование опасных факторов пожара в помещении: учебное пособие. / Кошмаров Ю. А. – М.: Академия ГПС МВД России, 2000. – 118 с.
3. Fire Dynamics Simulator [Электронный ресурс] <https://pages.nist.gov/fds-smv/>.

АНАЛІЗ ТА УПРАВЛІННЯ РИЗИКОМ

Верещак А. О.

НК – Чубіна Т. Д., д-р іст. наук, професор

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Аналіз ризику – сукупність наукових дисциплін, методів, моделей дослідження кількісних та якісних характеристик ризику, який складається з наступних етапів:

- ідентифікація ризику – процес виявлення небезпек і механізмів можливого впливу їх негативних факторів на об'єкти біосфери та техносфери;
- оцінка ризику – процес отримання якісних та кількісних характеристик ризику на заданий момент часу;
- нормування ризику – процес встановлення допустимих рівнів ризику для індивідуумів, соціальних груп, суспільства та довкілля;
- прогноз ризику – процес кількісної оцінки ризику на певний момент часу в майбутньому з урахуванням зміни умов його виявлення;
- сприйняття ризику – процес оцінки ставлення населення та суспільства до ризику, яке повинно враховуватися під час розробки заходів щодо зниження ризику з тим, щоб вони були правильно сприйняті та адекватно реалізовані;
- комунікація ризику – процес адаптації результатів аналізу ризику з метою їх адекватного сприйняття суспільством, соціальними групами та особами, які приймають рішення.

Під ризиком, як правило, розуміють потенціальну можливість реалізації ситуації з небажаними наслідками, що несуть загрозу життю та здоров'ю населення, об'єктам техносфери та природному середовищу.

Найбільш загальний показник ризику у формалізованому вигляді:

Показник ризику (збитки/час) = частота (подія/час) x середні збитки (збити/подія)

Таким чином, незалежними змінними, за якими оцінюється ризик, є час та збитки, а для оцінки (прогнозу) ризику необхідно визначити частоти реалізації небезпечних подій та збитки від них.

Аналіз ризику для населення і територій заснований на використанні різних концепцій, методів та методик.

Сьогодні існують та використовуються наступні концепції ризику:

- технічна (технократична) концепція заснована на аналізі відносних частот виникнення негативних подій як способі завдання їх ймовірностей. Під час її використання наявні статистичні дані усереднюються за масштабами, групами населення і часом;
- економічна концепція, в якій аналіз ризику розглядається як частина більш загального витратно-прибуткового дослідження, в якому ризики є очікуваними втратами корисності, що виникають внаслідок деяких подій або дій. Кінцева мета полягає у такому розподілі ресурсів, який максимізує їх корисність для суспільства;
- психологічна концепція концентрується навколо досліджень міжіндивідуальних переваг відносно ймовірностей з метою пояснити, чому індивідууми виробляють свою думку про ризик на основі середніх значень; чому люди реагують згідно з їх сприйняттям ризику, а не об'єктивним рівнем ризиків або науковою оцінкою ризику;
- соціальна (культурологічна) концепція заснована на соціальній інтерпретації небажаних наслідків з урахуванням групових цінностей та інтересів. Соціологічний аналіз ризику судження в суспільстві відносно ризику з особистими або суспільними інтересами та цінностями. Культурологічний підхід передбачає, що існуючі культурні прототиipi визначають образ мислення окремих осіб та суспільних організацій, змушуючи їх приймати одні цінності і відхиляти інші.

В рамках технократичної концепції після ідентифікації небезпек (виявлення принципово можливих ризиків) необхідно оцінити їх рівень та наслідки, до яких вони можуть призвести, тобто ймовірність відповідних подій та пов'язані з ними потенційні збитки. Для цього використовують методи оцінки ризику, які в загальному випадку поділяються на феноменологічні, детерміністські та імовірнісні.

Дослідження ризику для населення і територій від НС на основі імовірнісного метода дозволяють будувати різні методики оцінки ризику. Залежно від наявної вихідної інформації це можуть бути наступні методики:

- статистичні, коли ймовірності визначаються за наявними статистичними даними (за їх наявності);

- теоретико-імовірнісна, яка використовується для оцінки ризиків від рідких подій, коли статистика практично відсутня;

- евристична, заснована на використанні суб'єктивних ймовірностей, які отримують за допомогою експертного оцінювання (використовується під час оцінки комплексних ризиків від різних небезпек, коли відсутня не лише статистика, але й математичні моделі).

Управління ризиком – заснована на оцінці ризику цілеспрямована діяльність щодо реалізації найкращого з можливих способів зменшення ризику до рівня, який суспільство вважає прийнятним, при існуючих обмеженнях на ресурси та час.

На практиці використовуються наступні елементи управління ризиком, які можуть застосовуватися як незалежно, так і разом:

- виключення ризику – створення умов, за яких практично виключаються джерела ризику, ймовірності реалізації негативної події та її наслідки стають безкінечно малими величинами;

- обмеження ризику – добровільне або примусове прийняття частини ризику негативних подій;

- зниження ризику – зниження ймовірності (частоти) кризових ситуацій та масштабів їх наслідків за рахунок застосування різних методів, технологій та засобів;

- перерозподіл ризику – розподіл величини ризику, пов'язаного з ліквідацією наслідків кризових ситуацій, між декількома зацікавленими учасниками процесу.

До основних методів управління ризиком належать:

- адміністративно-правові – сукупність законодавчих, нормативних правових та організаційно-управлінських механізмів, спрямованих на зниження ризику;

- інженерно-технічні – інженерно-технічні засоби попередження та ліквідації наслідків кризових явищ;

- фінансово-економічні – сукупність фінансових і економічних методів, спрямованих на зниження ризику та відшкодування збитків від наслідків кризових ситуацій.

Для прийняття ефективних управлінських рішень в сфері державного управління в умовах НС необхідна кількісна інформація про величину ризику та його залежність від різних факторів. Для отримання цієї інформації розробляється спеціальний інструментарій: методи, моделі, методики, алгоритми тощо. На теперішній час такий методичний апарат найбільш розвинений в рамках технічної концепції аналізу ризику на заснований в основному на математичних науках.

ЛІТЕРАТУРА

1. Чмига В. О. Діяльність органів державної влади у сфері цивільного захисту населення і територій : навч. посіб. / В. О. Чмига, Н. Г. Клименко, М. Г. Орел ; за заг. ред. В. О. Чмиги. – К. : Вид-во НАДУ, 2008. – 152 с.

2. Стеблюк М. І. Цивільна оборона та цивільний захист : підручник / М. І. Стеблюк. – К. : Знання-Прес, 2007. – 487 с.

РИЗИК УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ПОКАЗНИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Верещак В. О.

НК – Чубіна Т. Д., д-р іст. наук, професор

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Категорій ризику широко застосовується під час оцінки небезпек та загроз техногенного, природного, екологічного характеру.

Оскільки в управлінській діяльності часто виникають невизначеність, пов'язана з відсутністю вичерпних і в повній мірі достовірних даних про обстановку, складністю виявлення чіткого причинно-наслідкового зв'язку між ситуацією, що виникла, та можливими шляхами вирішення завдань та досягнення мети, а також іншими причинами, то ця діяльність неминуче супроводжується ризиком.

Ризик виникає у зв'язку з неадекватною оцінкою обстановки та тенденціями її розвитку. Як наслідок цього ризику, визначення мети заходів, що застосовуються у сфері захисту населення і територій може бути помилковим.

Ризик з'являється під час розробки моделі розв'язання проблемної ситуації, під час визначення форм та способі дій у обстановці, що склалася.

Певний ризик пов'язаний з вибором «найкращої альтернативи» (прийнятного варіанту управлінського рішення). Причиною ризику, тобто ймовірності неправильного вибору варіанта рішення, може бути некоректна постановка оптимального завдання без необхідного урахування стохастичних факторів.

Розглянемо групи та види ризиків, які доцільно враховувати під час вибору управлінського рішення.

Оскільки під час вибору прийнятного варіанта управлінського рішення в умовах невизначеності кожному з варіантів, що розглядаються, відповідає не один, а множина можливих результатів, то досить важливим є облік стохастичного характеру процесів реалізації тих чи інших альтернатив. При цьому виникає практична значимість та необхідність взяття до уваги ризику, пов'язаного з певною ймовірністю несприятливих результатів через невизначеність суттєво важливих параметрів ситуації під час підготовки та прийняття управлінського рішення.

Залежно від того, які фактори або джерела в найбільшому ступені визначають ризик в нормальних умовах або в проблемній ситуації, у сфері управлінської діяльності можуть бути виділені три головних групи ризику: функціонально-виконавський; ситуаційний; методичний та розрахунково-аналітичний (методико-розрахунково-аналітичний).

Функціонально-виконавський ризик обумовлений помилковими і неправильними діями особи, що приймає рішення, а також співробітників та структур забезпечення, що здійснюють інформаційно-інтелектуальну підтримку підготовки та прийняття рішень, у зв'язку з непрофесійністю виконання функцій управління та інших посадових обов'язків.

Крім того функціонально-виконавський ризик може бути обумовлений виявленням негативних рис характеру (якщо вона, на жаль, мають місце) особи, що приймає рішення та інших осіб, що беруть участь в управлінському процесі, таких як авантюризм, надмірне честолюбство та прагнення до лідерства тощо.

Ситуаційний ризик обумовлений факторами, що визначають деякі суттєво важливі риси та особливості проблемної ситуації, які здійснюють вплив на саму можливість та якість виконання завдань з виконання завдань щодо розробки управлінського рішення. До них слід віднести: дефіцит часу на прийняття рішення, велику віддаленість у часі та деяку невизначеність тих чи інших результатів реалізації управлінського рішення; недостатність ресурсів та обмеження за складом та можливостями сил та засобів, що залучаються для вирішення завдань щодо інформаційного забезпечення, аналізу проблеми, розробки рішення.

Методичний та розрахунково-аналітичний ризик пов'язаний з недостатністю та недосконалістю методичного та розрахунково-аналітичного забезпечення процесу підготовки та прийняття управлінських рішень.

Кожна з вищезазначених груп ризику, в свою чергу, поділяється на певну кількість видів ризику, що узгоджуються за змістом з характером та основними етапами управлінського процесу. Ці види можуть бути загальними для всіх груп ризику. Разом з тим окремі види є характерними тільки для певної групи ризику.

Наприклад, до загальних для всіх видів ризику, що виникають під час розробки управлінських рішень, можна віднести:

- ризик неадекватної оцінки проблемної ситуації та тенденцій її розвитку і, як наслідок, помилкове визначення мети дій;

- ризик розробки неадекватної реальним умовам та можливостям моделі вирішення проблемної ситуації;

- ризик зниження рівня інформаційного забезпечення до критичної межі, перевищення якої свідчить про неможливість розробки задовільного рішення;

- ризик помилкового вибору «найкращої альтернативи» (прийнятного варіанта управлінського рішення) через некоректне рішення оптимізаційного завдання без необхідного урахування стохастичних факторів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бегун В. В. Безпека життєдіяльності (забезпечення соціальної, техногенної та природної безпеки) : навч. посіб. / В. В. Бегун, І. М. Науменко. – К. : Фенікс, 2004. – 328 с.

2. Чмига В. О. Діяльність органів державної влади у сфері цивільного захисту населення і територій : навч. посіб. / В. О. Чмига, Н. Г. Клименко, М. Г. Орел ; за заг. ред. В. О. Чмиги. – К. : Вид-во НАДУ, 2008. – 152 с.

СТРУКТУРА УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЧАЛЬНИКІВ КАРАУЛІВ ПОЖЕЖНО-РЯТУВАЛЬНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ОРС ЦЗ

Вікарчук Ю. В.

НК – Кибальна Н. А., канд. пед. наук

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Аналіз кваліфікаційних характеристик професій працівників Державної служби України з надзвичайних ситуацій свідчить про те, що основним завданням та обов'язком начальника караулу пожежно-рятувального підрозділу ОРС ЦЗ є управління оперативно-тактичною одиницею (черговою зміною, оперативною групою), а її результатом – забезпечення сталого функціонування цього підрозділу в повсякденних та екстремальних умовах діяльності.

З позиції теорії та психології управління управлінська діяльність може бути репрезентована окремими функціями. Так, на думку В. Савельєвої, зміст процесу управління характеризується спеціалізованими функціями, головним чином, для того, щоб окремі види робіт закріпити за конкретними виконавцями і тим самим надати процесу управління упорядкованості, забезпечити високий професіоналізм виконання управлінських робіт (Савельєва, 2006).

Характеризуючи функції управлінської діяльності як сукупність особливих дій і операцій та виходячи з аналізу існуючої літератури [1-4] основною категорією управління вважаємо управлінські функції, оскільки в них поєднуються принципи, методи і сам зміст управлінської діяльності.

З огляду на той факт, що пожежно-рятувальні підрозділи функціонують, як правило, в умовах повсякденного несення служби, екстремальних умовах та в умовах невизначеності, слід враховувати різні чинники управління, серед яких головним є суб'єктивний.

Загалом ми стверджуємо, що управлінська діяльність начальників караулів як фахівців екстремального профілю, характеризується опосередкованим зв'язком між метою діяльності та очікуваними результатами, функціонуванням соціальної системи, специфічністю об'єкту впливу, жорсткою регламентованістю діяльності суб'єкта управління, високою інтелектуальною напруженістю при реалізації основних управлінських функцій, специфічністю засобів досягнення мети управління тощо.

Таким чином, аналіз особливостей та змісту управлінської діяльності начальників караулів дозволив виокремити в її структурі наступні компоненти:

- суб'єкт діяльності – начальник караулу як фахівець, що володіє професійними компетенціями, набором професійно-важливих якостей і характеристик, виступає безпосереднім керівником гасіння пожежі чи ліквідації надзвичайної події, володіє спеціальним професійним статусом і наділений особливими повноваженнями;

- об'єкт діяльності – діяльність щодо забезпечення захисту населення і територій від пожеж та надзвичайних ситуацій (далі – НС) та їхніх наслідків; узагальнений об'єкт діяльності – особовий склад; техніка, транспортні засоби, механізми, технічне знаряддя, спеціальні засоби тощо; технології проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт;

- зміст діяльності – управлінські функції, спеціальні впливи і взаємодії начальника караулу як керівника та особового складу, спрямовані на вирішення професійних завдань;

- форми діяльності: взаємодія (з підлеглими, колегами, населенням); протидія негативним факторам НС (об'єктивним – вогонь, задимлення, повінь, обвал, зсув тощо; суб'єктивним – астеничні стани, помилки в роботі підлеглих тощо);

- основний спосіб діяльності – активна дія в умовах НС, що вимагає максимального напруження психічних і фізичних сил; начальник караулу, що діє в умовах НС, вирішує професійне завдання найчастіше на межі людських можливостей, свідомо піддає себе ризику;

- специфіка прийомів, методів і засобів діяльності обумовлена необхідністю забезпечити безпеку особового складу та населення, мінімізувати матеріальні збитки і ризики, негативні наслідки НС.

ЛІТЕРАТУРА

1. Атамчук Г. Теория государственного управления. / Атамчук Г. – М. : Омега-Л, 2006. – 584 с.
2. Карпов А. Психология менеджмента. / Карпов А. – М.: Гардарики, 2000. – 584 с.
3. Савельева В. Психология управления. / Савельева В. – К.: Професіонал, 2006. – 320 с.
4. Jonas, D. (2010). Empowering project portfolio managers: How management involvement impacts project portfolio management performance. *International Journal of Project Management*, 28(8), 818–831 [in English].

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЛУЖБОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ В ОРГАНАХ УПРАВЛІННЯ ТА ПІДРОЗДІЛАХ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Воронний І. О.

НК – Горбаченко Ю. М., канд. іст. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Розглядаючи проблеми службової дисципліни особового складу органів управління та підрозділів цивільного захисту, необхідно звернутися до питання, пов'язаного з професійним відбором на службу, який і визначає, контингент майбутніх фахівців служби цивільного захисту. Необхідно відзначити, що під відбором кандидатів розуміється процедура, в результаті якої приймається рішення про придатність даного кандидата на службу.

Існуючий в даний час професійний відбір на службу, складається з трьох взаємозалежних етапів.

Перший – професійно-психологічність відбір (починається після письмової заяви кандидата про бажання вступити на службу до органів і підрозділів цивільного захисту та про згоду на проходження професійного відбору). Визначення професійно важливих психологічних якостей особистості і їх відповідності вимогам професійної діяльності (спеціальності) здійснюється працівниками служби психологічного забезпечення.

Другим етапом – соціально-правовий відбір полягає в перевірці відповідності кандидата певними формальними соціально-демографічним (вік, освіта, служба в збройних силах і ін.) вимогам (лояльність, відсутність негативних моментів в біографії, компрометуючих вчинків і зв'язків). Соціальний етап відбору здійснюється апаратами по роботі з персоналом, які використовують свої специфічні методи ознайомлення з кандидатом і його оцінки.

Третім етапом є медичний відбір та вивчення фізичного стану кандидата, спрямований на виявлення явної або схованої соматичної патології, яка перешкоджає здійсненню подальшої професійної діяльності кандидата, як майбутнього працівника органів управління та підрозділів цивільного захисту чи можливості (неможливості) за станом здоров'я виконувати завдання, які покладаються на працівника служби цивільного захисту. Він здійснюється окружними військово-лікарськими комісіями і центрами психодіагностики.

Кожен етап професійного відбору реалізується трьома різними групами експертів:

- апаратом по роботі з персоналом;
- військово-лікарською комісією;
- службами психологічного забезпечення;

Таким чином, через зазначені етапи професійного відбору «фільтрується» значна кількість кандидатів на службу в зв'язку з різними видами протипоказань.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ануфрієв М. І. Управлінські шляхи зміцнення дисципліни в органах внутрішніх справ (соціолого-правові аспекти): Дис. канд. юрид. наук. / Ануфрієв М. І. – Харків, 1998.

ХАРАКТЕРИСТИКА РЕСУРСНОГО ТА ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДГОТОВКОЮ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩІ

Гада О. Б.

*НК – Домбровська С. М., д-р наук з держ. упр., професор
Національний університет цивільного захисту України*

Обґрунтувавши пріоритетність вищої освіти та її провідну роль у покращенні інституційного середовища України, М. Баран у своїй роботі «Модернізація вищої освіти України: механізми інституційного регулювання», зазначив, що якість вищої освіти визначає конкурентоспроможність країни, яка відбувається через вплив політико-правових, економічних, соціокультурних, технологічних та інших чинників, які можуть забезпечити конкурентоздатність української вищої освіти та зміцнити її роль.

Фінансовий, економічний та ресурсний механізми вирішують одне практичне завдання, про це свідчить їх спорідненість, взаємопов'язаність та взаємовизначеність, властивих для цих механізмів спільних елементів.

В умовах визначення європейського напрямку розвитку України вивчення зарубіжного досвіду організації системи цивільного захисту набуває в сучасних умовах особливого значення. Доцільність використання досвіду країн Європейського союзу у сфері

реформування системи цивільного захисту, розвитку пожежної та аварійно-рятувальної справи полягає в необхідності наближення системи цивільного захисту України до відповідних європейських стандартів.

Для забезпечення державних функцій з питань цивільного захисту у структурі МВС Польщі існують Державна пожежна охорона, Цивільна оборона (Бюро з питань Захисту Населення і Цивільної Оборони), Пошуково-рятувальні бригади (Департамент рятувальних робіт та цивільного захисту населення) та інші. Провідну роль у цій справі відведено Державній пожежній охороні, що включає в себе, як вже зазначалось, Головне відділення ДПС, 16 воєводських відділень ДПС, 335 районних та міських відділень ДПС, 508 рятувально-протипожежних підрозділів ДПС.

Фінансування пожежно-рятувальної служби здійснюють держава, воєводства, повіти, приватні підприємці, а також проводиться підготовка й перепідготовка за кошти тих, хто навчається. Фахівці служб цивільного захисту мають пенсійні пільги, право на безкоштовне медичне обслуговування, кращі умови для відпустки, субсидії на відпочинок, проїзд, житлове та матеріальне забезпечення, щорічні, ювілейні премії тощо.

Розпорядження Міністра ВСА Республіки Польща «Про фінансову допомогу на отримання місця проживання або помешкання рятувальниками Державної Пожежної Охорони» від 18 листопада 2005 року № 2034 [1] зокрема визначено межі виділення фінансової допомоги на отримання місця проживання або помешкання рятувальника ДПО; спосіб визначення розміру та виплати фінансової допомоги на отримання місця проживання або помешкання рятувальника; термін виплати фінансової допомоги;

- зразок звернення про виділення фінансової допомоги.

Розпорядження Міністра ВСА Республіки Польща «Про розмір та умови отримання рятувальниками Державної Пожежної Охорони грошового еквіваленту за форменний одяг» від 19 грудня 2005 року № 26 [2] окреслює розмір та умови отримання пожежними ДПО такого еквіваленту за форменний одяг. Рятувальнику, якому не видано в натурі предметів вихідного або службового одягу, визначених в нормативних актах про форменний одяг рятувальників належить грошовий еквівалент в замін на такий одяг.

Значне місце у системі цивільного захисту належить добровільним пожежним командам, об'єднаних у Спілку Добровільних пожежних бригад Республіки Польща. Добровільна пожежна охорона Польщі налічує 16380 добровільних пожежних команд, які об'єднують більше 700 000 добровольців. За участь у ліквідації пожеж та інших кризових ситуацій, а також за участь в тактичних навчаннях, добровольці отримують винагороду в розмірі від 10-15 злотих за годину (складає 1/175 від середньої заробітної зарплати в Польщі).

Загальна схема фінансування добровільних пожежних команд виглядає так: 70-60% коштів на щорічне утримання Добровільних команд (забезпечення паливом, покупка захисного одягу, дрібний ремонт будівлі і техніки, оплата комунальних послуг, оплата винагороди за ліквідацію пожеж і участь в навчаннях, тощо) поступає з бюджету місцевих органів виконавчої влади. Додатково на кожен сільську пожежну команду щорік виділяється близько 2% з бюджету району і 1,8% з бюджету області, 6% — з центрального органу Добровільної пожежної охорони. Близько 4% поступає з Фонду охорони природного довкілля. Страхові компанії мають право виділяти від 6% від суми свого доходу, але, як правило, виділяють значно більше для розвитку добровільної пожежної охорони та ДПО. 10% фінансування добровільних команд складають власні засоби команд, що поступають як внески від членів місцевих осередків суспільства (від 10-30 злотих в рік). Також добровільні команди можуть отримувати кошти у вигляді добродійної (спонсорської допомоги). Крім того, кожен громадянин і кожна юридична особа в Польщі мають право перерахувати 1% від суми свого щорічного податку на розвиток будь-якої громадської організації, у тому числі і для добровільної пожежної охорони. Осередки добровільного пожежного суспільства активно використовують можливості територіальних общин для залучення грантових засобів

з різних Європейських фондів, що направляються на закупівлю техніки, ремонт і будівництво депо, закупівлю устаткування, проведення масових заходів та ін.

З огляду на вищезазначене, фінансовий аналіз стану підрозділів ДПО був зроблений лише в контексті витрат, оскільки реалізований дохід підрозділів не впливає на рівень їх витрат і не визначає рівень їх фінансування, тобто ДПО є недохідною (неприбутковою) установою. Реалізований дохід не визначає фінансовий стан підрозділів. Такий принцип фінансування визначено у статті 19а Закону про Державну пожежну охорону від 24 серпня 1991 року [3].

Добровільні пожежні за час, проведений на оперативній роботі з гасіння пожеж, та за період навчання отримують зарплату за основним місцем роботи. У подальшому фінансові витрати роботодавців на виплату зарплати добровільним пожежним за час їх відсутності на основній роботі компенсуються за рахунок коштів місцевих органів самоврядування. Всі добровільні пожежні в обов'язковому порядку підлягають страхуванню на випадок загибелі, травмування або отримання інвалідності при виконанні оперативної роботи.

Таким чином Республіка Польща накопичила значний досвід створення й функціонування ефективної системи цивільного захисту та її фінансового й ресурсного забезпечення. Використання цього досвіду у процесі реформування служби цивільного захисту України сприятиме підвищенню її результативності та дієвості в умовах як мирного часу, так і в разі потреби військового характеру.

ЛІТЕРАТУРА

1. Розпорядження Міністра внутрішніх справ та адміністрації Республіки Польща «Про фінансову допомогу на отримання місця проживання або помешкання рятувальниками Державної пожежної охорони» від 18 листопада 2005 року № 2034.

2. Розпорядження Міністра внутрішніх справ та адміністрації Республіки Польща «Про розмір та умови отримання пожежними Державної пожежної охорони грошового еквіваленту за форменний одяг» від 19 грудня 2005 року № 26.

3. Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej. (Dziennik Ustaw 2006, nr 96, poz. 667, z późn. zm.)

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Гада О. Б., Іноземцев Л. І.

НК – Домбровська С. М., д-р наук з держ. упр., професор

Національний університет цивільного захисту України

На сьогодні у більшості країн світу функціонують національні системи цивільної оборони з чіткою структурою органів, сил та засобів, організовані, як правило, за територіально-виробничим принципом.

У кожній країні функціонують певні системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців даних спеціальностей, які суттєво відрізняються одна від одної. Для порівняння були вибрані абсолютно різні за своїм державним устроєм, історією та менталітетом країни, такі як Білорусь, Латвія, Словачина, Данія та Естонія.

У Республіці Білорусь за профілем функціонує три ВНЗ та один ліцей для учнів 7–11 класів. Постановою Ради Міністрів Республіки Білорусь від 15 травня 1991 р. № 179 було створено Республіканський спеціалізований загін з проведення першочергових пожежних та аварійно-рятувальних робіт МВС Республіки Білорусь. Надалі підрозділ реорганізувалося в Державну пожежну аварійно-рятувальну установу «Республіканський загін спеціального призначення» МНС Республіки Білорусь [1].

У Латвії фахівці, які працюють у Державній пожежно-рятувальній службі не мають вищої освіти, тому що тут освітню функцію за профілем здійснює Коледж пожежної безпеки та цивільного захисту Державної пожежно-рятувальної служби Міністерства внутрішніх справ Латвії [2].

У Латвійській Республіці питаннями запобігання, планування і реагування на надзвичайні та кризові ситуації займається Державна протипожежна та аварійно-рятувальна служба, підпорядкована Міністерству внутрішніх справ Латвії. Діяльність зазначеної структури спрямована на забезпечення протипожежної безпеки, здійснення аварійно-рятувальних заходів, а також виконання нагляду за станом нормативно-правової бази у контексті урахування положень, що стосуються захисту населення та довкілля.

Державна протипожежна та аварійно-рятувальна служба складається з центрального апарату, який здійснює загальне керівництво структурою, а також самостійних та територіальних структурних підрозділів. До складу центрального апарату Служби входить Головне управління, відділ організації роботи керівника та відділ внутрішнього аудиту. Самостійні структурні підрозділи – Управління цивільного захисту, Управління протипожежного нагляду, Управління Оперативного керівництва, бригада Технічної служби (функціонують згідно з компетенцією). Територіальні структурні підрозділи – управління міста Риги та бригади 26 районів Латвії [3].

У системі забезпечення національної безпеки Словацької Республіки центральним органом виконавчої влади, який відповідає за питання запобігання, планування і реагування на надзвичайні та кризові ситуації, є Міністерство внутрішніх справ Словацької Республіки. Для виконання вказаних функцій у системі МВС створено Секцію кризового менеджменту та цивільного захисту.

Головними функціями та завданнями Секції кризового менеджменту та цивільного захисту МВС Словацької Республіки є:

- забезпечення управління в кризових ситуаціях;
- цивільний захист населення;
- роботи інтегрованої системи рятування;
- цивільного кризового планування;
- охорони критичної інфраструктури;
- керівництва системою цивільного захисту та гуманітарної допомоги.

Досвід Данії з організації державного управління цивільним захистом характеризується максимальною децентралізацією функцій виконавчої влади та відсутністю у держави виконавчих повноважень і повноважень оперативного управління у різних сферах соціально-економічного розвитку, у т.ч. в частині протидії та реагування на надзвичайні та кризові ситуації.

У Данії відсутній державний орган, відповідальний за надзвичайні ситуації та захист населення від можливих наслідків техногенних, або природних катастроф. Певна частина цих функцій відноситься до компетенції місцевої поліції, підпорядкованої Національному комісаріату поліції, що, у свою чергу, входить до структури Міністерства юстиції Данії.

Функції пошуково-рятувальної служби покладено, крім поліції, також на підрозділи берегової охорони, що діють переважно в районі автономних територій (Гренландія та Фарерські острови) і підпорядковані Міністерству оборони Данії. До складу Міністерства оборони входить також бригада швидкого реагування, яка може бути задіяною до пошуково-рятувальних та інших робіт у разі виникнення надзвичайної ситуації.

В Естонії головним державним органом, відповідальним за управління в галузі рятувальної служби, є Рятувальний департамент Естонської Республіки, який планує розвиток рятувальних служб, керує та при необхідності координує пожежно-рятувальні роботи при значних катастрофах, організує та здійснює державний нагляд за пожежною безпекою, контролює оперативну готовність рятувальних служб, організовує та здійснює роботи з розмінування.

Загалом до системи державної рятувальної служби Естонської Республіки входять: Рятувальний департамент Естонської Республіки; воєнізовані рятувальні підрозділи (підпорядковані Рятувальному департаменту); рятувальні служби, які підпорядковані повітовим управам.

Побудова системи органів управління в цих країнах має багато спільного та поділяється на державний, регіональний і місцевий рівень. Загальне керівництво системою захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій як у мирний, так і у воєнний час здійснює Міністр відповідного відомства

Як бачимо, кожна країна має свої особливості при можливому виникненні надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру. Це пов'язано з їх різним географічним положенням, особливостями кліматичного, сейсмічного характеру, економічним розвитком та різними напрямками виробництва. Тому, виклики безпеки суспільства у кожній країні різні та побудова системи цивільного захисту має як багато спільного, так і свої особливості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Учреждения образования / Министерство по чрезвычайным ситуациям Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://mchs.gov.by>.
2. Садковий В. П. Державне управління у сфері цивільного захисту в Україні: нормативно-правовий аспект: монографія / В. П. Садковий, А. В. Ромін, О. О. Островерх, С. М. Домбровська – Х. : Національний університет цивільного захисту України, ТОВ «Оберіг», 2013. – 190 с.
3. Труш О. О. Досвід побудови та функціонування систем цивільного захисту країн-членів Європейського Союзу Північної Європи та Норвегії / О. О. Труш // Державне будівництво. – 2009. – № 2. – Режим доступу: www.kbuara.kharkov.ua.

ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В ОДЕСЬКІЙ НАЦІОНАЛЬНІЙ АКАДЕМІЇ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Голіков О. О.

*НК – Фесенко О. О., канд. техн. наук, доцент, Лисюк В. М., канд. техн. наук, доцент
Одеська національна академія харчових технологій*

Цивільний захист (ЦЗ) у будь-якому навчальному закладі організовують за принципами, що діють на всіх суб'єктах господарювання, але з урахуванням специфіки такого суб'єкту. Завдання і обов'язки суб'єктів господарювання по організації заходів цивільного захисту визначаються ст. 20 Кодексу Цивільного захисту України [1]. Метою цивільного захисту в навчальному закладі є завчасна підготовка закладу до захисту від наслідків надзвичайних ситуацій (НС), зниження втрат, створення умов для підвищення стійкості роботи закладу, своєчасного проведення рятувальних та інших невідкладних робіт.

Одеська національна академія харчових технологій (ОНАХТ) територіально розташована на декількох ділянках м. Одеси. Головний корпус знаходиться за адресою вул. Канатна, 112. Другий і третій корпуси відповідно на вул. Дворянській, 1/3 та Тіністий, 9/11. Також до складу академії входять: технікум промислової автоматики (вул. Гоголя, 16), механіко-технологічний технікум (вул. Чорноморського козацтва, 12), технікум газової і нафтової промисловості (вул. Левітана, 45а), технічний коледж (вул. Балківська, 54).

Для підрозділів академії характерні наступні надзвичайні ситуації (за походженням) – техногенні, природні та соціальні. Рівень надзвичайних ситуацій – об'єктовий [2] (табл.).

Корпуси за адресами: вул. Канатна, 112, Дворянська, 1/3, технікум промислової автоматики (вул. Гоголя, 16), механіко-технологічний технікум (вул. Чорноморського

козацтва, 12), технічний коледж (вул. Балківська, 54) знаходяться в зоні враження від ВАТ «Одеський портовий холодильник» (Митна площа, 1-Б), холодильні установки якого працюють на аміаку (до 27 т) [3].

Таблиця – Надзвичайні ситуації, які можуть виникнути на об'єктах ОНАХТ

Адреси об'єктів	Надзвичайні ситуації				
	Техногенні		Природні		Соціальні
	Викид хімічних небезпечних речовин	Пожежа	Землетрус	Метеорологічні (сніг, ожеледиця, опади тощо)	Мінування будівель та споруд
Канатна, 112	+	+	+	+	+
Дворянська, 1/3	+	+	+	+	+
Тіниста, 9/11	+	+	+	+	+
Гоголя, 16	+	+	+	+	+
Чорноморського козацтва, 12	+	+	+	+	+
Левітана, 45а	-	+	+	+	+
Балківська, 54	-	+	+	+	+

Головний корпус академії на вул. Канатній, 112 знаходиться в зоні враження наступних потенційно небезпечних об'єктів: кондитерська фабрика ЗАТ «Одесакондитер» (3-й Водопровідний провулок, 9) (аміак); ТОВ «Олійноекстракційний завод» (вул. Мечнікова, 132) (аміак); ЗАТ «Одесавинпром» (Французький бульвар, 10) (аміак); 2-й виробничий майданчик ВАТ «Стальканат» (вул. Водопровідна, 16) (сірчана кислота) [3].

Викид хімічних небезпечних речовин не загрожує корпусу академії на вул. Тінистій, 9/11 (район Аркадії) та технікуму газової і нафтової промисловості (вул. Левітана, 45а) (Київський район).

Пожежі, землетруси, метеорологічні надзвичайні ситуації загрожують усім об'єктам академії, особливо треба виділити механіко-технологічний технікум (вул. Чорноморського козацтва, 12) і технічний коледж (вул. Балківська, 54), яким може загрозовувати підтоплення: першому через прорив дамби на Хаджибейському лимані, другому – внаслідок опадів через розташування на низині, у балці [3].

Небезпека мінування будівель та споруд існує для усіх об'єктів академії.

Згідно з вимогами Кодексу Цивільного захисту України у навчальних закладах з денною формою навчання з чисельністю 500 і більше осіб, які навчаються, призначаються посадові особи з питань цивільного захисту [1]. Кількість працюючих в ОНАХТ – 6852, кількість студентів – 4480, максимальна працююча зміна – 2012 осіб.

З метою виконання головних завдань, розроблення і реалізації заходів ЦЗ щодо захисту особового складу в ОНАХТ створено підсистему ЦЗ, визначено та затверджено наступну її структуру: начальник ЦЗ академії – ректор; перший заступник начальника ЦЗ, голова комісії з надзвичайних ситуацій – проректор з НП та НР; заступник начальника ЦЗ, голова евакуаційної комісії – проректор з НП та ВР; заступник начальника ЦЗ по інженерно-технічному і матеріальному забезпеченні – проректор з ЕР та АГР. Робочим органом для організації планування, координації дій та контролю за виконанням заходів ЦЗ виступає штаб ЦЗ, у складі начальника штабу та інженера. Для виконання робіт з ліквідації наслідків НС, у разі їх виникнення, а також вирішення інших питань з ЦЗ створюються відповідні позаштатні формування (рятувальна група; група охорони громадського порядку; санітарна дружина; група оповіщення і зв'язку, тощо).

Директори технікумів і коледжу академії своїми розпорядчими актами призначають відповідальних осіб для безпосереднього планування, організації, виконання заходів ЦЗ та координації дій із штабом ЦЗ академії. На своїх територіях вони створюють позаштатні формування у необхідній кількості для виконання завдань за призначенням.

В ОНАХТ, в штабі ЦЗ під керівництвом ректора і начальника ЦЗ академії проводиться ряд заходів щодо цивільного захисту, що сприяють життєзабезпеченню навчального закладу, як у повсякденні, так і під час надзвичайних ситуацій. А саме: 1) організовується підготовка керівного та командно-начальницького складу ЦЗ на курсах ЦЗ та в навчальних групах структурних підрозділів академії; 2) організовуються та проводяться заняття з питань ЦЗ згідно програми навчання працівників ОНАХТ по групах керівного складу академії, факультетів, кафедр, відділів, та командирів формувань; 3) проводяться спеціальні об'єктові тренування з ЦЗ; 4) перевіряється стан укриттів академії (2 ПРУ) й інвентаризація засобів індивідуального та колективного(вогнегасники) захисту; 4) складається план закріплення між факультетами територій для виконання робіт із ліквідації снігових заметів і ожеледиці в зимовий період.

Аналіз документів штабу цивільного захисту ОНАХТ (характеристика об'єкту, матеріально-технічне забезпечення, доповідь та інформація про стан цивільного захисту в ОНАХТ за 2016-2018 рр.) вказує на головну проблему в організації життєзабезпечення академії – недостатність фінансування засобів та заходів цивільного захисту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кодекс цивільного захисту України: Закон України. – К., 2012. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>.
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 24.03.2004р. № 368 «Про затвердження порядку класифікації НС ТПХ за їх рівнями».
3. Паспорт ризику НС Одеської області (наказ МНС від 02. 04. 2004 р. №155).

УДК 351.862.4

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ІНФОРМУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ ПРО ЗАГРОЗУ АБО ВИНИКНЕННЯ НС

Грех Л. А.

НК – Гонтар З. Г., канд. наук з держ., упр.

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

Існуюча в Україні система інформування та оповіщення населення була впроваджена ще за радянських часів. На сьогодні загальнодержавна та територіальні системи централізованого оповіщення працездатні, але не забезпечують виконання покладених функцій у повному обсязі та не відповідають сучасним вимогам. Апаратура загальнодержавної, регіональних і спеціальних систем оповіщення вичерпала ресурс експлуатації і знята з виробництва. Функціонування застарілої апаратури оповіщення на сучасних цифрових каналах зв'язку неможливе. Ремонтні комплекти використано повністю. Через надмірні строки експлуатації збільшується кількість технічних несправностей. Мережа оповіщення за допомогою дротового радіомовлення фактично знищена. Кількість радіоточок дротового мовлення скорочується кожен рік. Однією з проблем надання інформації населенню по дротовим засобам, є неузгодженість між Публічним акціонерним товариством (ПАТ) "Укртелеком" та більшістю Обленерго з питань можливості використання опор електромереж для прокладання мереж радіо та телефонного зв'язку. До оповіщення населення на даний час не вдалося залучити операторів телерадіокомпаній, Інтернет-провайдерів, мобільних операторів, які використовують в своїй роботі цифрові технології.

Такий стан справ не дозволяє здійснювати ефективне та надійне оповіщення населення про НС соціального, воєнного, техногенного та природного характеру.

Поступ демократичних перетворень, реалізація європейського вибору України вимагають удосконалення системи державної влади. Вона має бути побудована на європейських демократичних цінностях, забезпечувати відкритість та прозорість своєї діяльності.

Усе вищезазначене обумовлює нагальну потребу побудови в Україні нової сучасної автоматизованої системи централізованого оповіщення населення про загрозу або виникнення НС.

Нагальною необхідністю стають радикальні системні реформи, спрямовані на демократизацію всієї системи державної влади. Затягування з проведенням адміністративної реформи гальмує проведення інших перетворень, зокрема в соціально-економічній сфері.

Системи централізованого оповіщення населення усіх рівнів не відповідають сучасним вимогам. Відповідна апаратура, яка введена в експлуатацію у 80-х роках минулого століття, вичерпала свій ресурс і морально застаріла. Унаслідок згорання мережі проводового радіомовлення значно зменшилися можливості оповіщення. Потреба фінансування заходів, передбачених для удосконалення і розширення мережі оповіщення та інформування набула пікового стану.

Правовою основою організації оповіщення населення при загрозі або виникненні надзвичайних ситуацій в нашій державі є Конституція України, Кодекс цивільного захисту України, постанови Кабінету Міністрів від 9 січня 2014 р. №11 «Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту», від 15 лютого 1999 р. №192 «Про затвердження Положення про організацію оповіщення і зв'язку у надзвичайних ситуаціях», вимоги якої застаріли та, на жаль, не відповідають сьогоденню [1]

В 2014 році за поданням ДСНС України Кабінет Міністрів України розпорядженням від 15 січня 2014 року № 23-р схвалив Концепцію розвитку та технічної модернізації системи централізованого оповіщення про загрозу або виникнення НС (далі – Концепція) [3]. Концепція передбачала оптимальний варіант розвитку та модернізацію існуючої системи оповіщення з урахуванням досвіду інших країн світу (в тому числі Японії) та порядок залучення операторів рухомого (мобільного) зв'язку до оповіщення населення, але постановою Кабінету Міністрів України від 5 березня 2014 р. № 71 «Деякі питання оптимізації державних цільових програм і національних проєктів, економії бюджетних коштів та визнання такими, що втратили чинність, деяких актів Кабінету Міністрів України» Концепція втратила чинність.

У ході вивчення та аналізування стану оповіщення населення про загрозу та виникнення надзвичайних ситуацій визначено можливі шляхи вирішення актуальних питань у цьому напрямку. Враховуючі обстановку, що склалася в країні, змін в суспільстві що відбулися в державі (зміна прав власності ПАТ “Укртелеком”), розвиток цифрових технологій обробки, зберігання та передачі інформації та інше, виникла необхідність проведення реконструкції існуючої системи централізованого оповіщення.

Необхідно провести роботу щодо схвалення Концепції розвитку та технічної модернізації системи централізованого оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій.

Існуюча система централізованого оповіщення цивільного захисту потребує модернізації з використанням сучасних технологій, але необхідно шукати способи підтримки їх в робочому стані та одночасно вирішувати задачі їх модернізації на основі широкого використання комп'ютерних технологій. В порядку реалізації заходів ЦЗ в умовах реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, питання оповіщення населення не доцільно покласти лише на керівництво територіальних громад та інших органів місцевої виконавчої влади. Це складне питання, тому його необхідно вирішувати комплексно, на всіх рівнях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту : постанова Кабінету Міністрів України від 9.01.2014 р. №11 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.

2. Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової програми розвитку цивільного захисту на 2009 – 2013 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.08. 2008 р.: № 1156-р [Електронний ресурс] – Режим доступу: [//http://www.zakon.rada.gov.ua](http://www.zakon.rada.gov.ua).

3. Про схвалення концепції розвитку та технічної модернізації системи централізованого оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій : розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.01.2014 р. № 23-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [//http://zakon1.rada.gov.ua](http://zakon1.rada.gov.ua).

4. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 р. № 5403-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПЛАНУВАННЯ ЗАХОДІВ РЕАГУВАННЯ НА НС

Григоренко В. А.

НК – Кришталь Т. М., д-р екон. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Планування заходів під час реагування на НС відіграє важливу роль, адже управління під час ліквідації НС здійснюється в умовах жорсткого ліміту часу, відсутності необхідних запасів матеріальних та інших ресурсів, складності організації взаємодії різних за складом і призначенням сил.

Планування є ключовою ланкою та організаційною основою всього процесу реалізації заходів реагування на НС.

Під час здійснення планування діяльності у сфері цивільного захисту доцільно дотримуватись ряду вимог, без виконання яких процес планування цивільного захисту втрачає свою ефективність. Зокрема, до таких вимог слід віднести [1]:

- законність – означає, що всі передбачені планом заходи повинні перебувати у відповідному правовому полі та не суперечити чинному законодавству;

- реальність – передбачає, перш за все, врахування реальних можливостей особового складу. Це забезпечується всебічним і глибоким аналізом стану цивільного захисту на відповідному рівні, правильною оцінкою оперативної обстановки, яка може скластися під час НС, а також раціональними розрахунками та розподілом людських і матеріальних ресурсів, урахуванням специфіки місцевих умов, дефіциту часу та інформації. До того ж потребують окремого врахування резерви часу, сил і засобів, можливих змін оперативної обстановки;

- своєчасність – обумовлює досягнення цілей і завдань, визначених планом, обов'язково передбачає відповідну підготовку, виділення необхідних сил та засобів, їх правильну розстановку та використання, що досягається лише своєчасністю складання плану і доведення його до виконавців;

- цілеспрямованість – полягає в умінні виділити головні завдання, визначити особливо важливі заходи, на вирішенні яких мають бути зосереджені основні зусилля органів управління та сил цивільного захисту;

- конкретність та точність – передбачає чіткість і ясність у формулюванні завдань, які стоять перед підрозділом, а також конкретність назви, обсягів та змісту всіх заходів і дій, їх узгодженість між собою за цілями, місцем, часом і складом сил, а також за способом виконання. У планах повинно бути чітко визначено виконавця та відповідальність за виконання заходів і здійснення контролю за їх виконанням.

Відповідно до положень Кодексу цивільного захисту України реагування на НС та ліквідація їх наслідків – це скоординовані дії суб'єктів забезпечення цивільного захисту, що

здійснюються відповідно до планів реагування на НС, уточнених в умовах конкретного виду та рівня НС, і полягають в організації робіт з ліквідації наслідків НС, припинення дії або впливу небезпечних факторів, викликаних нею, рятування населення і майна, локалізації зони НС, а також ліквідації або мінімізації її наслідків, які становлять загрозу життю або здоров'ю населення, заподіяння шкоди території, навколишньому природному середовищу або майну.

Під плануванням заходів реагування на НС ми розуміємо цілеспрямований процес визначення комплексу дій, які передбачається виконати в умовах НС за певний період, а також засобів, шляхів та порядку їх виконання.

Плани реагування на НС області (міста, району) – це плани реагування на НС регіонального та місцевого рівнів, реалізація яких здійснюється силами та засобами територіальної підсистеми ЄДСЦЗ та її ланок.

Для здійснення заходів щодо ліквідації наслідків НС центральними та місцевими органами виконавчої влади, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання із чисельністю працюючого персоналу більш як 50 осіб розробляються плани реагування на надзвичайні ситуації [2].

Розроблення вищезазначених планів здійснюється органами управління ЦЗ в регіоні.

План реагування на НС визначає порядок функціонування суб'єктів забезпечення цивільного захисту у режимах функціонування підвищеної готовності та НС.

Метою плану реагування є створення системи планових документів, які визначають зміст та взаємоузгоджений порядок дій суб'єктів забезпечення цивільного захисту, спрямованих на захист населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від НС шляхом запобігання таким ситуаціям, ліквідації їх наслідків і надання допомоги постраждалим.

Змістовно план реагування має включати наступні заходи: основні цілі і завдання реагування на НС; визначення функцій, обов'язків та взаємовідносин між учасниками реагування; встановлення порядку, правил, обмежень, графіків і планів виконання заходів і робіт; отримання інформації про загрозу або виникнення НС та доведення її до керівництва; оповіщення та інформування про загрозу або виникнення НС; моніторинг, прогнозування та оцінка обстановки, управління ризиками виникнення НС; прийняття оперативних рішень і доведення їх до виконавців; управління силами і засобами; організація взаємодії.

Однією із важливих вимог до плану реагування на НС, на нашу думку, є реальність реалізації запланованих заходів, яка забезпечується всебічним і глибоким аналізом загроз техногенного та природного характеру за результатами моніторингу, прогнозуванням можливих проявів небезпечних чинників та побудови сценаріїв розвитку НС, обґрунтованими розрахунками необхідних ресурсів, а також часу, необхідного для проведення запланованих заходів. У свою чергу досягнення запланованих у плані реагування заходів значною мірою залежить від того, наскільки ці заходи узгоджені між собою за цілями, місцем, часом, складом залучених сил і за способом виконання.

Таким чином, план реагування на НС має визначати комплекс організаційних і практичних заходів та порядок дій органів управління, сил і засобів територіальної підсистеми ЄДСЦЗ у разі виникнення НС. Планування заходів щодо реагування на НС має ґрунтуватися на продуманих управлінських рішеннях, точних розрахунках та враховувати специфіку і особливості території або об'єктів суб'єкту господарювання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Kryshthal' T. M. Concept content of activity planning in the civil protection sphere / T. M. Kryshthal', O. Yu. Krichker // Запобігання надзвичайним ситуаціям і їх ліквідація: Матеріали науково-практичного семінару. – Харків: Національний університет цивільного захисту України, 07 лютого 2018. – С. 26-27.

2. Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту: Постанова КМУ від 09.01.14 р. № 11 / Офіційний вісник України. – 2014. – № 8. – Ст. 341.

ОБҐРУНТУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ЗАХОДІВ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СТВОРЕННЯ ОРГАНІВ З ПИТАНЬ ЕВАКУАЦІЇ

Євпак С. В., Карпюк Ю. М.,

НК – Журбинський Д. А., канд. техн. наук

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Сучасний етап розвитку України поставив перед теорією і практикою державного управління завдання модернізації системи цивільного захисту. Через недосконалість управління системою цивільного захисту, недостатню діяльність центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо забезпечення реалізації політики у сфері цивільного захисту, ефективність протидії надзвичайним ситуаціям (далі – НС) залишається низькою, на що вже неодноразово звертали увагу як експерти, так і провідні вчені з даної проблеми [1].

Проведення евакуації визначено постановою Кабінету Міністрів України [2], якою затверджено «Порядок проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру» (далі «Порядок»).

«Порядок» зазначає, що для планування, та проведення евакуації у центральних органах влади та місцевих держадміністраціях, органах місцевого самоврядування та на об'єктах господарювання утворюються тимчасові органи з евакуації до яких віднесено: а) комісії з питань евакуації (КПЕ), б) збірні пункти евакуації (ЗПЕ), в) проміжні пункти евакуації (ПрПЕ), г) приймальні пункти евакуації (ППЕ). До органів евакуації можуть бути віднесені: а) «особи, що виконують функції евакуаційної комісії» – на об'єктах господарювання з чисельністю працюючого персоналу менш як 50 чоловік; б) оперативні групи, які за рішенням керівника КПЕ можуть утворюватися у невідкладних випадках, зокрема, для виконання функції ЗПЕ.

Аналізуючи функції тимчасових органів з евакуації виникає питання: чому органи, які повинні вирішувати такі складні та відповідальні завдання постійно – названо «тимчасовими»? На наш погляд цей термін в цьому контексті і недоречний і зайвий. Оскільки мова про термін, звернемо увагу ще на деякі за змістом «Положення»: а) «...розміщення його (населення) поза зонами дії уражаючих факторів джерел надзвичайної ситуації» – це, певне, в розумінні – розміщення людей в безпечній зоні; б) «...район для розміщення евакуйованого населення та його життєзабезпечення»; в) в багатьох випадках за відповідним змістом використовується термін «безпечний район» без пояснення його суті.

Ми вважаємо, що ці три поняття слід замінити одним: Безпечний район, тобто територія поза зонами дії уражаючих факторів, що можуть виникати в умовах НС і яка придатна для розміщення та життєзабезпечення евакуйованого населення. Заміна назви органів з евакуації відповідно з раніше діючими документами якісної складової не дала, але створила певні труднощі в роботі з раніше напрацьованими документами.

В контексті про терміни важливо звернути увагу ще і на такі: «пункт посадки», «пункт висадки», «пункт розміщення», «вихідний пункт руху пішки», «оперативна група», «медична та транспортна служби». Ці терміни в «Положенні» тільки використано, а їх суть чекає свого пояснення.

Із наведених положень в пунктах 1 – 9 не зрозуміло чому тільки для ПрПЕ (пункт 5) визначається їх кількість, нумерація та місце розташування? Ці питання цілком доречні і для збірних і для приймальних пунктів евакуації. А ще не зрозуміло хто і в якому порядку визначає нумерацію об'єктів, приписаних до відповідних пунктів евакуації. На наш погляд всі ці питання слід вирішити в одному документі центрального органу виконавчої влади [3].

Вважаємо спірним положення «Порядку» згідно з яким час на розгортання і підготовку до роботи тимчасових органів евакуації (ТОЕ) усіх рівнів не повинен перевищувати 4-х годин в частині «з моменту отримання рішення про проведення евакуації». Це відносно вірно за умови, коли НС з моменту її виникнення є загрозовою для здоров'я

(життя) людей. Але така загроза може виникнути в умовах розвитку НС протягом годин і навіть діб, коли зупинити або локалізувати її розвиток не вдасться. В таких умовах відповідні органи вже повинні бути в готовності приступити до роботи. І саме тому необхідно визначити зміст роботи органів з евакуації за режимами функціонування єдиної державної системи цивільного захисту (за етапами розвитку надзвичайної ситуації) [4-5].

ЛІТЕРАТУРА

1. Інформація про стан та проблеми функціонування єдиної державної системи запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру [Електронний ресурс]. — Режим доступу : [http:// www. mns.gov.ua/content/ program_KMU_inform.html](http://www.mns.gov.ua/content/program_KMU_inform.html).

2. Про затвердження Порядку проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру. Постанова кабінету міністрів України від 30 жовтня 2013 р. № 841. Документ 841-2013-п. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення: 06.06.2018).

3. Про центральні органи виконавчої влади. Закон України від 17 березня 2001 року № 3166-VI. Документ 3166-VI. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення: 06.06.2018).

4. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 № 5403-VI// Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 34-35, ст.458. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення: 06.06.2018).

5. Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту. Постанова кабінету міністрів України від 09.01.2014 р. № 11. Документ 11-2014-п. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення: 06.06.2018).

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЄДИНОЇ ДЕРЖАВНОЇ СИСТЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Звіщик С. О.

НК – Журбинський Д. А., канд. техн. наук, Куліца О. С., канд. техн. наук

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Незважаючи на існування в Україні єдиної державної системи цивільного захисту (далі ЄДСЦЗ), як сукупність органів управління, сил і засобів, призначених для реалізації функцій держави у сфері цивільного захисту [1], існує необхідність говорити про вдосконалення її функціонування в реаліях сьогодення.

Так склалося, що на ДСНС України покладається створення функціональної підсистеми [2] – підсистеми, реагування на надзвичайні ситуації, проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, яка виконує функції щодо захисту населення і територій від природно-техногенних небезпек в мирний час та в особливий період. Як показує досвід, ризики мирного і воєнного часу в значній мірі схожі, методи захисту населення майже однакові. Ця схожість дозволяє говорити про доцільність і можливість ефективного вирішення завдань мирного і воєнного часу у рамках однієї системи.

Виникла також необхідність більш активного впливу держави на управління ризиками, що особливо актуально в умовах здійснення терористичних актів. Для цього необхідно розробити принципово нові положення, які б відповідали міжнародним стандартам, де головна мета – це попередження надзвичайних ситуацій, зниження ризиків їх виникнення, як в мирний, так і у воєнний час. Коротше кажучи, надзвичайні ситуації треба не чекати, а попереджати і запобігати їх виникненню. Запобігання виникненню надзвичайних ситуацій передбачає запровадження комплексу правових, соціально-

економічних, політичних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних та інших заходів, спрямованих на регулювання техногенної та природної безпеки, проведення оцінки рівнів ризику, завчасне реагування на загрозу виникнення надзвичайної ситуації на основі даних моніторингу.

Основою цієї діяльності безумовно буде не тільки організація та вдосконалення моніторингу, а прогнозування і попередження виникнення НС на особливо небезпечних об'єктах. До яких можна віднести, в першу чергу, об'єкти державного значення або такі, що забезпечують життєдіяльність населення в умовах воєнного часу: атомні електростанції, підприємства хімічної промисловості, греблі і мости через великі водні перешкоди, газо- і нафтопроводи тощо.

Одним з основних постулатом тут є виконання інженерно-технічних заходів щодо захисту населення, постійне навчання людей дій в умовах, які можуть виникнути в результаті військових дій або здійсненні терористичних актів. Таким чином, забезпечення безпеки і життєдіяльності населення в цих умовах стає головним пріоритетом у діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Терористичні акти на Одещині, Миколаївщині та в інших регіонах країни, ведення бойових дій у східній частині України, у наслідок чого виникають реальні загрози життю або здоров'ю населення, наноситься шкода територіям, навколишньому природному середовищу або майну, є переконливим підтвердженням. Зміни в характері терористичних актів, новітні засобах збройної боротьби вимагають нового, більш ґрунтовного і всеосяжного захисту населення і територій.

Таким чином, функціонування ЄДСЦЗ потребує істотного покращення та вдосконалення з урахуванням вимог реального часу.

По-перше, повинен змінитися її статус: втрачаючи колишнє стратегічне значення і військово-оборонну сутність, заходи ЦЗ набувають велику соціальну спрямованість. Основною цільовою установкою стає збереження життя людини і середовища її проживання.

По-друге, сучасна обстановка в світі показує, що рано відмовлятися від військової складової всієї системи цивільного захисту. Останні події на Україні і в цілому світі тільки підтверджують цей постулат.

По-третє, цивільний захисту стає все більш значущою функцією для держави, суспільства не тільки у воєнний, але й у мирний час. Активну участь її сил і засобів у ліквідації будь-яких НС мирного часу стає невід'ємною частиною захисту населення і територій та забезпечення національної безпеки та оборони.

По-четверте, заходи цивільного захисту повинні стати економно обґрунтованими, в порівнянні з попереднім часом. Як варіант, може варто відмовитися від деяких принципів їх організації та запровадження. Так наприклад, створювати спеціально захисні споруди ще в мирний час, ефективно використовувати підземний простір населених пунктів, підвальні та інші заглиблені споруди для захисту населення при раптовому виникненні НС різного характеру, в тому числі і техногенного. Для цього необхідно заздалегідь планувати переобладнання в найкоротші терміни даних споруд, а посадовим особам органів управління територіальних підсистем ЄДСЦЗ систематично здійснювати контроль за їх виконанням.

Як показує досвід проведення заходів ЦЗ, в сучасних умовах, виникають великі труднощі у проведенні масової евакуації населення з міст і населених пунктів. Напевно зараз потрібно розглядати можливість проведення не лише часткової евакуація (відселення) населення з прогнозованих зон ураження і зараження. Загальна евакуація може розглядатися, як варіант при загрозі виникненні НС воєнного часу.

По-п'яте, виходячи з вищесказаного, значно підвищується роль і значимість мобілізаційної готовності сил цивільного захисту. При загрозі застосування сучасних засобів ураження або скоєння терористичних актів на радіаційно-небезпечних об'єктах АЕС (об'єктах), підприємствах хімічної промисловості, заходи щодо захисту населення повинні здійснюватися повсюдно, із залученням усіх людських і матеріальних ресурсів регіону і населених пунктів.

Таким чином, сили цивільного захисту, як і формування ЗС України, повинні знаходитись у високій ступені готовності як в мирний так і в особливий період. Всі об'єкти країни, незалежно від форми власності та належності до рівня управління, повинні бути готові до швидкого переходу на функціонування за планами військового часу. Доцільно, запровадження заходів цивільного захисту на територіально-функціональному, а не на територіально-виробничому принципах, де кожен регіон стане більш самостійним і буде вирішувати завдання, як правило, своїми штатними силами.

Роблячи висновок, можна зазначити, що основні напрямки розвитку та удосконалення цивільного захисту, можна сформулювати так:

- максимальне збереження наявного потенціалу, адаптація до нових реалій часу в країні і в цілому світі;
- створення можливостей для послідовного оперативного розгортання необхідних сил і засобів ЦЗ у короткі терміни виходячи із можливих загроз і ризиків;
- гнучке стратегічне і оперативне реагування на зміну обставин в країні і у світовому просторі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 № 5403-VI;
2. Постанова кабінету міністрів України від 09.01.2014 № 11 «Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту».

«ВИРОБНИЦТВО» РИЗИКІВ ЯК ОЗНАКА СУЧАСНИХ СУСПІЛЬСТВ

Карагіоз Р. С., канд. політ. наук

Одеський державний університет внутрішніх справ

Сучасне суспільство багато впливових західних дослідників вважають суспільством ризику. Одним із засновників цієї концепції – У. Бек відправною точкою для аналізу такого роду суспільства вважає аварію на Чорнобильській АЕС в СРСР 26 квітня 1986 року. Підґрунтям для цього висновку послужило ствердження про неминучість соціальної онтології сучасної цивілізації, як на регіональному, національному, так і на наднаціональному, глобальному рівнях.

Ця трагедія світового рівня стала для дослідника своєрідним маркером зворотної сторони взаємозв'язку та взаємозалежності сучасного світу. Очевидно, що ця катастрофа планетарного масштабу поділила час існування не лише українського суспільства, а й глобального соціуму на період «до» та «після». Досить часто Чорнобильську катастрофу не лише У. Бек, але й його послідовники та інші дослідники визнають вихідним чинником переходу до нової фази розвитку – суспільства ризику, головною з ознак якого є існування загроз різного походження й зумовлених ними ризиків.

У. Бек у центр свого дослідження суспільства ризику поставив соціальну архітектуру та політичну динаміку цивілізаційних загроз власному існуванню, які вчений конкретизував у наступних проявах. Це ризики, які виникають на найвищій стадії розвитку виробничих сил (зокрема, наслідки від впливу, недосяжної для сприйняття радіоактивності, шкідливих та ядовитих речовини в продуктах харчування). Вони вивільняють системно обумовлені, часто незворотні та невидимі, руйнівні сили, які проявляються лише в знанні про них (науковому чи ненауковому, достовірному чи ні). Засоби інформації та дослідження ступеня ризику стають стрижневими суспільно-політичними позиціями. Визначення та поширення ризиків зумовлюють соціально небезпечні ситуації. Хоча ризики певним чином відображають соціально-класову структуру, однак підпорядковуються іншій логіці поширення: «ризики

модернізації рано чи пізно стосуються і тих, хто їх виробляє, і тих, хто одержує з них користь». Від ризиків, які загрожують здоров'ю, а також пов'язаних із легітимізацією багатства та доходів, не застраховані навіть багаті. Водночас, ризики спрацьовують на глобальному рівні, поширюючи та закріплюючи нерівність як між нерозвиненими та розвиненими країнами, так і у взаємовідносинах між самими розвиненими країнами. Ризики цивілізації – це великий бізнес, безмежна сукупність потреб, які постійно самовідновлюються та зростають. Економічні наслідки від породжених ризиків одночасно стають підґрунтям небезпечних ситуацій у соціально-політичному просторі сучасних суспільств.

Проблему виявлення рівня ризику у суспільному житті можна вирішувати шляхом створення правильного правового і комунікативного поля, у якому здійснюється діалог між різними концепціями та оцінками ризику, що існують у суспільстві. Проте наряду з ними є небезпека виникнення «комунікаційного ризику». Завдяки всесвітній павутині ризики імплантуються в тканину інших соціальних організмів, взаємно переходять один в одного, викликають кумулятивні ефекти. В результаті відбуваються взаємообумовлені зміни, загальне «захоплення» ризиком. З особливою яскравістю ця тенденція проявилася у подіях 11 вересня 2001 року у Нью-Йорку. «Завдяки жахливим картинам Нью-Йорка, якась терористична група в одну мить зробилась новим глобальним актором, вступивши у протистояння з державою, економікою та громадянським суспільством» [1]. Децентралізовані терористичні мережі показали, що вони можуть діяти як локально, так і транснаціонально, поза територіальною зоною. Теоретичні версії суспільства ризику були суттєво доповнені після терактів 11 вересня 2001 року, які ознаменували не лише кінець «періоду після «холодної війни», але й початок можливої загибелі усієї системи західної демократії.

Таким чином, соціальна та національна безпека громадян виявляється у напрямку, пов'язаному з глобалізацією, що перетворює та видозмінює на наших очах не лише умови соціального життя людини, але й фактори ризику. Виклики ризику стають викликами демократії, громадянському суспільству, правовій державі та правам людини. «Індивідуалізація війни» спроможна призвести до загибелі не тільки демократії, але й людства в цілому. За достатньо суперечливим висловом У. Бека, «Держава буде вступати в союз з іншими державами проти громадян, щоб відвернути загрозу, яка виходить від громадян» [2]. Громадянське суспільство опинилося, таким чином, під прицілом двох сил – держави, яка прагне чого б то не вартувало одержати свою колишню могутність і силу, та мережових структур насильства, які проголосили війну проти цінностей індивідуальної свободи, громадянського суспільства і держави.

Як відомо, протягом усієї попередньої новітньої історії вся відповідальність за ризик та безпеку суспільства була безумовною прерогативою держави. На протигагу цьому суспільство ризику акцентують інші актори управління: наднаціональні та субнаціональні. Рефлексивна активність наднаціональних структур управління, що доповнюється субнаціональними «точками реакцій», ставить питання про нові претензії на раціональність та про «контрольоване розширення сфери раціонального діяння» [3, с. 138].

Н. Луман звертає увагу також на те, що в сучасних західних дослідженнях поняття ризику розглядається як протилежність поняттю надійності. Тому, згідно Н. Луману, тема ризику лежить не в галузі предметного виміру, а складається зі стану часового та соціального вимірів, і, головне, – їх правовому забезпеченню.

З початком XXI ст. суспільний ризик набуває нового статусу – глобального ризику. Сучасна світова система постала перед багатовимірними ризиками – так, людина може стати жертвою фінансового краху, військової загрози, тероризму, епідемії, тощо. Особливістю глобального ризику є те, що людина не може його контролювати, не застосовуючи техніку, яка і зумовила виникнення цього ризику.

«Виробництво» ризиків притаманне усім суспільним сферам: економічній, політичній, соціальній. І оскільки, як стверджує О. Білоусов [4], ризики зумовлені імовірнісним

характером багатьох природних, соціальних і технологічних процесів, на розгортання яких впливає цілий ряд не прогнозованих, випадкових об'єктивних та суб'єктивних чинників, то це зумовлює неможливість керування суспільством як жорстко детермінованою системою, що і підтверджується усім соціально-політичним розвитком людства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бек У. Молчание слов и политическая динамика в глобальном обществе риска [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.academy-go.ru/Site/GrObsh/Publications/Beck5.shtml>
2. Бек У. Молчание слов и политическая динамика в глобальном обществе риска. Вказ. електронний ресурс.
3. Луман Н. Понятие риска / Н. Луман // THESIS. – 1994. – Вып. 5. – С. 135–160.
4. Білоусов О. С. Інформаційне суспільство як соціальне середовище формування нового типу громадської участі в сучасній Україні: автор. дис. ... доктора політ наук: спеціальність 23.00.02 – політичні інститути та процеси. / Білоусов О. С. – Одеса, 2015. – 32 с.

ПОВНОВАЖЕННЯ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД З ПИТАНЬ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Карпюк Ю. М., Д'яченко В. В.

НК – Журбинський Д. А., канд. техн. наук, Куліца О. С., канд. техн. наук

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Органам державної влади, фахівцям цивільного захисту у найближчий час слід детально проаналізувати ефективність і рівень надійності єдиної державної системи цивільного захисту (далі – ЄДСЦЗ), у т.ч. в період соціально-економічної, воєнно-політичної нестабільності у нашій державі, та дати оцінку діяльності усім суб'єктам сфери цивільного захисту по забезпеченню безпеки населення, а також об'єктів економіки України в умовах надзвичайних ситуацій [1-2].

В Україні здійснюється реформування місцевого самоврядування та децентралізація влади, яка передбачає передачу більших повноважень і ресурсів на рівень територіальних громад.

Важливою складовою реалізації цієї реформи є забезпечення безпеки громадян [3-5].

У відповідності до вимог чинного законодавства в Україні [6] має бути побудована проста та логічна система місцевого самоврядування, здатна забезпечити комфортне та безпечне життя громадян. Найбільш важливі для людей повноваження передаються на найближчий до них рівень влади.

Прийнятні умови життєдіяльності людини значною мірою базуються на забезпеченні належних умов безпеки її перебування в навколишньому середовищі. Тому одним із основних заходів реформування адміністративно-територіального устрою країни є побудова системи захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, яка спроможна забезпечити безпеку людини.

Основні завдання, які постали перед новоствореними об'єднаними територіальними громадами щодо побудови якісно нової, ефективної та орієнтованої на європейські стандарти системи цивільного захисту на місцях, представлено у вигляді діаграми (рис. 1).

Рис. 1 - Основні завдання об'єднаних територіальних громад з питань цивільного захисту

Забезпечення реалізації державної політики у сфері цивільного захисту на регіональному рівні здійснюється територіальною підсистемою єдиної державної системи цивільного захисту, до складу якої входять ланки об'єднаних територіальних громад (рис. 2) [7].

Рис. 2 - Структура територіальної підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту, до складу якої входять ланки об'єднаних територіальних громад

Ланка об'єднаної територіальної громади територіальної підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту передбачає функціонування органів управління цивільним захистом та сил цивільного захисту.

Керівником ланки об'єднаної територіальної громади територіальної підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту є голова об'єднаної територіальної громади.

У разі утворення об'єднаної територіальної громади на базі міст обласного та районного значення, раніше створені ними ланки територіальної підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту, органи управління та сили цивільного захисту поширюють свою діяльність на всю територію новоствореної територіальної громади.

ЛІТЕРАТУРА

1. Інформація про стан та проблеми функціонування єдиної державної системи запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру [Електронний ресурс]. — Режим доступу : [http:// www. mns.gov.ua/content/ program_KMU_inform.html](http://www.mns.gov.ua/content/program_KMU_inform.html).

2. Практичний poradnik z realizacii osnovnih zakoniv civil'nogo zaxistu v umovah reformuvannya misceвого samovriaduvannya ta territorial'noї organizacii vladi v Ukraїni / M. Білошицький, О. Лещенко, В. Мазуренко, та ін., за заг. ред. П.Б. Волянського. К. ІДУЦЗ, 2016. – 64 с.

3. Про місцеве самоврядування в Україні. Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 16.02.2019).

4. Про співробітництво територіальних громад. Закон України від 17.06.2014 № 1508-VII // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 16.02.2019).

5. Про добровільне об'єднання територіальних громад. Закон України від 05.02.2015 № 157-VIII // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 16.02.2019).

6. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 № 5403-VI// Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 34-35, ст.458. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення: 06.06.2018).

7. Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту. Постанова кабінету міністрів України від 09.01.2014 р. № 11. Документ 11-2014-п. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення: 06.06.2018).

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ ОПТИМІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Купич О. Ю.

НК – Горбаченко Ю. М., канд. іст. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Розвиток науково-технічного прогресу в Україні сприяє створенню в державі екологічно небезпечного середовища проживання людей, підвищує ризик виникнення аварій і катастроф природного, техногенного, соціального та воєнного характеру з наслідками різних масштабів – від об'єктового рівня до загальнодержавного.

Якість людського життя нерозривно пов'язана з розв'язанням проблем безпеки її життєдіяльності, захисту територій, навколишнього природного середовища і майна від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру. Зниження ризиків виникнення надзвичайних ситуацій техногенного, природного, соціального та воєнного характеру, підвищення рівня безпеки населення і захищеності територій від їх наслідків є одним із головних пріоритетів розвитку держави.

Розв'язання проблеми захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій є впровадження ефективної державної політики шляхом чіткого визначення та розподілу функцій, повноважень і ресурсів між суб'єктами управління усіх рівнів для забезпечення системного підходу щодо планування і здійснення ними заходів цивільного захисту. Визначення основ і практики застосування механізмів державно-приватного партнерства, щодо попередження та реагування на надзвичайні ситуації в умовах реформ децентралізації влади в Україні.

У зв'язку з поетапною реалізацією реформи децентралізації влади в Україні, що супроводжується структурно-функціональними та економічними змінами в організації діяльності місцевої влади, актуальним є завдання: Впорядкування та внесення змін до нормативно-правових актів, щодо реалізації державної політики у сфері цивільного захисту населення та територій; Оптимізації та впорядкування структури єдиної державної системи цивільного захисту; Посилення інституційної спроможності органів місцевого самоврядування, щодо захисту об'єднаних територіальних громад від надзвичайних ситуацій та їх наслідків; Організація діяльності функціональних підсистем; Матеріально-технічного оснащення органів управління та сил цивільного захисту; Застосування механізмів державно-приватного партнерства, щодо попередження та реагування на надзвичайні ситуації та інші.

Діюча система реагування на надзвичайні ситуації та гасіння пожеж на місцях економічно і функціонально неефективна, оскільки переважна більшість заходів фінансується за рахунок Державного бюджету. В сучасних соціально-економічних умовах це не дає можливості утримувати необхідну кількість державних пожежних та аварійно-рятувальних частин, здійснювати їх належне комплектування, матеріально-технічне забезпечення і оснащення, здійснювати оперативну управлінську діяльність. Зважаючи на цю ситуацію, перед Державною службою України з надзвичайних ситуацій стоять першочергові завдання щодо методичної допомоги громадам в організації місцевої добровільної пожежної охорони, розробки оптимальної чисельності, структури та функцій служб цивільного захисту, які повинні бути створені в кожній об'єднаній територіальній громаді з урахуванням їх техногенного та екологічного навантаження, організації навчання населення правилам поведінки при виникненні надзвичайних ситуацій. Важливим аспектом у цьому питанні є забезпечення подальшої оперативної взаємодії підрозділів оперативно-рятувальної служби цивільного захисту і місцевої пожежної охорони на території створених об'єднаних територіальних громад [1].

ЛІТЕРАТУРА

1. Михайлов В. М. Участь органів місцевого самоврядування у мінімізації ризиків виникнення надзвичайних ситуацій: європейська практика. / Михайлов В. М. // Державне управління: теорія та практика: наук. фах. вид. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. 2011. № 2. URL: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Mikhailov.pdf> (дата звернення: 01.10.2017).
2. Про систему екстреної допомоги населенню за єдиним телефонним номером 112: Закон України від 13.03.2012 р. № 4499-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>.
3. Костенко В. О. Пріоретити удосконалення державного управління у сфері цивільного захисту територіальних громад в процесі децентралізації влади в Україні. / Костенко В. О. // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. Д.: ДРІДУ НАДУ, 2017. Вип. 2 (52). С. 267–274
4. Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту : постанова Кабінету Міністрів України від 9.01.2014 р. №11 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.

ОЦІНКА РІВНІВ ІНТЕГРАЛЬНИХ ПОЖЕЖНИХ РИЗИКІВ НА ТЕРИТОРІЇ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Коваль К. Є.

НК – Соболь О. М., д-р техн. наук, с. н. с.

Національний університет цивільного захисту України

Для того щоб забезпечити безпеку об'єкта захисту (будь-якої системи) потрібно вміти протистояти небезпекам, що йому загрожують. Так, при аналізі проблеми безпеки (будь-якого об'єкта) розглядаються два основних поняття – небезпека і безпека. Поняття ризику в певній мірі пов'язує два перших поняття. Так виникає основна тріада понять «небезпека – ризик – безпека» [1].

При аналізі та оцінці інтегральних ризиків, пов'язаних з великими і складними соціально-економічними системами, як правило, вдається скористатися репрезентативними статистичними масивами даних, чого майже ніколи не можна зробити при вивченні локальних ризиків, так як для їх оцінки відсутня необхідна статистика і доводиться використовувати комплекс інших методів та теорій (наприклад, теорії надійності та ін.).

Проведемо оцінку рівня пожежної небезпеки на території Дніпропетровської області за допомогою інтегральних пожежних ризиків, до яких відносяться [1]:

– ризик для людини зіткнутися з пожежею (його небезпечними факторами) за одиницю часу, R_1 :

$$R_1 = \frac{N_{\text{пож}}}{Q_{\text{насел}} \cdot T}, \quad (1)$$

де $N_{\text{пож}}$ – кількість пожеж, що зафіксовані у відповідному регіоні протягом періоду T ;

$Q_{\text{насел}}$ – кількість населення, що мешкає у відповідному регіоні;

– ризик R_2 для людини загинути при пожежі (виявитися його жертвою):

$$R_2 = \frac{M_{\text{заг}}}{N_{\text{пож}}}, \quad (2)$$

де $M_{\text{заг}}$ – кількість загиблих внаслідок пожеж у відповідному регіоні протягом періоду T ;

– ризик R_3 для людини загинути від пожежі за одиницю часу:

$$R_3 = R_1 \cdot R_2 = \frac{M_{\text{заг}}}{Q_{\text{насел}} \cdot T}. \quad (3)$$

Що стосується ризику R_1 , то його рівні на території Дніпропетровської області протягом 2012-2018 років перевищують загальноукраїнський. Аналіз ризику R_2 дозволив зробити висновок, що тільки у сільських районах області значення даного ризику вище, ніж для України в цілому (окрім 2016 року).

На рис. 1 наведено динаміку ризиків R_3 на території Дніпропетровської області та України протягом 2012-2018 рр. Даний ризик викликає особливий інтерес, оскільки він пов'язаний із наслідками пожеж, тобто у певній мірі є індикатором ефективності реагування пожежно-рятувальних підрозділів.

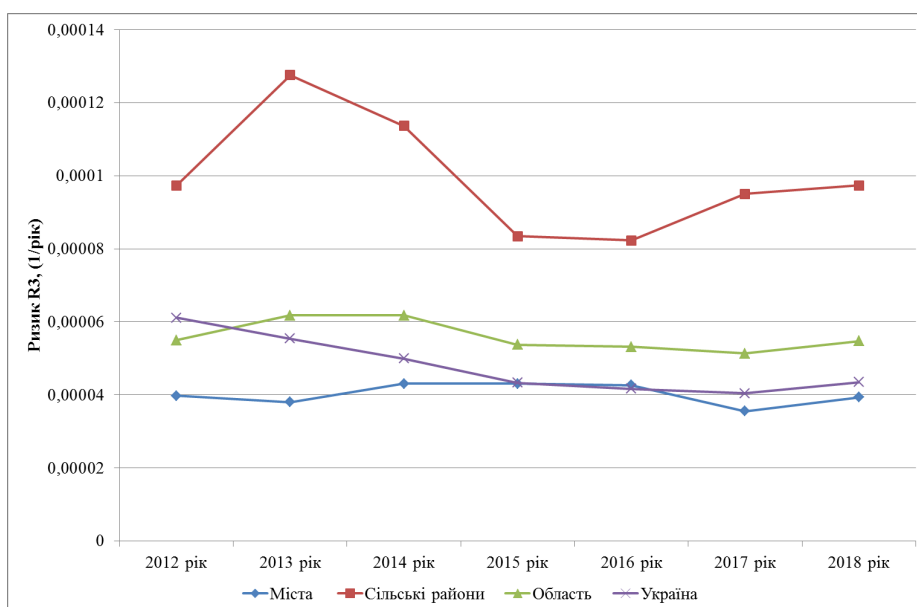

Рисунок 1 – Динаміка інтегрального пожежного ризику R_3 на території Дніпропетровської області та України протягом 2012-2018 рр.

Можна зробити висновок, що для Дніпропетровської області в цілому та сільських районів області рівні ризику перевищують загальноукраїнський. Більш того, як для України

так і для Дніпропетровської області рівні ризику R_3 перевищують гранично допустимий, який встановлений Концепцією управління ризиками виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру і дорівнює $1 \cdot 10^{-5}$ [2]. Це свідчить про наявність проблем із забезпеченням пожежної безпеки на території області.

Проведена деталізація інтегрального ризику дозволила виявити населені пункти (м. Марганець, м. Вільногірськ, м. Нікополь, м. Покров та м. Новомосковськ) та райони області (Петриківський, Петропавлівський, Софіївський) з найвищими його рівнями.

Подальші дослідження будуть направлені на розробку управлінських рішень щодо підвищення рівня пожежної безпеки на території Дніпропетровської області.

ЛІТЕРАТУРА

1. Основы теории пожарных рисков и ее приложения [Текст]: монография / [Н. Н. Брушлинский, С. В. Соколов, Е. А. Клепко и др.]. – М.: Академия ГПС МЧС России, 2012. – 192 с.

2. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 22.01.2014 р. №37-р «Про схвалення Концепції управління ризиками виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/37-2014-p>.

ПРОБЛЕМА ВЛАДИ – МОДЕРНИЙ ДИСКУРС

Ковальчук Н. В.

НК – Усов Д. В., д-р філос. наук, доцент

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Засновником модерної політичної філософії вважають англійця Томаса Гоббса. Своє політичне вчення він виклав у філософській праці «Про громадянина» і трактаті «Левіафан, або матерія, форма і влада держави церковної та громадянської». Державу Гоббс розглядав як людське, а не божественне встановлення. Він вважав, що джерелом влади монарха повинен бути суспільний договір, а значить, стверджував необхідність обмежень монаршої влади. У своєму головному творі «Левіафан» Гоббс обґрунтовував необхідність держави у вигляді суспільного договору, де люди погодилися передати свої природні права монарху і підкорятися йому в обмін на закон. Т. Гоббс – прихильник сильної державної влади. Інтереси держави він оголошував вищим критерієм моралі.

Представники філософсько-політичної думки модерну розглядали людину як егоїстичну істоту та вважали це нормальним проявом людської природи. Сформувалася думка, що боротьба за владу пронизує життя будь-якого суспільства, а прагнення влади та панування є природною властивістю людини. Спочатку Н. Макіавеллі в роботі «Государ», а пізніше Т. Гоббс у своєму «Левіафані» обґрунтували поняття егоїзму як абсолютної авторитарності репресивно організованого суспільного порядку. На думку Гоббса, суспільні стосунки – це угода, яка необхідно формується з потреб суб'єкта, оскільки суспільство складається з егоїстичних індивідів (як соціальних атомів), а також стосунків цих індивідів. Тому влада – це раціональна угода, спрямована на відчуження від індивідів самого мінімуму прав заради досягнення порядку (порядку через насильство). Морально цінним виступає все те, що викликає повагу, а повага є соціальним втіленням влади. Адже, на думку Гоббса, «підкорятися будь-кому – значить виказувати йому повагу» [1, 118].

Гоббс вважає, що кожна людина глибоко відрізняється від інших людей і прагне до обособлення (людина – атом егоїзму). Кожен прагне до задоволення власних інтересів, але необхідно стикається з інтересами інших і виникає насильство – «боротьба усіх проти усіх» – знищити іншого, щоб облаштувати місце для себе. Але в подібній ситуації людина ризикує втратити головне благо – власне життя. Тому людина знаходить вихід з такого становища за

допомогою двох речей: інстинктів та здорового глузду. Інстинкти – це бажання припинити постійну боротьбу, щоб зберегти життя; здоровий глузд дозволяє сформулювати «природні закони», які раціоналізують егоїзм та втілюють в реальність інстинкт самозбереження. Таких законів Гоббс налічує в «Левіафані» дев'ятнадцять, але самих законів замало для побудови гуманного суспільства. Потрібна влада, яка примусить виконувати закони. Так виникає «суспільна угода», яка укладається не між правителем і підданими, а між самими підданими. Правитель залишається за рамками угоди єдиним хранителем тих прав, від яких відмовилися піддані. Влада верховного правителя (або зборів) є абсолютною, але виводиться не з «Божого повеління» (як раніше), а з самої «суспільної угоди».

Противагою атомізації людської індивідуальності постала соціально-етична доктрина Руссо, яка мала за мету подолання морального відчуження людей. Добро і зло, які іншими філософами визнавалися як необхідні елементи волі людини, Руссо розглядає як соціальні стосунки, що можуть бути усвідомленими лише з позиції розуміння стосунків власності. Протилежність панів та рабів виступає джерелом насильства та зради, в результаті чого люди втратили віру в чесноти – «в усій Європі немає ні моральності, ні чеснот» [5, 474]. Саме Руссо акцентує увагу на вроджених суспільних чуттях індивіда, які, на відміну від фізичних, не роз'єднують, а об'єднують людей. Методологічного сенсу набуває саме розуміння людської природи, запропоноване не лише Руссо, але й Гоббсом та Локком. Сутність цього новочасового осердя політичної антропології ґрунтовно сформульована та досліджена в одній із останніх праць відомого українського філософа С. Пролеєва. Постулюючи тезу про те, що Гоббс, Локк та Руссо на засадах тези про безперечне право людини на життя, розбудовують теорію природного закону, невід'ємних прав, суспільної угоди, автор окреслює сутність розуміння людини в Новочасовій філософії: «Вони мислять людину як універсальне суще, єдиною ознакою якого серед обмежених сущих є те, що вона існує, має життя. При чому не як рід, а як індивід. Фактично модерний концепт людської природи резюмував у собі обґрунтовану ще ренесансним гуманізмом універсальність («велич») Людини та обґрунтовану реформаційним персоналізмом індивідуальну ідентичність» [4, 55].

На цих загальнолюдських універсальних принципах розуміння природи людини розбудовується і республіка Руссо на засадах народовладдя та рівності всіх перед законом (на відміну від проектів конституційної монархії Вольтера та Монтеск'є). Народ повинен постійно перевіряти дії своїх правителів для уникнення (з боку останніх) зловживань та беззаконня. На першому плані для Руссо – благо народу. Тому він і засуджує правителів, які, керуючись макіавеллівським принципом, вважали шкідливим дотримання моральних норм та принципів в царині політики. З його точки зору, вимога завжди бути чесним, справедливим і не переоцінювати себе є обов'язковою для кожного, а справжня, прогресивна політика завжди моральна. Не може бути будь-якої особистої влади вільної від суспільного контролю – лише за умов останнього республіка стає дійсно демократичною. Таким чином, з одного боку, засадою справедливого політичного устрою виступають чесноти, а з іншого, вже цілком по-модерному поєднуючи ідею індивідуалізму з ідеєю суспільної угоди, Руссо вбачає в державних інституціях умову справедливого захисту приватного інтересу. Проте найістотнішим в практичній філософії Руссо є те, що його теорія суспільної угоди не тільки заклала основи розуміння сучасної демократичної держави, де влада належить не державі чи олігархії, а народу. Вона прагнула обґрунтувати усвідомлення індивідом обмеження власного егоїзму та свободи заради колективної волі більшості.

Продовження цієї традиції знаходимо у І. Канта, який вважав, що поведінка індивіда, який керується власними приватними цілями, не може бути необхідною, бо підкорюється закону власної користі. Кант звертається до індивіда з вимогою вийти за межі кінцевості власного буття і поглянути на себе з позиції роду. Він закликає: «вчиняй так, щоб ти завжди ставився до людства і в своїй особі, і в особі будь-кого іншого, як до мети, і ніколи не ставився до нього тільки як до засобу» [2, 270]. Це є одним з формулювань категоричного імперативу, який фактично стає вищим принципом вчення про чесноти, за яким людина, як розумна істота, демонструє не в словах, а в конкретних вчинках повагу до закону (абсолютно свідомо виконує його). Суть категоричного імперативу не в тому, до чого конкретно людина повинна прагнути, а

як вона повинна прагнути. Тільки повага до морального закону надає моральності людським діям. Кожна людина в суспільстві добре усвідомлює – порушує вона моральний закон чи ні. За допомогою таких чеснот як сумління, переконання, обов'язок та гідність, на думку Канта, можливо побудувати моральне суспільство майбутнього. Мораль стане гарантією та стимулом переходу індивідів із царства природної необхідності до інтелігібельного царства свободи.

Влада, як вона мислиться на основі модерної природно-правової парадигми, це реалізація незаперечних вимог людської природи з одного боку, і вкорінене в тій самій природі свавілля людей – з іншого. Силою, яка розв'язує цю проблему і створює можливість несуперечливого втілення вимог людської природи в суспільстві, стає розум. Відтак ідея влади набуває вигляду всезагальної влади розуму, яка отримує свій соціальний еквівалент у принципі верховенства права – незаперечній владі закону і правопорядку. Одночасно ідея природного закону доводиться до систематичної критики наявної соціальної структури з позиції природи людини та її невід'ємних прав. В теоретичних побудовах новочасних просвітників (від Т. Гоббса до Ж.-Ж. Руссо) обґрунтовувався проект модерного громадянського суспільства, основу якого складає ідея цілеспрямованого перетворення суспільства у відповідності до об'єктивно необхідної («вимога людської природи») соціально-політичної моделі.

Питання влади в модерній думці вирішується у двох теоретичних площинах. Перша постає у вигляді раціональної соціальності, яку створюють влада розуму і верховенство права. Друга охоплює організації публічної влади, форми і взаємодії державних інститутів, забезпечення прав і свобод – тобто розкривають спосіб буття раціональної соціальності («суспільства розуму»).

ЛІТЕРАТУРА

1. Гоббс Т. Левіафан, або Суть, будова і повноваження держави церковної та цивільної. / Гоббс Т. – К.: Дух і літера, 2000. – 606 с.
2. Кант І. Основи метафізики нравственности / Кант І. // Соч.: В 6 т. – М.: Мысль, 1965. – Т.4. – Ч.1. – С. 219-310.
3. Локк Дж. Два трактати про врядування. / Локк Дж. – К.: Основи, 2001. – 265 с.
4. Пролеєв С. Універсалізм та ідентичність / Пролеєв С. // Національна ідентичність і громадянське суспільство. – К., 2015. – С.34-77.
5. Руссо Ж.-Ж. Исповедь / Руссо Ж.-Ж. // Избр . соч.: В 3 т: Пер. с фр. – М., 1961. – Т. 3. – С. 5-568.

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ ВИНИКНЕННЯ ЗАГРОЗ ТЕХНОГЕННОГО ТА ПРИРОДНОГО ХАРАКТЕРУ

Колісник С. В., Прокаєв П. Д.

НК – Куліца О. С., канд. техн. наук, Журбинський Д. А., канд. техн. наук

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Технологічний прогрес супроводжується посиленням зв'язку між техногенними і природними сферами, появою нових видів техногенних і природних загроз, тенденцією до трансформації характеру локальних небезпек в небезпеки регіонального та національного масштабу. Масштабність проблем і невідкладність їх вирішення вимагають створення системи контролю в галузі забезпечення безпеки населення і територій від загроз як природного, так і техногенного характеру.

Одна з негативних тенденцій динаміки технічного прогресу, що впливають на прискорене зростання масштабів загроз техногенного характеру, проявляється в значному відриві темпів розвитку нових наукоємних промислових технологій від розвитку відповідних наукомістких технологій забезпечення техногенної безпеки. Найбільша загроза пов'язана з виникненням нових видів потенційно небезпечних технічних об'єктів при практично повній відсутності науково

обґрунтованих підходів, методів та технічних засобів, що дозволяють забезпечити необхідний рівень безпеки для населення і територій від нових видів виникаючих загроз.

Складається ситуація зумовлена сучасними проблемами організації теоретичних і прикладних наукових досліджень в області техногенної безпеки і безпосередньо пов'язана з тим, що провідна роль у створенні та впровадженні новітніх наукоємних технологій, здійсненні великих науково-технічних проектів, організації та фінансуванні більшості перспективних фундаментальних та прикладних наукових досліджень належить провідним транснаціональним корпораціям. При цьому наукові відкриття і технічні нововведення стають недосяжною для зовнішнього світу корпоративної таємницею і поставлені під суворий контроль.

В умовах технологічної монополізації промислові компанії, зацікавлені в отриманні максимального прибутку від якнайшвидшого впровадження новітніх науково-технічних розробок, прагнуть до ухилення від величезних додаткових витрат (порівнянних з витратами на створення нових технологій, а часто і перевершують їх), необхідних для проведення наукових досліджень з створення методів та технічних засобів забезпечення необхідного рівня техногенної безпеки нових видів потенційно небезпечних технічних об'єктів. Діяльність із забезпечення техногенної безпеки є складовою виробничої, експлуатаційної та іншої діяльності відповідних посадових осіб і працівників підприємств, установ, організацій [1].

Одним з основних аспектів забезпечення техногенної безпеки є управління ризиком виникнення надзвичайних ситуацій, засноване на здійсненні довгострокового прогнозування при впровадженні нових інформаційних технологій і безперервного моніторингу потенційно небезпечних об'єктів. У зв'язку з цим найважливішою проблемою стає об'єктивна оцінка небезпек техногенного характеру, зокрема, проведення науково обґрунтованого розрахунку очікуваного ризику та його динаміки, як на етапі проектування окремих потенційно небезпечних технічних об'єктів, так і в процесі їх експлуатації.

Існуючі методики розрахунку ризику, в тому числі і критерії, за якими оцінюють ступінь ризику від здійснення господарської діяльності [2], не враховують принципових обмежень традиційних статистичних підходів, застосування яких в ряді випадків не має наукового обґрунтування, що призводить до необ'єктивних оцінок ступеня ризику. Розвиток нових технологій вимагає перегляду традиційних підходів до оцінки безпеки, пошуку та наукового обґрунтування нової методології визначення можливого ризику та об'єктивного прогнозу для сучасних видів потенційно небезпечних об'єктів.

Пошук шляхів протистояння глобальним загрозам вимагає міждисциплінарних підходів до проблем безпеки, системної інтеграції цілих галузей як природних, так і гуманітарних наук. Для організації та проведення моніторингу та прогнозування очікуваних ризиків і небезпек техногенного характеру, здійснення широкомасштабних теоретичних та експериментальних наукових досліджень в області техногенної безпеки необхідно пришвидшити створення в Україні загальнодержавної системи моніторингу та прогнозування надзвичайних ситуацій [1].

У свою чергу це стимулює створення науково обґрунтованих підходів, методів і нових технічних засобів, що дозволяють забезпечити необхідний рівень безпеки населення та природного середовища, вимагає докорінної зміни науково-технічної політики, побудови ефективної системи організації наукових досліджень в області техногенної безпеки, об'єднання зусиль відомчих, галузевих, академічних та вузівських наукових колективів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кодекс цивільного захисту України м. Київ 2 жовтня 2012 року № 5403-VI.
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 05.09.2018 № 715 «Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) у сфері техногенної та пожежної безпеки Державною службою з надзвичайних ситуацій».

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ НАУКОВО-ТЕХНОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Кришталь Д. О.

НК – Нуянзін О. М., канд. тех. наук

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

У сучасних умовах основною конкурентною перевагою стають швидкість отримання нових знань і їх втілення в товарах і технологіях. Важливу роль починають відігравати інтеграція, створення нових організаційних і фінансових форм та підвищення якості трудових ресурсів. Ключового значення набувають мережі або системи, які можуть ефективно поширювати знання й інформацію. Будучи до недавнього часу галуззю, яка функціонувала автономно, сьогодні наука вбудовується в систему виробництва і дифузії знань. Вона стає частиною комплексної системи, здатної сприяти виробництву знань, а також перетворювати знання в нові технології, продукти і послуги, які знаходять своїх реальних споживачів (покупців) на національних або глобальних ринках. Така система здобула назву інноваційної. Наука є формою духовної діяльності людей, яка спрямована на отримання істинних знань про світ (природу, суспільство, мислення), на відкриття об'єктивних законів світу і прогнозування тенденцій його розвитку.

Наука є процесом творчої діяльності з отримання нового знання, і результат цієї діяльності являє собою цілісну систему знань, сформульованих на основі певних принципів. Необхідність розробки ефективних механізмів державного управління науково-технологічного та інноваційного розвитку країни в ринкових умовах визначається тим, що параметри цього розвитку усе більше стають вирішальними для національної економіки. Незважаючи на значний світовий досвід, процес управління інноваційного розвитку країни, як вид загальних функцій управління, майже не вивчався, більш ретельно досліджувались питання аналізу, контролю тощо. Держава існує в умовах ринкової економіки, яка є відносно самоорганізуючою, а значить і самокерованою системою. Тому держава скоріше не керує, а регулює ті або інші процеси, тобто підтримує систему у визначених рамках. Державне управління повинно орієнтуватися насамперед на довгострокову перспективу, на здійснення структурних зрушень і технологічне відновлення, а ринкові механізми повинні гнучко реагувати на сьогоднішні потреби, у достатній мірі їх задовольняти і сприяти досягненню тактичних цілей. Нині принципи побудови державної науково-технологічної та інноваційної політики і механізми її реалізації залишаються проблематичними.

Особливо суперечливими є проблеми надання ефективної прямої й опосередкованої підтримки сфери науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт при умовах багатоканального формування ресурсної бази, визначення принципів вибору пріоритетів національного науковотехнологічного розвитку і акумуляції ресурсів на їх розвиток для одержання проривних, довгострокових стратегічних ефектів, здатних зменшити геополітичні ризики і забезпечити прискорений соціально-економічний і науковотехнологічний розвиток країни [1]. Реалізація державної політики у сфері науки, технологій та інновацій вимагає наявності відпрацьованої комплексної, взаємопов'язаної в усіх елементах системи регулювання розвитком науково-технічного потенціалу держави та повного узгодження її механізмів з основними засадами державної економічної політики і визначеними пріоритетами наукового та інноваційного поступу. У сучасних умовах основною конкурентною перевагою стають швидкість отримання нових знань і їх втілення в товарах і технологіях.

Важливу роль починають відігравати інтеграція, створення нових організаційних і фінансових форм та підвищення якості трудових ресурсів. Ключового значення набувають мережі або системи, які можуть ефективно поширювати знання й інформацію. Будучи до недавнього часу галуззю, яка функціонувала автономно, сьогодні наука вбудовується в систему виробництва і дифузії знань. Вона стає частиною комплексної системи, здатної сприяти

виробництву знань, а також перетворювати знання в нові технології, продукти і послуги, які знаходять своїх реальних споживачів (покупців) на національних або глобальних ринках. Така система здобула назву інноваційної [2]. Відкриття та обґрунтування Й. Шумпетером інновацій та інноваційного розвитку ще на початку XX ст. було геніальним передбаченням, яке реалізувалося спочатку в перетворенні науково-технічного прогресу на вирішальний фактор економічного розвитку, потім у становленні якісно нового інноваційного типу економічного зростання, що у свою чергу зумовило становлення і розвиток національних інноваційних систем, тобто загальнодержавного науково-виробничого комплексу, який поєднує наукові дослідження, створення нової техніки і технології та їх упровадження у виробництво, переозброєння і зростання науково-технологічного рівня економіки, її ефективності та конкурентоспроможності на світовому ринку.

Всі елементи цього комплексу взаємопов'язані, а їх функціонування відбувається на основі поєднання правових норм та фінансово-економічних механізмів [3]. Ключовою умовою досягнення стратегічних цілей, включаючи посилення політичної і економічної ролі України у світовій спільноті, являється забезпечення неухильного зростання її конкурентоспроможності. Для побудови сучасної економіки, заснованої на знаннях, держава створює необхідні умови і стимули для швидкої реалізації науково-технічних досягнень в реальному секторі економіки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кобець А. С. Державна політика інтеграції освіти і науки України в системі інноваційної економіки : засади, механізми управління, напрями забезпечення [монографія] / А. С. Кобець. – Донецьк : ТОВ «Юго-Восток», 2012. – 472 с.
2. Луценко Т. О. Механізми економічного становлення наукових досліджень в Україні / Т. О. Луценко // Вісник Національного університету цивільного захисту України. – Серія – Державне управління. Х. : 2015. – Вип. № 2. – С. 103 – 109.
3. Ядранська О. В. Інституціональне забезпечення державного регулювання наукової та науково-технічної діяльності в Україні / О. В. Ядранська // тези VIII Міжнар. наук. конгресу – Державне управління та місцеве самоврядування, 27–28 березня 2008 р. – Х. : Вид-во ХарРІНАДУ – Магістр, 2008. – С. 177–179.

СИСТЕМА ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В КОНТЕКСТІ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Левченко Д. Б.

НК – Мартин О. М., канд. екон. наук, доцент

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

Розвиток глобалізаційних процесів не усуває небезпек, які загрожують нормальному функціонуванню людського суспільства. Сучасні соціально-економічні системи вразливі до надзвичайних ситуацій, які є реальними дестабілізаторами їх розвитку і функціонування.

Навантаження на навколишнє середовище та посилення масштабів техногенної діяльності людського суспільства створюють та посилюють реальні загрози для праці людини та її життєдіяльності. Зростає кількість жертв від наслідків різноманітних надзвичайних ситуацій, стихійних лих, катастроф, промислових аварій, наносяться значні матеріальні збитки. Так, протягом 2017 року в Україні зареєстровано 166 надзвичайні ситуації (у 2013 році – 74), які відповідно до Національного класифікатора надзвичайних ситуацій ДК 019:2010 їх розподілилися на: 50 – техногенного характеру, 107 – природного характеру, 9 – соціального характеру. Унаслідок цих надзвичайних ситуацій загинуло 183 особи та постраждали 1856 осіб (у 2013 році відповідно – 124 особи та 268 осіб). Значна

частина надзвичайних ситуацій спричинена пожежами, вибухами, інфекційними захворюваннями сільськогосподарських тварин та отруєнь людей. У 2017 році матеріальні збитки в середньому у розрахунку на одну надзвичайну ситуацію становили 5318 тис. грн., тоді як у 2016 році – 1781 тис. грн., тобто у 2017 році зросли у 3 рази.

Посилення загроз від надзвичайних ситуацій техногенного, природного та соціального характеру вимагає посиленої уваги зі сторони держави в напрямі вирішення існуючих проблем. З цією метою необхідно:

- 1) забезпечити розвиток сектору безпеки і оборони, який адекватно і гнучко реагуватиме на загрози, раціонально використовуючи можливості і ресурси;
- 2) підвищити спроможність Державної служби України з надзвичайних ситуацій щодо ефективного управління єдиною державною системою цивільного захисту;
- 3) в контексті забезпечення безпеки населення і територій, в тому числі і пожежної та техногенної безпеки проводити узгодження законодавства України з нормами міжнародного права і міжнародними договорами України;
- 4) підвищити відповідальність за порушення норм і правил у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру, забезпечення пожежної та техногенної безпеки та безпеки людей на водних об'єктах;
- 5) сприяти розвитку фундаментальної та прикладної науки, техніки і технологій, фінансувати і контролювати наукові дослідження стосовно створення методик оцінки ризиків надзвичайних ситуацій.

Основними напрямками розвитку системи цивільного захисту України на сучасному етапі є:

- 1) «створення оптимальної та ефективної системи державного управління з питань цивільного захисту;
- 2) впровадження ефективних та надійних заходів захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій;
- 3) здійснення економічно обґрунтованого комплексу заходів, спрямованих на запобігання надзвичайних ситуацій;
- 4) забезпечення превентивного розвитку оперативно-рятувальної служби цивільного захисту ДСНС та інших аварійно-рятувальних служб [2, с. 94];
- 5) удосконалення нормативно-правової бази в сфері цивільного захисту та поглиблення міжнародного співробітництва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аналітичний огляд стану техногенної та природної безпеки в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://undicz.dsns.gov.ua/ua/Analitichniy-oglyad-stanu-tehnogennoyi-ta-prirodnoyi-bezpeki-v-Ukrayini.html>.
2. Квашук В. П. Система цивільного захисту та безпеки держави, проектно-орієнтоване управління: компетентнісний підхід / В. П. Квашук, Ю. П. Рак // Вісник Львівського державного університету безпеки життєдіяльності. – 2013. – № 7. – С. 92-99.
3. Національна доповідь про стан техногенної та природної безпеки в Україні у 2013 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://undicz.dsns.gov.ua/ua/Nacionalna-dopovid-pro-stan-tehnogennoyi-ta-prirodnoyi-bezpeki-v-Ukrayini.html>.

ХАРАКТЕРИСТИКИ МІЦНОСТІ ВОГНЕСТІЙКИХ СТАЛЕЙ

Ленець С. С., Білий В. Л.,

НК – Рудешико І. В.

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Проблема використання вогнестійких сталей марок 06БФ та 06МБФ для виготовлення будівельних конструкцій сприяла проведенню випробувань, пов'язаних із вивченням їх механічних властивостей та їх порівнянню із властивостями стандартних будівельних сталей.

Про механічні властивості термічно покращеного прокату можна судити за результатами випробувань на розтяг, що були проведені на плоских зразках 450х30мм натурних величин (табл. 1). Для порівняння крім вогнестійких сталей досліджували зразки із стандартних сталей марок 09Г2С (С345) і Ст3сп (С255).

Отримані результати повністю відповідають ТУ 14-1-5399-2000 і характерні для мікролегованих сталей із достатньо високою чистотою за шкідливими домішками.

Таблиця 1 – Механічні властивості на розтяг вогнестійких та стандартних сталей

Марка сталі	Стан поставки	Товщина прокату	Переріз зразків	σ_T	σ_B	δ_5	δ_p	ψ
		мм		Н/мм ²		%		
06БФ	ТП	10	10х30	354	424	30	16	64
		12	12х30	418	506	25	13	61
		20	20х30	400	481	23	9	69
06МБФ	ТП	8	8х30	511	585	25,5	10	53
		10	10х30	497	564	26	13	59
		12	12х30	440	522	34	13	66
		20	20х30	419	530	23	10	73
		30	30х15	412	519	26	11	68
		40	40х15	402	492	31	11	64
Ст3сп	ГК	10	10х30	169	444	34	19	55
		12	12х30	317	499	27,3	17	57
09Г2С	ГК	10	10х30	386	531	24,5	14	60
		12	12х30	381	508	31	18	56

Примітка: приведені мінімальні значення з трьох випробувань на товщину.

ТП – термічно покращені; ГК – гарячекатаний стан.

Межі міцності і тимчасового опору при температурі випробувань +600⁰С сталей 06БФ, 06МБФ і стандартних сталей для порівняння надані у таблиці 2.

Результати проведених випробувань показують, що вогнестійкі сталі мають достатньо високі характеристики міцності при 600⁰С. За цим показником вогнестійкі сталі суттєво перевершують звичайні.

Встановлено, що термічно покращені сталі мають більш високу вогнестійкість, ніж гарячекатані, навіть після відпуску. При порівнянні сталей 06БФ і 06МБФ спостерігається позитивний вплив домішок молібдену на вогнестійкість.

Таблиця 2 – Міцнісні властивості на розтяг вогнестійких та звичайних сталей при 600°C

№ п/п	Марка сталі	Товщина прокату, мм	Стан поставки	σ_T	σ_B
				Н/мм ²	
1	06БФ	12	Гаряча прокатка	203	224
2			Покращення	238	247
3		20	Покращення	230	243
4	06МБФ	8	Гаряча прокатка	198	365
5			Відпуск, 740°C	266	311
6		10	Гаряча прокатка	267	307
7			Відпуск, 720°C	255	299
8		12	Гаряча прокатка	238	295
9			Відпуск, 700°C	243	285
10		20	Покращення	294	320
11		30	Покращення	261	291
12		40	Покращення	265	297
13	Ст3сп	10	Гаряча прокатка	60	127
14		12	Гаряча прокатка	72	143
15	09Г2С	10	Гаряча прокатка	107	200
16		12	Гаряча прокатка	101	193

Висновки:

1) На підставі вищезазначеного спостерігається перевага вогнестійких сталей порівняно із стандартними під час оцінювання характеристик міцності при критичних температурах (600°C). Тимчасовий опір зростає приблизно у двічі, величина межі текучості ще більша;

2) За результатами досліджень видно, що сталь з молібденом 06МБФ має більш високу вогнестійкість ніж сталь 06БФ;

3) У термічно покращених вогнестійких сталях при температурах 600°C спостерігається уповільнення процесів розміцнення порівняно із гарячекатаними, тому їх використання для будівельних конструкцій являється більш ефективним.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сталь с повышенной огнестойкостью для металлических конструкций / [Морозов Д. Д., Эфрон Л. И., Чевская О. Н. и др.] – М.: Сталь, 2004. – №9. – С.48-53.

2. Соловьев Д. В. Исследование огнестойкости балок из новых сталей: дис. на соискание ученой степени канд. техн. наук: 05.23.01. / Соловьев Дмитрий Валерьевич. – М., 2007. – 170 с.

3. ТУ 14-1-5399-2000 Прокат листовой с повышенной огнестойкостью для стальных строительных конструкций.

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЮ ПОЛІТИКОЮ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Малихін В. В.

НК – Кришталь Т. М., д-р екон. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Кодекс цивільного захисту України регулює відносини, пов'язані із захистом населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій в Україні, і це є одним з найважливіших напрямків реалізації державної політики на сучасному етапі, що здійснюється системою цивільного захисту (ЦЗ) [1].

Питанням державної політики, її аналізу присвячено досить багато робіт як зарубіжних, так і вітчизняних вчених. Але питанню державної політики у сфері ЦЗ, комплексному механізмі її реалізації приділено ще недостатньо уваги.

Існує багато визначень державної політики, що реалізується через владні структури, але завжди інструментом реалізації виступає державне управління. Причому, механізм реалізації державної політики можна розглядати в широкому та вузькому значенні. У першому випадку державна політика реалізується через державний механізм управління, до складу якого входять механізми державного управління, місцевого самоврядування, функціонування громадського і приватного секторів та ін., у другому – реалізація державної політики здійснюється за допомогою комплексного механізму державного управління який у свою чергу, включає набір окремих механізмів, що дозволяє реалізувати конкретний напрямок державної політики відповідно до сфер суспільної діяльності [2].

Одним із важливих механізмів державного управління вважається правовий, що складається з сукупності правових засобів, за допомогою яких поведінка суб'єктів суспільних відносин приводиться у відповідність до вимог і дозволів, що містяться в нормах права. Необхідною умовою його функціонування є діяльність державних органів. Саме держава, як апарат політичної влади, формує правовий простір, здійснює через свої органи правотворчу, правозахисну і правоохоронну діяльність.

Проаналізувавши думку фахівців у сфері цивільного захисту, можна дійти висновку, що формування правового простору здійснюється за такими напрямками: державна політика у сфері попередження виникнення НС, реагування і ліквідація НС, матеріально-технічне і фінансове забезпечення відповідних служб, створення резервних фондів для попередження та ліквідації надзвичайних ситуацій.

Правовий простір формується НПА, що регулюють діяльність органів управління та підрозділів у сфері цивільного захисту.

Важливе місце в реалізації державної політики у сфері ЦЗ відіграє організаційний механізм державного управління. Під ним розуміють сукупність різних за своєю природою конкретних процесів і дій, що ведуть до утворення та вдосконалення взаємозв'язків між складовими елементами в механізмі управління та мають організовувати регулювання, управління в інтересах державної влади, ефективну діяльність державно-управлінської системи. Основне призначення організаційних елементів у складі комплексного механізму управління – формування і посилення організаційного потенціалу суб'єктів управління як складової частини системи управління [3].

Система державного управління у сфері ЦЗ в Україні є досить складною та включає такі елементи: суб'єкт управління, яким є органи державної влади, що здійснюють розробку та реалізацію державної політики у сфері ЦЗ; об'єкт управління – сфера ЦЗ, діяльність якої спрямована на забезпечення безпеки життєдіяльності населення держави, захист територій від НС; управлінська діяльність – організація суспільних відносин, що забезпечує прямі та зворотні зв'язки між суб'єктом та об'єктом управління [4].

Основою функціонування адміністративного механізму державного управління ЦЗ є державний нагляд і контроль, що здійснюється з метою перевірки повноти та якості заходів щодо попередження виникнення НС, забезпечення готовності органів управління, сил та засобів системи ЦЗ до дій у разі виникнення НС. Він проводиться згідно із чинним законодавством спеціально уповноваженими центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування відповідно до завдань, покладених на них у сфері ЦЗ. Адміністративний механізм державного управління ЦЗ функціонує завдяки цілісній системі вимог, стандартів, регламентів, норм та правил.

Спостерігається чітка спрямованість адміністративного механізму державного управління ЦЗ на запобігання НС шляхом застосування цілісної системи контролю за станом галузей промисловості, окремих підприємств, а також на основі суворої регламентації їх діяльності, а вразі порушення вимог – накладання певних санкцій.

У вирішенні проблем захисту населення і територій від НС виключно важливою є економічна складова, а саме побудова та введення в дію ефективних економічних механізмів стимулювання практичної діяльності з попередження виникнення НС і залучення необхідних для цього інвестицій.

Під економічним механізмом, що здатний допомогти вирішенню завдань у сфері державного управління ЦЗ розуміють встановлення загальних норм і правил забезпечення економічних стимулів чи регуляторів, які дозволяють досягти раціонального рівня ризику НС, а також організацію ефективних дій з їх ліквідації та подолання наслідків [5].

До числа найбільш поширених економічних механізмів забезпечення безпеки можна віднести механізми: економічної відповідальності; перерозподілу ризику; стимулювання зниження ризику; комплексної оцінки соціально-економічного рівня країни за критеріями безпеки; резервування.

Таким чином, розробка і застосування вищезазначених механізмів державного управління у сфері ЦЗ у поєднанні з можливостями, що витікають з вимог нормативно-правової системи, стану економіки, створюють базу для ефективного функціонування ЄДСЦЗ, дозволяють складати й реалізовувати науково обґрунтовані комплексні програми забезпечення безпечного соціально-економічного розвитку об'єктів і територій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кодекс цивільного захисту України: Закон України від 30.08.2013 р. № 5403-VI / Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 34-35. – Ст. 458.
2. Труш О. О. Механізми реалізації державної політики у сфері цивільного захисту в Україні / О. О. Труш // Теорія та практика державного управління. – 2010. – Вип. 4. – С. 420-426.
3. Авер'янов В. Б. Державне управління: теорія і практика / В. Б. Авер'янов, В. В. Цветков, В. М. Шаповал / НАН України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького; за ред. В. Б. Авер'янова. – К.: Юрінком Інтер, 1998. – 431 с.
4. Жукова Л. А. Державне управління у сфері цивільного захисту в Україні: функціонально-структурний аспект: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» / Л. А. Жукова. – К., 2007. – 20 с.
5. Шпильовий І. М. Економічний механізм управління природно-техногенною безпекою та можливості його удосконалення / І. М. Шпильовий // Управління сучасним містом. – 2004. – № 2/4-6 (14). – С. 132-139.

СИСТЕМА МЕТОДІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Олійниченко О. Р.

НК – Кришталь Т. М., д-р екон. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Національна економіка являє собою структурно і організаційно єдину систему взаємозв'язаних галузей і сфер діяльності людей, якій властива відповідна пропорційність, взаємозумовленість розміщення на території, обмежених державними кордонами. Національна економіка є продуктом певних історичних процесів і періодів, оскільки становлення її здійснюється досить тривалий час[1].

Механізм регулювання національної економіки складається з певного співвідношення механізмів державного й громадського регулювання, а також саморегулювання. Вирішальна роль у цьому процесі відводиться державному регулюванню національної економіки. Ефективна система державного регулювання економіки забезпечує сталий розвиток основних напрямів економічної й соціальної діяльності країни.

Втручання владних структур у ринкові механізми здійснюється через використання певного набору методів державного регулювання економіки.

Під методами державного регулювання економіки (ДРЕ) слід розуміти способи впливу держави на суб'єктів ринкової економіки з метою забезпечення сприятливих умов їх ефективного функціонування відповідно до прийнятої економічної політики держави[2].

Існують різні підходи до класифікації методів державного регулювання економіки. Більшість науковців поділяють думку щодо класифікації за такими критеріями: за формами впливу та засобами впливу. За формами впливу методи ДРЕ поділяються методи прямого та непрямого впливу. Залежно від засобів впливу виділяють правові, адміністративні та економічні методи. Кожна група методів ґрунтується на використанні сукупності регуляторів – інструментів.

Методи прямого впливу використовують з метою безпосереднього втручання держави в економічні процеси та економічну діяльність суб'єктів. Основними інструментами прямого державного регулювання є: нормативно-правові акти, макроекономічні плани та цільові комплексні програми, державні замовлення, централізовано встановлені ціни, нормативи, ліцензії, квоти тощо.

Методи непрямого впливу використовують з метою формування сприятливого економічного середовища, яке змушує опосередковано суб'єктів ринкової економіки діяти в потрібному для держави напрямку. Це так званий вплив держави на економічні інтереси. Зокрема, це інструменти фіскальної, бюджетної, грошово-кредитної, інвестиційної, інноваційної та інших напрямків економічної політики, а також методи морального переконання.

Правові методи використовують з метою створення правового поля функціонування суб'єктів ринку через прийняття законодавчих та нормативних актів, передбачаючи механізми їх реалізації та контролю за виконанням. Відповідно, правове регулювання являє собою вид діяльності держави щодо встановлення обов'язкових норм поведінки суб'єктів ринку. При цьому важливо, щоб регламентовані юридичні норми були зрозумілими громадянам, належно обґрунтованими, системно організованими і придатними для практичної реалізації.

Адміністративні методи – це інструменти прямого впливу держави на суб'єктів господарювання, які ґрунтуються на силі державної влади і поділяються на заходи заборони, дозволу і примусу. У країнах з розвинутою ринковою економікою сфера використання адміністративних методів обмежується, головним чином, охороною навколишнього середовища (екологічні норми, ліміти, штрафи, санкції), підтриманням мінімальних

параметрів рівня життя населення (мінімальна зарплата, прожитковий мінімум, соціальні нормативи, соціальні стандарти), ліквідацією негативних наслідків ринкової конкуренції (шляхом встановлення квот на виробництво, обмеження цін, рентабельності) та боротьбою з тіньовим бізнесом [3]. Як бачимо основними інструментами адміністративного регулювання є ліцензії, квоти, санкції, норми, нормативи, стандарти, державні замовлення, ціни тощо.

Економічні методи регулювання – це система прийомів і способів прямого впливу та його напряду на суспільно-господарський розвиток з дотриманням вимог економічних законів за певних товарно-грошових відносин і з використанням інших економічних важелів задля створення умов, що забезпечують досягнення високих економічних результатів [4].

Система економічних методів включає методи фінансово-бюджетного, грошово-кредитного, цінового та валютного регулювання. Інструменти економічних методів знаходяться в основі відповідного напряду економічної політики держави.

Економічні методи використовують з метою створення економічного середовища, яке спонукає суб'єктів ринку діяти в необхідному для суспільства напряду та розв'язувати завдання соціально-економічного розвитку країни. Саме ці методи дають можливість суб'єктам ринку зберегти право на вільний вибір своєї економічної поведінки.

Сучасні умови господарювання в Україні визначають певні напрями державної економічної політики. Зокрема, основний акцент робиться на науково-технічній, інноваційній та відповідно інвестиційній політиці держави. З огляду на обмеженість ресурсів, чи то матеріальних, чи то грошових, єдине, що залишається суб'єктам господарювання, це знаходити і використовувати нові інноваційні шляхи розвитку підприємства та відтворення виробництва. Держава всебічно сприяє даному процесу, особливо це стосується промислових підприємств, які формують основну частину бюджету країни. Наприклад, на промислових підприємствах впроваджується передовий досвід організації процесу управління як всіма структурними підрозділами, так і виробництвом зокрема. Такі інноваційні підходи надають змогу отримати економічну вигоду від ефективного управління підприємством та виробничими процесами завдяки зниженню витрат при вчасному реагуванні на можливі відхилення від запланованих показників [5].

Таким чином, з метою розвитку конкурентоспроможної соціально-орієнтованої економіки потрібна система дієвих методів державного регулювання, яка забезпечить ефективну реалізацію соціально-економічних функцій держави і високий рівень добробуту населення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Економіка України: підсумки перетворень та перспективи зростання: Монографія / За ред. акад. НАН України В. М. Гейця. – Х.: Форт, 2000. – 432 с.
2. Національна економіка: Навч. посіб. / А. Ф. Мельник, А. Ю. Васіна, Т. Л. Желюк, Т. М. Попович; за ред. А. Ф. Мельник. – К.: Знання, 2011. – 463 с.
3. Михасюк І. Державне регулювання економіки: підручник / І. Михасюк, А. Мельник, М. Крупка, З. Залога; за ред. І. Михасюка. – ЛНУ ім. І. Франка. – 2-ге вид., вип. і доп. – К.: Атака, 2000. – 592 с.
4. Стеченко Д. М. Державне регулювання економіки: Навчальний посібник. – 3-тє вид., випр. / Стеченко Д. М. – К., 2006. – 262 с.
5. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» / Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/18688.html>; <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.

СТРАТЕГІЧНИЙ ПІДХІД В УПРАВЛІНСЬКІЙ КОМУНІКАЦІЇ

Олійниченко О. Р.

НК – Вовк Н. П., канд. пед. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Підвищення ступеня складності комунікаційних процесів, глобалізація, збільшення обсягу і темпу інновацій, підвищення ролі переговорів у внутрішньо- і міжорганізаційних відносинах, збільшення частки послуг у загальному обсязі виробництва призводять до виникнення і розповсюдження нових форм організації. Серед сучасних організацій все частіше з'являються невеликі організації з гнучкою структурою і децентралізованими функціями, сферою діяльності яких є послуги або інформація. Дослідження комунікативних процесів – одна з актуальних наукових проблем, оскільки в сучасних умовах комунікація є невід'ємною складовою будь-яких форм суспільних відносин.

Питанням використання інформації дослідженням ролі комунікації в управлінні присвячено ряд праць дослідників: І. Арістової, В. Бебика, Т. Безверхнюк, О. Берегової, М. Головатого, Н. Дніпренко, Н. Драгомирецької, В. Дрешпака, А. Єрмоленка, О. Зернецької, С. Кащавцевої, В. Козбаненка, В. Конечької, В. Королька, В. Комаровського, В. Малиновського, А. Мельник, В. Лісничого, Т. Ляпіної, Н. Нижник, Г. Почепцова, Т. Притиченко, Є. Ромата, В. Рубцова, І. Слісаренка, С. Серьогіна, М. Томенка, Є. Тихомирової Ю. Шемшученка та ін.

Враховуючи актуальність дослідження, науково-теоретичне обґрунтування напрямів удосконалення комунікації в управлінні є важливим питанням сьогодення.

Для нашого дослідження інтерес представляє модель управлінської комунікації, запропоновану американським професором управління М. Мюнтер, яку знаходимо у роботах Мікрюкова В.О. В її основі виокремлено стратегічний підхід. На думку М. Мюнтер, принципова відмінність управлінської комунікації полягає у її цілораціональному та стратегічному характері. Для досягнення управлінської мети суб'єкт управління повинен мислити стратегічно, і лише за умови правильної побудови стратегії комунікації суб'єкт управління отримає очікуваний результат.

Поняття «комунікативна стратегія» як курс дій компанії на перспективу, обґрунтована стратегія використання комплексу комунікативних засобів, у рамках організації взаємодії з усіма суб'єктами маркетингової системи, знаходимо у працях Т.А. Дейка [1]. Загалом, комунікаційна стратегія є перспективним планом будь-якого соціального взаємодії з метою отримання тих чи інших результатів в комунікаційному середовищі. Комунікативна стратегія визначається як покрокове перспективне планування дій з метою встановлення необхідного рівня комунікації.

У сфері маркетингу комунікативна стратегія визначається як стратегія формування позитивного іміджу об'єкта комунікації, попиту і стимулювання збуту. Комунікаційні маркетингові стратегії розробляються компаніями для успішного просування на ринку вже існуючого товару або послуги, для виходу на нові ринки або виходу нового товару або послуги. Грамотно побудована комунікаційна маркетингова стратегія підприємства є надійною, позбавленою внутрішніх протиріч, чітко функціонуючою системою комунікації з ринком.

Комунікативна стратегія розробляється в рамках комунікативної політики маркетингу. *Головна мета комунікативної стратегії* – забезпечити стабільну і ефективну діяльність з формування попиту і просування товарів і послуг на ринок з метою задоволення потреб покупців і отримання прибутку [2]. *До цілей комунікативної стратегії* відносять: – конвенціональну (забезпечення згоди цільової аудиторії з позиціонуванням, з пропозицією комерційних вигод, здійснення продажу); конфліктну (усунення розбіжностей між брендом,

товаром і цільовою аудиторією); маніпуляційну (захоплення смислового простору комунікації з тим, щоб нав'язати учаснику комунікації свою комунікативну стратегію і відповідно своє бачення реальності) [2].

Основне завдання комунікаційної стратегії полягає у забезпеченні інформаційної підтримки стратегії розвитку, бренду, бізнесу компанії [3]. Вченими виділено три складові комунікаційної стратегії: – ринкова стратегія; – креативна стратегія; – медійна стратегія [3]. Ринкова стратегія – це основа, на якій будуватиметься будь-яка комунікація, вона базується на ретельному аналізі ринку (знання про потенційних споживачів, конкурентів, продукти). Ці знання є основою для розробки концепцій позиціонування, диференціації та комунікації бренду [4]. Креативна стратегія – стратегічне формування образу бренду, засноване на моделі сприйняття бренду цільовою аудиторією, а також розробка елементів бренду. Креативна стратегія містить ключову креативну ідею, яка буде для цільової аудиторії приваблива і близька, яка стане основою комунікації споживача з брендом. Медійна стратегія – вибір носіїв для рекламно-інформаційних повідомлень, за допомогою яких буде безпосередньо здійснюватися комунікація з цільовою аудиторією. Медійна стратегія є стратегією використання медіа та а також бюджет комунікації. Вибір рекламних носіїв здійснюється за кожним медіа (канали, станції, видання та ін.), А також визначається роль кожного носія в загальній комунікаційній стратегії [4].

Підсумком розробки комунікативної стратегії є створення плану маркетингових комунікацій – програми дій, в вигляді набору, комплексно реалізуються, заходів, в рамках все того ж комунікативного міксу (промоушн мікс).

Отже, поняття комунікативна стратегія визначається нами як покрокове перспективне планування дій з метою встановлення необхідного рівня комунікації в управлінні організацією. Її головна мета полягає у забезпеченні стабільної і ефективної діяльності з формування попиту і просування товарів і послуг на ринок з метою задоволення потреб покупців і отримання прибутку. Вченими виділено три складові комунікаційної стратегії: ринкова стратегія; креативна стратегія; медійна стратегія.

До напрямів удосконалення управлінської діяльності в організації відносимо визначення під час побудови комунікації головної мети та цілей її комунікативної стратегії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дейк Т. А. ван. Язык. Познание. Коммуникация : пер. с англ. / Т. А. ван Дейк ; сост. В. В. Петрова; под ред. В. И. Герасимова ; вступ. ст. Ю. Н. Караулова и В. В. Петровой. – М. : Прогресс, 1989. – 312 с
2. Кризовий менеджмент та принципи управління ризиками в процесі ліквідації надзвичайних ситуацій: монографія / С. О. Гур'єв, А. В. Терент'єва, П. Б. Волянський. – К. : [б. в.], 2008. – 148 с.
3. Белаї С. В. Державні механізми протидії кризовим явищам соціально-економічного характеру: теорія, методологія, практика : монографія / С. В. Белаї. – Х. : Вид-во НАНГУ, 2015. – 349 с.
4. Чухно А. Сучасна фінансово-економічна криза: природа, шляхи і методи її подолання / А. Чухно // Економіка України. – № 1. – 2010. – С. 4-18.
5. Інформаційно-аналітичне забезпечення: навч. посіб. / [В. М. Дрешпак, Т. М. Брус, О. В. Тинкован та ін.] / За заг. ред. В. М. Дрешпака. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2007. – 160 с.

ДЕПАРТАМЕНТ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВОВІДНОСИН У СФЕРІ ОХОРОНИ ПРАЦІ

Піка Ю. Ю.

НК – Засулько С. С., канд. юрид. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Сьогодні, як ніколи, є актуальним питання охорони праці. Це пов'язано не тільки з розвитком різноманітних технологій виробництва та їх запровадженням, але й з ігноруванням, як роботодавцями, так і працівниками норм про охорону праці. Не викликає жодних сумнівів, що нагляд і контроль за дотриманням законодавства у сфері охорони праці, особливо державний, є невід'ємною і навіть найважливішою складовою нагляду і контролю за дотриманням законодавства про працю взагалі. Тому виникає інтерес до питання про суб'єктів, які здійснюють такий нагляд і контроль.

Згідно з чинним законодавством постійний контроль за додержанням працівниками вимог нормативних актів про охорону праці покладається на власника або уповноважений ним орган. [1].

Отже, первинним та постійним суб'єктом здійснення контролю за дотриманням норм про охорону праці є роботодавець і трудовий колектив. Проте проект Трудового кодексу України прямо не покладає на роботодавця та працівника здійснення контролю за дотриманням законодавства про охорону праці, однак за працівником закріплює як права, так і обов'язки у сфері охорони праці.

Тобто проект Трудового кодексу України детально називає обов'язки у сфері охорони праці як працівника, так і роботодавця.

Також контроль за дотриманням норм про охорону праці покладається на центральні органи виконавчої влади, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування.

Так, згідно зі ст. 260 «Кодексу законів про працю» державний нагляд і контроль за додержанням законодавчих та інших нормативних актів про охорону праці здійснюють: центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці; центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері здійснення державного нагляду (контролю) у сфері техногенної безпеки; центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення. [1].

Важливим є з'ясування, які ж саме органи сьогодні реалізують ту чи іншу політику із зазначених вище і, відповідно, здійснюють державний нагляд за охороною праці.

Так, державну політику у сфері охорони праці на об'єктах МВС сьогодні здійснюється згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 27.11.1993 р. за № 963 «Про внесення змін до Положення про Державний комітет України по нагляду за охороною праці».

Між МВС України і Державним комітетом України по нагляду за охороною праці (правонаступник – Державна служба з питань праці) діє Угода, згідно з якою Держпраці здійснює нагляд за охороною праці на об'єктах МВС, де застосовується праця осіб, які працюють за трудовими договорами (на підприємствах, в установах, організаціях Національної поліції та у військових частинах Національної гвардії). [2].

Так, як Департамент патрульної поліції входить до складу Національної поліції. В Департаменті патрульної поліції створено сектор державного нагляду за охороною праці, де інспектори державного нагляду за охороною праці у територіальних управліннях патрульної поліції забезпечують відповідний нагляд.

Згідно з угодою, МВС України (в установах Національної поліції до складу якої входить Департамент патрульної поліції) забезпечує на своїх об'єктах, де працюють особи за трудовими договорами, додержання вимог Закону України «Про охорону праці», створення

безпечних умов праці, відшкодування шкоди, заподіяної працівникам ушкодженням здоров'я під час виконання ними трудових обов'язків, розробку комплексних програм щодо поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища і узгодження їх з органами Держпраці. [2].

На Міністерство покладено експертизу проектів виробничих об'єктів, де можливе використання праці осіб, з якими укладено трудові договори, розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій, що сталися в Національній поліції, а також проведення аналізу травматизму, подання звітів про стан умов праці, пільги та компенсації за роботу в несприятливих умовах та про травматизм на виробництві за затвердженими Міністерством статистики формами. [2].

МВС розробляє і погоджує з Держпраці відомчі нормативні акти про охорону праці, які застосовуються на об'єктах, де працюють особи за трудовими договорами.

На місцях, в територіальних підрозділах Департаменту патрульної поліції, контроль за додержанням нормативних актів про охорону праці здійснюють інспектори державного нагляду за охороною праці та начальники територіальних Управлінь патрульної поліції в областях.

З огляду на зазначене можна прийти до висновку, що нагляд і контроль за охороною праці сьогодні здійснює розгалужена система суб'єктів, існування якої ще не забезпечує дотримання норм про охорону праці. Отже і працівнику, і роботодавцю, і державним органам, які здійснюють нагляд у сфері охорони праці слід розуміти, що метою дотримання вимог з охорони праці є збереження не тільки працездатності, а й життя та здоров'я людини. Саме тому кожен із зазначених суб'єктів правовідносин з охорони праці повинен дотримуватись норм про охорону праці та добросовісно виконувати свої обов'язки в цій галузі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 року. Відомості Верховної Ради УРСР. 1971. Додаток до № 50. Ст. 375.
2. В. Г. Грибан Забезпечення охорони праці та особистої безпеки в Національній поліції України: Навчальний посібник. / В. Г. Грибан, В. А. Глуховець – К.: «Ліра ЛТД», 2017. – 212 с.

ФАКТОРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ В КОНТЕКСТІ ЦІЛЬОВОГО УПРАВЛІННЯ

Пугач Д. О.

НК – Головченко С. І., канд. екон. наук

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

В економічній науці склалися два основні підходи до проблеми змісту поняття «еколого-економічна сталість», що набули форми концепцій сильної та слабкої сталості. Перша з них має на увазі максимальне (а в деяких випадках – повне) збереження навколишнього природного середовища і ґрунтується на роздільному урахуванні природного й антропогенного капіталу, кожен із яких повинен залишатися, принаймні, незмінним. Друга розглядає агрегований капітал, природна й антропогенна складові якого мають той чи інший ступінь взаємозамінності. Еколого-економічна сталість економічної системи стає можливою тільки за умови підтримки сталого розвитку природного середовища. Сталість навколишнього природного середовища передбачає чисті повітря, воду, ґрунт, діючі природні системи, тобто збереження здатності природи до самовідновлення.

Таким чином, сталість екологічної та економічної систем є взаємозалежною. Ця взаємозалежність впливає з того, що разом вони є підсистемами системи взаємодії суспільства і природи. На нашу думку, це поняття об'єднує в собі штучні й природні елементи, що беруть участь у виробничих процесах, а також відбивають взаємовідносини між економікою і природою. Ігноруючи навколишнє природне середовище, вся система перебуває в несталої стані. І лише при переході на екологічні пріоритети розвитку і підпорядкуванні економічних цілей соціальним і екологічним інтересам ми переводимо систему в стан сталості, тобто сталого розвитку. Нині стан економічної системи характеризується неприпустимо високим рівнем відхилень навантажень на навколишнє середовище.

Причини екологічної несталості криються в характері економічних відносин, які через продуктивні сили негативно впливають на природне середовище. Крім того, в основі екологічної несталості лежать економічні відносини, що виникають при розподілі, використанні та споживанні ресурсів між суб'єктами економічної системи. Таким чином, вивчення еколого-економічної сталості дає можливість досліджувати основоположні залежності, які визначають відносини як між суб'єктами економічної системи, так і економічної системи з навколишнім природним середовищем. Виклики сучасності потребують від України вжиття термінових заходів щодо формування концептуального бачення розвитку країни. В умовах надмірної ресурсо- та енергоємності національної економіки України та збереження існуючої тенденції зростання цін на традиційні джерела енергії економіка опинилася у складній ситуації. Для запобігання цій та іншим загрозам, а також для виконання міжнародних зобов'язань Україна має визначити довгострокову перспективу свого розвитку, беручи за основу концепцію сталого розвитку, зафіксовану у підсумкових документах Конференцій ООН у Ріо-де-Жанейро в 1992 році та Йоганнесбурзі у 2002 році [1].

Сталий розвиток повинен виключати забруднення власної ресурсної бази, що ставить під сумнів існування системи в найближчому і віддаленому майбутньому. А існуюча економічна політика, що зберігається в Україні, негативно позначається на стані природного середовища і на здоров'ї населення [2].

Таким чином, економічний розвиток в Україні забезпечується за рахунок все більшої експлуатації та забруднення навколишнього природного середовища, що суперечить сталому розвитку. При цьому слід розмежувати поняття «зростання» і «розвиток». Метою зростання економічної системи є збільшення обсягу товарів і послуг за рахунок збільшення кількості використання природних ресурсів.

На нашу думку, сталий еколого-економічний розвиток регіону – це закономірний комплексний процес нарощування потенціалу регіональної еколого-економічної системи, направлений на ефективне використання наявних ресурсів та їх відтворення, збалансований розвиток та саморегулювання, досягнення динамічної рівноваги між основними елементами регіональної еколого-економічної системи, прогнозування негативних екологічних наслідків економічної діяльності для їх запобігання та забезпечення підвищення якості життя населення. Таким чином, еколого-економічна сталість формується під впливом комплексу факторів внутрішнього і зовнішнього середовища. (Рис. 1)

Таким чином, інституційні зміни повинні сприяти відходу від суспільства, орієнтованого на виробництво, і створенню соціально орієнтованого суспільства, здатного подолати зростаючі тенденції збільшення економічної нерівності та надмірної експлуатації навколишнього середовища. На нашу думку, такий фактор, як еколого-економічне програмування об'єднує в собі інші, фактор еколого-екологічної сталості. У проєкті Концепції переходу України до сталого розвитку, розробленого Національною академією наук України, акцентована увага на необхідність розроблення комплексних прогнозних документів щодо змін природно-ресурсного потенціалу, стану довкілля та рівня життя і здоров'я населення з урахуванням нових підходів у визначенні ефективності природоохоронної діяльності [3].

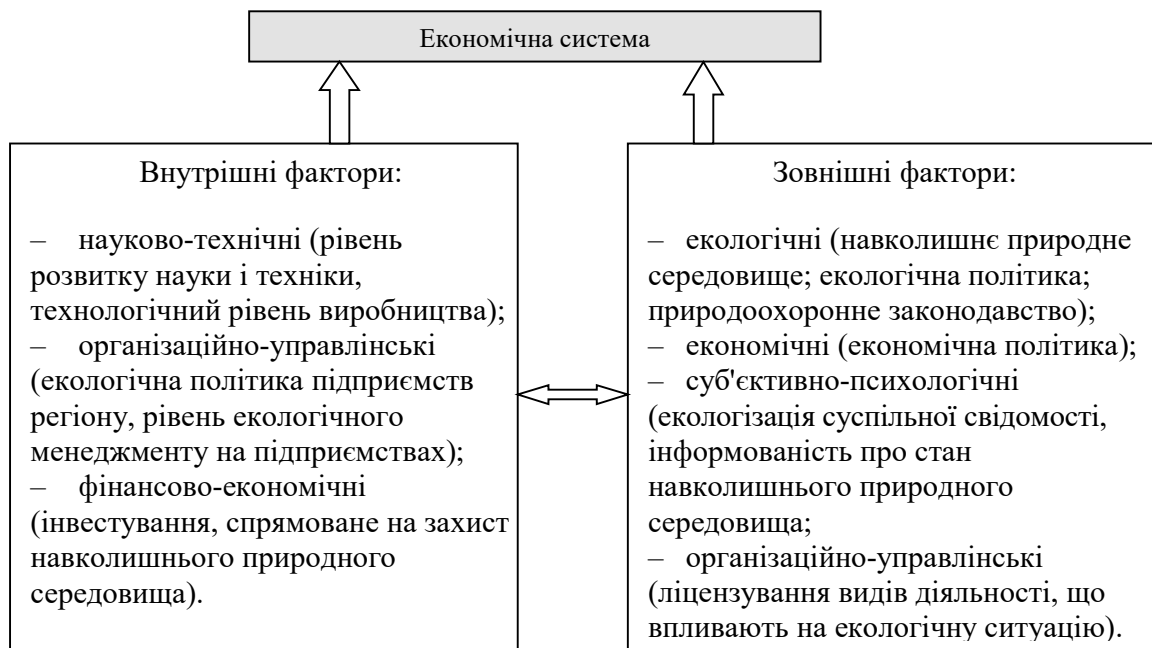

Рисунок 1 – Фактори еколого-економічної сталості регіону

ЛІТЕРАТУРА

1. Декларация и Программа действий форума тысячелетия "Мы народы: управление ООНв XXI веке." Устойчивое развитие и окружающая среда // Экология XXI века. – 2002. – № 1-2(6-7). – С. 67.
2. Шпильова В. О. Особливості програмно-цільового управління регіональним розвитком / В. О. Шпильова // Економічний простір: збірник наукових праць. – Дніпропетровськ, 2009. – № 32 – С. 187 (Серія «Економічні науки»).
3. Головченко С. І. Формування організаційно-економічного механізму екологічно сталого розвитку регіонів / С. І. Головченко // Вісник Черкаського університету. Серія: Економічні науки. – Черкаси: ЧНУ ім. Б.Хмельницького, 2014. – № 37 (330). – С. 44-48.

ЗМІСТ ПРИНЦИПУ ЄДНОСТІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ЦИВІЛЬНИМ ЗАХИСТОМ

Скидан М. В.

НК – Кришталь Т. М., д-р екон. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Забезпечення захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій різного характеру є однією з найважливіших функцій держави щодо забезпечення стійкого розвитку та національної безпеки.

Кожен громадянин нашої держави має право на захист свого життя і здоров'я від наслідків катастроф, стихійних лих і може вимагати від уряду країни, інших органів державної виконавчої влади гарантій щодо забезпечення його реалізації [1]. Держава як гарант цього права утворює єдину державну систему цивільного захисту (ЄДСЦЗ), яка складається з територіальних і функціональних підсистем та їх ланок.

ЄДСЦЗ – сукупність органів управління, сил і засобів центральних та місцевих органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, виконавчих органів рад, підприємств, установ та організацій, які забезпечують реалізацію державної політики у сфері

цивільного захисту. Керівництво єдиною державною системою цивільного захисту здійснює Кабінет Міністрів України, безпосереднє керівництво здійснює Державна служба України з надзвичайних ситуацій [2].

Цивільний захист – це функція держави, спрямована на захист населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій шляхом запобігання таким ситуаціям, ліквідації їх наслідків і надання допомоги постраждалим у мирний час та в особливий період [3].

В Україні центральним органом виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності є Державна служба України з надзвичайних ситуацій (ДСНС). Основними завданнями ДСНС є [4]:

1) реалізація державної політики у сфері цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, запобігання їх виникненню, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності;

2) здійснення державного нагляду (контролю) за додержанням і виконанням вимог законодавства у сфері цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб;

3) внесення на розгляд Міністра внутрішніх справ пропозицій щодо забезпечення формування державної політики у зазначених сферах;

4) реалізація в межах повноважень, передбачених законом, державної політики у сфері волонтерської діяльності.

Принципи державного управління сферою цивільного захисту мають відображати закономірності та закони державного управління, які об'єктивно діють у сфері цивільного захисту і визначають засади її функціонування та розвитку.

Є. Маслов пропонує наступні принципи забезпечення цивільного захисту:

- гарантованість конституційного права громадян на захист життя, здоров'я та їх майна;
- добровільність залучення людей до здійснення заходів у сфері цивільного захисту;
- комплексність підходу до вирішення завдань цивільного захисту;
- раціональність економічно обґрунтованого зменшення ризику виникнення НС і мінімізації їх наслідків;
- територіально-функціональний принцип організації ЄДСЦЗ;
- гласність, вільний доступ населення до інформації з цивільного захисту відповідно до чинного законодавства [5].

На нашу думку, до вищезазначених принципів слід додати принцип єдності державного управління та управління цивільним захистом, який полягає в тому, що цивільний захист є однією зі складових безпеки держави. Управлінські рішення, які приймаються з метою забезпечення цивільного захисту, повинні спрямовуватись на реалізацію державної політики в даній сфері. Вони мають прийматися в межах покладених на ДСНС завдань, функцій і наданих повноважень. Якщо ситуація вимагає для прийняття рішень повноважень вищих органів державної влади, то відповідні особи ДСНС звертаються до відповідних органів. Тобто служба цивільного захисту для виконання покладених на неї завдань має право в установленому порядку залучати представників центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, фахівців підприємств, установ, організацій (за погодженням з їх керівниками), вчених, представників інститутів громадянського суспільства (за згодою) до розгляду питань що належать до компетенції ДСНС. Отже, управління цивільним захистом має забезпечувати повне використання умов, створених державою для функціонування ЄДСЦЗ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. [Електронний ресурс] // Режим доступу // <http://zakon.rada.gov.ua>.

2. Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту: Постанова КМУ від 09.01.14 р. № 11 / Офіційний вісник України. – 2014. – № 8. – Ст. 341.
3. Кодекс цивільного захисту України: Закон України від 30.08.2013 р. № 5403-VI / Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 34-35. – Ст. 458.
4. Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій: Постанова КМУ від 16.01.15 р. № 1052. [Електронний ресурс] // Режим доступу // <http://zakon.rada.gov.ua>.
5. Маслов Є. П. Державна політика у сфері цивільного захисту України в умовах надзвичайних ситуацій [Електронний ресурс] / Є. П. Маслов. – Режим доступу: www.zerkalov.kiev.ua.

РОЛЬ КЕРІВНИКА ПІДРОЗДІЛУ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В АНТИКРИЗОВИХ КОМУНІКАЦІЯХ

Скидан М. В.

НК – Дулгерова О. М., канд. іст. наук

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Виходячи з необхідності завжди бути готовим до виникнення критичних ситуацій, керівник будь-якої організації повинен проводити відповідну профілактичну роботу з метою передбачення кризових ситуацій, адже будь-яка організаційна структура у своєму розвитку перебуває в стані кризи.

Причина появи кризових явищ прихована найчастіше в самій системі, тому треба постійно коригувати основні її елементи та функціональні підсистеми. Суттєвим фактором виникнення кризових явищ може бути і несприятливий зовнішній вплив. Основною ознакою кризи є суттєве пошкодження або втрата життєздатного стану системи внаслідок порушення параметрів життєздатності. З погляду можливої глибини розвитку і потенціалу системи виділено такі стадії розвитку кризи, як «ймовірна криза», «прихована криза», «легка криза», «важка криза». Виокремлено три групи суперечностей, які є свідченням глибини кризи: функціональні, структурні, системні. Тому в залежності від специфіки діяльності організації та гостроти негативного впливу її як на внутрішнє так і на зовнішнє середовище і залежить вибір методів та принципів антикризового управління.

Антикризове управління – це постійний процес спостереження, виявлення (за певними ознаками), локалізації кризових явищ, запобігання кризовим ситуаціям, а у разі їх настання – подолання з використанням доречних для даної конкретної ситуації способів, ресурсів і їх резервів, результатом чого є стабільна діяльність підприємства. В Україні не існує науково обґрунтованих антикризових програм, які можна використовувати під час криз, не розроблено варіативні алгоритми та програми антикризових комунікацій, не досліджено практичне застосування теоретичних методик у галузях підвищеної небезпеки: енергетика, промисловість тощо, так як кризи еволюціонують і необхідно постійно оцінювати ефективність тактик антикризового управління, щоб зрозуміти загальну ефективність антикризової стратегії [1].

Антикризове управління стало одним із самих нагальних напрямків діяльності на цей час. Зміст його заходів, щодо реалізації досить різноманітний, визначається конкретними умовами господарської діяльності. Створюється враження, що єдиним обґрунтуванням існування даного терміна є урядові постанови, що визначили створення інституту антикризових управляючих. В той же час антикризове управління може і повинно знайти своє місце в управлінській теорії і практиці. Необхідно лише коректно визначити його відмінність від управління в звичайному режимі [2].

Управління в органах та підрозділах цивільного захисту є найяскравішим прикладом управління в кризових ситуаціях, тому що рішення приймаються дуже часто в екстремальних умовах, де немає достатньо часу для обмірковування та одночасно необхідно приймати керівнику декілька рішень. Воно полягає у постійному керівництві з боку органу управління та уповноваженого керівника з ліквідації надзвичайної ліквідації залученими службами і силами та в організації виконання завдань із ліквідації НС або її наслідків. В основі антикризового управління покладено рішення керівника ліквідації НС, який несе повну відповідальність за управління підпорядкованими силами та успішне виконання ними завдань із ліквідації наслідків НС.

НС та кризові ситуації мають деякі спільні характеристики в управлінському сенсі, включаючи необхідність упереджувальних дій і в координації комплексу оперативних заходів і комунікацій.

Кризовий менеджмент та управління НС часто передбачають взаємодію між органами державного управління та іншими організаціями. У цьому відношенні ключову роль відіграє здатність скоординувати зусилля в проведенні спільних оперативних дій та у забезпеченні зв'язків. Досвід свідчить про те, що налагоджування зв'язків за умов НС і кризових ситуацій може бути виключно складною справою, яка може потягнути за собою серйозні наслідки для державних установ і службовців. Переривання в комунікаційних каналах зв'язку як у самій системі (між державними структурами) так й ззовні (з недержавними суб'єктами) здатні викликати сум'яття та безлад, що зменшують здатність керувати ситуацією.

За цих обставин основною задачею надзвичайного зв'язку (комунікації) є забезпечення безперервних потоків інформації на адресу груп та установ, залучених до роботи в умовах цієї ситуації з метою зниження ризиків і мінімізації страхів або небажаних емоційних реакцій [4].

В процесі управління керівник підрозділу цивільного захисту, виходячи зі своїх повноважень у сфері цивільного захисту, має постійно проводити контролювати такі питання антикризових комунікацій:

1. Контроль за всією інформацією, пов'язаною з антикризовою програмою, і разом із заступниками готувати персонал до виконання своїх функцій під час кризи. Для цього до всіх співробітників необхідно донести інформацію про алгоритм дій у разі настання кризової ситуації, а також про особливості зовнішніх комунікацій в цей період. Жорсткий контроль над якістю інформації, оскільки допущену неточність або свідоме спотворення інформації вже не можна буде виправити.

2. Швидке інформаційне забезпечення. Швидко зібрати і організувати колектив допоможуть заздалегідь відпрацьовані канали отримання необхідної інформації (списки та телефони співробітників, філій, служб тощо).

3. У бойовій готовності повинні перебувати і засоби зв'язку як діючі, так і додаткові, які можна використовувати у випадку криз. Не менш важливо зберегти основні інформаційні ресурси. Для цього створюються резервні носії цієї інформації, які зберігаються поза межами підрозділу.

4. Розробка плану антикризових комунікацій. Крім грамотно вибудованої комунікаційної стратегії мінімізації репутаційних загроз повинні заздалегідь розробити план антикризових комунікацій, навіть якщо ніщо не передвіщає настання кризи.

5. Вибір методів. Обирати конкретні комунікаційні технології в залежності від виду і джерела кризи.

Зростання потоків інформації зумовлює їх некерованість, оскільки можливе поширення не лише об'єктивної інформації, а й спрямованої дезінформації, що призводить до перекручування фактів, руйнування репутації суб'єкта, і негативно впливає на їх сприйняття у масовій свідомості, тому проблема правильних антикризових комунікацій є актуальною.

ЛІТЕРАТУРА

1. Наказ МВС України від 07.10.2014 р. №1032 «Про затвердження Порядку організації внутрішньої, гарнізонної та караульної служб в органах управління і підрозділах

Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту Державної служби України з надзвичайних ситуацій».

2. Зубарева М. А. Прикладні антикризові PR-технології / Зубарева М. А. // Інститут глобальних стратегій управління, видавництво Національного університету «Острозька академія». – Острог, 2014.

3. Борзенко В. І. Антикризове управління / Харківський політехнічний інститут. – Харків, 2016.

4. Кризовий менеджмент та принципи управління ризиками в процесі ліквідації надзвичайних ситуацій: монографія / С. О. Гур'єв, А. В. Терент'єва, П. Б. Волянський. – К. : [б. в.], 2008. – 148 с.

ДЕЯКІ МЕТОДИ ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Степаненко В. О.

НК – Кришталь Т. М., д-р екон. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Планування як вид управлінської діяльності має на меті сформулювати цілі та визначити завдання організації, а також шляхи, засоби і методи їх досягнення. Як стверджував П. Друккер: результативність є наслідком того, що «робляться потрібні і правильні речі». А ефективність – наслідок того, що «ці речі створюються правильно» [1]. Саме за допомогою планування керівництво визначає основоположні цілі та завдання організації.

Сьогодні в процесі планування широко використовуються різні методи та інструментарії розрахунків.

Термін «метод» походить від грецького «methodos», що в перекладі означає «шлях до чогось», тобто знання про те, якими способами, в якій послідовності потрібно розв'язувати ті чи інші завдання. Метод планування – це спосіб проведення планових розрахунків, порядок і алгоритм обґрунтування показників плану. На нашу думку, пріоритетними методами планування діяльності організації є методи розрахунку планових показників, зокрема: екстраполяції, пофакторний і нормативний.

Метод, в основу якого покладено визначення майбутнього стану організації на підґрунті сформованих у минулому і сьогоденні темпів і пропорцій, має назву екстраполяційного методу. На практиці його називають «плануванням від досягнутого рівня». Процедура обчислення набуває дуже спрощеного характеру: фактично досягнута величина показника у базовому періоді коригується на середній відсоток її зміни. Цей метод використовують корпорації, які займають монопольне становище на ринку, оскільки конкуренти для них не є загрозою, вони встановлюють монопольно високі ціни і збільшують обсяги продажу товарів та, знижуючи ціни, захоплюють нові ринки. Тобто даний метод доцільно застосовувати, якщо темпи і пропорції досить стійкі і їх зміна в перспективі не передбачається.

Більш обґрунтованим вважають пофакторний метод. Планові значення показників при цьому методі визначаються на основі впливу найважливіших техніко-економічних чинників, тобто факторів на виробництво в наступному році порівняно з попередніми роками. На вітчизняних підприємствах пофакторні розрахунки завжди супроводжувались розробкою планів із підвищення продуктивності праці та зниження витрат на виробництво продукції [2].

Нормативний метод планування вважають найточнішим, адже він ґрунтується на використанні технічно обґрунтованих норм і нормативів, що визначають ступінь економічної ефективності виробництва та обліку, норм витрат праці, фінансових і матеріальних ресурсів. Цей метод планування дозволяє врахувати в плані резерви підвищення ефективності виробництва.

Для визначення ступеня обґрунтованості показників, застосовують спеціальні методи планування: економіко-математичне моделювання, балансовий метод, пробно-статистичний та матричний метод [3].

За допомогою спеціальних економіко-математичних моделей розробляється декілька варіантів плану, в яких найважливіші планові показники оптимізуються. Цей метод дає можливість знайти найбільш ефективні рішення, і з багатьох варіантів вибрати найоптимальніший.

Балансовий метод застосовується для забезпечення погодження потреб і ресурсів. Цей метод полягає в розробці спеціальних таблиць – балансів, в яких відображається наявність ресурсів і потреба в них. Баланси складаються з двох частин: перша частина відображає усі напрямки витрат ресурсів відповідно до потреб, а інша – джерела надходження цих ресурсів. Баланси розробляються для різних видів ресурсів: матеріальних, трудових, фінансових.

Розвитком балансового методу планування є матричне моделювання взаємозв'язку між виробничими ланками і показниками [4]. Відповідно матричні методи планування являють собою побудову взаємозв'язків між виробничими підрозділами і показниками. Вони засновані на складанні матриць.

В економічному аналізі і плануванні розроблено і застосовується до 40 різних матриць, найбільш відомі з них [5]:

- методика SWOT-аналізу, яка дозволяє провести аналіз сильних і слабких сторін суб'єкта господарювання, можливостей і загроз для організації і виробити положення стратегічного плану розвитку;

- BCG – матриця Бостонської консультативної групи, що дозволяє на основі аналізу темпів зростання і частки ринку фірми спланувати портфель продукції (види продукції, що включаються в план виробництва) і розподілити ресурси між окремими видами діяльності (видами продукції);

- матриця Томпсона-Стрікланд, яка використовується для вибору стратегії розвитку організації в залежності від результатів аналізу зовнішнього середовища (зростання ринку і конкурентних позицій). Її як правило використовують в бізнес-плануванні для обґрунтування висновків про перспективи та плани розвитку проекту

Пробно-статистичний метод передбачає використання фактичних статистичних даних за попередні роки і середніх величин при встановленні планових показників. Недоліком цього методу є те, що він не враховує зміни ринкової кон'юнктури на момент планування [6].

Слід зазначити, що в сучасних умовах під час планування діяльності організації доцільно комбінувати вищезазначені методи планування. До того ж методи планування потребують постійного вдосконалення відповідно до умов ринкового середовища, що змінюються. У зв'язку з цим вони повинні забезпечити процес оперативного пристосування до змін кон'юнктури ринку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Друккер Петер. Як забезпечити успіх у бізнесі: новаторство і підприємництво / Друккер Петер. // Пер. з англ. – К.: Україна, 1994. – 319 с.
2. Управління виробничою інфраструктурою: Навч. Посібник / За ред. Бєлова М. А. – К.: КНЕУ, 1997 – 207 с.
3. Тарасюк Г. М. Планування діяльності підприємства: Навч. Посіб. / Г. М. Тарасюк, Л. І. Шваб. – К.: Каравела, 2003. – 432 с.
4. Внутрішній економічний механізм підприємства: навчальний посібник / В. М. Гончаров, Н. В. Касьянова, Н. В. Вещепура, Д. В. Солоха та ін.. – Донецьк: СПД Купріянов В. С., 2007. – 284 с.
5. Кукушкин С. Н. Планирование деятельности на предприятии: учебник для вузов / С. Н. Кукушкин, В. Я. Поздняков, Е. С. Васильева; отв. ред. С. Н. Кукушкин, В. Я. Поздняков, Е. С. Васильева. – М.: Издательство Юрайт, 2012. – 350 с.
6. Орлов О. О. Планування діяльності промислового підприємства: Підручник / О. О. Орлов. – К.: Скарби, 2002. – 336 с.

ТИПОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Тарасов С. С.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Розвиток суспільства ініціює альтернативність розвитку будь-якого процесу, отже, визначає диверсифікованість сучасного державного управління даними процесами, які виражаються через сполучення різноманітності форм, підходів, цілей, об'єктів управління й функцій. Для соціально-економічного розвитку країни в стратегічній перспективі наявність сучасної інноваційної системи стає визначальною в процесі прийнятих управлінських рішень на різних рівнях влади. Ефективність процесу формування кадрової політики залежить від соціально-економічного розвитку держави й окремих територій (регіонів).

Для ефективності процесу формування кадрової політики необхідно досліджувати можливі типи кадрового менеджменту, що визначає реалізацію даного процесу.

Типологія – це впорядкована різноманітність державного управління [1], зокрема, управлінням процесу формування кадрової політики. Типологія дозволяє розкрити властивості й характеристики певного рівня даного процесу, який визначається приватними характеристиками й тому потребує певного угруповання, класифікації. Типологія процесу формування кадрової політики дозволяє знайти вирішення проблем практичного використання знань для розробки безлічі варіантів і вибору із цієї безлічі оптимальних.

Практична потреба типології управління є багаторазова й багатокритеріальна диференціація різновидів процесу формування кадрової політики. Це дозволяє краще орієнтуватися в різноманітності процесу, послідовно й більш обґрунтовано ухвалювати управлінські рішення.

У типологічному аналізі дуже важливо, щоб критерії не були безсистемними, випадковими, неупорядкованими. Стосовно до системи формування кадрової політики, критерії, на наш погляд – основна ознака, з якою можна підходити уводити, увести до ладу класифікації принципів управління процесів. Нами виділені наступні критерії типології процесу формування кадрової політики соціально-економічної системи:

- пріоритети при формуванні кадрової політики,
- роль ринку,
- ступінь організаційної твердості,
- централізація процесу,
- методи організації процесу,
- територіальна ознака,
- специфіка об'єкта управління,
- небезпека кризи,
- потенціал науковості,
- пріоритет мотивації.

Запропонований двомірний підхід типологізації процесу формування кадрової політики: різноманітний критеріальний підхід і тимчасовий, зі своєї сторони обумовлений стадійністю процесу формування економіко-політичного середовища розвитку України за останні 15 років [2]

Автором виділено чотири основні стадії соціально-економічної системи України:

- I. Стадія командно-адміністративного управління;
- II. Ринкова: перехідний період,
- III. Ринкова: період становлення,
- IV. Ринкова: період економічного росту.

Одним з найважливіших критеріїв типології кадрової політики є пріоритети при формуванні кадрової політики. Залежно від того, яким засобам віддається пріоритет на кожній перерахованій вище стадії, кадрова політика може бути: командно-адміністративною, стихійною, економічно орієнтованою й соціально орієнтованою.

При командно-адміністративній кадровій політиці головним фактором кадрового менеджменту є адміністративна вказівка або команда, виконання якої жорстко контролюється й система відповідальності відповідає потребам такого контролю.

Перехідний період характеризується стихійними підходами при формуванні кадрової політики. Криза, що вибухнула в економіці й політику країни, привела до масових звільнень і величезному схованому безробіттю. Державні, регіональні органи управління кадровою політикою підприємств не готові були до таких процесів, які не були обґрунтовані науково й підкріплені фінансовими потоками.

Економічно орієнтована кадрова політика характеризується пріоритетом економічних засобів впливу над іншими засобами. Звичайно, необхідні сучасні механізми державного управління, щоб повною мірою виявилися діючими й ефективні економічні засоби й методи кадрового менеджменту.

Але чисто економічна орієнтація методів при формуванні кадрової політики при всіх своїх позитивних якостях не ідеальна. У реальній практиці вони дуже часто виявляються неорієнтованими на облік соціальних і психологічних параметрів. Людський фактор у сучасному виробництві має дуже велике значення, і роль його підвищується у зв'язку з розвитком людини відносно різноманітності його інтересів під впливом науково-технічного прогресу й загальних тенденцій соціально-культурного розвитку. Досвід багатьох країн, а найбільше яскраво в Японії, показує, що управління повинне спиратися на людський фактор у комплексному розумінні його прояву, урахувати повний набір динамічних інтересів людини. У цьому випадку кадрову політику необхідно будувати не тільки на економічних інтересах, використовувати не тільки економічні засоби впливу, але враховувати комплекс інтересів людини в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Приходько В. П. Механізм державного регулювання та управління економічною безпекою / В. П. Приходько // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – № 15. – С. 6-8.
2. Бакуменко В. Д. Теоретичні та організаційні засади державного управління : [навч. посіб.] / В. Д. Бакуменко, П. І. Надолішній. – К. : Міленіум, 2003. – 256 с.

ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ОСНОВНИХ ФІЗИЧНИХ ФАЗ ТА ПЕРЕХІДНИХ ФОРМ ВОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

Філоненко К. В.

*НК – Бужин О. А., д-р. екон. наук, професор, Швиденко А. В., канд. техн. наук, доцент
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Одна із основних функцій цивільного захисту є збереження територіально-просторової, продовольчої та енергетичної безпеки країни, а вода є невід'ємною їх основою. Гідросфера, як атмосфера та педосфера є однією із трьох базових складових біосфери. Гідросфера охоплює всі водні об'єкти Земної кулі: океани, моря, річки, озера, водосховища, болота, ґрунтові і підземні води, льодовики і сніговий покрив, живі організми, рослинний світ й атмосферу. Вона є компонентом неживої матерії, але з нею пов'язане і життя на Землі. Розподілення запасів води у гідросфері, відповідно – об'єм тис. км³, відсоток від загального об'єму є наступним (табл. 1) [1, с. 5]:

Таблиця 1. Розподілення запасів води у гідросфері

Водне середовище	Об'єм тис. км ³	Відсоток від загального об'єму, %
Океани	1 370 322	93,93
Підземні води	60 000	4,12
Льодовики	24 000	1,65
Озера	230	0,16
Ґрунтова волога	75	0,005
Пара атмосфери	14	0,001
Річкові води	1,2	0,0001
Уся гідросфера	1 458 642,2	100

Вода є універсальним розчинником і основною складовою усіх живих організмів і людини у тому числі. Вода забезпечує усі процеси життєдіяльності. Екологія води є дзеркальним відображенням екологічного стану довкілля. Контакт з водою це полівекторний, безпосередній контакт живого організму з навколишнім середовищем. Вода – єдиний мінерал на Землі, що може перебувати у природі в рідкому, твердому або газоподібному станах. Можна виділити перехідні фізичні стани, що утворюються при певних кліматично-погодних умовах.

При конденсації парів води у тропосфері утворюються різні типи хмар, що є джерелом різних видів опадів: дощ – краплі води різного об'єму; град – льодяні кульки замерзлої води; сніг – це сипучі опади у вигляді різних комбінацій кристаликів льоду (сніжинок). Сніг утворює сипучу фазу води. Між сипучою (сніг) та рідкою фазами води існує пластична фаза, яка утворюється при настанні танення снігу. Якщо фізичні стани води, рідкий, газоподібний, твердий є основними, то сипучий, пластичний, та у вигляді різних опадів, є перехідними. Перевищення гранично допустимої концентрації кожної з описаних форм несе негативний вплив на навколишнє середовище. Так як снігопади, зливи, гради, тумани при надлишкових випаданнях і впливах призводить до надзвичайних ситуацій і негативних наслідків в подальшому.

Вода відіграє важливу роль у житті рослин, тварин і самої людини. Без неї не можливе існування живих організмів, але складаються такі природні кліматичні та виробничі умови що вода в своїх основних та перехідних фізичних станах і формах може негативно впливати на природне середовище. Виділення та концентрація уваги на перехідних фізичних станах води – сипучий, пластичний та у вигляді опадів заслуговує підвищеної уваги з боку екологічної безпеки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шилов И. А. Физиологическая экология животных: Учеб. Пособие для студентов биол. спец. Вузов / И. А. Шилов – М.: Высш. шк., 1985 – 328 с.

РОЛЬ КООРДИНАЦІЙНИХ ОРГАНІВ ПІД ЧАС ЛІКВІДАЦІЇ НС ТА ЇХ НАСЛІДКІВ

Харкавенко В. А.

НК – Кришталь Т. М., д-р екон. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Провідне місце в безпосередній організації виконання завдань з ліквідації НС та їх наслідків належить органам управління в НС, які здійснюють постійне керівництво залученими силами і засобами. Для ліквідації НС сформовано систему органів управління, до

якої входять: державна, регіональні, місцеві комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій (ТЕБ та НС), комісії з питань надзвичайних ситуацій підприємств, установ, організацій; спеціальна Урядова комісія з ліквідації НС (у разі загрози або виникнення НС державного рівня); спеціальна комісія з ліквідації НС (у разі загрози або виникнення НС регіонального, місцевого та об'єктового рівнів); керівник робіт з ліквідації НС; штаб з ліквідації НС; інші органи управління, залучені до виконання заходів, сили та служби.

Координаційні органи – державна, регіональні, місцеві комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій, комісії з питань надзвичайних ситуацій підприємств, установ, організацій, державна, регіональні, місцеві та об'єктові спеціальні комісії з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, що утворюються для координації діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, підприємств, установ та організацій, пов'язаної з техногенно-екологічною безпекою, захистом населення і територій, запобіганням і реагуванням на надзвичайні ситуації [1].

Державна, регіональна, місцева та об'єктова комісії з питань ТЕБ та НС є постійно діючими органами, які координують діяльність органів виконавчої влади відповідного рівня і служб об'єкта, пов'язану з безпекою та захистом населення і територій від НС та реагуванням на них, а також організаційні заходи протидії терористичній діяльності та воєнній загрозі. Їх основними завданнями комісій є: координація діяльності відповідних органів виконавчої влади, пов'язаної з функціонуванням єдиної державної системи цивільного захисту; організація та керівництво проведенням робіт з ліквідації наслідків НС.

Комісія з питань ТЕБ та НС забезпечує координацію, організацію робіт та взаємодію функціональних і територіальних підсистем ЄДСЦЗ, громадських організацій щодо надання допомоги населенню; організовує роботу, пов'язану з ліквідацією НС; залучає до виконання робіт з ліквідації наслідків НС необхідні рятувальні, транспортні, будівельні, медичні та інші формування, використовуючи наявні матеріально-технічні, продовольчі та інші ресурси і запаси; визначає межі території, на якій виникла НС, та організовує визначення розміру шкоди, заподіяної суб'єктам господарської діяльності і населенню внаслідок НС; організовує постійний контроль за станом довкілля на території, що зазнала впливу НС, обстановкою на аварійних об'єктах і прилеглий до них територій; вивчає обставини, що склалися, та готує інформацію до відповідного органу влади щодо вжитих заходів, пов'язаних з реагуванням на НС, та про причини її виникнення.

До утворення спеціальної комісії з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій або призначення керівника робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій організацію заходів з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій здійснюють відповідні комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій [2].

Спеціальна Урядова та регіональна комісії з ліквідації НС утворюються у разі виникнення НС державного або регіонального рівнів, відповідно Кабінетом Міністрів України або Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями, затверджується персональний склад комісії та призначається голова [3]. Комісія відповідно до завдань: координує діяльність органів виконавчої влади щодо виконання комплексу робіт з ліквідації наслідків НС, забезпечення життєдіяльності постраждалого населення, функціонування об'єктів соціальної, комунально-побутової, промислової та аграрної сфери, проведення АРНР; визначає першочергові заходи щодо проведення АРНР у зоні НС; організовує роботу з ліквідації НС та визначає комплекс заходів щодо ліквідації її наслідків; залучає до проведення робіт з ліквідації НС та відбудовних робіт відповідні аварійно-рятувальні, транспортні, будівельні, медичні та інші формування; вносить до органів виконавчої влади і місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій пропозиції стосовно виділення додаткових коштів на першочергові заходи з ліквідації НС; вивчає ситуацію, що склалася, та готує інформацію ДСНС, керівництву відповідного органу виконавчої влади та

органу місцевого самоврядування, підприємства, установи або організації про заходи реагування на НС, причини її виникнення, хід відбудовних робіт; організовує роботу, пов'язану з визначенням розміру збитків від НС, та затверджує відповідні акти; організовує інформування населення про стан справ у зоні НС, її наслідки, хід ліквідації та правила поведінки в цій зоні; організовує проведення моніторингу стану довкілля на території, що зазнала впливу НС; здійснює прогноз розвитку НС; організовує допомогу потерпілим та сім'ям загиблих унаслідок НС. Комісія за пропозицією керівника робіт з ліквідації наслідків НС залучає сили та засоби, необхідні для проведення рятувальних та інших невідкладних робіт під час ліквідації НС; для опрацювання окремих питань утворює робочі групи із залученням підприємств, установ та організацій за погодженням з їх керівниками.

Таким чином, високий рівень організації роботи координаційних органів під час ліквідації НС є запорукою оперативного реагування на НС і відповідно зменшення терміну ліквідації та масштабів наслідків НС.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту: Постанова КМУ від 09.01.14 р. № 11 / Офіційний вісник України. – 2014. – № 8. – Ст. 341.
2. Кодекс цивільного захисту України: Закон України від 30.08.2013 р. № 5403-VI / Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 34-35. – Ст. 458.
3. Про затвердження Загального положення про спеціальну Урядову комісію з ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру і Загального положення про спеціальну комісію з ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру регіонального, місцевого та об'єктового рівня: Постанова КМУ від 14.06.02 р. № 843 / Офіційний вісник України. – 2002. – № 25. – Ст. 1209.

УМОВИ ОПТИМІЗАЦІЇ СЛУЖБОВОЇ ПІДГОТОВКИ НАЧАЛЬНИКІВ КАРАУЛІВ ПОЖЕЖНО-РЯТУВАЛЬНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ДО УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Шевченко М. В.

НК – Кибальна Н. А., канд. пед. наук

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Існуючою літературою щодо професійної підготовки особового складу Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту (далі – ОРС ЦЗ) визначено, що для виконання завдань професійної діяльності офіцери-керівники повинні мати високий рівень управлінських компетенцій, уміти приймати самостійні та нестандартні рішення, володіти сучасним поняттєвим апаратом теорії управління та управлінської діяльності, здійснювати аналіз, планування та контроль оперативно-службової діяльності, організовувати управління в різних умовах, в тому числі в умовах невизначеності. Усе це актуалізує необхідність вирішення проблеми оптимізації професійної підготовки начальників караулів, визначення основних шляхів формування їхньої готовності до управлінської діяльності в системі службової підготовки.

На основі теоретичного аналізу існуючої літератури [1-3] професійну підготовку начальників караулів пожежно-рятувальних підрозділів до управлінської діяльності визначаємо як процес, спрямований на оволодіння та розвиток ними необхідних знань, умінь та навичок і професійних якостей з метою забезпечення успішної реалізації управлінських функцій в повсякденних та екстремальних умовах діяльності.

Оскільки професійна підготовка у системі ДСНС України спрямована на оволодіння особами рядового та начальницького складу органів управління і підрозділів ОРС ЦЗ

знаннями, уміннями та навичками, необхідними для ефективного виконання професійно-службових завдань, вважаємо, що результатом такої підготовки є готовність начальників караулів пожежно-рятувальних підрозділів до управлінської діяльності – інтегральна особистісна якість, що виявляється у процесі діяльності та забезпечує виконання управлінських функцій, детермінованих умовами служби цивільного захисту.

Встановлено, що зміст службової підготовки має відповідати завданням формування та розвитку готовності начальників караулів до управлінської діяльності.

Таким чином, у якості умов, які позитивно впливають на оптимізацію процесу службової підготовки начальників караулів пожежно-рятувальних підрозділів до управлінської діяльності, виокремлюємо:

–цілеспрямовану позитивну мотивацію на необхідність самовдосконалення, потреби досягнення та самоактуалізації, прагнення до успіху у професійній діяльності;

–розвиток системи знань про основи теорії управління, сутність та предмет управлінської діяльності, форми та методи управління особовим складом;

–удосконалення умінь розв’язання управлінських завдань різного ступеня складності, працювати з людьми; розвиток управлінського мислення, ділової активності, готовності приймати рішення та професійної відповідальності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Энциклопедия профессионального образования: В 3-х т. / Под ред. С. Я. Батышева – М.: АПО, 1998. – Т. 2. –440 с.
2. Екстремальна психологія: Підручник / За заг. ред. проф. О.В.Тімченка – Х.: УЦЗУ, 2007. – 502 с.
3. Jonas D. Empowering project portfolio managers: How management involvement impacts project portfolio management performance. International Journal of Project Management, 2010. 28(8), 818–831 [in English].

ДО ПРОБЛЕМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УКРАЇНІ

Янюк Е. С.

НК – Кришталь Т. М., д-р екон. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Нові виклики та загрози як техногенного, так і природного характеру пояснюються високим рівнем фізичної та моральної зношеності основних виробничих фондів; обмеженим фінансуванням заходів безпеки; недосконалістю застосовуваних технологічних процесів у переважній більшості галузей промисловості; значними обсягами накопичених відходів виробництва та життєдіяльності, шкідливим впливом на навколишнє середовище.

На сучасному етапі розвитку української держави система державного управління зазнає постійних трансформацій. Урядом нашої країни було визнано, що чинна система ДСНС України наразі не дає змоги повним обсягом виконувати покладені на неї завдання із забезпечення належного рівня безпеки життєдіяльності населення, його захисту від надзвичайних ситуацій, пожеж та інших небезпечних подій, і обґрунтовано потребу реформування системи ДСНС [1]. Саме тому питання організації цивільного захисту як складової національної безпеки держави потребують систематичного детального вивчення та постійного вдосконалення. Успішне реформування і вдосконалення цієї системи можливе лише на основі чіткої правової

регламентації її складу, структури та функцій. Також система має бути дієво інтегрованою в систему міжнародної і регіональної безпеки як їх невід'ємна складова.

Напрямки модернізації системи цивільного захисту окреслив А. Любінський [2]:

- оснащення сил цивільного захисту новою сучасною технікою, озброєнням і запровадження передових технологій ведення аварійно-рятувальних робіт, розмінування територій;

- удосконалення системи підготовки керівного складу та фахівців цивільного захисту шляхом пошуку нових підходів до організації фахової підготовки, уточнення змісту оперативно-тактичної та спеціальної підготовки підрозділів щодо тактики дій у складних умовах надзвичайних ситуацій і терористичних актів;

- удосконалення законодавства щодо цивільного захисту, адаптація та впровадження в практичну діяльність зарубіжного досвіду в зазначеній сфері;

- розвиток інформаційно-аналітичних систем з питань надзвичайних ситуацій на загальнодержавному, регіональному, місцевому та об'єктовому рівнях на основі впровадження новітніх інформаційних технологій та засобів зв'язку і передання даних, підвищення інформаційної компетентності управлінців усіх рівнів, що працюють у цій сфері.

Наразі в країні відбувається проведення заходів із децентралізації влади через передання окремих повноважень і відповідальності щодо організації цивільного захисту від органів державної влади до територіальних громад. Такий процес вимагає публічності та прозорості як від органів державної влади, так і від органів місцевого самоврядування. При цьому запровадження на місцевому рівні принципу публічності сприятиме самоорганізації громад, а публічна прозора процедура реалізації прав громадян на участь в управлінні громадою дасть змогу впорядкувати відносини влади і громадян. При прийнятті законодавчих та управлінських рішень необхідно знайти компромісні рішення між потребами громад, приватними підприємствами на їх території та волонтерами для запобігання НС і на покращенні реагування на них [3].

В умовах реформи місцевого самоврядування питання оповіщення населення недоцільно покладати лише на керівництво місцевої влади, адже організація оповіщення є складним в організаційному, технічному і фінансовому відношенні питанням, тому його доцільно вирішувати комплексно, на всіх рівнях державного управління одночасно.

Стратегія реформування системи ДСНС передбачає покладання на органи місцевого самоврядування відповідальності за пожежну безпеку населених пунктів і територій. З метою реалізації цього положення органи місцевого самоврядування мають стимулювати громадян вступати у місцеву пожежну охорону, добровільні аварійно-рятувальні формування. Станом на початок 2018 року на території України створено 1 тис. 176 місцевих пожежно-рятувальних підрозділів, з яких 253 в об'єднаних територіальних громадах. За уточненими розрахунками на території України необхідно додатково утворити 1 тис. 273 місцеві пожежні команди, з яких 398 безпосередньо у вже створених об'єднаних територіальних громадах [4].

Як позитивну тенденцію також слід зазначити, що вже з 2017 року почалося поступове переоснащення рятувальних служб сучасною технікою. Так, для технічного забезпечення органів управління та аварійно-рятувальних і пожежно-рятувальних формувань у 2017 році було виділено 740,8 млн. гривень, що дозволило закупити 130 одиниць пожежно-рятувальної техніки, піротехнічні машини важкого типу, 5 одиниць інженерної техніки та вперше здійснено закупівлю 4 сідельних тягачів з напівпричіпами-ваговозами для транспортування важкої інженерної техніки до оборонних рубежів у зоні проведення АТО та 8 піротехнічних машин легкого типу [4].

Ми поділяємо думку науковців, які слушно виділяють проблему щодо одночасного функціонування в країні двох центральних органів виконавчої влади, один з яких наділено повноваженнями щодо забезпечення формування державної політики у сфері цивільного захисту (МВС), а інший – щодо забезпечення її реалізації (ДСНС), не відповідає змісту та

концепції Кодексу, спричиняє колізії в законодавстві та організаційну плутанину, породжує бездіяльність і безвідповідальність у посадових осіб органів державного управління [5].

Таким чином, удосконалення організації цивільного захисту має забезпечити підвищення ефективності управління ЄДСЦЗ, покращити рівень оснащення сил цивільного захисту сучасними видами техніки, засобами та спорядженням, оптимізувати організаційну структуру підрозділів цивільного захисту, підготовки та просвіти населення щодо норм і правил поведінки в умовах надзвичайних ситуацій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андреев С. О. Інституціональні засади розвитку державних систем цивільного захисту: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д. держ. упр.: спец. 25.00.02 – механізми державного управління / С. О. Андреев – К.: НАДУ при Президентові України, 2017. – 40 с.
2. Любінський А. М. Сучасний стан та перспективи модернізації системи цивільного захисту України / А. М. Любінський // Ефективність державного управління. – 2015. – Вип. 43. – С. 104-109.
3. Костенко В. О. Пріоретити удосконалення державного управління у сфері цивільного захисту територіальних громад в процесі децентралізації влади в Україні / В. О. Костенко // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2017. – Вип. 2 (52). – 248 с.
4. Звіт про основні результати діяльності Державної служби України з надзвичайних ситуацій у 2017 році: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mns.gov.ua>.
5. Ситник Г. П. Про нову конфігурацію постійно діючих органів управління цивільного захисту на державному рівні / Г. П. Ситник, С. О. Андреев // Вісник НАДУ. – 2014. – № 2. – С. 5-11.

ОСОБЛИВОСТІ ПЛАНУВАННЯ В КРИЗОВІЙ СИТУАЦІЇ

Янюк Е. С.

НК – Дулгерова О. М., канд. іст. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Однією з найважливіших характеристик поточного трансформаційного періоду є нестабільність політичної ситуації в Україні, у зв'язку з чим достатньо важливим постає рішення питання забезпечення стійкої діяльності вітчизняних підприємств і захисту їх економічних інтересів, особливо в умовах жорсткої конкурентної боротьби на світовому ринку.

Реальне ринкове середовище, в якому доводиться функціонувати вітчизняним господарюючим суб'єктам, характеризується крайньою нестабільністю і непередбачуваністю розвитку подій, недостатньо ефективним економічним законодавством, відсутністю розвиненої ринкової інфраструктури. Ці, а також цілий ряд інших економічних, фінансових і соціальних чинників, роблять украй скрутне функціонування українських підприємств і перешкоджають формуванню ефективних ринкових відносин в країні. Недооцінка планування підприємницької діяльності в умовах ринку, зведення його до мінімуму, ігнорування або некомпетентне здійснення часто призводять до невиправданих економічних втрат і в результаті до банкрутства.[1]

Успіх менеджменту проблемних ситуацій визначається ступенем готовності фірми до потенційних загроз криз і їхнього прояву, наявністю резервів, рівнем підготовки менеджерів і ступенем профілактичних заходів, ефективністю застосовуваних методів управління. Витрати часу і засобів на завчасне створення резервних систем управління, підготовку

антикризових заходів, створення необхідних резервів стають часто більш вигідними, ніж малоефективні поспішні дії менеджерів з подолання кризи на основі попереднього досвіду, інтуїції й ентузіазму.

Особливістю планування в умовах нестабільності є його прогностичний, індикативний, нежорсткий характер. План повинен задавати напрямок розвитку і визначати пріоритети компанії. Причому, можна відзначити зростання координуючої функції плану саме в кризу, що забезпечує узгодженість антикризових дій всіх підрозділів компанії. Ще однією особливістю планування в умовах кризи є швидке реагування на поточні зміни зовнішнього середовища через прийняття оперативних рішень щодо корегування та уточнення квартальних планів.

Відповідно до викладеного судження, підсистема антикризового менеджменту повинна включати розробку підготовчих планів при виникненні проблемних ситуацій і проблем, здійсненні попередніх заходів для їхнього забезпечення. До таких заходів, насамперед, варто віднести створення страхових фондів, стратегічних резервів фінансових і технічних засобів, комплектування групи ситуаційного управління з кращих менеджерів у разі потреби розв'язку проблемних ситуацій; впровадження планів практичних заходів при виникненні кризової ситуації.

Антикризові плани й антикризове управління виробляються безпосередньо з появою кризових чи надзвичайних обставин. Інакше кажучи, планування здійснюється в період початку, розгортання, настання проблемних ситуацій і пов'язане з їхньою ліквідацією чи переходом у новий стан. Таким чином, складання адаптивних планів стає доцільною і необхідною дією, що знаходиться в компетенції керівника.

Адаптивні плани (їх ще іноді називають альтернативними) повинні відбивати спрогнозовані варіанти розвитку подій у якісному і кількісному вираженні і являють собою альтернативи дій (системних методів) з досягнення поставлених цілей.

Особливістю адаптивних планів роботи підприємства є та обставина, що вони повинні у своєму складі містити різні і варіанти розвитку ситуацій.

Процес розробки адаптивних планів містить наступні етапи:

аналіз діяльності фірми і зовнішнього середовища організації; виявлення проблем фірми на основі аналізу роботи підприємства за звітний період; виділення головної проблеми і постановки цілей; прогнозування (коротко- і довгострокове); вибір методів і можливих альтернатив досягнення цілей підприємства; визначення можливих ТЕП для кожного варіанта дій (2-3 найбільш ймовірних); визначення можливих затрат (витрат) на розробку того чи іншого плану (варіанта); розробка альтернативних (адаптивних) планів і їхнє забезпечення; ситуаційний менеджмент на базі складених варіантів адаптивних планів і шляхів їхньої реалізації.

Для поліпшення ситуації та забезпечення сталого розвитку українським підприємствам необхідно формувати більш досконалу систему планування на підприємствах, яка б могла краще враховувати невизначеність зовнішнього середовища, що забезпечить підприємствам досягнення певної глобальної мети свого розвитку, а також пошук більш ефективних методів організації і управління в умовах макроекономічних чинників, що постійно змінюються.

Таким чином, неувага до вивчення ринкового середовища призводить до виникнення кризової ситуації та необхідності прийняття негайних рішень без орієнтації на перспективний розвиток. Планування діяльності стало в даний час економічною основою ринкових відносин різних підприємств і організацій. В процесі планування забезпечується необхідна рівновага між виробництвом і споживанням продукції, величиною платоспроможного попиту на товари і послуги і об'ємом їх пропозиції підприємствами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антикризове управління. Теорія і практика: навч. посібник для студентів вузів, які навчаються за спеціальностями економіки і управління / В. Я. Захаров, А. О. Білов, Д. В. Хавін. – М.: ЮНІТДАНА, 2006. – 287 с.

2. Древаль О. Ю. Особливості планування діяльності підприємств в умовах кризи [Текст] / О. Ю. Древаль, Н. В. Мельник // Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції імені проф. Балацького О.Ф., м. Суми, 27 травня 2015 р. / За заг. ред.: О. В. Прокопенко, М. М. Петрушенка. – Суми : СумДУ, 2015. – С. 404-406.

3. Кобзій О. В. Застосування методу динамічного планування в діяльності підприємств в умовах економічної кризи / О. В. Кобзій // Економічний Вісник Донбасу. – 2009. – № 4 (18). – С. 80-83.

MAKING OF MANAGERIAL DECISIONS IN THE CIVIL PROTECTION SPHERE WITH THE USE OF ECONOMIC-MATHEMATICAL MODELLING

Binets'ka O. V.

Scientific advisor – Chuban' V. S., Ph.D. in Economics, associate professor

Cherkasy Institute of Fire Safety named after Chornobyl Heroes of NUCD in Ukraine

It was quite a long time ago that the father of the modern management, the author of many papers Peter Drucker stated that “Executives do many things in addition to making decisions. But only executives make decisions. The first managerial skill is, therefore, the making of effective decisions». One of the basis of making valid and adequate managerial decisions in the sphere of civil protection is a complicated and systematic application of economic-mathematical modelling by the executives [1].

Managerial success depends on the right strategy of executive's behavior. To choose the reasonable options of management in the civil protection sphere, it is necessary to predict possible situations, affect them, directing all the measures and means at the achievement of the set goal. It is impossible to perform the management of the whole system of the civil protection (taking into consideration changes in every type of elements) and resolve conflicts without the application of economic-mathematical tools. The ongoing condition of the economic-mathematical tools, development of the system of numeric parameters of the activity of economic entities determined the efficiency of the application of methods of modelling in the optimization of the managerial activity. However, a wide applied implementation of methods of economic-mathematical modelling in the system of the management of the civil protection sphere is connected with the following peculiarities:

- ✓ the necessity in the development of “culture” and level of mathematical training of the civil protection sphere specialists;
- ✓ the need of the organization for record and keeping of the system of numeric indicators which characterize internal and external environment of the civil protection sphere;
- ✓ setting the tree of goals of operation of units and subunits of civil protection which will define target functions.

Economic-mathematical modelling in the civil protection sphere may be viewed as a set of tasks which have a three-staged resolution.

At the first stage, the assignment and peculiarities of models, mathematical tools and information provision to be used in the research, main trends and tendencies in the development and application of models, trends and methods of research conducting are determined. The second stage is intended to research the models, find and evaluate the possibilities of economic-mathematical tools of the indicator analysis. A possibility and necessity of the development of the system of models is researched, alignment in their operation is managed, the project of the studied system model is developed on the third stage.

Thus, to construct an adequate economic-mathematical model which is capable of effective solving of complicated managerial decisions and socio-economic tasks, it is highly effective,

according to author of the paper, to combine methods of artificial intelligence to design and construct models and methods of statistical analysis to form training series. In this regard, the research which is aimed at the improvement of the existing and development of new economic-mathematical models which would combine methods of statistical analysis and artificial intelligence in the process of making managerial decisions in the civil protection sphere, is rather perspective.

ЛІТЕРАТУРА

1. Смолій Л. В. Прийняття управлінських рішень з використанням методів економіко-математичного моделювання / Смолій Л. В., Загороднюк О. В., Малюга Л. М. // Економіка та суспільство – випуск 12. – МДУ. – С. 354-359.

BASIC MANAGERIAL SKILLS OF EMERGENCY SITUATIONS STATE SERVICE MAINTENANCE PROFESSIONALS

Romaniuk O. I.

SA – Krichker O. Yu., PhD in History

*Cherkasy Institute of Fire Safety named after Chornobyl Heroes
of National University of Civil Defense in Ukraine*

Maintenance and reliability teams' greater productivity and efficiency, greater job satisfaction are final goals of work of maintenance and reliability executives which can be achieved only through mastering basic managerial skills.

Maintenance and reliability specialists in the units of the State Service of Emergency Situations in Ukraine should have technical education, appropriate training, a basic knowledge of asset management, technical knowledge of equipment and practical experience of work in the sphere. It is difficult to obtain hard skills to perform job, yet, they are not sufficient to manage a team of maintenance specialists. What maintenance and reliability specialists do need as well are soft skills to succeed in their role.

A successful maintenance manager should, first of all, demonstrate leadership ability. True leaders must be self-motivated, highly organized and optimistic about their goals achievement. A successful leader should radiate confidence to create a healthy and productive work environment.

Leadership is also about delegating work to subordinates. Maintenance leaders should create a supportive environment so that subordinates would feel free and autonomous to do their job and be motivated by being recognized when the job is done well.

Interpersonal skills are crucial for a successful manager, i.e. they must communicate effectively and maintain good relations with all the members of their team. One of the best ways to develop interpersonal skills is to practice active listening, which means not only to listen but, what is more important, to hear other people's point of view. A successful maintenance manager must continually improve and refine good interpersonal skills.

Maintenance and reliability executives need to develop the ability to think rationally, solve problems on systematic basis and make the right and effective decisions. Asset managers need to be a mixture of skilled critical thinkers and problem solvers to «manage the maintenance budget, supervise a team of technicians, prioritize work based on need, manage maintenance metrics and stay on top of the latest technologies» [2]. They work with loads of information, interpreting and evaluating all the alternatives, taking into consideration top priorities to arrive at the best solutions.

Maintenance managers should also work at mastering their ability to develop people so that their team's individuals could accept a culture of continuous learning and betterment. Their task is not only finding but also pushing envelopes of their subordinates helping them achieve set goals.

Maintenance and reliability team needs ongoing training and development to learn new skills and take on bigger and more complex challenges.

Time management is the process of organizing and planning the amount of time to be spent on each activity in order to provide the greatest value for the organization. Maintenance managers are responsible for the time management, i.e. they should plan their day and their maintenance teams' day by prioritizing and scheduling the work.

A successful executive should keep in mind that the results achieved by the entire team are always greater than the sum of the results achieved by the individuals. Working as a team, maintenance and reliability employees can arrive at the best solutions quicker. A successful maintenance manager needs to learn and recognize the different strengths in each individual member of the team and, hence, create teams of people who complement each other and work well together. Thus, mastering the skill of organizing team work and reaching collaboration is a crucial skill for any manager.

Maintenance managers must also have the ability to adapt quickly, which means to be open and ready to embrace new ideas, ways of working and technologies. Continual growth, improvement, learning new skills, adopting new technologies help an executive to broaden the horizon, challenge them and open mind to fresh ideas.

A maintenance manager should master the ability to handle stress by differentiating between success and failure. Managing stress means controlling the environment that can lead to stress. When an executive controls the controllable s/he can reduce the chances to suffer from stress. Having the skill to control stress will positively affect team around the manager.

To sum it up, developing and refining managerial skills helps maintenance and reliability specialists of the units of the State Service of Emergency Situations in Ukraine get the most out of their team. These skills will help them create a healthy work environment where employees look forward to taking on more responsibility and challenges.

REFERENCES

1. Polozhennia pro Departament Resursnoho zabezpechennia. Retrieved on February 10, 2019 from <http://www.dsns.gov.ua/files/2014/11/26/121.pdf>.
2. O'Brien, J. Do You Fit the Bill: 8 Crucial Skills for Maintenance Managers. Retrieved on February 10, 2019 from <https://www.fiixsoftware.com/wp-content/uploads/2015/02/Maintenance-Managers-Ebook.pdf>

Секція 3. Соціальне-економічне забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

ПАТРІОТИЗМ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Денисенко К. О.

НК – Котляр Д. О., викладач

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Патріотичне виховання є однією з найвагоміших і складних сфер виховної діяльності, оскільки у його процесі формуються не лише світоглядні уявлення, моральні й духовні цінності, а й відбувається становлення особистості, здатної захищати інтереси держави та діяти задля її розвитку.

Тому патріотизм – це громадянське почуття, змістом якого є любов до батьківщини і готовність пожертвувати своїми інтересами заради неї, відданість своєму народові, гордість за надбання національної культури, особливе емоційне переживання своєї приналежності до країни і свого громадянства, мови, історії, традицій, готовність діяти в інтересах вітчизни та постати на її захист у разі необхідності [1, 45].

Нині розуміння патріотизму є неоднозначним. Багато в чому це пояснюється складною природою цього поняття, багатоаспектним змістом і різноманіттям форм прояву. У теперішніх умовах патріотизм виступає як моральна основа, внутрішній об'єднуючий чинник розвитку українського суспільства. У ньому гармонійно поєднуються любов до Батьківщини, національні традиції, культурна спадщина й історичне минуле.

На сьогоднішній день маючи не легку ситуацію в країні, кожна людина, яка проживає на території держави показує свою життєву позицію: чи справжній патріот, чи є ворогом нашої держави? Так в останні часи і почав проявлятися патріотизм.

Рівень патріотизму значно зріс внаслідок підвищення громадянської активності під час Євромайдану та згуртованості українського народу в умовах збройного протистояння на сході країни.

Зараз важливо відродити в українському суспільстві почуття свідомого патріотизму як духовно-моральної і соціальної цінності, сформувані в молодого покоління громадянсько-активні, соціально-значущі якості, орієнтовані на рішення політичних й економічних проблем України й захисту її кордонів.

Як соціально-демографічна група молодь має низку особливостей. Вона володіє високою соціальною мобільністю, є джерелом інновацій і найбільш сприйнятлива до них.

За результатами дослідження 81% української молоді пишається своїм громадянством. Під патріотизмом більшість розуміють любов до власного дому і місця, де вони народилися. Ще, за їхніми відповідями, патріотизм – це національна свідомість і гордість за українське громадянство. У той же час, згідно з даними іншого дослідження, своїм громадянством пишається лише 67% населення країни. Тобто для молоді характерний значно вищий рівень патріотизму, ніж для населення загалом. Таким чином, спостерігається певний прогрес між поколіннями.

Складовою цього дослідження також було виявлення того, чи готові українські чоловіки захищати Україну? Результати засвідчили, що 39% вже захищають і готові робити це в майбутньому, 35% – не готові, інші не змогли відповісти на запитання [2].

Дослідження підтверджують, що рівень патріотизму української молоді зростає. Адже як соціально-демографічна група молодь має низку особливостей. Вона володіє високою соціальною мобільністю, є джерелом інновацій і найбільш сприйнятлива до них. Однак

актуальність питання патріотичної вихованості та національної свідомості молоді як основи консолідації суспільства не зменшується.

Сучасний громадянин України має, передусім, позиціонувати себе як справжній європеець і не лише за територіальною ознакою держави, а за тими цінностями, що дотримується демократичне суспільство. Нині настав час, коли українська молодь повинна чітко окреслити власну позицію стосовно майбутнього Батьківщини. Патріотизм, гуманізм, моральність, пацифізм – визначальні пріоритети у вихованні молоді навчального закладу. Підвищення рівня знань, підготовка кваліфікованих фахівців – це відповідальна й значуща робота, однак головне – виховати людину.

У вихованні патріотизму значну увагу треба приділяти наслідуванню не лише військових героїв, а й соціально активних, патріотично налаштованих українців, які домоглися серйозних успіхів у професійній діяльності – видатних учених, громадських діячів, представників сфери культури й мистецтва тощо. Це дасть українській молоді позитивні життєві орієнтири, навчить пишатися своїми видатними співвітчизниками і своєю країною.

Як соціальний феномен патріотизм є надособистісною цінністю, що необхідна молодому громадянину, оскільки надає його життю глибокий сенс. Не випадково втрата Батьківщини, втрата почуття Батьківщини завжди сприймаються людьми дуже гостро і болісно [3, 237].

Тому сьогодні одним із пріоритетних завдань вищої освіти в Україні має бути не лише підготовка висококваліфікованих фахівців, а й формування у них високої патріотичної свідомості, почуття гордості за свою Батьківщину, виховання готовності до виконання громадянських і конституційних обов'язків, почуття осмисленої народної солідарності. При цьому однією з умов ефективності роботи з патріотичного виховання є постійний аналіз його стану, об'єктивна оцінка досягнутих результатів і виявлення нових можливостей і напрямків їхньої реалізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. М. П. Вавринчук Націоналізм та національний патріотизм: сутність та відмінності. / М. П. Вавринчук, М. В. Яруш.
2. 67% українців пишаються своїм громадянством опитування / [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2015/08/21/7078564/>
3. Жаровська О. П. Національна самосвідомість як складова патріотичного виховання студентів педагогічних університетів / О. П. Жаровська // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: зб. наук. праць. Кіровоград: Імекс ЛтД, 2014. Вип. 18, кн. 1. С. 233-242.

ФОРМУВАННЯ РУХОВОЇ НАВИЧКИ КУРСАНТІВ

Зобенко О. О.,

НК – Грибенюк Г. С., д-р психол. наук, професор

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Професійна діяльність рятувальників відбувається за умов комплексної дії технічних, соціально-психологічних та природних чинників, які на фоні високої соціальної відповідальності, нервово-психічної напруги, ризику для життя створюють екстремальні умови праці і надають першочергового значення сформованості рухової навички фахівців. Технологічні катастрофи, інші надзвичайні ситуації, стихійні лиха, пожежі змушують

зосередити увагу на проблемах формування професійної готовності рятувальників у відповідних навчальних закладах, які призначені для підготовки фахівців – організаторів рятування.

Специфіка діяльності фахівців служби цивільного захисту вимагає у курсантів наявності сформованих належного рівня навичок з фізичної підготовки при виконанні оперативно-тактичних завдань на пожежі, аварії, при ліквідації стихійних лих.

Практично ефективність дій рятувальника цілком залежить від рівня його готовності до рухового реагування на вимоги екстремальної ситуації.

До того ж основи, зв'язки і психологічні механізми формування рухової навички фахівця, його готовність до діяльності не належать до числа достатньо розроблених у психологічній науці проблем. Не відпрацьована специфічна мова, що, загалом, спричиняє також низький рівень практичних, прикладних спроможностей.

Отже, є нагальна потреба у з'ясуванні змісту, особливостей та технологій формування рухової навички як обов'язкового елемента готовності випускника до професійної діяльності.

Налаштованість та прагнення курсантів до самостійних занять з фізичної підготовки залежить від багатьох чинників, зокрема, це можуть бути власне оціночне ставлення до їх значущості, готовність до сприйняття матеріалу, рівня підготовленості викладача. Власне формування рухової навички під час занять є психолого-педагогічною проблемою, тому виникає необхідність дослідження багатьох психологічних та педагогічних моментів спрямованості курсантів, ефективності умов проведення занять, які підвищують якість засвоєння рухових вправ на заняттях.

У фізіології рухів, координація, розглядається як подолання надлишкових ступенів свободи наших органів руху, тобто перетворення їх у керовані системи. Ця керованість досягається за допомогою безперервних уточнень рухів, їх корегувань. Повідомлення від органів відчуттів, зокрема проприорецепторів, щодо відхилення траєкторії руху від запланованої є сигналом для уточнення та виправлення точності руху до необхідної траєкторії по відстані, азимуту та куту місця. Механізм уточнень здобув назву принципу сенсорних корекцій [1].

Рухова навичка – це засвоєне вміння розв'язувати той чи інший вид рухового завдання. Рух, що вивчається, потрібно багато разів виконати для того, щоб відчути всі ті враження, які лягають в основу сенсорних корекцій. Це необхідно для того, щоб не розгубитися в подальшому від несподіваної, зміни самого завдання або обстановки та зуміти пристосуватися до них [2]. Серед таких непередбачуваних обставин може бути виступ на незнайомому стадіоні, заняття при незвичних природних умовах (вітряна погода, слизька бігова доріжка), тренування спортсмена у період відновлення після травми. Таким чином, кожна навичка проявиться успішно тільки в тих умовах, в котрих вона формувалася.

Тому виникає необхідність мати відповідний досвід та враження всього різноманіття складників завдання та чинників зовнішньої середовища.

На початку засвоєння навички можуть зустрітися два різних випадки. Перший, – коли основні, самі необхідні, корекції вже існують. Тобто відбувається використання автоматизмів, сформованих раніше для певної навички, в іншій, пізніше сформованій навичці. Таке явище називається переносом навички чи переносом тренуваності [3]. Це можна пояснити на прикладі. Майбутній фахівець, який починає вчитися підйому по трьохколінній драбині, знайде у своїх запасах автоматизми сформовані раніше на заняттях з драбиною-штурмовкою. Залишається пристосувати автоматизм до нового руху.

В другому випадку провідний рівень не має у своєму розпорядженні фонових, допоміжних, але потрібних корекцій, без яких рух відбуватися не може.

Перенос тренуваності за навичкою має одну негативну особливість. При засвоєнні нової навички в керування нею втручаються або мало придатні, або шкідливі для неї застарілі автоматизми. Це явище здобуло назву інтерференції.

Наприклад, при тренуванні такої вправи як підвішування драбини-штурмовки у вікно навчальної башти з постановкою правої ноги на 2 щаблину, старим автоматизмом, котрий заважатиме засвоєнню нової навички, буде раніше сформований автоматизм постановки правої ноги на 1 щабель.

Аналіз літератури з проблем формування рухової навички дозволив з'ясувати психофізіологічні основи, прояви та зв'язки фізіологічних та методичних механізмів формування рухової навички у їх складності, важливості і різнобічності.

Підготовка курсантів до професійної діяльності відбувається успішно за умови створення відповідного психолого-педагогічного контексту. Спільні зусилля викладача та курсанта на фоні високого рівня самоактивності останнього, його відповідального ставлення зумовлюють вагомість занять з фізичної підготовки та надійність підготовки фахівця до професійної діяльності.

У процесі дослідження з'ясовано, що такий чинник як можливість активно тренуватися має важливе значення до стимулювання курсантів у їх самостійних заняттях. Не завжди є необхідні умови для самостійних занять і, як наслідок, лише незначна частина курсантів має прагнення до самостійного вдосконалення своїх навичок.

Враховуючи специфіку професійної діяльності та суттєву залежність успішності розв'язання складних завдань від готовності сфери рухів майбутніх фахівців, запропоновано методичні рекомендації, які базуються на порадах науковців щодо психолого-педагогічних особливостей формування рухової навички та визначенні належної структури процесу навчання.

Серед заходів психолого-педагогічного формування рухової навички пропонується дотримання науково обґрунтованої послідовності її формування з огляду на чинні психофізіологічні механізми та визначення заходів і засобів їх підтримки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Н. А. Бернштейн О ловкости и её развитии. / Н. А. Бернштейн – М. : Физкультура и спорт, 2001г. – 288 с.
2. Корольчук М. С. Практикум з психофізіології військової діяльності. / Корольчук М. С. – К.: КВГІ, 2007. – 136 с.
3. Грибенюк Г. С. Мотиваційна готовність курсантів і слухачів ВНЗ до професійної діяльності: Дис... канд. психол. наук: 20.02.02. / Грибенюк Г. С. – К.: , 1997. – 198 с.

МОТИВАЦІЙНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ КУРСАНТІВ

Костенко І. С.

НК – Снісаренко Я. С., канд. філол. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Сучасна вища освіта висуває все більш високі вимоги до підготовки фахівців, у тому числі й курсантів – майбутніх рятувальників. Водночас особливої важливості набуває питання про володіння іноземною мовою, а тому зростає і відповідальність закладу вищої освіти у підготовці висококваліфікованих фахівців.

Мета роботи – виокремити мотиваційні проблеми навчання іноземних мов курсантів.

Дослідженням мотиваційної сфери при навчанні іноземних мов займалися багато педагогів, тому в сучасній науці представлені найрізноманітніші тлумачення цієї категорії. Однак наголос як у теоретичних, так і в емпіричних розробках переважно ставився на визначенні мотивів та підтвердженні теорій мотивації, а не на всебічному і детальному висвітленні відповідних мотиваційних впливів на поведінку курсанта у навчальному

середовищі, хоча саме ці мотиваційні впливи на успішність вивчення іноземної мови мають більш важливе значення, ніж декларативна функція мотивації [3]. Такі теорії про мотивацію, напевно, не віддавали належне тому факту, що мотивація є не статичним, а швидше динамічним, мінливим явищем. Тому у педагогічному аспекті необхідно не тільки враховувати наявний рівень розвитку мотиваційної сфери курсантів, а й вирішувати завдання щодо її постійного розвитку.

Хоча термін «мотивація» часто вживається в різних контекстах при навчанні іноземних мов, проте як серед вітчизняних вчених, так і серед науковців зарубіжних країн не досягнуто єдиного розуміння щодо проблеми формування мотиваційної сфери у курсантів. Все ж, ми погоджуємось з тим, що мотивація – один із ключових чинників, яким визначається результативність вивчення іноземних мов [2]. До того ж, це не відособлена єдність, а багатофакторне динамічне явище, яке слід досліджувати як певний процес послідовних вчинків, кожний з яких, у свою чергу, зазнає змін під впливом багатьох інших чинників. Це свідчить про те, що кожний курсант у своїй навчальній діяльності підпадає як під зовнішні мотиваційні впливи, так і формує, підсилює та утримує свої мотиви у відповідності з власними стратегіями та стилями саморегуляції.

За дослідженнями Л.П. Захарової [2] необхідно розрізняти види мотивацій при вивченні іноземних мов курсантів: зовнішня (коли курсант бачить, як працюють інші і отримує за це позитивні оцінки, і в нього виникає бажання бути одним з них); внутрішня (яка не має зв'язку з зовнішніми обставинами і якщо курсант вирішив для себе вчити іноземну мову, то він цілеспрямовано рухається до своєї мети); стійка (ця мотивація постійно підкріплюється зовнішніми чи внутрішніми стимулами); нестійка (в цьому випадку курсанта необхідно постійно мотивувати чимось); позитивна (мотивація, яка спирається тільки на позитивні стимули); негативна (цей вид мотивації ґрунтується від протилежного – якщо курсант отримує негативну оцінку, він не піде у звільнення).

Аналіз наукової літератури [1; 3] дозволив виділити такі мотиваційні основи вдосконалення якості навчання іноземних мов майбутніх рятувальників: становлення викладача як лідера у процесі пізнання, авторитетного в усіх сферах взаємодії і спілкування зі своїми курсантами; формування мотивації в курсантів власним прикладом викладача, його зацікавленістю, відкритістю, відданістю справі навчання курсантів; належне використання мотивуючої ролі оцінки курсанта, в тому числі невербальної – оцінки поглядом, жестом, словом; чергування різноманітних видів цікавої навчальної діяльності; щирий інтерес викладача до іноземної мови і культури країни досліджуваної мови; активізація міжкультурної комунікативної компетенції курсантів, розширення фонових знань про культурообумовлені комунікативні особливості іноземного адресата, аналіз міжкультурних комунікативних розбіжностей з носіями даної іноземної мови; введення в навчальні посібники цікавого, наповненого захоплюючим змістом країнознавчого, соціокультурного матеріалу, незвичайних завдань; використання соціокультурних знань не тільки як засобу спілкування на міжособистісному рівні, але й як засобу збагачення духовного світу особистості на основі набування знань про культуру країни, мова якої вивчається; застосування такої схеми на заняттях, яка має сприяти росту мотивації курсантів, розширенню знань про культуру своєї країни при пізнанні чужої культури; створення можливостей для занурення курсантів у реальну мовленнєву ситуацію і надання їм можливості самостійно гідно вийти з неї; застосування автентичних матеріалів: газетних і журнальних статей, комп'ютерних технологій; зміст країнознавчих текстів має бути значимим для курсантів, мати певну новизну; ретельний добір лінгвокраїнознавчого матеріалу для читання, що сприяє зміцненню всіх складових мотивації: потреб, інтересів, емоцій і самих мотивів; наповнення текстів яскравими, барвистими і правдоподібними ілюстраціями, які водночас можна використовувати для обговорення тих чи інших аспектів; використання колосального мотиваційного і змістовного потенціалу, яким володіє всесвітня мережа Інтернет для професійно-спрямованого навчання.

Отже, стратегією сучасної системи відомчої освіти у сфері навчання іноземних мов має бути посилення професійної мотивації майбутнього рятувальника, стимулювання творчого потенціалу, розвиток інтелектуальних, емоційних, вольових і духовних якостей, осмислення і переосмислення вітчизняного і закордонного досвіду, його творча переробка та адаптація до нових умов. Сформованість мотиваційної основи оптимізації процесу навчання іноземних мов – необхідна умова забезпечення ефективності формування всієї навчальної діяльності курсантів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вовчаста Н. Я. Формування іншомовної професійної готовності майбутніх фахівців цивільного захисту: результати експерименту / Н. Я. Вовчаста // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. – 2017. – №. 48. – С. 87-92.
2. Захарова Л. П. Структура мотивації до вивчення англійської мови у курсантів вищих військово-навчальних закладів та шляхи її корекції / Л. П. Захарова // Вісник Львівського університету. Сер.: Міжнародні відносини. – 2012. – №. 31. – С. 350-359.
3. Yefimova O. Formation of foreign language professional competence among the cadets of higher military educational institutions under the conditions of intercultural communication / Olga Yefimova // Unikal: The International and Theoretical Journal. – Baku, 2014. – №3. – P. 163 – 171.

МОТИВАЦІЙНА ГОТОВНІСТЬ ІНСПЕКТОРА ПОЛІЦІЇ

Ладинчук Л. І.,

НК – Грибенюк Г. С., д-р психол. наук, професор

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

На сучасному етапі розвитку суспільства психологічна готовність працівника поліції до діяльності в особливих умовах, забезпечення охорони громадського порядку, захисту громадян від злочинних посягань набуває статусу соціально важливої функції. Психологічна готовність працівників органів внутрішніх справ у період виконання оперативно-службових завдань є професійно значимою для МВС України, тому що від цього залежить не тільки ефективність оперативно-службової діяльності працівників, але і їхня особиста безпека [1].

В сучасній вітчизняній психологічній науці готовність до професійної діяльності більшістю авторів розглядається як стан, що передує певній діяльності та у якому концентруються можливості людини. Стан готовності має складну динамічну структуру, яка включає до себе сукупність емоційних, вольових, мотиваційних, пізнавальних, операційних сторін, процесів, властивостей, утворень, станів психіки людини в їхньому співвідношенні із зовнішніми ситуаційними умовами і майбутніми завданнями [2].

Н.Д. Левітов психологічну готовність розглядав, насамперед, як стан, іноді навіть як тло, на якому проходять психічні процеси. А.Ц. Пуні, на відміну від Н.Д. Левітова, психологічну готовність розглядає не як характеристику діяльності, а як стан особистості, що уявляється більш перспективним підходом [3].

До числа об'єктивних та суб'єктивних факторів, які обумовлюють психологічну готовність, варто віднести: зміст завдань, їхні труднощі, новизну, творчий характер; умови діяльності, приклад поведінки оточуючих; особливості стимулювання дій і результатів; мотивацію, прагнення до досягнення того або іншого результату; оцінку ймовірності його досягнення; самооцінку власної готовності; попередній нервово-психічний стан; стан здоров'я і фізичне самопочуття; особистий досвід мобілізації сил на виконання завдань підвищеної складності; уміння контролювати й регулювати рівень свого стану готовності; уміння сомоналаштуватись, створювати оптимальні внутрішні умови для майбутньої діяльності.

Також під готовністю розуміють особистісне утворення, що включає три взаємозалежних компоненти: мотиваційний, пізнавальний, емоційно-вольовий. Причому мотиваційний компонент готовності визначає ставлення фахівця до професійної діяльності. Пізнавальний компонент містить у собі сукупність необхідних для цієї роботи інтегрованих знань, умінь і навичок, а емоційно-вольовий компонент припускає цілеспрямованість, наполегливість, працездатність, самоорганізацію і самоконтроль [4].

Що ж стосується структурних компонентів психологічної готовності до професійних дій у екстремальних ситуаціях, то до них належать:

- мотиваційний (позитивне ставлення до професії, інтерес до неї; професійні інтереси);
- орієнтаційний (уявлення про особливості й умови професійної діяльності, про її вимоги до якостей особистості);
- операційний (оволодіння способами і прийомами професійної діяльності, необхідними знаннями, вміннями, навиками);
- вольовий (самоконтроль, уміння керувати собою під час виконання професійних обов'язків);
- оцінний (самооцінка своєї професійної підготовленості і її відповідності до оптимальних професійних зразків).

Проведений аналіз дозволяє зробити висновок про те, що складовими компонентами психологічної готовності працівників ОВС до діяльності в екстремальних ситуаціях є: професійна придатність; професійна спрямованість; професійно-психологічна готовність до діяльності; професійна підготовленість; професійна адаптація; самовизначення в професії; професійний розвиток; професійна компетентність.

Однією з найважливіших складових психологічної готовності поліцейського до професійної діяльності є мотиваційна готовність.

Мотивація до діяльності, а отже і готовність до неї, є досить складним утворенням та складається з динамічних складових, які в свою чергу обумовлюють рівень цієї готовності:

- професійне покликання – потяг до певної професії, бажання оволодіти нею, усвідомлення своїх потенційних можливостей;
- професійні наміри – усвідомлене ставлення до певного виду професійної діяльності, прагнення отримати необхідні для її оволодіння знання;
- потреба в професійній діяльності – стійка готовність до активності в даній сфері діяльності;
- стимули професійної діяльності – зовнішні детермінанти активності, фактори, що впливають на виникнення певних внутрішніх спонукань;
- мета в професійній діяльності – бажані кінцеві та проміжні результати праці, більш-менш усвідомлене людиною уявлення про результати праці;
- індивідуальні смисли професійної діяльності – закріплені в людині критерії оцінки значущості професійної діяльності власне для себе;
- професійна установка особистості – базується на співвідношенні схильностей, мотивів, цілей, прагнень людини досягти вершин професіоналізму;
- відношення до діяльності – усвідомлення людиною предмета діяльності, її завдань, дій, умов, результатів, можливостей.

Отже, психологічна готовність особового складу ОВС до діяльності в екстремальних ситуаціях є складним психологічним утворенням, що характеризує актуальний психічний стан та властивості особистості. Мотиваційна готовність є частиною психологічної готовності, яка виконує функціональне спонукання до діяльності. Формування мотиваційної готовності вимагає оцінки, виявлення і врахування рівнів психологічної готовності працівників ОВС на етапі відбору кандидатів і комплектування підрозділів ОВС для діяльності в екстремальних умовах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Йосипів Ю. Р. Концептуальні засади психологічної готовності працівників ОВС до виконання оперативно-службових завдань в екстремальних ситуаціях. / Ю. Р. Йосипів //

Матер. III Всеукр. наук.-практ. конфер. «Становлення особистості професіонала: перспективи й розвиток». – Одеса: ОДУВС, 2010. – 157 с.

2. Йосипів Ю. Р. Психологічна готовність працівників ОВС до діяльності в екстремальних ситуаціях: дис. на здобуття наук. ступеня к.ю.н.:19.00.06. / Йосипів Ю. Р. – Київ, 2010. – 226 с.

3. Левитов Н. Д. Психология труда / Н. Д. Левитов. – М.: Учпедгиз, 1963. – 211 с.

4. Вахніна В. В. Психологічні особливості мотивації особистості керівника органів внутрішніх справ: канд. психол. н.: 19.00.06. / Вахніна В. В. – 1999. – 206 с.

5. Йосипів Ю. Р. Психологічна готовність до дій в екстремальних умовах, як індикатор професійної майстерності працівників ОВС / Йосипів Ю. Р. // Матеріали III Міжнар. наук.-практ. конфер. «Психологічні аспекти національної безпеки». – Львів, 2009 р. – С. 222.

ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА В ДІЯЛЬНОСТІ ПСИХОЛОГА

Лисенко Я. В.

НК – Котляр Д. О., викладач

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Слово «етика» походить від грецького «ethos» — моральність. Традиції та звичаї наших пращурів, які ще не мали поділу суспільства на класи, складали їх моральність, загальноприйняті норми поведінки. Відношення людини до свого роду, до інших людей закріплювались в той час звичаями, які мали більшу значущість, ніж юридичні норми та закони класового суспільства. У сучасному суспільстві під моральністю прийнято розуміти сукупність принципів та норм поведінки, яка регулює відношення людей один до одного, а також до суспільства, класу, держави, родини, і т.ін. Моральність підтримується особистими прагненнями, настановами, традиціями, вихованням. Найбільш загальні та значущі норми поведінки людей відносять до поняття моральних принципів. Моральність – це сукупність норм поведінки.

Професійна етика – система моральних принципів, норм і правил поведінки фахівця з урахуванням особливостей його професійної діяльності і конкретної ситуації. Професійна етика має бути невід'ємною складовою частиною підготовки кожного фахівця. Зміст будь-якої професійної етики складається із загальної і часткової. Загальні принципи професійної етики, моралі, що базуються на загальнолюдських нормах, припускають професійну солідарність, особливе розуміння гідності і честі та особливу форму відповідальності[2].

Професійна діяльність психолога спрямована на досягнення психічної адаптації людини, розвиток індивідів і груп у різних формаціях індивідуального та соціального життя. Оскільки психолог є не єдиним професіоналом, чия діяльність спрямована на досягнення даних цілей, вміння співпрацювати з представниками інших професій вкрай бажане, а в деяких випадках просто необхідне (наприклад, співпраця з органами соціальних служб)[1].

Професійна діяльність психолога пов'язана з особливою відповідальністю за наслідки застосування психологічних технологій. Для того, щоб особистісні принципи (прагнення отримання найкращих результатів у своїй діяльності) та професійні принципи (не нашкодь) не вступали у протиріччя, розробляються етичні принципи роботи психолога. Так, Американська Психологічна Асоціація у 1982 році приймає Етичні принципи проведення досліджень за участю людей (Ethical Principles in the Conduct of Research with Human Participants), а у 1992 році – Етичні принципи психологів та кодекс поведінки (Ethical Principles of Psychologist and Code of Conduct).

Офіційна організація психологів у Мадриді в 1987 році затверджує Етичні стандарти для психолога. У цьому документі зазначено, що діяльність психолога спрямована на досягнення таких гуманітарних і соціальних цілей, як благополуччя, здоров'я, висока якість життя, повний розвиток індивідів і груп у різних формах індивідуального та соціального життя. Стандарти призначені для використання у професійній діяльності в усіх її формах, а офіційна організація психологів відповідає за них і оцінює роботу усіх своїх членів згідно затверджених принципів.

На III з'їзді психологів Російської Федерації у 2003 році була обговорена та затверджена нова редакція Етичного кодексу Російського психологічного товариства. У кодексі виписані вимоги до психолога, замовника, клієнта, до результатів роботи психолога; визначені норми відношень між психологом та замовником, клієнтом та психологом, норми створення, зберігання та застосування матеріалів психолога і передачі матеріалів дослідження замовнику[4].

Розглянемо найбільш важливі принципи професійної етики психолога.

1) Принцип професійної компетентності. Психологу важливо знати свої права і обов'язки, можливості та обмеження. Він повинен чітко усвідомлювати свої професійні можливості і діяти лише в межах рівня професійної підготовленості. Принцип професійної компетентності вимагає від психолога братися за вирішення тільки тих питань, з яких він професійно інформований, і для вирішення яких володіє практичними методами роботи. Психолог формулює висновки та рекомендації, повідомляє психологічну інформацію клієнту в адекватній формі і зрозумілою для нього мовою. При цьому він прагне уникати професійного жаргону і надмірного вживання спеціальних термінів.

2) Принцип не нанесення шкоди людині. Психолог здійснює свою діяльність виходячи насамперед з інтересів замовника. Однак при цьому слід дотримуватися принципу нанесення шкоди будь-якій людині, так чи інакше включеному до дослідження або практичну роботу. Важливо мати на увазі незворотність багатьох психічних процесів. Тому головний етичний принцип психолога – "не нашкодь". Психолог повинен використовувати безпечні і найбільш прийнятні методики, прийоми, технології роботи.

3) Принцип об'єктивності. Психолог не повинен допускати упередженого ставлення до будь-якої людини. Необхідно займати об'єктивну позицію, не залежну від суб'єктивної думки або вимог третіх осіб. Для цього психолог повинен застосовувати методики, адекватні цілям і умовам проведеного дослідження, прийнявши до уваги вік, стать, освіту, стан випробуваного. Методики повинні бути стандартизованими, нормалізованими, надійними, адаптованими. Отримані результати завжди повинні бути науково обґрунтованими, вивіреними і всебічно зваженими. У своїй роботі психолога важливо розмежовувати сферу особистого і професійного життя. Він не повинен переносити свої особисті відносини і проблеми на професійну діяльність.

4) Принцип поваги клієнта. Оптимальним стилем відносин практичного психолога і клієнта є взаємодія на рівних. Клієнт повинен відчувати себе повноправним партнером психолога. Практичному психологу важливо уникати оціночних висловлювань з приводу дій клієнта і утримуватися від прямих рад йому, оскільки в цьому випадку психолог бере на себе відповідальність за долю і особистість клієнта.

5) Дотримання професійної конфіденційності. Психолог повинен зберігати і конфіденційність результатів психодіагностичного дослідження, уникати свідомого чи випадкового розповсюдження матеріалу, отриманого від клієнта для того, щоб уникнути його компрометації. При цьому важливо вести суворий облік отриманої інформації, обмежувати доступ до неї замовника, клієнта або інших третіх осіб, коректно використовувати отримані відомості[3].

ЛІТЕРАТУРА

1. Абрамова Г. С. Практична психологія. / Абрамова Г. С. – «Академічний Проект», 2000.
2. "Основи етичних знань" / під ред. професора Росенко М. Н. – Вид. "Лань", 1998.
3. Етичні стандарти для психолога // Питання психології. – 1990 р. – № 5.
4. Етичні принципи діяльності психолога. / [Електронний ресурс] Режим доступу до ресурсу: https://www.naiau.kiev.ua/books/vstup_spec/new-page-2/rozdil2/tema_2_3.html

ПОНЯТТЯ, ФУНКЦІЇ, ВИДИ ТА ТИПИ СОЦІАЛЬНИХ КОНФЛІКТІВ

Литвин Т. О.

НК – Чубіна Т. Д., д-р іст. наук, професор

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Соціальний конфлікт (від лат. *conflictus* – зіткнення) – крайній випадок загострення соціальних протиріч, який виражається в зіткненні різних соціальних спільнот – класів, націй, держав, соціальних груп і т.п., обумовленому протилежністю чи суттєвою відмінністю їх інтересів, цілей, тенденцій розвитку.

Розгорнуте визначення конфлікту через перерахування його суттєвих ознак дають Р. Макк та Р. Скайдер. На їхню думку, конфлікт завжди передбачає наявність таких ознак: існування як мінімум двох сторін; наявність дефіциту; сторони прагнуть до отримання вигоди за рахунок одна одної; дії сторін повинні бути направлені на досягнення несумісних і взаємовиключаючих цілей; кожна з сторін прагне влади.

Отже, соціальний конфлікт включає ряд основних складових: учасників (суб'єктів) конфлікту, причини конфлікту, об'єкт, предмет, певну конфліктну ситуацію. Суб'єктами конфлікту можуть бути окремі індивіди, різні соціальні групи, класи, нації, держави. Об'єктом конфлікту завжди є дефіцитний ресурс. Як зауважує відомий російський соціолог В.О. Ядов, насправді в усіх конфліктах мова йде про дві речі, або навіть і про одну: про ресурси і контроль над ними. Предметом конфлікту є об'єктивно існуюча або уявна проблема, яка виступає причиною суперечки між суб'єктами. Причини конфлікту можуть бути як об'єктивними, так і суб'єктивними. Конфлікти в суспільстві породжені і відображають існуючі соціальні протиріччя. Виникнення конфліктів обумовлюється недосконалістю самих соціальних відносин: наявністю соціальної нерівності. В кожному конфлікті завжди можна виділити і соціально-психологічні передумови.

Значимість конфлікту для суспільства найкраще розкривається через функції, які він виконує в суспільстві. Серед основних можна назвати: сигнальну, інформаційну, диференціюючу, динамічну функції.

Як бачимо з самої назви, сигнальна функція «сигналізує» про певний стан суспільства. Якщо є конфлікт, значить є певна проблема, яка потребує нагального вирішення. Російський соціолог Ю.Г. Запрудський вважає, що цю функцію, в певному відношенні, можна порівняти з фізіологічною роллю болю в розвитку людського організму. Сам по собі біль ще не вказує на причини свого виникнення і не може бути діагнозом хвороби, але є переконливою підставою звернутися до лікаря. Соціальний конфлікт вказує на необхідність пошуку реальних причини і практичних рекомендацій вирішення існуючої конфліктної ситуації.

Близькою за своєю суттю до сигнальної є інформаційна функція. Інформаційна функція значно ширша за просту констатацію неблагополуччя. Конфлікт завжди викликаний певними об'єктивними причинами: вивчення цих причин допомагає краще пізнати суть соціальних процесів у суспільстві. Оскільки конфлікт завжди є крайнім загостренням соціальних протиріч, його детальне вивчення допомагає більш чітко виявити потреби, інтереси, прагнення, причини невдоволення супротивних сторін.

Основне значення диференціюючої функції – у структуризації суспільства чи соціальних груп. Кожен конфлікт сприяє чіткому розмежуванню ворогуючих сторін. Соціальна спільнота розпадається на дві чітко окреслені групи, які втягують у свою орбіту і тих, хто волів би залишитися осторонь. Соціальний конфлікт завжди веде до зміни соціальних структур, перегрупування суспільних сил.

Соціальні конфлікти виникають у всіх сферах суспільного життя, спричиняють значний вплив на їх функціонування і розвиток. Якщо спробувати оцінити соціальний конфлікт об'єктивно і неупереджено, потрібно визнати – він ніколи не буває виключно позитивним, чи виключно негативним. Конфлікт є позитивним моментом соціального розвитку, коли він

сприяє суспільному прогресу. Однак кожен конфлікт завжди приводить до матеріальних і моральних втрат. В цьому його негативна функція.

Взаємозв'язок конфліктів і суспільства залежить не тільки від особливостей суспільства, але й від особливостей самих конфліктів. Тому важливе значення має класифікація конфліктів, виділення їх власних типових рис.

Об'єктивною трудностю при спробі класифікувати конфлікти є неможливість виділити єдиний критерій поділу. Конфлікти настільки чисельні та різноманітні, що основою поділу можуть бути різні ознаки,

Так, соціальні конфлікти можна розділити, виходячи з особливостей самого процесу їх протікання: масштабу і гостроти проявлення, часу протікання, особливостей суб'єктів конфлікту.

За масштабом виділяють мікро-, макро-, мегаконфлікти.

За гостротою проявлення: мирні та воєнні (воєнні, в свою чергу: збройні, локальні та регіональні); явні, скриті та навмисно замасковані конфлікти.

В залежності від суб'єктів, які беруть участь у конфлікті конфлікти поділяють на індивідуальні (індивід – індивід) і групові (індивід-група, група-група).

За часом протікання виділяють короткочасні, довготривалі, постійні.

Соціальні конфлікти можна класифікувати і в залежності від особливостей протиріч, що лежать в основі їх виникнення і розвитку, вважає російський соціолог Ю. Запрудський. Тут процедура виділення видів конфліктів є похідною від класифікації самих соціальних протиріч. Соціолог виділяє декілька критеріїв поділу протиріч: час дії протиріччя (чи протиріччя характерне для цілої історичної епохи, чи певних її етапів тощо); відношення до даної системи (внутрішні чи зовнішні); характер протиріч (антагоністичні, неантагоністичні); роль і значення протиріч (основні, неосновні, головні і другорядні); сфери виникнення (економічна, політична, ідеологічна).

В плані мотивації і прийнято розрізняти два види конфліктів: конфлікт інтересів, основою якого є зіткнення цілей і інтересів людей; «когнітивний конфлікт», де причиною є суперечка про знання чи розуміння проблеми.

Оскільки соціальні конфлікти відбуваються у всіх сферах суспільного життя, польський соціолог Я. Штумські виділяє економічні, соціальні, класові, ідеологічні, культурні і ціннісні (аксіологічні) види конфліктів.

При всій різноманітності критеріїв класифікації соціальних конфліктів кожен з них відіграє важливу роль у вивченні причин, значення, наслідків конфліктів для функціонування і розвитку суспільства.

Вивчення соціальних конфліктів є важливим аспектом прогнозування розвитку суспільства і підтримання соціальної стабільності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андреев В. И. Саморазвитие культуры разрешения конфликтов / Андреев В. И. // Хрестоматия по социальной психологии. – М.: Международная педагогическая академия, 1994.
2. Гришина Н. В. Психология конфликта. / Гришина Н. В. – СПб.: Питер, 2000.
3. Здесенко А. П. Конфліктологія: навчальний посібник / Здесенко А. П. – Д.: ДДУ, 1996 р. — 112 с.
4. Розанова В. Психологические особенности конфликтов / Розанова В., Беседина Н. // Управление персоналом. – 2000. – №3.
5. Скотт Д. Г. Конфликты и пути их преодоления. / Скотт Д. Г. – К.: Внештогиздат, 1991.
6. Уткин Э. А. Конфликтология: теория и практика. / Уткин Э. А. – М.: Ассоциация авторов и издателей ТАНДЕМ: Издательство ЭКМОС, 2000.

СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВОЛОНТЕРІВ-ПОЖЕЖНИКІВ В РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩІ

Лукашенко Л. В.

НК – Чубіна Т. Д., д-р іст. наук, професор

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Метою нашої розвідки є представлення прав волонтерів пожежників у сфері соціального забезпечення. Ризик пошкодження здоров'я, а також в крайніх випадках втрати життя, супроводжує волонтерів пожежників з самого початку діяльності волонтерських пожежних бригад. Це відбувається при кожній рятувальній операції і є природним для цієї сфери діяльності. Деяких аварій не можна уникнути. Небезпека не вибирає, чи є пожежник, який входить у полум'я, професіоналом чи волонтером, тому маємо на меті представити права волонтерів пожежників у сфері соціального захисту та механізмів захисту пожежника, який зазнав аварії під час цієї соціальної діяльності. У цій публікації автор використовує термін «соціальне забезпечення», який з'явився в ст. 22 і 25 Декларації прав людини, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН у 1948 р.

За словами І. Йендрасіка-Янковського: «Сутність соціального забезпечення полягає в тому, щоб гарантувати громадянам повний захист у всіх ситуаціях скорочення або втрата прибутку внаслідок тимчасової або постійної непрацездатності, а система соціального забезпечення є державно організованою мережею правових та організаційних засобів, спрямованих на забезпечення громадян соціальним забезпеченням».

Конкретна «конституція» для польської системи соціального забезпечення – Закон від 13 жовтня 1998 р. про систему соціального страхування.

Він встановлює такі види соціального страхування:

- 1) пенсійне страхування;
- 2) страхування на випадок інвалідності;
- 3) страхування на випадок хвороби та материнства, що називається страхуванням від хвороби;
- 4) страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, що називається страхуванням від нещасного випадку.

Усі види страхування регулюються окремими нормативно-правовими актами. Пенсійне та ануїтетне страхування присвячено закону від 17 грудня 1998 р. Щодо пенсій та виплат по інвалідності з фонду соціального страхування, далі – Закон про пенсії та допомогу по інвалідності від страхування від хвороби регулюється Законом від 25 червня 1999 р. про грошові пільги з соціального страхування у разі хвороби та материнства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Kała D. P. Renty dla członków OSP i ich rodzin // Strażak. – 2012. – nr 11.
2. Kała D. P. Trybunał Konstytucyjny po stronie ochotników // Strażak. – 2015. – nr 5.
3. Kurzępa B. Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej k omentarz, Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa. – Toruń, 2013.
4. Ochotnicy zabezpieczeni. – Tryb dostępu: <https://www.ppoz.pl/zajrzyj-do-srodka/warsztat-ratownika-10/>.
5. Radkowski R. Działania ratownicze i ratowniczo-gaśnicze. Problematyka terminologii // Zeszyty Naukowe SGSP. – nr 55/3. – S. 67–82.

АУДИТ ДОХОДІВ: ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИКИ

Майданюк В. В.

НК – Крот Ю. М., канд. екон. наук, доцент

Черкаський державний технологічний університет

Для захисту інтересів суб'єктів господарювання важливим є наявність послуг незалежних перевірок особами, які не зацікавлені в результатах даних перевірок. Такі послуги на сьогоднішній час може надати незалежний аудитор. Щоб аудит був здійснений якісно та показував дійсний стан справ на підприємстві необхідні дотримання певної методики та організація аудиту.

Коли внутрішній аудит на підприємстві не має структури, надання аудиторських послуг з перевірки доходів господарюючого суб'єкта може бути дуже ефективним методом контролю. Це пояснюється як виконання перевірки незалежною особою, яка об'єктивно може провести оцінку правильності здійснення бухгалтерського обліку.

Для здійснення перевірки доходів аудитор має знати чимало ключових нюансів, зокрема: поділ доходів за видами діяльності підприємства, правила визнання і оцінки доходів та відображення доходів на рахунках обліку.

Також, аудит доходів передбачає певний порядок етапів, які включають процедури аудиту. Причому, порядок етапів та їх зміст може змінюватися залежно від підприємства та на розсуд аудитора.

Основне питання послуг аудиту доходів, на якому будується подальша робота аудитора, є вірно визначені мета і завдання даної перевірки. Спочатку, замовник послуги конкретизує аудитору завдання перевірки.

Проаналізувавши роботи науковців [1, 2], можна визначити, що метою аудиту доходів є отримання впевненості у відповідності ведення обліку доходів чинному законодавству та повноті їх відображення тощо. Однак, мету і завдання перед аудитором ставить замовник аудиту. Завдання аудиту доходів можуть включати: перевірку дотримання облікової політики, перевірку свідоцтва платника податків, визначення видів діяльності підприємства і наявність на них дозволів, встановлення наявності доходів від діяльності підприємства, перевірку дотримання договорів з покупцями, встановлення відповідності сум доходів у регістрах та звітності первинним документам, перевірку правильності оцінки доходів згідно з вимогами стандартів обліку та податкового кодексу, перевірку законності отримання пільг для оподаткування, виявлення повноти і своєчасності подання інформації в податковій звітності та відповідність її фінансовій звітності [3].

До джерел інформації аудиту доходів відносять всі документи, що стосуються доходів підприємства (бухгалтерські, документи перевірок та результатів контролю, податкові документи тощо).

Важливою частиною організації аудиторської перевірки є створення плану і програми аудиту. Згідно з МСА 300 "Планування" план допомагає аудитору у:

- детальному і уважному розгляді важливих етапів перевірки;
- вчасному знаходженні та вирішенні можливих проблем;
- правильному організуванні і управлінні перевіркою, для її ефективності та результативності;
- виборі аудиторів з відповідними рівнями компетентності та досвіду, для відповідності очікуваним ризикам і завданням, та поділу робіт між ними;
- полегшенні керівництва і нагляді за членами аудиторської групи, контролі їх роботи;
- необхідності задоволення інших потреб, – координації робіт, виконуваних аудиторами, перевіряючими компоненти, і експертами.

Побудова програми аудиту ґрунтується на плані і деталізує його: визначається характер, терміни та обсяги запланованих процедур аудиту. Програма аудиту може, при потребі, змінюватися, тоді виникає необхідність зазначення причин даних змін. Узагальнюючи вище написане, визначимо приблизну побудову структури програми аудиту доходів господарюючого суб'єкта (див. табл. 1).

Таблиця 1. Структура програми аудиту доходів

№ п/п	Назва етапу та пояснення
1	Аудитор ознайомлюється з установчими та реєстраційними документами підприємства. Здійснює перевірку наявності і форми установчих документів та встановлює відповідність змісту законодавчим і нормативним актам тощо.
2	Аудитор перевіряє дотримання облікової політики щодо обліку доходів.
3	Аудитор перевіряє свідоцтва платника податку та визначає систему оподаткування підприємства, перевіряє на відповідність вимогам перебування на спеціальному режимі оподаткування.
4	Аудитор встановлює види діяльності підприємства, та наявність дозволів на їх здійснення.
5	Аудитор перевіряє наявність доходів від здійснення господарської діяльності.
6	Аудитор перевіряє дотримання договорів з покупцями та правильність визначення доходів за ними.
7	Аудитор досліджує документи, що підтверджують надходження доходів (первинні документи).
8	Аудитор встановлює відповідність сум доходів у регістрах та звітності первинним документам.
9	Аудитор перевіряє визнання доходів за П(С)БО та ПКУ (повноту, своєчасність, правильність оцінки, легітимність отримання пільг в оподаткуванні тощо).
10	Аудитор узагальнює результати проведеної перевірки.
11	Аудитор складає аудиторський висновок.

Отже, належна організація і методика аудиту доходів потребує вивчення підприємства – об'єкта аудиту та досконалих знань аудитора, особливо: Стандартів бухгалтерського обліку, Податкового кодексу, Міжнародних стандартів аудиту тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аудит, методика і організація : навч. посіб. [для студ. екон. спец.; у 2 ч.] / Н. І. Гордієнко, О. В. Харламова, М. Ю. Карпенко. – Х. : ХНАМГ, 2007. – Ч. 2. – 2007. – 294 с.
2. Аудит: методика і організація : навч. посібник / Н. І. Гордієнко, О. В. Харламова, Ю. І. Мізік, О. О. Конопліна // Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. – 319 с.
3. Борисейко Ю. В. Перевірка доходів підприємства: особливості організації аудиту / Ю. В. Борисейко // Вісник Запорізького національного університету. – 2012. – №1(13) – С. 93-96.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ РЯТУВАЛЬНИКІВ

Мірошніченко Н. В., Шпара С. В.

НК – Снісаренко А. Г., канд. психол. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Особливе місце серед співробітників органів та підрозділів служби цивільного захисту займають курсанти закладів вищої освіти ДСНС України (далі – курсанти), які з одного боку здійснюють навчальну діяльність, а з іншого – виконують великий обсяг службової (професійної) діяльності, пов'язаної з несенням внутрішніх нарядів, оперативним чергуванням у навчальній пожежно-рятувальній частині, стажуванням на виконавських та управлінських посадах у пожежно-рятувальних підрозділах, підготовкою та участю у спортивних змаганнях, господарчою роботою, залученням до парадних розрахунків та патріотичних заходів тощо. Зазначене відрізняє діяльність курсантів від професіоналів, а також студентів цивільних закладів вищої освіти.

Мета роботи – розкрити психологічні особливості навчально-професійної діяльності майбутніх рятувальників.

У нашій країні сьогодні ведеться активний пошук вирішення наукових завдань щодо психологічного вивчення професійної діяльності осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту. Зокрема, здійснено професіографічний аналіз діяльності працівників чергово-диспетчерської служби екстреного виклику (Л. О. Гонтаренко), кінологів-рятувальників (С. М. Мордюшенко), рятувальників Державної спеціалізованої аварійно-рятувальної служби пошуку і рятування туристів (І. О. Поляков), фахівців Державної воєнізованої гірничорятувальної служби України (Є. М. Рядинська), працівників служби психологічного забезпечення ДСНС України (Ю. І. Серeda), начальників караулів оперативно-рятувальної служби цивільного захисту (А. Г. Снісаренко) [1]. Проте питання психологічного опису діяльності курсантів ВНЗ ДСНС України у наукових працях розглянуті лише частково.

Так, розкрито психологічні основи становлення саморегуляції у навчально-професійній діяльності майбутніх рятувальників (Г. С. Грибенюк), виокремлено соціально-демографічні чинники первинної психологічної адаптації курсантів до умов навчання та служби у ВНЗ МНС України (І. М. Хмиров), досліджено питання щодо формування психологічної готовності майбутніх психологів МНС України до надання екстреної допомоги (А. Ю. Швалб). Зазначеними науковцями наголошується, що навчальна діяльність майбутніх фахівців із специфічними умовами підготовки – це особлива форма праці, метою якої є формування професійних знань, умінь і навичок, а також розвиток якостей особистості та професійних здібностей.

Навчально-професійна діяльність курсанта, з одного боку, відрізняється від діяльності студента (для якого головне – набути конкретні знання), а з іншого – від діяльності професіоналів, які практично виконують певні професійні функції. Головна особливість такої діяльності полягає в тому, що вона суворо регламентована, професійно спрямована, підпорядкована засвоєнню способів і досвіду професійного розв'язання практичних завдань і проблем, з якими випускники зустрінуться в майбутньому. З перших днів курсант включається в складний процес навчально-професійної діяльності, і поряд з цим він повинен пристосовуватися до специфічних умов професійних взаємин з курсовими офіцерами, науково-педагогічними працівниками, курсантським колективом [2].

На основі теоретичного та прикладного аналізу, експертної оцінки та анкетування виокремлено специфічні психологічні особливості навчально-професійної діяльності майбутніх рятувальників: постійний контроль та регламентація поведінки; висока відповідальність за рішення, вчинки та дії; обмеження в засобах реалізації актуальних

потреб; особливі принципи організації міжособистісних і внутрішньогрупових взаємин; необхідність дотримуватися субординації в спілкуванні; відрив від звичного мікросоціального оточення; дефіцит часу на самопідготовку, на оцінку обстановки, ухвалення рішення і проведення конкретних дій; необхідність постійно дотримуватися розпорядку дня та режиму; систематичний «відрив» від навчальної діяльності з об'єктивних причин (добові наряди, участь у спортивних змаганнях); значні фізичні навантаження; неперервність нервово-психічного напруження, що спричинене роботою в небезпечному середовищі; дискомфортний стан через перебування в захисному одязі та спорядженні; неочікувані перешкоди, що ускладнюють виконання оперативної задачі; труднощі, зумовлені необхідністю проведення оперативних робіт в обмеженому просторі; загроза для здоров'я при виконанні оперативно-тактичних завдань.

Тривала дія вищезазначених чинників окремо або в сукупності вимагають від майбутніх рятувальників максимальної психічної та фізичної напруги, призводять до виснаження захисних функцій організму і виникнення розладів психогенного характеру. Зазначене дає підстави відносити умови навчально-професійної діяльності курсантів до особливих умов діяльності.

Відмітимо, що вклад майбутнім рятувальником великих особистісних ресурсів (знання, уміння, навички, прагнення, фізичні зусилля) у діяльність підрозділу не завжди морально заохочується та недостатньо визнається керівниками, зокрема після успішної наукової, спортивної та виконавської роботи. Суперечність між функціями майбутнього рятувальника, які він виконує сприяє появі рольового конфлікту, що є причиною зниження професійної мотивації, втоми, недовіри та незадоволення.

Як засвідчив аналіз результатів професіографічного дослідження, умови навчально-професійної діяльності курсантів диктують специфічні вимоги до змісту та форм проявів спроможності суб'єкта до розвитку таких характеристик особистості, як готовність прийти на допомогу, розвинуте почуття відповідальності, ініціатива, винахідливість, доброзичливість, статус у колективі, сміливість та рішучість. Отримані результати підтвердили думку про те, що успішність такої діяльності визначається: загальною спроможністю індивіда до моральної та мисленнєвої активності, станом здоров'я, мотивацією до професійної діяльності.

Отже, навчально-професійна діяльність курсантів – це певна форма освітньої, службової, наукової, виховної, спортивної, виконавської, організаційно-управлінської та суспільної праці, що спрямована на досягнення завдань, визначених державою та ДСНС України, вмотивована професійною відповідальністю та обов'язком, здійснюється в особливих умовах діяльності, зумовлених чинниками підвищеного ризику, напруженості, стресогенності, нормативністю закріплених засобів. Проведене професіографічне вивчення показало, що специфіка такої діяльності ставить майбутнього рятувальника перед необхідністю оптимальної, а часто й максимальної мобілізації власних потенційних можливостей, прояву високого рівня самоактивності з метою подолання перешкод та забезпечення професійного успіху.

Перспективи подальших досліджень: розробити теоретичні та прикладні засади екстремальної психологічної підготовки курсантів ВНЗ ДСНС України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Снісаренко А. Г. Проблема професійної мотивації працівників ризиконебезпечних професій у сучасній психології / А. Г. Снісаренко // Проблеми екстремальної та кризової психології. – 2015. – №. 18. – С. 226-234.
2. Mukomel S. Basic approaches of the scientists to the problem of professional training of the specialists of the civil protection service of Ukraine / Mukomel S., Snisarenko A., Snisarenko Y., Udovenko M. // Stredoevropsky vestnik pro vedu a vyzkum. Pedagogika. – Praha, 2014. – NR 10 (12) 2014. – P. 57 – 63.

ДО ПИТАННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ

Мудра Ю. О.

НК – Пасинчук К. М., канд. пед. наук

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Необхідність підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців з пожежної безпеки в соціальному плані обумовлена науково-технічними досягненнями, соціально-економічними перетвореннями, що відбуваються в країні, і ринком праці, який висуває свої вимоги до випускників профільних вищих навчальних закладів, а також намірами України долучитися до європейського освітнього простору. Педагогічний аспект підвищення якості професійної підготовки фахівців з пожежної безпеки вимагає його розгляду як результату освітнього процесу, що відповідає запитам самої особистості спеціаліста і соціального замовлення.

Найважливішими умовами поліпшення якості професійної підготовки фахівців у вищих навчальних закладах як в Україні, так і за кордоном, є розвиток і удосконалення форм і методів управління якістю навчання та викладання, виявлення тенденцій їх динаміки методами науково-технічного прогнозування у відповідності до вимог роботодавців.

Особлива увага має приділятися якості професійного становлення студентства, зокрема, найвизначніший його компоненті – практичній підготовці. Нині можемо констатувати той факт, що існують протиріччя між теоретичними знаннями, набутими майбутніми фахівцями з пожежної безпеки у стінах навчального закладу, та вміннями їх застосувати на практиці; між вимогами ринку праці та неготовністю випускників до професійної діяльності. Вища освіта потребує інтенсивного, глибокого системного реформування з метою відновлення та збереження її потенціалу. Підготовка висококваліфікованих фахівців нової генерації, створення в навчальних закладах ефективної системи управління нею – стратегічні напрями розвитку вищої професійної освіти.

У сучасних умовах розвитку нашого суспільства вищий навчальний заклад надає різноманітні послуги, замовниками яких є:

- по-перше, особистість, яка здобуває освіту;
- по-друге, виробництво, для якого готуються кваліфіковані фахівці;
- по-третє, держава, яка виступає як гарант освітнього процесу [1].

З метою підвищення якості освіти та можливості оцінити якість наданих ВНЗ цивільного захисту послуг, на наш погляд, необхідно розкрити суть окремих базових понять, таких, наприклад, як «якість» → «якість освіти» → «якість фахівця» → «якість підготовки фахівця» → «моніторинг якості підготовки фахівців» → «якість підготовки майбутніх фахівців з пожежної безпеки» → «управління якістю підготовки майбутніх фахівців з пожежної безпеки».

Питання забезпечення якості освіти набуває особливої ваги та актуальності в сучасному світі і стає предметом для аналізу як науковців так і управлінців-практиків. Так, на думку С. Ніколаєнка, ніколи ще проблема якості освіти в Україні не мала такого важливого ідеологічного, соціального, економічного і технічного значення, як нині, що визначається, з його точки зору, низкою об'єктивних чинників:

- від якості людських ресурсів залежить рівень розвитку країни та її глобальної економічної конкурентоспроможності;
- якість освіти набуває все більшого значення в забезпеченні конкурентоспроможності випускників вищої школи на ринку праці;
- специфіка управління якістю освіти полягає в тому, що управління діяльністю людини, яка є об'єктом педагогічного впливу, здійснюється шляхом її психічної діяльності, внаслідок чого навчання несе певний елемент невизначеності;

– якість професійної підготовки фахівців – невід’ємна вимога до вітчизняної вищої освіти, якщо вона прагне інтегруватися в європейській освітній простір [2].

Вивчення сутності поняття «якість підготовки» ускладнюється у зв’язку з різноманітними вимогами до нього різних зацікавлених сторін. Якість підготовки фахівців, на думку В. Вікторова, є однією зі складових поняття «якість освіти» та визначає рівень підготовки фахівців, здатних до ефективної професійної діяльності, до швидкої адаптації в умовах науково-технічного прогресу, які володіють технологіями у рамках свого фаху, умінням використовувати свої знання при вирішенні професійних завдань [3, с. 55].

Згідно із Законом України «Про вищу освіту» визначено, що якість вищої освіти – це сукупність якостей особистості з вищою освітою, що відображає її професійну компетентність, цілісну орієнтацію, соціальну спрямованість і зумовлює здатність задовольняти як особисті духовні і матеріальні потреби, так і потреби суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Йовановіч М. І. Теоретико-методологічні підходи до вивчення проблеми професійної компетентності в екстремальних видах діяльності / М. І. Йовановіч // Проблеми екстремальної та кризової психології. – 2010. Вип. 8. – С. 400–405.
2. Непрерывное образование: методология и практика / под ред. А. А. Вербицкого. – М.: Знание, 1990. – 114 с.
3. Вербицкий В. В. Сутність управління навчальним закладом [Електронний ресурс] / В. В. Вербицкий // Науковий вісник Донбасу. – 2010. – № 3. – Режим доступу до журналу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/nvdd_2010_3_3.pdf.

ПРОВЕДЕННЯ ОЦІНКИ РІВНЯ ДОВІРИ НАСЕЛЕННЯ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЯК МЕТОД ПОГЛИБЛЕННЯ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ ПОЛІЦІЇ І ГРОМАДСЬКОСТІ

Мукоїда Р. В., канд. юрид. наук, доцент

Одеський державний університет внутрішніх справ

Одним з ключових аспектів реформи правоохоронних органів, зокрема, в частині діяльності Національної поліції, є законодавчо врегульований обов’язок поліції діяти в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об’єднаннями на засадах партнерства. Законом України “Про Національну поліцію” передбачено, що діяльність поліції має бути спрямована на задоволення потреб населення, а рівень його довіри до поліції є одним з основних критеріїв оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції.

Основним нормативним підґрунтям функціонування поліції і її взаємовідносин з суспільством став Закон України «Про Національну поліцію», який набув чинності 7 листопада 2015 року. Створюючи новий орган державної влади, законодавець особливу увагу приділив питанням співпраці поліції з населенням. Так, згідно з основними принципами, діяльність Національної поліції здійснюється на засадах партнерства в тісній співпраці з населенням, територіальними громадами та громадськими об’єднаннями і спрямована на задоволення їхніх потреб. З метою визначення причин та/або умов учинення правопорушень планування службової діяльності органів і підрозділів поліції здійснюється з урахуванням специфіки регіону та проблем територіальних громад.

Кабінетом Міністрів України затверджено порядок проведення оцінки рівня довіри населення до Національної поліції. Порядком визначаються основні завдання, принципи, періодичність проведення оцінки (на загальнодержавному рівні — не рідше одного разу на

рік, на територіальному рівні — у разі потреби), порядок дій Нацполіції та незалежної соціологічної служби під час організації та проведення оцінки тощо.[2]

Проведення оцінки рівня довіри населення до органів і підрозділів Національної поліції дозволить виявляти проблемні питання в їх діяльності, враховувати думку громадськості для удосконалення їх роботи, що сприятиме підвищенню ефективності роботи органів і підрозділів поліції, зробить їх діяльність більш прозорою, зрозумілою та підконтрольною суспільству.

Основними завданнями проведення оцінки є отримання інформації про оцінку населенням якості виконання органами і підрозділами Національної поліції покладених на них завдань і функцій, про відповідність роботи органів і підрозділів Національної поліції очікуванням населення, виявлення тенденцій зміни рівня довіри населення до Національної поліції та факторів, що на них впливають.

Основними принципами проведення оцінки є об'єктивність опрацювання інформації про роботу органів і підрозділів Національної поліції, системність оцінювання якості їх роботи. Індикатори, за якими здійснюється проведення оцінки, визначаються МВС.

Об'єктами оцінки є: рівень задоволення потреби населення в поліцейських послугах; процеси, що відбуваються в системі Національної поліції, та характеристики і результати її діяльності.

Оцінка проводиться незалежною соціологічною службою на підставі укладеного відповідно до Закону України “Про публічні закупівлі” договору з Національною поліцією: на загальнодержавному рівні — не рідше одного разу на рік; на територіальному рівні — у разі потреби.

На загальнодержавному рівні оцінюються органи і підрозділи Національної поліції, які складають систему Національної поліції відповідно до положень статті 13 Закону України “Про Національну поліцію”, на територіальному рівні — структурні підрозділи Національної поліції, які входять до структури територіальних органів Національної поліції [1].

Національна поліція визначає питання, за якими проводиться дослідження рівня довіри відповідно до повноважень Національної поліції, визначених Законом України “Про Національну поліцію”, а також строки проведення оцінки та ступінь репрезентативності соціальних груп населення. Після проведення дослідження рівня довіри Національна поліція отримує підсумкову аналітичну інформацію про результати проведення оцінки та враховує результати проведення оцінки у своїй діяльності. Треба підкреслити, що звіт про результати проведення оцінки відповідно до вимог пункту 24 Порядку проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 р. № 996 потрібно оприлюднити на офіційних веб-сайтах МВС, Національної поліції та в інший прийнятний спосіб.

Незалежна соціологічна служба, яка проводить оцінку готує програму проведення дослідження, опитувальник за визначеними Національною поліцією питаннями, а також проводить дослідження рівня довіри населення до Національної поліції та узагальнює та аналізує результати дослідження, оцінює рівень довіри населення до Національної поліції.

Таким чином, поглиблення партнерської взаємодії поліції і громадськості є могутнім чинником розбудови правової держави і ствердження громадянського суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // ВВР. – 2015. – № 40-41. – Ст. 379.

2. Порядок проведення оцінки рівня довіри населення до Національної поліції. Постанова Кабінету Міністрів України від 7 лютого 2018 р. № 58 // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/58-2018-%D0%BF>

ВИКОРИСТАННЯ КЕЙС-МЕТОДУ В ПРОФІЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДСНС УКРАЇНИ

Паніماش Ю. В.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

В час активного соціально-економічного розвитку суспільства мета навчання у вузі – це, перш за все підготовка висококваліфікованих фахівців зі знаннями, вміннями і навичками, які забезпечать їм конкурентоспроможність на ринку праці. У зв'язку з цим підвищується потреба у використанні нових методів навчання.

У Черкаському інституті пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля ефективно впроваджуються інтерактивні технології навчання у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців оперативно-рятувальної служби цивільного захисту. Однією з ефективних освітніх технологій є кейс-метод (case-study).

Характерною особливістю кейс-метода є створення проблемної ситуації, яка базується на фактах із реального життя, тобто метод ситуаційного аналізу ілюструє реальність. Тому він дозволяє зацікавити студентів та курсантів у вивченні навчальної дисципліни, сприяє активному засвоєнню знань, навичок збирання, опрацювання та аналізу інформації, розумінню реальної ситуації.

В даний час кейс-метод широко застосовується в процесі підготовки фахівців з економіки, управління, психології, медицини, юриспруденції.

Під методом кейсів розуміється вивчення дисципліни шляхом розгляду великої кількості ситуацій або завдань в певних комбінаціях. Таке навчання розвиває, часто несвідомо, розуміння і здатність мислити на мові основних проблем, з якими стикаються фахівці в професійній діяльності. Результатом застосування методу є не тільки знання, а й навички професійної діяльності.

Мета навчання за допомогою кейс-методу – підготувати фахівця, який уміє правильно аналізувати ситуацію, виявляти причини, вибирати найбільш оптимальні варіанти рішень, приводити їх у дію, нести відповідальність за можливі наслідки, здійснювати контроль.

На даний час співіснують дві класичні школи case-study – Гарвардська (американська) і Манчестерська (європейська). В рамках першої школи метою методу є навчання пошуку єдино вірного рішення, друга школа – припускає багатоваріантність вирішення проблеми. Американські кейси більше за обсягом (20-25 сторінок тексту, плюс 8-10 сторінок ілюстрацій), європейські кейси в 1,5-2 рази коротше. Ситуаційне навчання по гарвардській методиці зараз – це інтенсивний тренінг з використанням відео, комп'ютерного та програмного забезпечення [1].

М. Ліндера і Дж. Ерскін виділяють в процесі написання кейса п'ять етапів.

Етап 1. Пошук первинних умов. (Мета першого етапу – визначити основну ідею майбутнього кейса і домогтися розташування потрібних організацій і контактних осіб).

Етап 2. Встановлення першого контакту.

Етап 3. Збір інформації: документів (листів, звітів, програм, статутів), архівних матеріалів (списків, бюджетів, описових документів тощо), інтерв'ю (у вільній формі, структурованих і навіть опитувань).

Етап 4. Процес складання (Складання кейса передбачає організацію і подання отриманих даних таким чином, щоб описана в кейсі ситуація була зрозуміла читачеві після першого ж прочитання і мала єдине тлумачення. процес складання кейса, мабуть, найважчий етап робіт над новим кейс-матеріалом.

Етап 5. Отримання дозволу на публікацію.

Правила роботи з кейсами:

1. Формування груп 3-5 осіб.

2. Дотримання дисципліни. Учасники кожної групи повинні записати свої думки стосовно поставленої задачі.
3. Дотримання часового регламенту.
4. Оформлення результатів

Безперечними плюсами кейсів є: практична спрямованість; можливість адаптувати ситуацію до реальної організаційної ситуації; активність учасників у відносно безпечній ситуації; можливість створити робочу доброзичливу мотивуючу обстановку, що дозволяє учасникам задіяти наявний досвід, проявити креативність; можливість отримання позитивної зворотного зв'язку від ведучого і учасників, можливість для учасників підвищити свою впевненість в тому, що вони можуть дати собі раду в реальності з завданнями такого плану або, навпаки, виявити свої недоліки; можливість для учасників робити помилки в ситуації, наблизити до реальності, а потім їх аналізувати.

Використання кейс-методу в профільних закладах ДСНС України сприяє розвитку у курсантів та студентів ряду умінь і компетенцій розумової діяльності:

1. Аналітичні навички. До них можна віднести: вміння аналізувати інформацію, класифікувати, виділяти суттєву та несуттєву інформацію, уявляти та аналізувати проблемні ситуації. Мислити ясно і логічно.

2. Практичні навички.

3. Творчі навички.

4. Комунікативні навички. Серед них можна виділити такі як: вміння вести дискусію, переконувати оточуючих. Використовувати наочний матеріал та інші медіа-засоби, кооперуватися в групі, захищати власну точку зору, переконувати опонентів, складати короткий, переконливий звіт.

5. Соціальні навички. В ході обговорення CASE виробляються певні соціальні навички: оцінка поведінки людей, вміння слухати, підтримувати в дискусії або аргументувати протилежну думку, контролювати себе і т.д.

6. Самоаналіз.

Під методом кейсів розуміється вивчення дисципліни шляхом розгляду великої кількості ситуацій або завдань в певних комбінаціях. Таке навчання розвиває, часто несвідомо, розуміння і здатність мислити на мові основних проблем, з якими стикаються фахівці в професійній діяльності.

Отже, кейс-метод дає можливість розвинути в майбутніх фахівців ДСНС самостійне мислення, вміння глибше зрозуміти тему, розвинути уявлення, поглибити знання, розвинути і застосувати аналітичне стратегічне мислення, здатність вирішувати проблеми й робити раціональні висновки, виробляти комунікаційні навички, поєднати теоретичні знання з реаліями життя. Результатом застосування методу є не тільки знання, а й навички професійної діяльності.

Кейс-метод ілюструє реальне життя для того, щоб навчальний процес був ефективним. Відповідно він завойовує позитивне ставлення з боку студентів та курсантів, які бачать в ньому гру.

ЛІТЕРАТУРА

1. Долгоруков А. М. Метод case-study как современная технология профессионально-ориентированного обучения [Электронный ресурс] / А. М. Долгоруков. – Режим доступа: <http://evolkov.net/case/case.study.html>

МОЗКОВИЙ ШТУРМ ЯК ДІЄВИЙ МЕТОД ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДСНС УКРАЇНИ

Панімаш Ю. В.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

В даний час навчальний процес вимагає постійного вдосконалення, оскільки відбувається зміна пріоритетів і соціальних цінностей. Тому сучасна ситуація в підготовці фахівців вимагає докорінної зміни стратегії і тактики навчання в вузі.

У сучасній педагогічній практиці активно впроваджуються так звані методи інтерактивного навчання. Серед них – круглий стіл, метод мозкового штурму, ділові ігри, майстер класи. Інтерактивне навчання можна назвати діалоговим навчанням, оскільки в ході нього здійснюється взаємодія не тільки між курсантом і викладачем, а й між самими курсантами. Його метою є створення сприятливих умов для навчання, в процесі якого курсанти та студенти можуть проявити свою інтелектуальну спроможність, що робить продуктивним сам процес навчання. Заняття, побудовані за інтерактивним принципом, дозволяють дати знання і навички, а також створити базу для роботи з вирішення проблем після того, як навчання закінчиться.

Термін «мозковий штурм» (Brainstorming) – запропонований у 1937 році А. Осборном.

Мозковий штурм – один з найбільш популярних методів стимулювання творчої активності. Він широко використовується в багатьох організаціях для пошуку нетрадиційних рішень найрізноманітніших завдань. Він формує здатність концентрувати увагу і розумові зусилля на вирішенні актуальних завдань. Його мета – організація колективної розумової діяльності з пошуку нетрадиційних шляхів вирішення проблем.

Використання методу мозкового штурму в навчальному процесі дозволяє вирішити такі завдання: стимулювання творчої активності учнів; зв'язок теоретичних знань з практикою; активізація навчально-пізнавальної діяльності учнів; формування здатності концентрувати увагу і розумові зусилля на рішенні актуального завдання; формування життєвих і професійних навичок; навчання роботі в команді.

С. Шамало виділяє декілька етапів “мозкового штурму”: підготовка, проведення штурму, оцінка і відбір ідей, опрацювання і розвиток найцінніших ідей. Під час проведення “мозкового штурму” неодмінно повинен бути ведучий експерт, який підказує напрями пошуку. Необхідно обрати секретаря, який фіксує всі ідеї за допомогою малюнків, ключових слів, своїх позначок [1, с. 190]

Г. Ковальчук до правил, які потрібно враховувати під час проектування та реалізації заняття, відносить такі: висловлення ідей повинно відбуватися без перешкод, навіть якщо вони спочатку здаються абсурдними й недоречними; пропонувані ідеї не можна обґрунтовувати в момент їхнього проголошення; висловлені ідеї не можна коментувати (стосується однаково як організатора, так й інших учасників дискусії); після закінчення висловлення ідей можна їх обґрунтовувати задля розв'язання головної проблеми; висловлення ідей (думок) може відбуватися в письмовій формі, а також анонімно; усі висловлені ідеї мають детально реєструватися [2, с. 142].

Розглянемо переваги мозкового штурму під час проведення практичного заняття:

- під час мозкового штурму заохочується творче мислення;
- відбувається поєднання всіх членів мозкового штурму;
- забезпечується кожному члену групи «мозкового штурму» рівної участі в обговоренні проблеми та висунутті ідей;
- можливість фіксації та постійного запису всіх висунутих ідей;
- сприятливі умови для виникнення ефекту «ланцюгової реакції» ідей;
- роль викладача в ході мозкового штурму різко змінюється, перестає бути центральною.

Застосування інтерактивного методу «мозкового штурму» можна і доцільно використовувати поряд з традиційними методами навчання у профільних закладах ДСНС України при викладанні практичних дисциплін. Даний метод сприяє активному вивільненню максимальної кількості ідей за короткий проміжок часу для вирішення поставленої задачі. Адже кожен фахівець ДСНС України повинен вміти синтезувати нові оригінальні та дієві підходи до вирішення проблем, які виникають у процесі роботи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шамало С. М. Застосування інтерактивного методу "мозкового штурму" при викладанні гістології, цитології та ембріології / С. М. Шамало, Т. Я. Рудюк, Ю. Б. Чайковський, А. С. Демидчук, В. Л. Рудюк // Світ медицини та біології. – 2013. – № 2(37). – С. 189–193.
2. Ковальчук Г. О. Активізація навчання в економічній освіті : навч. посіб. / Г. О. Ковальчук. – Вид. 2-ге, доп. – К. : КНЕУ, 2009. – 298 с.

АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІЗ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ (ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ)

Пасинчук О. В.

Навчальний пункт АРЗ СП У ДСНС України у Черкаській області

Важливим аспектом оптимізації вузівської підготовки в даний час є посилення практичної спрямованості навчання, необхідність випуску, насамперед, широкопрофільних фахівців, які володіють у той же час ґрунтовними вузькоспеціальними знаннями і навичками. Однак головним напрямком у підготовці фахівців у вищій школі стає орієнтація не тільки на професійну, але й на особистісну складову, що дозволить випускнику ВНЗ, відповідно до змін у сфері трудових відносин, в міру необхідності виявляти ініціативу, гнучкість, самоудосконалюватися та ін.

Необхідність підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців із пожежної безпеки в соціальному плані обумовлена науково-технічними досягненнями, соціально-економічними перетвореннями, що відбуваються у країні, а також попитом ринку праці, який висуває дедалі нові вимоги до випускників профільних вищих навчальних закладів, а також намірами України долучитися до європейського освітнього простору. Педагогічний аспект підвищення якості професійної підготовки фахівців із пожежної безпеки вимагає його розгляду як результату освітнього процесу, що відповідає запитам самої особистості і соціального замовлення.

На сучасному етапі українська освіта вже почала оперувати поняттям «компетентність» у пропонованому європейськими країнами сенсі. У розробленому і прийнятому Законі України «Про вищу освіту» в редакції 2014 р. [1] мають місце спроби покласти в основу змісту освітніх галузей досягнення студентами компетентностей. В аналізованому документі вжито два терміни: компетентність і компетенція, однак таке використання не є чітко диференційованим. Про компетенцію йдеться і в Критеріях оцінювання навчальних досягнень, де вказується, що визначення навчальних досягнень є особливо важливим з огляду на те, що навчальна діяльність у кінцевому результаті повинна не просто дати людині суму знань, умінь і навичок, а сформувати її компетентність як загальну здатність, що базується на знаннях, досвіді, цінностях, здібностях, що набуті завдяки навчанню. Натомість «компетенція» визначається як інтегрований результат навчальної діяльності студентів [2].

Досягнення якісно нового рівня сучасного суспільства неможливе без кардинального підвищення рівня і вдосконалення процесу підготовки майбутніх фахівців з пожежної

безпеки, які надалі мають ефективно застосовувати знання, уміння й навички за своєю спеціальністю. Проте наявність в особистості диплома, що підтверджує рівень здобутої кваліфікації (а частіше – певної сукупності знань, поінформованості в певній професійній сфері) – це необхідна (але не достатня) умова для подальшого становлення професіоналізму. Особистість може надбати цю властивість у результаті спеціальної підготовки і тривалого періоду роботи. Водночас може й не сформуватися як фахівець, а лише тільки вважатися ним. Практика реальної професійної діяльності часто виявляє неякісний рівень підготовки фахівців у вищому навчальному закладі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про вищу освіту» 01.07.2014 № 1556-XVII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. Вікторов В. Основні критерії та показники якості освіти / В. Вікторов // Вища освіта України. – 2006. – № 1. – С. 54–59.

ПРОФЕСІЙНА ПЕРЕОРІЄНТАЦІЯ ВИПУСКНИКІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВИТИ

*Плачинда К. В.,
НК – Грибенюк Г. С., д-р психол. наук, професор
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Розвиток випускників вищих закладів освіти пов'язаний з їх професійним становленням і можливою в умовах соціальної мобільності професійною переорієнтацією. Такий розвиток характеризує поступове зростання активності особистості.

Професійну переорієнтацію розуміють як вибір нової професії зважуючи на те, що особистість вже має спеціальність і певний досвід роботи. У процесі вибору важливим є момент роботи свідомості, яка встановлює власні можливості і вимоги конкретної діяльності. Тому вибір професії і особливості саморегуляції залежать від рівня розвитку професійних здібностей випускника.

Посадова переорієнтація розглядається як один із можливих варіантів розвитку випускників у ситуаціях завершення освіти, їх професійний та особистісний вибір. При цьому, рівень професійного самовизначення може бути різним. Відповідно, особистісне рішення змінити посаду може бути власним вибором і життєвою подією, а може бути мало усвідомленим, випадковим вибором і незначним моментом у житті. Посадова переорієнтація, як значуща подія життєвого шляху людини, змінює напрямку розвитку особистості. Адже, життєва подія не лише сприяє досягненню конкретної мети, але й відкриває нову життєву перспективу.

Ситуацію зміни професії, науковці аналізують з погляду характеру активності особистості у процесі переорієнтації. Відповідно є два підходи до вивчення процесу професійної переорієнтації. З точки зору першого підходу, професійна переорієнтація розглядається як вимушена зміна професії, зумовлена незалежними від людини змінами в обставинах її життя, зокрема, от безробіття, переїзд, погіршення здоров'я [1]. Виникає невідповідність між сформованими особистісними характеристиками і зміненими параметрами життєвої ситуації. Вибір нової професії є прояв активності з метою відновити рівноваги у системі професійної діяльності. Професійна переорієнтація є близькою до понять «криза професійного становлення», «індивідуальна криза зайнятості», «професійна криза ідентичності».

Інший підхід у дослідженні професійної переорієнтації полягає у тому, що вибір нової професії розглядається як прояв активності випускника з метою власного особистісного і професійного розвитку. Необхідність у професійній переорієнтації може виникнути

в результаті зміни професійного образу «Я» в ході навчально-професійної або професійної діяльності [2]. Зміна професії не сприймається як кризовий момент у процесі професійного становлення, а, скоріше, як ситуація, яка відкриває нові можливості для розвитку.

Огляд літератури з проблеми зміни посади дозволяє зробити висновок, що рівень особистісного розвитку людини у процесі зміни посади залежить від спрямованості особистості і рівня активності у процесі зміни посади. Повторний вибір посади значною мірою залежить від особливостей розвитку професійних здібностей і рівня розвитку особистісної рефлексії.

Посадова переорієнтація працівників розглядається як один із можливих варіантів розвитку особистості у ситуаціях завершення освіти, професійного та особистісного вибору працівників. При цьому, рівень професійного самовизначення може бути різним. Відповідно, особистісне рішення змінити посаду може бути власним (суб'єктивним) вибором, життєвою подією, а може бути мало усвідомленим, випадковим вибором людини і незначним моментом у її житті. Посадова переорієнтація, як значуща подія життєвого шляху людини, змінює напрямки розвитку особистості. Адже, життєва подія не лише сприяє досягненню конкретної мети, але й відкриває нову життєву перспективу.

Вибір посади залежить від типових для людини структурних особливостей регуляції діяльності. Оптимальний вибір – коли узгоджуються вимоги посади та індивідуальні особливості, які мають бути сумірними.

На думку Моляко В.О., спосіб ідентифікації людини з професією визначає її життєву перспективу. Виділяються життєві перспективи, пов'язані з можливістю займатись певною, чітко визначеною роботою, перспективою побудови кар'єри, перспективою професійного зростання, перспективою прояву творчості [3].

Ціннісна підтримка – це вплив на іншого для збереження у нього цінностей, які працівник покликаний реалізувати, задоволення його потреби у визнанні.

Проблема професійної переорієнтації розглядається науковцями у зв'язку з вивченням життєвого шляху людини, професійною орієнтацією та працевлаштуванням, регуляцією професійної діяльності та самовизначенням.

У дослідженнях професійного розвитку людини ситуація завершення освіти розглядається як кризова. Перед випускниками повторно постає проблема професійного самовизначення [4]. У зв'язку з цим процес професійної переорієнтації трактуємо як життєвий вибір випускників у проблемній життєвій ситуації, що вимагає творчих зусиль особистості. Самоздійснення розглядається як центральний компонент, що залежить від регуляції ціннісної сфери працівників, її структурно-змістових характеристик та рефлексії професійних здібностей.

Існує традиційний поділ посад на творчі та виконавчі. Простежується чітка закономірність, коли свідомо обирається діяльність, яка сприймається людиною як найбільш сприятлива для особистісного зростання. Зокрема, одним з основних критеріїв зміни посади є більші можливості прояву творчих здібностей у новій посаді. Можливості для прояву творчих здібностей знаходяться у будь-якій посаді, проте, коли вибір нової посади визначається не лише внутрішніми, а й зовнішніми чинниками, то можливість прояву творчих здібностей не розглядається як один з основних критеріїв вибору нової посади. На роботу з високим мотиваційним потенціалом (таку, що дозволяє виявляти творчість) позитивно реагують люди з активно-творчими тенденціями у саморегуляції.

Отже, професійна переорієнтація може спричинюватись різними чинниками, що залежить від спрямованості особистості і рівня активності випускника у процесі зміни професії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Карпенко З. С. Аксіопсихологія особистості. – К.: ТОВ «міжнар. фін.агенція», 1998. – 216 с.
2. Вірна Ж. П. Проблема криз особистісної самопрезентації практичних психологів у контексті професійного самовизначення / Вірна Ж. П. // Особистісні кризи студентського віку: Зб. наук. статей [За ред.. Т. М. Титаренко]. – Луцьк: Ред.-вид. від. «Вежа» Волин.держ. ун-ту ім.. Лесі Українки, 2001. – 112 с.

3/ Моляко В. О. Стратегії творчої діяльності // Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / За ред.. В. О. Моляко, О. Л. Музики. – Житомир: Вид-во Рута, 2006. – 320 с.

4. Міропольська М. А. Професійна орієнтація як основа формування та побудови професійної кар'єри // Бюлетень ІПК ДСЗУ. – 2004. – №2. – С. 17-19.

АНАЛІЗ ЗБИТКІВ ВІД НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ В УКРАЇНІ ЗА 2018 РІК

Рожко В. О.

НК – Дулгерова О. М., канд. іст. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

У світі постійно виникають надзвичайні ситуації (НС), пов'язані з природними катаклізмами, аваріями і катастрофами. Ці явища простежуються й у нашій країні. Виникнення надзвичайних ситуацій, як правило, призводить до загрози життю людей, нанесенню великих матеріальних збитків і т. ін. Надзвичайні ситуації призводять до надмірної втрати ресурсів, що може призвести до спаду економічного зростання, уповільнення темпів здійснення перетворень, зменшення обсягів виробництва та послуг на території, де сталось лихо. Вищеназвані наслідки можуть вплинути не лише на розвиток регіону, а й держави в цілому.

Сучасний стан природного середовища та техногенна обстановка в Україні в силу багатьох взаємопов'язаних факторів характеризуються наростанням потенціалу небезпеки виникнення надзвичайних подій з катастрофічними наслідками.[1] Наслідки надзвичайних ситуацій негативно відбиваються на загальному економічному становищі країни і соціально-психологічному кліматі суспільства.

За даними ДСНС України за 2018рік в Україні зареєстровано 128 надзвичайних ситуацій, які відповідно до Національного класифікатора «Класифікатор надзвичайних ситуацій» ДК 019:2010 розподілилися на:

техногенного характеру – 48;

природного характеру – 77;

соціального характеру – 7.

Внаслідок цих надзвичайних ситуацій загинуло 168 осіб (з них 40 дітей) та постраждало 839 осіб (з них 401 дитина). [3]

Відповідно до територіального поширення та обсягів заподіяних або очікуваних економічних збитків, кількості людей, які загинули, за класифікаційними ознаками визначаються чотири рівні НС – державний, регіональний, місцевий та об'єктовий.

За масштабами надзвичайні ситуації, що виникли у 2018 році, розподілилися на:

- державного рівня – 2;

- регіонального рівня – 6;

- місцевого рівня – 64;

- об'єктового рівня – 56.[3]

Порівняно з 2017 роком загальна кількість НС у 2018 році зменшилася майже на 23%, при цьому кількість НС техногенного характеру зменшилася на 4%, НС природного характеру – на 28%, а НС соціального характеру – на 66,7%. Також, порівняно із 2017 роком, спостерігається зменшення кількості загиблих та постраждалих в НС на 2,3% та 6,9% відповідно.

Найбільшу кількість загиблих в НС зареєстровано у Дніпропетровській (27 осіб) області, переважна більшість з яких загинули унаслідок НС, пов'язаних із аваріями на автомобільному транспорті та пожежами (вибухами).

Більшість постраждалих в НС (152 особи, з них 120 дітей) зареєстровано у Закарпатській області та (151 особа, з них 29 дітей) у м. Києві, переважна більшість з яких зафіксовано унаслідок медико-біологічних НС, пов'язаних із захворюваннями людей на кір.

Матеріальні збитки від НС у 2018 році склали 516 360 тис. грн. порівняно з 2017 роком зменшились на 42,4 % відповідно.

Попередження надзвичайних ситуацій та ліквідація їх наслідків є важливим завданням державної політики у сфері цивільного захисту. Дієвість такої політики знаходить відображення у тому, чи була відвернута катастрофа та як швидко були ліквідовані наслідки в разі її виникнення, а це залежить від наступного: як суспільство функціонує в економічному та соціальному плані; як суспільство і держава взаємодіють між собою; як підтримуються зв'язки між людьми і організаціями, що приймають рішення. Катастрофи можуть виявити зони підвищеного ризику, в яких слід зробити певні кроки до того, як виникне чергова катастрофа. Усвідомлення уразливості може послужити спонукальним мотивом для політиків і громадськості взяти участь в спільній роботі із пом'якшення наслідків катастрофи. Катастрофа може також з особливою виразністю показати, що країна ще має можливості для розвитку. Таким чином, вона притягне до країни увагу інвесторів і кошти для здійснення довгострокових програм з розвитку економіки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Звіт про основні результати діяльності Державної служби України з надзвичайних ситуацій у 2018 році [Електронний ресурс] Код доступу: <http://www.dsns.gov.ua/files/2019/1/18/321/Публічний%20звіт%20за%202018%20рік.pdf>.

2. Інформаційно-аналітична довідка про виникнення надзвичайних ситуацій в Україні у 2018 році [Електронний ресурс] Код доступу: <http://www.dsns.gov.ua/ua/Dovidka-za-kvartal/87968.html>.

ОСНОВНІ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ ОРІЄНТИРИ ЗМІ ПРИ ВИСВІТЛЕННІ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Романов О. Г.

НК – Дулгерова О. М., канд. іст. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Швидкий розвиток телекомунікаційних та інформаційних технологій змінив саму природу ЗМІ, вони стають невід'ємною частиною подій, що відбуваються. Пряма трансляція перетворилася в нову подію. Ми можемо бачити в реальному часі не тільки футбольні матчі, але й надзвичайні події, які відбуваються по сусідству або у віддаленому куточку світу.

Аналізуючи сьогодишню політичну, соціальну та економічну реальність, слід зазначити, що сьогодення ускладнює роль журналіста. Він має не просто інформувати, а контекстуалізувати інформацію. Журналіст повинен стати провідником для читача у складних темах, показувати картину світу з усіма її труднощами. Журналіст має не просто описувати певні події, а показати їх співвідношення, логіку та наслідки. Сучасна роль журналіста передбачає зростання відповідальності автора перед аудиторією.

Журналісти, які висвітлюють конфліктно-чутливі теми мають усвідомлювати високу соціальну відповідальність перед суспільством, спиратись на професійну етику та дотримуватися принципу об'єктивності при створенні власних публікацій.

Дуже часто під час висвітлення подій з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації журналісти поводять себе не дуже етично, намагаються будь-яким чином показати глядачу

жахливу картинку, сфотографувати вбитих горем людей, взяти інтерв'ю у доведених до відчаю постраждалих. При цьому вони зовсім не переймаються станом людей, наслідками таких своїх дій.

Свобода слова в діяльності засобів масової інформації є одним з найважливіших інститутів демократії. Керуючись Загальною декларацією прав людини, Всесвітньою Хартією свободи преси ООН, Декларацією принципів поведінки журналіста МФЖ, Конституцією та чинним законодавством України, Кодекс професійної етики українського журналіста визначає основні морально-етичні орієнтири, яких журналіст має дотримуватися при виконанні своїх професійних обов'язків з тим, щоб його діяльність всіляко сприяла якнайкращому і найефективнішому виявленню власних творчих можливостей в ім'я утвердження добра і справедливості.

Розглянемо деякі з них.

1. Головний обов'язок журналіста – сприяти забезпеченню права громадян на одержання оперативної інформації. Це зобов'язує його у своїй діяльності завжди бути об'єктивним, коректним, відповідальним за свою справу. Журналіст поширює і коментує лише ту інформацію, у правдивості якої переконаний. Він уникає неповноти або неточностей чи викривлень інформації, які могли б завдати моральної шкоди честі та гідності людини, неприпустимі з його боку недостовірні повідомлення. Журналіст відповідальний перед читачем, слухачем та глядачем.

2. При виконанні професійних обов'язків журналіст не може вдаватися до протизаконних, некоректних способів одержання інформації, використовувати своє службове становище в особистих цілях. Як тяжкий злочин мають сприймаються факти одержання ним за будь-яких обставин платні (хабаря) за поширення брехливої або утаювання достовірної інформації. Журналіст поважає осіб, які надають йому інформацію, не розголошує її джерел.

3. Журналіст повинен уникати у своїх публікаціях та передачах образ з приводу національних, расових, етичних та релігійних поглядів і почуттів людей, протидіяти екстремізму та обмеженню громадянських прав за будь-якими ознаками. Він утримується від натяків або коментарів, що стосуються фізичних недоліків чи хвороб людини, зобов'язаний уникати вживання образливих висловів, ненормативної лексики. Особливу чуйність і тактовність журналіст має виявляти щодо дітей та неповнолітніх. Водночас журналіст зобов'язаний сприяти зміцненню моральних та етичних засад суспільства, збереженню національних, культурних традицій, протистояти впливу культу насильства, жорстокості, порнографії.

4. Журналіст у практичній діяльності не піддається тискові владних структур, особливо в тих випадках, коли йому нав'язують чужу чи хибну думку, орієнтують на фальсифікацію фактів. Він вважає непристойним використовувати свою репутацію і службове становище для поширення матеріалів з метою наживи, самореклами, у кар'єристських цілях та керуючись прагненням догодити певним силам чи особам.

5. Журналіст у практичній діяльності не піддається тискові владних структур, особливо в тих випадках, коли йому нав'язують чужу чи хибну думку, орієнтують на фальсифікацію фактів. Він вважає непристойним використовувати свою репутацію і службове становище для поширення матеріалів з метою наживи, самореклами, у кар'єристських цілях та керуючись прагненням догодити певним силам чи особам.

Засоби масової інформації (ЗМІ) виступають в ролі важливого чинника соціального управління в умовах НС. Завдяки ЗМІ будь-яка НС чи стихійне лихо отримують інформаційно-комунікативний резонанс, який або посилює катастрофічність наслідків, або допомагає вберегтися від депресії, апатії, тобто здійснює свого роду психотерапію соціальної сфери.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кодекс етики українського журналіста: <http://www.nsju.org/page/196>
2. Кузнецова О. Д Журналістська етика та етикет / Кузнецова О. // – Л.: Світ, 1998. – 411 с.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА У ВИРІШЕННІ МІЖОСОБИСТІСНИХ КОНФЛІКТІВ

Станько В. Я.

НК – Черненко О. М., канд. мед. наук, доцент, Пархоменко Т. В.

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Проблема конфлікту завжди була актуальною для будь-якого суспільства. На сьогодні конфлікти мають місце у всіх сферах життєдіяльності людини: це і конфлікти між державами, це і конфлікти в суспільстві, це і конфлікти в сім'ї і внутрішні особистісні конфлікти. Навіть сучасна хвороба конфліктофобія (боязнь конфлікту) виникла не на пустому місці. Конфлікти як невід'ємна частина спілкування переслідують нас всюди. Але в Україні на всіх етапах розвитку конфлікти займали не просто значуще місце, а як правило місце, яке мало вплив на її історію. Війни, боротьба за владу, боротьба за власність, міжособистісні і міжгрупові конфлікти в організаціях, вбивства, побутові і сімейні конфлікти, самогубства як способи вирішення внутрішньоособистісних конфліктів – основні причини загибелі людей у нашій країні.

Конфлікт – це гострий спосіб усунення протиріч, що виникають у процесі взаємодії і звичайно супроводжується негативними емоціями. Міжособистісні конфлікти – зіткнення особистостей у процесі їхніх взаємин. Такі зіткнення можуть відбуватися у різних сферах (економічній, політичній, виробничій, соціологічній, культурній, побутовій і т. д.). Уникнути конфлікту вдається не завжди, але ж кожен має оволодіти методами контролю над ситуацією, памятаючи, що будь – який конфлікт – це просто епізод, маленька частка життя і не варто його перебільшувати. Головне – це не дати конфлікту підірвати довіру до себе.

Види соціально-психологічної допомоги у вирішенні міжособистісних конфліктів: консультування; посередництво; психологічні служби підприємств; індивідуальна та сімейна терапія; психотерапевтична робота. Аналіз причин їх виникнення завжди дозволить визначити щось нове та важливе.

ЛІТЕРАТУРА

1. А. Пиз Язык разговора. / Пиз А., Гарнер А. – М., 2010. – С. 93.
2. Тренинг эффективного общения. / Льюис Д. – М. 2002. – С. 64.
3. М. Дронов Талант общения. / М. Дронов – Минск, 2008. – С. 104.

СКЛАДАННЯ ЗВІТУ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ ПРЯМИМ ТА НЕПРЯМИМ МЕТОДОМ

Тертична І. В.

НК – Бразілій Н. М., канд. екон. наук, доцент

Черкаський державний технологічний університет

Звіт про рух грошових коштів показує ефективність використання грошових надходжень від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства за звітний період. Звіт про рух грошових коштів визначає, з яких джерел і скільки грошей отримує підприємство, на що їх витрачає, за якими статтями надходження та видатки грошей є збалансованими, а за якими – ні. Це дозволяє зробити висновки про сильні та слабкі сторони підприємства.

НП(С)БО визначає два методи складання Звіту про рух грошових коштів за прямим та непрямим методом [1].

Різниця між цими методами полягає в розрахунку залишків коштів. Так за прямим методом розрахунок залишків коштів визначається як різниця між надходженням і вибуттям грошових коштів. В той час як за непрямим методом залишок коштів отримують виходячи з фінансового результату (прибутку/збитку), отриманого за звітний період, що є скоригованим на суми інших показників [2].

Незалежно від того, який метод для формування Звіту про рух грошових коштів використовує підприємство, в обох випадках чистий рух коштів від операційної діяльності повинен бути однаковим.

Джерелом інформації для складання Звіту про рух грошових коштів є: реєстри бухгалтерського обліку; первинні документи, що розкривають характер господарських відносин із контрагентом; розшифрування до оборотно-сальдових відомостей за рахунками коштів та їх еквівалентів, форма № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»; форма № 2 «Звіт про фінансові результати»; форма № 3 «Звіт про рух коштів» за попередній звітний період.

НП(С)БО дозволяє використання обох методів, але пріоритетним і рекомендованим є прямий, оскільки за допомогою нього одержується інформація, яка може бути корисною для оцінки майбутнього руху грошових коштів, в той час як при використанні непрямого методу звітування про рух грошових коштів від операційної діяльності отримується інформація про чистий рух коштів від операційної діяльності, а низка індивідуальних грошових надходжень та виплат залишається за межами звіту (надходження грошових коштів від клієнтів та покупців, грошові кошти виплачені постачальникам, грошові кошти, сплачені працівникам тощо).

Прямий та непрямий методи складання Звіту про рух грошових коштів мають свої недоліки та переваги.

Перевагами прямого методу є можливість оцінити загальну суму надходжень і вибуття грошей за різними статтями та за видами господарської діяльності, нескладно виявити статті, які формують найбільше надходження і найбільше вибуття грошей (за кожним видом діяльності), можливість дати оцінку розвитку діяльності підприємства на майбутнє, а також дає можливість побачити шляхи надходження та витрат грошових коштів.

Можна виділити такі недоліки прямого методу складання Звіту про рух грошових коштів, як обмежене відображення фінансового стану підприємства, не відображення взаємозв'язку отриманого фінансового результату і величини коштів за звітний період.

Перевагами непрямого методу є оцінка грошового потоку, що роблять на підставі основних форм фінансової звітності – Балансу та Звіту про фінансові результати, тобто є взаємозв'язок звітів, основні показники розраховують без даних, узятих додатково з бухгалтерського обліку, проаналізувавши Звіт про рух грошових коштів за непрямим методом можна визначити, наскільки ефективно підприємство управляє оборотними коштами від основної та операційної діяльності. Також, Звіт складений непрямим методом є більш інформативним для прийняття управлінських рішень, оскільки розкриває причину змін у коштах підприємства за звітний період.

Проте непрямий метод складання Звіту про рух грошових коштів має суттєві недоліками до яких можна віднести його трудомісткість і складність при розрахунку окремих статей та при перевірці його показників з іншими формами фінансової звітності.

При складанні Звіту про рух грошових коштів треба виключити всі операції не грошового характеру (отримання активів шляхом фінансової оренди, бартерні операції, майнові внески до статутного капіталу, придбання активів шляхом емісії акцій тощо), а також відокремити грошові потоки, пов'язані з інвестиційною і фінансовою діяльністю.

Складений прямим методом Звіт про рух грошових коштів є зрозумілішим. Якщо аналітика ведеться детально, тоді скласти Звіт про рух грошових коштів прямим методом нескладно.

Хоча Звіт про рух грошових коштів, складений непрямым методом, показує динаміку руху коштів за період і точніше показує про причини виникнення проблем із грошима.

Інформація, яка міститься в Звіті про рух грошових коштів, є необхідною з таких причин:

- на її основі провадять аналіз можливостей підприємства залучати й використовувати грошові кошти та їх еквіваленти;

- фінансова гнучкість як показник спроможності суб'єктом господарювання акумулювати значні суми грошових коштів для вчасного реагування на несприятливі зміни на ринку прямо залежить від руху грошових коштів за кілька останніх періодів;

- порівняння грошових потоків від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності дає можливість сформувати думку про активність підприємства в тій чи іншій сфері бізнесу, а також про правильність обраного основного напрямку господарської діяльності тощо.

Отже, діяльність кожного підприємства залежить від правильної організації обліку та звітності із грошових коштів, адже основу діяльності підприємства складають операції, які пов'язані з рухом грошових коштів. Ефективність організації обліку грошових коштів забезпечить раціональний розподіл та використання грошових коштів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності затверджені Наказом Міністерства Фінансів України від 28.08.2013р. № 433- [Електронний ресурс]. – Режим доступу – <http://zakon.rada.gov.ua/show/374512>

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» Затверджено наказом Міністерства фінансів України від № 73 від 07.02.2013р., з наступними змінами і доповненнями. [Електронний ресурс] // Офіційний сайт. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/>

ДО ПИТАННЯ СТВОРЕННЯ МУЗЕЮ В ЧЕРКАСЬКОМУ ПОЖЕЖНО-ТЕХНІЧНОМУ УЧИЛИЩІ

Томіленко А. Г., канд. іст. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Спливають роки, змінюються як покоління курсантів, так і покоління співробітників інституту, але назавжди залишається пам'ять і пошана до всіх, хто невтомною працею, сумлінним навчанням, спортивними здобутками виховував славу навчального закладу не лише в Україні, але й далеко за її межами. Центром і оберегом історичної спадщини навчального закладу та спадкоємності поколінь є Народний музей інституту.

Уперше ідея створення музею навчального закладу була висловлена начальником Черкаського пожежно-технічного училища полковником вн. сл. Стояновичем О. Е. У 1979 році було прийнято рішення про створення робочої групи з підготовки експозицій майбутнього музею історії Черкаського пожежно-технічного училища. Для цього вирішили виділити найбільший клас. Заступник начальника училища з політичної частини підполковник вн. сл. Г. Т. Козенко, який відповідав за створення музею, зібрав до творчої групи найкращих художників, дизайнерів, майстрів інших спеціальностей з числа офіцерів та курсантів. Очолив групу капітан вн. сл. І. А. Кіреєв – викладач циклу суспільних наук. В училищі було оголошено огляд-конкурс на кращий експонат.

Чотири місяці кипіла робота. З любов'ю на високому естетичному рівні було виготовлено стенди, макети. Відгукнулися й колишні випускники. І ось 2 січня 1980 року музей відчинив свої двері для перших відвідувачів. Особливо запам'ятався присутнім виступ

на відкритті музею ветерана органів внутрішніх справ, колишнього очільника УВС Черкаського облвиконкому генерал-майора міліції Г. С. Третьякова.

Начальник училища заохотив групу офіцерів та курсантів, які брали участь у створенні музею. Грошовою премією було нагороджено лейтенантів вн. сл.: В. Іванченка, В. Єфіменка, І. Зуєва, старшину вн. сл. Г. Бриженка, сержантів вн. сл. А. Харченка, В. Мягкова. Старшині вн. сл. А. Фоманову, курсантам: А. Ляпкалу, В. Курносову, В. Обіходу, С. Іваценку, – було оголошено подяку.

Першими відвідувачами музею стали курсанти училища. Потім з його експозицією ознайомилися керівництво міста, області, управління внутрішніх справ, делегації студентських колективів, юні друзі пожежників. У музеї училища було створено групу екскурсів з числа найкращих курсантів. Одним із перших цю почесну місію виконував курсант Володимир Правик – в недалекому майбутньому Герой Радянського Союзу, гордість не тільки нашого навчального закладу, але й усієї пожежної охорони країни. Першим куратором музею став викладач циклу суспільних наук капітан вн. сл. І. А. Кірсєв.

За роки існування музею училища його відвідувачами стали понад 12 тисяч чоловік. Географія місць учасників музейних екскурсій охоплює майже весь Радянський Союз – Ташкент, Ярославль, Таллінн, Мінськ, Фрунзе, Тюмень, Алма-Ата, Ленінград, Душанбе, Рязань, Вільнюс, Іваново, Чимкент, Пенза, Каунас, Свердловськ тощо.

У жовтні 1986 року музей училища відвідала перша міжнародна делегація – спортсмени з міста Бидгоща (Польська Народна Республіка). Польське місто Бидгощ стало побратимом міста Черкас. Між командно-викладацьким складом училища та пожежниками Бидгощського воєводства встановилися міцні дружні стосунки. У січні 1990 р. під час чергового відвідування нашого навчального закладу польські пожежники залишили відгук у музеї училища, в якому зазначили, що вони вражені високим рівнем підготовки кадрів для пожежної охорони України. Подібне враження наш навчальний заклад залишив і в представника пожежного департаменту Лос-Анджелеса Артура Бухола в липні 1992 р. У своєму відгуку у книзі почесних відвідувачів музею він зазначав: «Шанобливо дякую за можливість відвідати вашу чудову пожежну академію. Будь-яка нація у світі пишалася би можливістю мати такий прекрасний навчальний заклад. У майбутньому я маю надію, що суперечності між нашими націями зникнуть, і ми будемо жити у мирі та взаєморозумінні. Я не можу собі уявити кращого місця для початку товариських стосунків між пожежними братствами наших двох прекрасних націй».

Мабуть найкраще слово про роль музею у становленні молодих спеціалістів та популяризації пожежної справи було сказане слухачами курсів викладачів «Основ пожежної теплофізики» пожежно-технічних училищ МВС СРСР, які проводилися на базі нашого навчального закладу в період героїчного протистояння людини і чорнобильського атому у травні 1986 року: «В житті є будні і свята, так і в пожежній охороні напружені чергування виливаються у стрімку атаку і боротьбу з вогняною стихією. Крокуючи у бій пожежник не питає, що призвело до пожежі: збіг фатальних обставин, недбала злочинність або стихія сил природи. Усе це потім. А поки бій, і як в бою, втрачаємо товаришів – найдорожча плата за перемогу. Ми пам'ятаємо їх, але час може зробити свою справу, ось чому так необхідні музеї в пожежно-технічних училищах. Нехай в них живе пам'ять бійців вогняного фронту і слава подвигу, яку вони віддають людям. Їхній шлях зародження, змужніння і становлення сильних духом у складному навчанні та наполегливій праці – приклад для всіх нас».

ЛІТЕРАТУРА

1. Дробінка І. Г. Двадцять п'ять років на варті : корот. історичний нарис до 25-річчя створення ЧСПБ / Дробінка І. Г., Голинський О. Б., Стоянович О. Е. – Черкаси, 1998.
2. Томіленко А. Г. Від училища до інституту найвищого рівня акредитації (1973–2000 рр.) // Лицарі порятунку. Черкаський інститут пожежної безпеки ім. Героїв Чорнобиля. 30 років першого випуску / За ред. М. Г. Шкарабури. – Черкаси: Брама-Україна, 2006.

РЕФОРМА МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН ТА БЮДЖЕТНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ

Чубіна А. С.

НК – Мойсієнко В. М., канд. іст. наук, доцент

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

На теперішній час система державних фінансів перебуває під значним тиском комплексу внутрішніх проблем, що пов'язані з політичною та економічною дестабілізацією в країні. У цій ситуації дисбаланс державного бюджету виступає підґрунтям загрози щодо забезпечення органами місцевого самоврядування якісних суспільних послуг мешканцям громади та покращання рівня життя. Незважаючи на діалектичність аспектів організації міжбюджетних відносин і функціонування моделей бюджетного фінансування, слід визначити залежність місцевих бюджетів від трансфертів з державного бюджету, рівень якого щорічно зростає.

Ураховуючи, що процес формування бюджету є досить складним, оскільки регулюється не тільки умовами бюджетного законодавства, а й нагальними потребами відповідної території, виникає необхідність запровадження нових механізмів, що стосуються взаємовідносин центральної та місцевої влади у фінансово-бюджетній сфері. У даному випадку мова йде про фінансову децентралізацію, запровадження якої забезпечить достатніми матеріальними та фінансовими ресурсами розвиток усіх сфер життєдіяльності територіальних громад на підставі чіткого розподілу повноважень між державною виконавчою владою і місцевим самоврядуванням, тобто держава поступається частиною своїх повноважень структурам місцевого самоврядування, а на заміну ці структури виконують важливі функції з вирішення суспільно значущих завдань.

На сьогодні органи місцевого самоврядування не забезпечуються необхідними фінансовими ресурсами для виконання делегованих повноважень. За даними аналітиків Асоціації міст України, «останні чотири роки держава на 20% недодає коштів місцевому самоврядуванню на передані йому повноваження».

Зміна умов формування і виконання місцевих бюджетів як вагової складової бюджетної системи може сприятливо вплинути на збалансованість бюджетної системи та фінансову безпеку країни загалом. Роль таких бюджетів великою мірою визначається часткою їхніх доходів і видатків у зведеному бюджеті України, що свідчить про участь місцевого самоврядування у розв'язанні актуальних проблем держави, певну обмеженість функцій центральних органів влади. Це загальний показник, який відображає рівень фінансової незалежності органів місцевого самоврядування, дає змогу оцінити ступінь розвитку місцевих бюджетів. З огляду на зазначене, уряд прийняв ініціативу подальшої бюджетної децентралізації, що має стимулювати місцеві громади ефективніше наповнювати свої кошториси, переходити на самозабезпечення та ощадно планувати видатки. Відповідно до нової урядової політики, починаючи з 2015 р., джерела наповнення місцевих бюджетів розширено за рахунок передачі з державного бюджету на місця низки податків, а також запровадження нових зборів. Зокрема, місцева влада збиратиме 100 % плати за надання адміністративних послуг, 100 % державного мита, 10 % податку на прибуток підприємств. Разом із тим, у місцеві бюджети надходитимуть збори з роздрібного продажу підакцизних товарів (пива, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, нафтопродуктів) за ставкою 5 % вартості реалізованого товару. Їхні доходи поповняться також податком на нерухомість, яким відтепер оподатковується і комерційне (нежитлове) майно, податком на автомобілі з великим об'ємом двигуна, 80 % екологічного податку (замість 35 %) та 25 % плати за надра. Частина нових місцевих податків дає можливість акумулювати у загальному фонді місцевих бюджетів додатковий ресурс до 25 млрд грн. Загалом, враховуючи нову систему міжбюджетних трансфертів, додатковий ресурс місцевих бюджетів лише в поточному році становитиме близько 45 млрд грн. Найбільшою перевагою запропонованих змін є те, що нині саме місцева влада визначатиме, на які потреби спрямовуватимуться ці кошти.

З огляду на вказані проблеми, основним змістом бюджетної реформи в середньостроковій перспективі має стати децентралізація управлінських функцій влади, розширення можливості організаційного, фінансового та адміністративного впливу місцевих органів самоврядування на соціально-економічні перетворення регіонів, яка передбачатиме:

- реальне збільшення дохідних ресурсів місцевих бюджетів;
- запровадження середньострокового бюджетного планування і програмно-цільового методу на рівні місцевих бюджетів;
- удосконалення механізму розрахунку обсягів міжбюджетних трансфертів і гарантування їх своєчасного здійснення;
- узгодження пріоритетів та дій центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування щодо регіонального розвитку;
- фінансування державних програм соціально-економічного розвитку регіонів, включаючи цільові й інвестиційні програми;
- підтримку стійкого економічного та соціального розвитку регіонів з урахуванням збалансування загальнодержавних і регіональних інтересів.

Виконання таких кроків дасть можливість:

- підвищити фінансову спроможність місцевих бюджетів і рівень фінансової забезпеченості делегованих повноважень;
- посилити конкурентоспроможність, інвестиційну привабливість та інноваційну активність у регіонах;
- збільшити роль місцевого самоврядування у розв'язанні актуальних проблем соціально-економічного розвитку країни та регіонів;
- надати стимули регіонам у отриманні додаткових доходів, а отже, сприяти підвищенню економічного розвитку території.

Таким чином, 31 січня 2015 р. вступили в дію зміни до Податкового та Бюджетного кодексів, які уже розширили фінансові можливості місцевого самоврядування, а в майбутньому дозволяють зробити економічно самодостатніми та спроможними і нові об'єднані громади. Об'єднані громади отримають весь спектр повноважень та фінансових ресурсів, що їх наразі уже мають міста обласного значення, зокрема зарахування 60% ПДФО на власні повноваження, зарахування до місцевих бюджетів 10% податку на прибуток підприємств, акцизного податку, 80% замість 35% екологічного податку, прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом (зараз прямі відносини мають лише області, райони, міста обласного значення), державні субвенції. Законодавчі зміни надали право органам місцевого самоврядування затверджувати місцеві бюджети незалежно від прийняття закону про Державний бюджет.

ЛІТЕРАТУРА

1. Затонацька Т. Г. Перспективи та передумови бюджетної децентралізації в Україні на сучасному етапі / Т. Г. Затонацька, Є. Ю. Кузькін, А. В. Ставицький // Наукові праці НДФІ. – 2015. – Вип. 1. – С. 74-86.
2. Таукешева Т. Д. Бюджетна децентралізація як чинник зміцнення місцевого самоврядування в Україні / Т. Д. Таукешева, Г. В. Даудова // Теорія та практика державного управління. – 2015. – Вип. 1. – С. 153–158.

СТАНОВЛЕННЯ КОНЦЕПТУ СПРАВЕДЛИВОСТІ В ДОБУ АНТИЧНОСТІ

Яловий Є. Г.

НК – Усов Д. В., д-р філос. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Справедливість – одна з найскладніших етичних категорій, яка охоплює широку сферу людських відносин. Зміст цього поняття відображає економічні, політичні та правові умови життя суспільства і тенденції їх розвитку.

Поняття справедливості, поряд з такими етичними категоріями, як істина, добро, правда, входять до світогляду людини з давніх часів. Ці категорії здавна і глибоко проникли в усі форми суспільної свідомості, виступаючи як регулятори найважливіших ціннісно-смыслових ідей та уявлень. З давніх часів філософи замислювалися над природою відносин між людьми, над важкою долею більшості людей, над проблемою пригноблених і гнобителів, над справедливістю або несправедливістю соціальної нерівності. Актуалізація різних аспектів справедливості обумовлена різними умовами життя суспільства. Різними етапам суспільного розвитку властива своя міра справедливості.

Початок філософствування у греків в епоху античності пов'язаний із пошуком чинників виникнення і розвитку філософсько-правових поглядів. Питання про суспільний устрій, організований на справедливих засадах, – є центральним для класичної античної думки. Основа принципу справедливості грецької політичної культури міститься в трагедіях, міфах і давніх текстах. «Захисниками» справедливості в цих джерелах були боги, які користувалися нею для того, щоб надавати моральним нормам характерні особливості стабільної ієрархії. У морально-правовій філософії проблеми справедливості спочатку були розчинені в міркуваннях античних мислителів про Космос, логос і долю. Вже за часів Гомера (кінець II тис. до н.е.) греки застосовували такі поняття, як «правда», «справедливість» (діке), «звичай», «звичайне право» (теміс), «номос» (закон) та ін. У Гомера божа за своєю природою справедливість виступає як об'єктивна підстава і критерій правового [5].

Обґрунтування взаємозв'язку справедливості і права пізніше були розвинені в творчості так званих «семи мудреців»: Солона, Фалеса, Хілона, Біанта й ін. (VI ст. до н.е.). Вони вважали за необхідне дотримання у всіх справах і вчинках «міри» та «середини». Саме ці поняття постали вираженням справедливості та моральною основою людських взаємовідносин, а також фундаментом законодавчої діяльності. Відомий давньогрецький філософ Фалес закликав: «Не роби сам того, що ти засуджуєш в інших» [5, с.36].

Центральним для політичної філософії Античності постало питання про влаштування політичного життя в місті-державі (полісі) – яка форма правління є найкращою. Виходячи з цього й питання про індивідуальне благо в такий парадигмі мислення повністю отожднюється з благом політичного. «Виходячи з такого розуміння співвідношення частини (індивіда) і цілого (держави) вирішуються всі політичні питання, і головне з них – питання про справедливість» [2, с.13]. Іншими словами, від вирішення головної політичної проблеми – як, відповідно до яких принципів має бути влаштовано управління полісом – залежить і благополуччя кожної окремої людини.

Розробка першими філософами проблематики розмежування природної справедливості та закону суттєво вплинула на подальший розвиток природно-правової думки у роздумах софістів, Сократа, Платона, Аристотеля, які вирішували завдання пошуку теоретичних підстав справедливого і благого співжиття громадян.

Особливу увагу розгляду проблеми справедливості приділяв Сократ, який прагнув довести існування єдиного і загального поняття справедливості, пов'язуючи його з моральністю і знанням. Сократ називав справедливість такою, що є дорожчою за будь-яке золото. Несправедливість є неприродною для людини, вона постає наслідком незнання і помилки. Обґрунтовуючи зв'язок між чеснотою і мудрістю, звеличуючи красу розуму,

Сократ підводив логічну основу під розуміння справедливості: «Справедливість і всяка інша чеснота – мудрість. Справедливі вчинки і взагалі всі вчинки, засновані на чесноті, прекрасні й гарні» [4, с.136]. За Сократом, справедливість – не просто критерій законності, вона ототожнюється з нею. «Що законно, – стверджував філософ, – те й справедливо» [3, с.5].

Найважливіший фундамент моральної і законослухняної поведінки людини, на думку Сократа, – це знання, в першу чергу, правових норм. Тільки людина, яка знає, що таке справедливість, може бути справедливою, а яка знає сутність чесноти – доброчесною. Сократ вважав, що знання – це шлях до моральної поведінки, а незнання – шлях до пороків і злочинів.

Вчення Сократа, його життя справили велике враження на його сучасників і учнів, а також суттєво вплинули на всю подальшу історію філософської та політичної думки. Вплив Сократа позначається в таких вищих досягненнях грецької політико-правової думки, як політична філософія Платона і політична наука Аристотеля.

Розуміння етичної справедливості Платоном пов'язане з улаштуванням держави. На думку Платона, держава – це єдино можлива морально організована форма земного буття, яка компенсує слабкість окремих індивідів шляхом законотворчості, з метою правильної організації державного життя для прилучення кожної окремої людини до блага. Найвища чеснота, яка властива державі в якості потенції її існування – справедливість, як встановлення чіткої ієрархії в суспільстві, коли кожен прошарок займається виконанням власної функції та задоволений визначенням для нього місцем. «...займатися своїм ділом і не втручатися в чужі – це і є справедливість» [4, с.224].

Характерна особливість соціально-справедливої Платонівської держави – повне виключення свободи та індивідуальності шляхом авторитаризму. Всі питання вирішують правителі-мудреці, які шляхом споглядання ідеальної сфери здатні принести в державу небесну гармонію. Виправданням ж подібного стану речей стає ідея про те, що люди неоднакові за своєю природою і від народження мають різні природні задатки. У одних від народження переважає розумне начало (мудреці), інші більш схильні до чуттєвих задовольень. Останніх, вважає Платон, абсолютна більшість. Окрема людина повинна керуватися не власним благом, а благом держави, що дозволяє людині вийти за межі приватного буття і наповнити індивідуальну діяльність загально значимим суспільним змістом. Ідеальна політична спільнота, якою вона зображена в трактаті «Держава», – це ієрархічне суспільство, що складається з трьох станів: філософів-правителів, воїнів (захисників) і робітників (ремісників і землеробів). Кожен стан має чітко окреслену сферу діяльності, вихід за межі якої розцінюється Платоном як злочин. Справедливість полягає в тому, щоб кожен стан соціуму займався своєю суспільною діяльністю і не втручався в чужі справи. Ідеальна держава Платона – справедливий правління кращих громадян суспільства. Правління філософів і дія справедливих законів – взаємопов'язані аспекти ідеального проекту державного врядування.

Учень Платона Аристотель йде іншим шляхом, спрямовуючи свої теоретичні зусилля в першу чергу на те, щоб створити «працюючу», практично дієву теорію справедливого міста-держави.

Аристотель розрізняє два види справедливості: справедливість, що розподіляє, і справедливість, що зрівнює. Справедливість, що розподіляє, передбачає можливість розподілу усього, що можна розділити, між громадянами суспільства (влада, вшанування, багатство). Можливим є як рівне, так і нерівне наділення людей відповідними благами.

Справедливість, що зрівнює, функціонує у сфері обміну і «виявляється в зрівнюванні того, що становить предмет обміну». Цей вид справедливості застосовується у сферах цивільно-правових відносин, відшкодування збитків, злочину і покарання. Справедливість, що зрівнює, – це середина збитку і вигоди, яка обмежує свавілля. Відхід від такої середини – це нерівність.

Політична справедливість можлива лише між вільними і рівними людьми. Повага честі і гідності вільного громадянина зобов'язує неухильно дотримуватися принципу

громадянської рівності при розподілі посад, стверджує Аристотель. Він тлумачив політичну справедливість як політичне право. «Шукане нами поняття, — писав він, — полягає як у справедливості взагалі, так і в політичній справедливості (праві) ... Ті люди мають права, для яких існує закон, що визначає їхні відносини...» [1, с.382].

Аристотель розділяє думки Сократа і Платона про аналогічність справедливого і законного. Завдання, що ставлять перед собою і Платон, і Аристотель, полягає в тому, щоб знайти такі теоретичні підстави для політичного устрою, який би ґрунтувався не на користь бідної більшості (демократія) і не на домаганнях багатой меншості (олігархія), але на обґрунтуваннях розуму. При цьому кожен мислитель, вирішуючи проблему справедливості, пропонує власний проект політичного устрою і власну логіку його обґрунтування. Філософи античності, піднімаючи питання справедливості і пов'язуючи їх з проблемами нерівності, права, етики, створювали теоретичні передумови для подальшого розвитку цих ідей, що й отримало своє продовження у сучасній філософській думці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аристотель. Политика [Текст] / Аристотель; пер. с древнегреч. // Аристотель. Сочинения: В 4 т. — М.: Мысль, 1983. — Т.4. — С. 375-644.
2. Канарш Г. Ю. Социальная справедливость: философские концепции [Текст] / Г. Ю. Канарш. — М.: Изд-во Москов. гуман. ун-та, 2011. — 234 с.
3. Нерсисянц В. С. История политических и правовых учений. Средние века и Возрождение [Текст] / В. С Нерсисянц. — М.: Наука, 1986. — 843 с.
4. Платон. Государство [Текст] / Платон; [пер. с древнегреч.] // Соч. В 3-х т. — М.: Мысль, 1971. — Т. 3. — Ч. 1. — С. 89-454.
5. Пролеев С. В. История античной философии [Текст] / С. Пролеев. — М.: Рефл-бук, 2001. — 511 с.

КОЛЕКТИВИЗМ І СОЛІДАРНІСТЬ У ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Янковенко І. Ю.

НК – Горбаченко Ю. М., канд. іст. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Професійна мораль, якою керуються працівники підрозділів цивільного захисту, визначає не тільки їх моральну свідомість, а й моральні стосунки, поведінку в колективі. Тут колектив, як соціальна група, є центральною ланкою становлення, розвитку і функціонування моральних відносин у службовій діяльності.

Колектив – це таке об'єднання людей, в якому всі його члени пов'язані спільністю інтересів і цілей, що реалізуються в процесі спільної діяльності, спрямованої на виконання покладених на нього суспільно значущих завдань. Найважливішою складовою колективу є соціально – психологічна спільність його членів, яка виражається в їх активності щодо виконання покладених на нього завдань, силі внутрішньо-колективних зв'язків, оптимальному мікрокліматі. Чим повніше поєднуються інтереси окремої особистості з інтересами колективу і суспільства, тим більше член цього колективу відчуває свою приналежність до колективу і суспільству, відданий інтересам колективу і суспільства, обстоює їх і дорожить ними [5].

Одиничний колектив підрозділів цивільного захисту є різновидом громадського колективу сучасної України. Тому йому притаманні всі його основні риси. Разом з тим, він

має свої особливості, які впливають з покладених на нього завдань із забезпечення безпеки суспільства. Це такі відмінності як:

1. Особлива суспільна значущість цілей і завдань їх діяльності, яка пред'являє високі вимоги не тільки до компетентності та професіоналізму, а й до моральних якостей.

2. Досить жорстка і досить детальна регламентація діяльності службових колективів, яка будується на основі суворого виконання наказів і розпоряджень, субординації і координації службових відносин в колективі.

3. Виконання службових завдань, значною мірою здійснюється малими групами, а часом і окремими його членами без широкого розголосу та обміну думками з іншими членами колективу.

Підводячи підсумок, можна сказати, що колективи підрозділів цивільного захисту – це складна соціально – психологічна система моральних відносин, основу і зміст яких визначає службові відносини. Опиняючись членом колективу, кожен працівник при виконанні свого службового обов'язку вступає в певні стосунки з іншими членами колективу. Результатом цього стають складаються і поступово розвиваються відносини, які існують об'єктивно і називаються службовими.

Однак розглядаючи тему колективу, необхідно особливо виділити солідарність і колективізм, як життєво важливу сутність взаємин. Адже вирази: допомогти, підстрахувати – не порожній звук в роботі підрозділів цивільного захисту. Налагоджене взаєморозуміння, чіткі, злагоджені дії, розуміння один одного з «півслова» – допомагають зберегти життя і здоров'я не тільки своїх колег, а й оточуючих при ліквідації надзвичайних ситуацій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конфликтология. / Бандурка А. М. и др. – Харьков: РИП “Оригинал”: Фортуна-пресс, 1997.
2. Бандурка О. М. Основы управления в органах внутренних дел Украины: теория, опыт, пути усовершенствования. / Бандурка О. М. – Харьков: “Основа”, 1996.
3. Бандурка О. М. Управление в органах внутренних дел Украины: Учебник. / Бандурка О. М. – Харьков: Изд-во Университета внутренних дел, 1998.
4. Кукушкин В.М. Твоя профессиональная этика. – М., 1994. – 215 с.
5. Опалев А. В. Профессиональная этика сотрудников правоохранительных органов. / Опалев А. В., Дубов Г. В. – М., 1997. – 326 с.

САМОВИХОВАННЯ У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ СЛУЖБИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДСНС УКРАЇНИ

Яценко І. А.

НК – Вовк Н. П., канд. пед. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Постійні зміни, які відбуваються у духовному житті суспільства, загострюють потребу в особистості, яка здатна свідомо та активно визначати спосіб свого життя, нести відповідальність за результати своїх дій і вчинків, чітко визначатись у напрямках розвитку та вдосконалення. Зовнішніми впливами, до яких належить і виховання, цього досягнути дуже важко, тому важливим є формування особистості за допомогою внутрішніх механізмів розвитку. Важливим фактором їх використання є самовиховання — свідомо діяльність людини, спрямована на вироблення, удосконалення або зміну нею своїх якостей відповідно

до соціальних та індивідуальних цінностей, орієнтацій, інтересів, що формуються під впливом умов життя і виховання.

Аналіз процесу підготовки майбутніх фахівців служби цивільного захисту ДСНС України дозволяє виділити три основні компоненти: вплив соціального середовища, цілеспрямований виховний вплив суспільства на особистість через соціальні інститути та свідомий, цілеспрямований вплив людини самої на себе, тобто самовиховання.

Перші два компоненти мають об'єктивний характер, третій – суб'єктивний, оскільки містить процеси, що відбуваються у свідомості курсанта: осмислення, оцінку, відбір тих позитивних зовнішніх впливів, які складають основу її переконань, ідеалів, життєвих цілей, мотивів діяльності, звичок.

Актуальність дослідження ролі самовиховання у формуванні особистості майбутнього фахівця служби цивільного захисту ДСНС України зумовлена соціально-політичними та економічними перетвореннями на рівні держави, а також кардинальними змінами, які відбуваються в її економічній, соціально-політичній сферах на сучасному етапі розбудови нашого суспільства – на сьогодні вони визначають проблеми професійної успішності й конкурентоспроможності на ринку праці фахівців усіх професій. Заявлена проблема вказує на необхідність постійного оновлення професійної підготовки, формування у фахівця готовності до підвищення своєї кваліфікації протягом усього професійного життя, та вимагає у системі підготовки її переорієнтації на активність майбутнього фахівця, його здатність до самоосвіти та самовиховання. Важливе значення у вирішенні заявленої проблеми має створення умов для професійного самовиховання майбутнього фахівця, озброєння його навичками роботи над собою, спрямування його пошуків і зусиль на самостворювальну діяльність.

Самовиховання являє собою складний динамічний процес. Його цілі, зміст змінюються відповідно до вікових та індивідуальних властивостей особистості. На певних етапах навчання у закладі вищої освіти особистість може активно займатись самовихованням, а потім можливі спади, зупинки. Це залежить від багатьох факторів: від здатності курсантами керувати своєю поведінкою, від морально-вольових якостей: наполегливості, організованості, дисциплінованості, відповідальності.

Саме тому необхідно відшукати основні механізми розвитку потреби курсантів до самовиховання. В сучасній педагогічній науці виділяють такі найважливіші ознаки самовиховання: 1. Самовиховання – це одночасно соціальне і психологічне явище, причому вирішальна роль належить соціальним факторам, оскільки включає процес соціалізації особистості. 2. Самовиховання спрямоване на формування соціально необхідних якостей особистості й здійснюється під впливом суспільно значимих факторів. 3. У самовихованні проявляється активна життєва позиція особистості стосовно себе, і діяльності, якою вона займається.

У розвиток теорії і практики самовиховання великий внесок зробили такі представники зарубіжної та вітчизняної педагогіки: Л. С. Виготський, Я. А. Коменський, А. С. Макаренко, С. Л. Рубінштейн, В. О. Сухомлинський, К. Д. Ушинський та ін. Вони розглядали самовиховання як один із найсуттєвіших факторів розвитку особистості. На їхню думку, тільки те виховання вважається ефективним, яке пробуджує в особистості потребу в самовихованні.

Самовиховання потребує: активного усвідомлення особистістю свого “я” (самосвідомість); відносин з оточуючим світом (світогляд); свого життєвого досвіду; самого процесу роботи над собою; вимагає активного самокерівництва своєї поведінки, планування способу життя, діяльності; самовиховання потребує інтенсивної психічної активності особистості (уяви, пам'яті, уваги та ін.); самовиховання – це вольовий процес, в якому регулюється весь спосіб життя людини. Самовиховання пов'язане із вихованням, виступає як його продовження. Виникаючи в процесі виховання, тобто в результаті зовнішніх впливів, самовиховання у своєму розвитку проходить ряд етапів: 1. Усвідомлення власних дій та якостей через зовнішню оцінку. 2. Самоаналіз і самооцінка своїх дій і якостей. 3. Потреба

відповідати самооцінці. 4. Складання програми самовиховання. 5. Діяльність з самовихованням та самовдосконалення.

Самовиховання може успішно здійснюватись лише за певних умов. Передусім воно потребує від курсанта знання самого себе, вміння оцінювати власні позитивні й негативні риси. Щоб збагатити курсантів відповідними знаннями і вміннями, необхідно проводити цикл бесід про психічну діяльність людини, свідомість, волю, почуття, характер, мотиви поведінки, інтереси, здібності, потреби, темперамент, а також розкривати сутність процесу самовиховання, його особливості, методи і прийоми роботи над собою.

Важливий аспект самовиховання — логічне мислення, вміння проаналізувати курсантом кожен свій вчинок, що сприяє виробленню вимогливості до себе як постійної риси характеру, без якої неможливо досягти успіху в цій справі. Керівництво курсу під час індивідуальних бесід і на загальних зборах мають приділяти увагу детальному аналізу неуспіхів у навчанні, порушень правил поведінки, аналізу їх причин, навчанню курсантів елементам самооцінювання, самоаналізу, самокритики та самокорекції, формувати навички самовиховання та самоудосконалення, мотивувати до саморозвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII "Про вищу освіту" [Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>].

2. Закон України від 05.09.2017 р. "Про освіту" [Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>].

3. Калініченко А. І. Педагогічні умови організації самовиховання студентської молоді: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Калініченко Анжеліка Іванівна. – Вінниця, 2001. – 180 с.

4. Наказ МНС України від 06.03.2008 № 177 «Про затвердження Настанови з організації соціально-гуманітарної роботи з особами рядового і начальницького складу та працівниками органів і підрозділів цивільного захисту».

5. Наказ МНС України від 06.03.2008 № 177 «Про затвердження Настанови з організації соціально-гуманітарної роботи з особами рядового і начальницького складу та працівниками органів і підрозділів цивільного захисту».

Секція 4. Проблеми соціальної реабілітації та медичного забезпечення в сучасних умовах

ДО ПИТАННЯ ПРО СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНУ РЕАБІЛІТАЦІЮ ОСОБИСТОСТІ

Бельц Д. В., Мудра Ю. О.

НК – Вовк Н. П., канд. пед. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Соціальна дійсність, як політична, так і економічна, нерідко стає для особистості потужним стресогенним чинником, а довготривалий стрес зазвичай виступає провокатором життєвої кризи. Кризові життєві ситуації, викликані військовим конфліктом, помітно погіршують здоров'я населення нашої країни, і розробка реабілітаційних соціально-психологічних технологій є, безумовно, актуальним науковим завданням.

Під соціально-психологічними технологіями реабілітації особистості ми розуміємо сукупність прийомів, методів і впливів, що використовуються для підтримання і відновлення психологічного здоров'я [4, С. 95]. Використання соціально-психологічних знань, теорій та інструментів для підвищення суб'єктивного благополуччя людини теж є відповідною технологією. Форми колективної комунікації, де практично використовуються технології, можуть бути дуже різними: групова робота, стратегічні сесії, майстер-плани розвитку соціально-психологічної реабілітології як галузі тощо.

Як показали дослідження, проведені рядом вітчизняних вчених [4], для самовідновлення людина має відновити свою здатність до життєконструювання, життєтворення. Коли життєтворення чомусь згасає, затухає, людина ніби завмирає, перестає рухатися вперед, впадає в психологічний анабіоз. Її може зупинити багато причин: виснаження, страхи, нестача внутрішніх ресурсів, сприймання навколишніх умов як небезпечних і ненадійних, зневіра в собі, власних потенціях і вміннях [4, С. 91].

Оскільки творчість передбачає відкритість, спонтанність, непередбачуваність, оригінальність, то життєтворення найяскравіше проявляється в готовності до креативного, конструктивного реагування на несподівані події.

Отже, здатність ефективно реагувати на неочікувані події будемо вважати важливим маркером психологічного оздоровлення особистості, що переживає наслідки довготривалої травмизації.

Основними векторами реабілітаційної роботи і, відповідно, компонентами моделі вчені вважають досягнення особистістю: стійкого самоприйняття; продуктивної самореалізації, відновлення самоефективності; нового рівня комунікативної компетентності; готовності до ціннісно-смыслового оновлення [4, С. 98].

Які заходи та впливи можуть допомогти особистості, що постраждала внаслідок довготривалої травмизації, підвищити її самоприйняття?

Це мають бути спрямовані впливи на процеси самоідентифікування, це формування здатності краще розуміти себе, підвищення самооцінки, самоповаги, віри в себе, це більш толерантне ставлення до власних недоліків і обмежень, удосконалення навичок самопідтримки й самодопомоги. Саме на ці мішені мають бути спрямовані майбутні реабілітаційні технології.

Щоб травмована особистість могла досягти більш продуктивної самореалізації, відновити самоефективність, мають бути розроблені спрямовані впливи, які б сприяли пробудженню втраченої зацікавленості, розвитку довготривалої мотивації, формуванню

здатності ставити цілі і долати перешкоди на шляху до їх досягнення, стимуляції творчого пошуку і віри у власні сили.

Реабілітаційні мішені для досягнення більш високого рівня комунікативної компетентності – це спрямовані впливи на вибудовування ефективного співробітництва з іншими людьми, більш глибоке розуміння несхожих на себе людей з усіма їхніми особливостями, формування доброзичливого до них ставлення, стимуляція емпатійних здібностей, толерантність до недоліків інших, уміння конструктивно розв’язувати конфлікти.

Якщо основне завдання для підтримання і покращення психологічного здоров’я травмованої особистості – це досягнення особистістю готовності до ціннісно-смыслового оновлення, то до реабілітаційних мішеней насамперед слід віднести спрямовані впливи на рефлексивність, цілепокладання, здатність вчасно осмислювати і конструктивно використовувати набутий досвід, переосмислювати ціннісні орієнтації, конструювати нові життєві орієнтири.

Подальша операціоналізація теоретичної моделі соціально-психологічної реабілітації особистості передбачає пошук та апробацію конкретних технологій, які забезпечуватимуть спрямовані впливи на ті чи інші мішені. Ефективність реабілітації залежатиме від того, наскільки швидко відбувається відновлення психологічного здоров’я особистості.

Вимога точності професійних впливів, бачення можливих помилок та ускладнень, вчасної “роботи над помилками” передбачає залучення до реабілітаційної роботи широкого спектру спеціалістів різного профілю. Бажано всіляко посилювати роль психолога в роботі міждисциплінарних груп, задіяних у реабілітації. Маються на увазі групи медичних, соціальних працівників, юристів, громадських активістів, параспеціалістів, соціальних педагогів тощо. Адже сьогодні авторитет у таких групах мають насамперед лікарі та юристи, а психологів вважають допоміжним персоналом.

Насправді без грамотних і своєчасних психологічних інтервенцій оновлення психологічного здоров’я людини дуже уповільнюється й утруднюється. Сааме психолог допомагає подолати внутрішній спротив, який зазвичай є у травмованої людини, пробудити її мотивацію, віру в себе.

ЛІТЕРАТУРА

1. Наказ Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи N 180/115 від 14.05.2001 «Про затвердження Положення про медико-психологічну реабілітацію рятувальників аварійно-рятувальних служб та осіб, що постраждали внаслідок надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру і Положення про центри медико-психологічної реабілітації» режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0701-01z0701-01>

2. Титаренко Т. М. Психологічне здоров’я особистості: засоби самопомоги в умовах тривалої травматизації : монографія / Т. М. Титаренко / Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2018. – 160 с. ISBN 978-966-189-457-9.

3. Тімченко В. О. Деякі погляди щодо побудови дієвої системи психологічної реабілітації рятувальників – учасників локальних збройних конфліктів. / Тімченко В. О. // Вісник Національного університету оборони України : зб. наук. пр.. – Київ, 2015 р. Вип. 3 (46) – С. 305-310.

4. Особистість як суб’єкт подолання кризових ситуацій: психологічна теорія і практика: монографія / за ред. С. Д. Максименка, С. Б. Кузікової, В. Л. Зливкова. – Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2017. – 540 с.

ДО ПРОБЛЕМИ НЕОБХІДНОСТІ РЕАБІЛІТАЦІЇ РЯТУВАЛЬНИКІВ

Буйна А. С.

НК – Кришталь М. А., канд. психол. наук, професор

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Як відомо, професійна діяльність ДСНС України направлена на захист життя та здоров'я людей від порушення нормальних умов життя і діяльності людей на об'єкті або території, спричинене аварією, катастрофою, стихійним лихом, що призвели або можуть призвести до людських і матеріальних втрат [1]. В результаті цього рятувальники, як ніхто, практично щодня зіштовхуються із ситуаціями реальної загрози життю та здоров'ю. Саме вони в багатьох випадках залишаються останньою надією для постраждалого населення.

Особливості цієї діяльності можуть призвести до того, що працівники отримують не лише фізичне навантаження, але й психологічне, що може значною мірою вплинути на ефективність виконання поставлених завдань. Основні працівники професійних аварійно-рятувальних служб повинні проходити періодичний медичний огляд, а також медичний огляд після проведення аварійно-рятувальних робіт. Періодичність медичних оглядів і порядок їх проведення встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я. Також медичне забезпечення організовується та здійснюється закладами охорони здоров'я центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту [2].

Період, коли фахівець відновлює свої сили, визначається як «реабілітація».

Реабілітація як процес спрямована на вирішення завдань широкого діапазону – від прищеплення елементарних навичок соціальної компетенції до повної інтеграції людини з суспільством, вона є і результатом впливу, і результатом самоактуалізації особистості, і результатом зміни середовища, даючи можливість максимально повної реалізації індивідуальних можливостей людини [3].

Медико-психологічна реабілітація – комплекс лікувально-профілактичних, реабілітаційних та оздоровчих заходів, спрямованих на відновлення та збереження психофізіологічних функцій, оптимальної працездатності, соціальної активності рятувальників аварійно-рятувальних служб, осіб, що були залучені до виконання аварійно-рятувальних робіт при виникненні НС, а також постраждалих унаслідок НС [4].

Реабілітаційно-відновлювальні заходи, які здійснюються сьогодні для рятувальників у посткатастрофний період не повною мірою забезпечують якісне відновлення психологічної стійкості фахівців та потребують як значних матеріальних заощаджень, так і вдосконалювання методології, методів і способів медико-психологічної реабілітації, розробки високоефективних методів психорегулюючого впливу тощо.

Особи, які безпосередньо брали участь у проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт або залучалися до цілодобового чергування, пов'язаного з ліквідацією наслідків надзвичайної ситуації, мають право один раз на рік пройти безоплатно курс медико-психологічної реабілітації строком не менш як 14 діб, а ті з них, які отримали травми або брали участь у проведенні аварійно-рятувальних робіт, пов'язаних із загибеллю людей, зобов'язані пройти відповідне лікування та реабілітацію в центрах медико-психологічної реабілітації. Висновок про необхідність направлення на медико-психологічну реабілітацію основних працівників професійних аварійно-рятувальних служб та працівників цивільного захисту надають лікарсько-експертні комісії ДСНС України або медико-соціальні експертні комісії центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, за місцем роботи.

У традиційному варіанті складовою частиною реабілітації іноді є і психологічна реабілітація, що проводиться з особовим складом, який проходить лікування [1]. Якісна

робота психолога в межах відновлювального періоду забезпечується дотриманням низки принципів надання психологічної допомоги та застосуванням спеціальних форм і методів, що відображають специфіку конкретної надзвичайної ситуації, в ліквідації наслідків якої брали участь рятувальники.

До психологічного забезпечення відновлювального періоду діяльності особового складу ДСНС входить [1]:

- Психологічне інформування особового складу про можливі негативні психологічні наслідки екстремальної діяльності та шляхи їх подолання.
- Діагностика психічного стану, що складає групу ризику (ті хто виконували найбільш складні завдання)
- Психологічне консультування рятувальників з питань, що виникли з пережитими ними психологічними труднощами відновлювального періоду.
- Соціально-психологічна підтримка особам, які переживають труднощі відновлювального періоду.
- Використання спеціальних психологічних методів, спрямованих на прискорення відновлювання процесів.

Особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту мають право на санаторно-курортне лікування в санаторно-курортних закладах центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, а також в інших санаторно-курортних закладах незалежно від форми власності та відомчої належності за рахунок коштів, передбачених на утримання центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту [2].

Підсумовуючи вищезазначене, слід зауважити, що реабілітація рятувальників являє собою комплексну, багаторівневу, поетапну і динамічну систему взаємопов'язаних дій, які спрямовані на відновлення здоров'я людини, її дієздатності. Головною мета реабілітації полягає у відновленні психологічної рівноваги, фізичного стану фахівця і його соціальній адаптації шляхом відновлення або компенсації порушених чи втрачених здібностей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Екстремальна психологія: підручник / [Євсюков О. П., Куфлієвський А. С., Лебедєв Д. В. та ін.]; за ред. О. В. Тімченка. – К.: ТОВ «Август Трейд», 2007. – 502 с.
2. Про затвердження Порядку організації медичного забезпечення в системі Державної служби України з надзвичайних ситуацій: Наказ МВС України від 18. 08. 2014 р. № 831 / Офіційний вісник України. – 2014. – № 77. – Ст. 376.
3. Радиш Я. Ф. Соціально-психологічна реабілітація громадян – важлива складова державної політики України в сучасних умовах // Інвестиції: практика та досвід, 2015. – № 5. – С. 6 – 8.
4. Про затвердження Положення про медико-психологічну реабілітацію рятувальників аварійно-рятувальних служб та осіб, що постраждали внаслідок надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру і Положення про центри медико-психологічної реабілітації: Наказ МОЗ, МНС України від 14. 05. 2001 р. № 831 N 180/115 / Офіційний вісник України. – 2001. – № 34. – Ст. 187.

ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ РЯТУВАЛЬНИКА»

Вовк Н. П., канд. пед. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

На сьогодні відома ціла низка досліджень проблеми психологічної та соціально-психологічної реабілітації особистості [1; 2; 6; 7; 8]. Така тенденція характерна для періоду загострення певного збройного конфлікту або після певної надзвичайної ситуації тощо.

За даними досліджень Ніколаєнко С.О., перебування на війні і безпосередня участь у бойових діях супроводжується комплексним впливом наступних чинників:

- 1) ясно усвідомлюване почуття загрози для життя, так званий «біологічний страх смерті», а також страхи поранення, болі, інвалідизації;
- 2) ні з чим не порівнянний стрес, що виникає у безпосереднього учасника бою;
- 3) психоемоційний стрес, пов'язаний із загибеллю товаришів по зброї;
- 4) психоемоційний стрес, пов'язаний з необхідністю вбивати інших людей;
- 5) вплив специфічних чинників бойової обстановки (дефіцит часу, прискорення темпу дій, раптовість, невизначеність, новизна); 6) негаразди і обмеження в умовах бойових дій (нерідко відсутність повноцінного сну, дефіцит води та харчування);
- 7) іноді незвичайний для учасника війни клімат і рельєф місцевості (гіпоксія, спека, підвищена інсоляція та ін.) [6]

Психічні порушення, за даними різних авторів, виникають у 20–70 % осіб, які беруть участь у збройних конфліктах. Вони в 3–4 рази збільшують захворюваність на психічні розлади, порівняно з мирним часом.

Психологічною реабілітацією прийнято називати комплекс заходів, що організується з метою відновлення психічних і фізичних ресурсів працівників Служби порятунку. Проте вживання цього терміну в даному випадку є не зовсім правомірним і скоріше відповідає перекладу з латинської мови слова «реабілітація» (відновлення), ніж відображає завдання і зміст здійснюваних заходів.

Спираючись на роботи Тімченка В.О., вважаємо, що у даній ситуації необхідно використовувати поняття «психологічне забезпечення відновлювального періоду діяльності», яке повинно включати:

1. Психологічне інформування особового складу про можливі негативні психологічні наслідки службової діяльності в умовах впливу стрес-факторів підвищеної інтенсивності та шляхи їхнього подолання.

2. Діагностику психічного стану рятувальників, що складають групу ризику (ті, хто виконували найбільш складні і стресогенні завдання; переживали раніше психологічні проблеми; мали складне становище в родині; вперше брали участь у виконанні спеціальних завдань службової діяльності; припустилися в ході реалізації завдань серйозних помилок; виявилися ізольованими в системі спілкування групи (команди) у зв'язку з індивідуально-психологічними особливостями та т. ін.).

3. Психологічне консультування працівників Служби порятунку з питань, що виникли у зв'язку з пережитими ними психологічними труднощами відновлювального періоду.

4. Психологічну і соціально-психологічну підтримку особам, які переживають труднощі відновлювального періоду.

5. Використання спеціалізованих психологічних методів, спрямованих на прискорення відновлювальних процесів (психофізичний тренінг, гетеротренінг саморегулювання, групи інтенсивного спілкування і т.ін.) [7, с. 308].

Часто протягом відновлювального періоду психологічні труднощі не виникають, а ті, що виникли, достатньо ефективно переборюються рятувальником самотійно. У таких умовах психологічна допомога буде носити психопрофілактичний характер і виражатися в психологічному інформуванні, консультуванні, психологічній і соціально-психологічній

підтримці працівника Служби порятунку та членів його сім'ї, використанні спеціалізованих психологічних методів, що прискорюють відновлення, а при необхідності – супроводжуватися проведенням превентивної психодіагностики.

При виникненні у рятувальника відхилень від нормального процесу відновлення з ним повинна проводитися психокорекційна робота, а при вияві стійких психологічних труднощів – надаватися психотерапевтична допомога. Ці дві форми психологічної допомоги так само, як і перераховані вище, можуть здійснюватися підготовленим психологом у взаємодії з медичним персоналом. Крім того, у всіх зазначених вище випадках суб'єктом відновлювального процесу залишається сам рятувальник [7, с. 307].

На відміну від зазначених вище форм психологічної допомоги, психологічна реабілітація повинна здійснюватися в тих випадках, коли відновлювальний процес можливий тільки за участю спеціалістів.

Психологічна реабілітація – це процес організованого психологічного впливу, спрямованого на відновлення такого стану психічного здоров'я працівників Служби порятунку, що дозволяє достатньо ефективно вирішувати службові і бойові завдання [4]. У традиційному варіанті психологічна реабілітація є складовою частиною медико-психологічної реабілітації і повинна проводитися з особовим складом, який проходить лікування у зв'язку з пораненнями, контузіїми, травмами, опіками, опроміненням, психічними розладами. У деяких випадках медико-психологічна реабілітація може доповнюватися фаховою і соціальною реабілітацією [3].

У нетрадиційному варіанті психологічна реабілітація являє собою вид психологічної допомоги, що надається працівнику Служби порятунку, який переживає або гострі реакції на актуальний стрес, або загострення відстрочених негативних психологічних наслідків, відстрочених реакцій і відстрочених розладів, обумовлених раніше пережитим стресом, що травмує психічно [7, с. 308].

Очевидно, що і при другому варіанті психолог повинен тісно взаємодіяти з медиками, а рятувальник на час реабілітації звільнятися від виконання службових обов'язків і знаходитись або в стаціонарних умовах медичних підрозділів, у реабілітаційному відділенні госпіталю або санаторії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белинский А. В. Медико-психологическая реабилитация участников боевых действий в многопрофильном госпитале [Текст] / А. В. Белинский, М. В. Лямин // Военно-медицинский журнал – 2000. – №1. – С. 62-66.

2. Єна А. І Актуальність і організаційні засади медико-психологічної реабілітації учасників антитерористичної операції / А. І. Єна, В. В. Маслюк, А. В. Сергієнко // Науковий журнал МОЗ України. – 2014. – № 1. – С. 5-16. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/njmoz_2014_1_4.pdf

3. Захаров, В. И. Структурно-функциональные основы медико-социальной реабилитации раненых и больных [Текст] / В. И. Захаров // Проблемы реабилитации. – 1999 – №1. – С. 7-11.

4. Караяни, А. Г. Психологическая реабилитация участников боевых действий [Текст] / А. Г. Караяни. – М., 2003. – 80 с.

5. Наказ Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи N 180/115 від 14.05.2001 «Про затвердження Положення про медико-психологічну реабілітацію рятувальників аварійно-рятувальних служб та осіб, що постраждали внаслідок надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру і Положення про центри медико-психологічної реабілітації» режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0701-01z0701-01>

6. Ніколаєнко, С. О. Особливості психологічної допомоги учасникам військових дій при посттравматичному стресовому розладі / С. О. Ніколаєнко // Збірник наукових праць. 2014. Випуск 7 – С. 51-61

7. Тімченко В. О. Деякі погляди щодо побудови дієвої системи психологічної реабілітації рятувальників – учасників локальних збройних конфліктів. Вісник Національного університету оборони України : зб. наук. пр.- Київ, 2015 р. Вип. 3 (46)- С. 305-310.

8. Числіцька О. В. Медико-психологічна реабілітація комбатантів / О. В. Числіцька. // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : Психологія. – 2015. – Вип. 2. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadpn_2015_2_21

КОЛЬОРОТЕРАПІЯ – ЕФЕКТИВНА МЕТОДИКА ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ТА МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Гулевата А. В.

НК – Федоренко Я. А., д-р іст. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

З самого народження кожного з нас оточують кольори, що виявляють вплив на організм, нервову систему та психіку людини. Цілющі властивості кольору обумовлені впливом електромагнітних хвиль світлового діапазону.

Кольоротерапія – це цілеспрямований вплив кольором на самопочуття, фізіологію людини; активізація кольором діяльності органів і систем; метод психологічного лікування та реабілітації з метою розслаблення, зняття стресів, підняття настрою та тону за допомогою кольорів [1].

Для успішного використання методу кольоротерапії для психологічної реабілітації дітей дошкільного і молодшого шкільного віку необхідно знати, як діє певний колір на людину.

Червоний – це колір дії. Він стимулює і підкірку головного мозку, і безпосередньо клітини кори головного мозку. Вплив на підкірку відбувається у вигляді підвищення тиску, температури, рухової активності. Що ж стосується впливу на клітини кори головного мозку, то червоний спонукає до дії. Неважливо, буде це робоча активність чи просто підвищена збудливість. Червоний колір здатний дати відчуття захищеності. Він традиційно вважається кольором лідера.

Психотерапевти не рекомендують використовувати червоний колір протягом довгого часу. Це загрожує побічними ефектами, такими як перевтома.

Помаранчевий – це суміш червоного і білого. Його вплив на людину схожий на вплив червоного, тільки в більш м'якому вигляді. Характерний тим, що підвищує настрій, стимулює робочу активність і втомлює не так сильно, як червоний. Психологи в один голос рекомендують використовувати його для оформлення дитячих кімнат. Або, наприклад, куточка, де дитина буде займатися активною пізнавальною діяльністю.

Помаранчевий прийнято називати кольором сонця. Він відновлює втомлений організм після важкого трудового дня, дає відчуття тепла і затишку в домі

Жовтий – колір сонця. Чудовий колір для профілактики депресій. Якщо, наприклад, помаранчевий сприяє виходу з депресивного стану, то жовтий попереджає його розвиток. Восени, взимку та ранньої весни жовтий колір життєво необхідний людині. Його можна використовувати у вигляді яскравих плям в інтер'єрі або аксесуарів в одязі.

Жовтий традиційно вважається кольором авантюристів і людей, легких на підйом. Він пробуджує жагу знань. Стимулює прагнення пізнавати, вивчати, пізнавати щось нове. Спонукає кудись йти, їхати, вирушати в подорожі.

Жовтий колір допомагає при здачі іспитів, коли потрібна гранична концентрація уваги і здатність запам'ятовувати великі обсяги тексту. Людям творчих професій жовтий колір дарує натхнення.

Зелений – належить до холодної гами, але є самим м'яким з кольорів цієї палітри. Він заспокоює, але майже не гальмує життєві процеси організму.

Зелений колір доречний в будь-якій ситуації. Це колір природної гармонії. Він заспокоює нерви і до того ж корисний для очей.

Синій – антипод червоного. Він майже повністю гальмує будь-яку активність. Знижує тиск, температуру. Знижує робочу активність. Має заколисливий ефект.

На Сході він символізує істину і спокій. Синій колір допомагає очистити свідомість від непотрібних думок, заспокоїть тривогу.

Блакитний – синій з білим. Цей колір теж володіє заспокійливим ефектом, але не настільки сильним, як синій. Його часто використовують для оформлення офісних приміщень, тому що він допомагає зібратися з думками, зосередитись і гасить емоції.

Блакитний колір має властивість усувати страхи, тривогу. Однак фахівці відзначають його негативний вплив на людей зі зниженим тиском.

Фіолетовий – його довгий вплив на людину загрожує появою постійного відчуття втоми. Фіолетовий колір чудово знімає напругу. Крім того, він допомагає знайти вихід з творчої кризи і зняти нервові перезбудження.

Сірий, чорний, коричневий – депресивні кольору. Їх не можна застосовувати в оформленні житлових приміщень.

Білий – фактично це відсутність кольору. Проте на психологічному рівні, потреба в білому – це потреба захиститися; приховати емоції і поставити між собою і людьми розділову стіну.

Недарма кольоротерапію застосовують під час реабілітації дітей дошкільного і молодшого шкільного віку. Психологічні, дуже дієві, техніки кольоротерапії, описані в книзі Ліліан Бонде «Магія кольору». Одна із них – «Райдужний тонік» – це чудовий спосіб підбадьоритися, підняти настрій та тонус. Потрібно влаштуватись якомога зручніше і зробити глибокий вдих і видих та уявити собі світле блакитне небо з райдугою від краю до краю. Сконцентруватись на червоній лінії, уявити як вона починає вібрувати, віддаляється від райдуги і наближується у вигляді червоної хмаринки. Коли ця хмарка досягне вас, вона розсипається на рубінові кристали і сиплеться на вас. Кристали торкаються шкіри і перетворюються у краплі води, яка просочується всередину і наповнює ваше тіло рубіновим кольором. Повторіть теж саме з наступною та всіма іншими кольоровими лініями райдуги. Поглинання різних кольорів може займати різний час, якщо один колір людина поглинає набагато довше інших, тому необхідно звернути увагу, що несе цей колір і чого, власне, не вистачає, оскільки саме його ви поглинаєте так довго [2].

Інша методика – «Зоряне дихання» – за допомогою цієї техніки можна вилікуватися від болі будь-якого походження, тривоги, страху, поганого настрою. Перед тим як приступити до виконання цієї техніки особі, яка нею займається потрібно визначитись з тим, який саме колір їй зараз потрібний. Потім сісти якомога зручніше, уявити синє небо, засіяне зорями та обрати одну зірочку, яка тепер належить тільки їй. Після того вибрати колір необхідний для зцілення, уявно включити зірочку, нехай вона засвітиться цим кольором. Кольоровий промінь широкий, він все довкола заповнює своїм сяйвом. Далі потрібно вдихнути на раз-два-три, уявляючи, що вдихається кольорове повітря, котре проникаючи через ніс, заповнює усе тіло. Людина повинна спробувати побачити та відчути це. Вдихати бажано саме носом [3]. Ця техніка дуже корисна для заспокоєння перед виходом на сцену або під час екзаменів.

Отже, серед багатьох напрямів психологічної допомоги, пов'язаної із реабілітацією, кольоротерапія займає свою нішу, адже вона розкриває здібності людини до сприйняття та є ефективним методом для лікування психосоматичних захворювань.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кольоротерапія [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://psychologis.com.ua/cvetoterapiya.htm>
2. Нестандартні методи психологічної допомоги: кольоротерапія [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://osvita.ua/school/lessons_summary/psychology/38702/
3. Колір та його вплив на організм людини [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://shkola.ostriv.in.ua/publication/code-1f36a133d732c>

ЯКІСТЬ ПИТНОЇ ВОДИ ЯК ФАКТОР, ДЕТЕРМІНУЮЧИЙ СТАН ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Гуцан В. А.

НК – Сахарова З. М.

Одеська національна академія харчових технологій

Проблема здоров'я людини існувала завжди, в усі історичні соціально-економічні формації. Вона виникла з появою людини та видозмінюється відповідно до розвитку культури людського суспільства. У даний час вся сукупність факторів діяльності людини, які негативно впливають на її здоров'я, вимагає іншого підходу до проблеми формування здоров'я.

Сьогодні люди живуть у ритмі виробничого циклу. Умови життя та праці сучасної людини, безперечно, покращились, але наслідки цього далеко не однозначні.

Високий рівень механізації й автоматизації виробничих процесів зумовив різке зменшення частки фізичної праці та збільшення нервових навантажень.

Забруднення навколишнього середовища, поряд із токсичними ефектами, таїть у собі небезпеку генетичних змін. Особливо негативно позначилась на стані здоров'я населення нашої країни аварія на Чорнобильській атомній станції. Також негативний вплив на організм людини чинять шкідливі відходи виробництва, що потрапили у навколишнє середовище. Природа неспроможна утилізувати їхню велику кількість.

Вітчизняними і зарубіжними вченими встановлено, що на здоров'я людини впливає ряд факторів, згрупованих певним чином. Визначено – здоров'я людини на 20% залежить від стану довкілля. Це означає, що у людей, котрі проживають в екологічно чистій місцевості, здоров'я може бути кращим, ніж у людей, які живуть в екологічно забрудненій місцевості (наприклад, мешканці гірських районів).

Відходи промислових підприємств потрапляють до навколишнього середовища, забруднюючи повітря, воду, ґрунт, тощо. Зупинимось на воді, яку ми споживаємо.

Вода – найцінніший природний ресурс. Прісна вода на нашій планеті складає тільки 2,5% світових запасів, вся інша маса – солоні води морів та океанів. Основним запасом прісної води є льодовики Арктики та Антарктики, в них законсервовано 75% прісної води, ще 24% знаходиться під землею у вигляді ґрунтових вод, а ще 0,5% зосереджено в ґрунті в вигляді вологи. Запаси води в природі не зменшуються, тому що існує кругообіг води в природі.

Якість поверхневої води з відкритого джерела залежить від кількості та частоти опадів та від екологічної ситуації в регіоні. Опади несуть з собою певну кількість нерозчинених частинок (пил, бактерії, грибові спори та більші мікроорганізми). З океану в дощові води при випаровуванні потрапляють іони натрію, магнію, кальцію та калію, а також хлорид- та сульфат-іони. Промислові викиди в атмосферу додають органічні розчинники та оксиди азоту та сірки. Потрапляють у воду і хімікати, що застосовуються в агропромисловому господарстві, в тому числі і поверхнево-активні речовини.

Більша частина дощової та талої води потрапляє у ґрунт, де розчиняє органічні речовини, що містяться в ґрунтовому шарі. В найістотнішій кількості в ґрунтових водах містяться кальцій, магній, залізо, в меншому ступені марганець (катіони). Разом з розповсюдженими в воді карбонатами, гідрокарбонатами, сульфатами та хлоридами вони утворюють солі, концентрація яких в воді залежить від глибини шару. До цього типу належить більшість відомих мінеральних вод.

Одеська область має один з найбільш потужних в Україні агропромислових комплексів. В 26 сільських районах проживає близько 2,3 млн. осіб. Характер промислового виробництва Одеської області визначається інтенсивним розвитком сільського господарства. Має місце спеціалізація окремих районів за виробництвом тих чи інших культур, що зумовлює різне за інтенсивністю та якісним складом пестицидне та агрохімічне навантаження.

Основними джерелами питного водопостачання в Одеській області є річки Дністер, Південний Буг та Дунай та їх притоки, підземні джерела (міжпластові та ґрунтові води). Одеська область характеризується дефіцитом питної води- споживання на одного мешканця

не перевищує 1000 м³ на рік. При цьому централізованим водопостачанням охоплено 60% населених пунктів області, в тому числі з поверхневих джерел забезпечується біля 1300 тис населення (50% від населення області). 648 населених пунктів (565 тис. нас.) забезпечується централізованим водопостачанням з артезіанських свердловин. Значна частина населення (біля 500 тис.) забезпечується з окремих свердловин та 2320 шахтних колодязів. Біля 60 тис. населення забезпечується привозною водою.

Дослідженням хімічного складу питної води встановлено, що населення Одеської області споживає високомінералізовану воду. Концентрації у питній воді інших хімічних елементів, формуючих рівень загальної мінералізації, також значно перевищує гігієнічні регламенти.

Досліди показують, що населення Одеської області використовує питну воду з високою загальною жорсткістю (24,1+₋1,5, перевищення гігієнічного регламенту в 4,4 рази) та високою загальною мінералізацією (3532,3+₋244,1, перевищення гігієнічного регламенту в 3,5 рази), концентрації важких металів знаходяться біля верхньої межі допустимого рівня або перевищують його (хром, магній). До числа зон підвищеного екологічного ризику в Одеській області належать північні та південно-західні райони. Основними чинниками ризику для здоров'я населення в них є несприятливий сольовий склад питних вод.

Можна зробити висновок, що за умов життя, що змінюються й ускладнюються, людині можна підтримувати здоров'я, навчившись адаптуватися до тих змін, які вона сама вносить у цей світ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Стан здоров'я населення в зонах інтенсивного сільськогосподарського виробництва/ Л. Г. Засипка, Ю. М. Ворохта, В. В. Бабієнко, Л. В. Степанова // Медичні перспективи. – 2011. – Т.16. – №1. – С.91-96.

ДО ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ МЕДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІД ЧАС ЛІКВІДАЦІЇ НАСЛІДКІВ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Джулай В. О.

*НК – Шевченко О. Т., заслужений працівник охорони здоров'я України
Черкаська медична академія*

В Україні зберігається високий рівень загрози надзвичайних ситуацій (НС) і тенденція зростання масштабів їх наслідків, що змушує шукати нові шляхи розв'язання проблеми захисту населення і територій від НС, приділяти належну увагу питанню організації медичного забезпечення під час ліквідації наслідків НС.

Особливістю НС (з точки зору охорони здоров'я) є раптовість, під час якої можливості органів та закладів охорони здоров'я в осередку лиха з надання екстреної медичної допомоги постраждалим не відповідає потребам та вимагає залучення додаткових сил та засобів, використання різного роду резервів (фінансових, матеріальних та ін.) [1].

Організація медичного забезпечення, у тому числі своєчасне надання медичної допомоги та медичної евакуації є головним принципом проведення аварійно-рятувальних робіт, неухильне дотримання якого – першочергова вимога при виконанні робіт з підвищеною небезпекою [2].

Організація медичного забезпечення під час ліквідації НС та їх наслідків полягає у своєчасному забезпеченні постраждалих лікарськими засобами та предметами медичного призначення в необхідних обсягах, координації лікувально-евакуаційних і санітарно-епідемічних заходів.

Медичний захист і забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення включає [3]:

1) надання медичної допомоги постраждалим внаслідок надзвичайних ситуацій, рятувальникам та іншим особам, які залучалися до виконання аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, гасіння пожеж, проведення їх медико-психологічної реабілітації. Медична допомога населенню забезпечується службою медицини катастроф, керівництво якою здійснює центральний орган виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я;

2) планування і використання сил та засобів закладів охорони здоров'я незалежно від форми власності;

3) своєчасне застосування профілактичних медичних препаратів та своєчасне проведення санітарно-протиепідемічних заходів;

4) контроль за якістю та безпекою харчових продуктів і продовольчої сировини, питної води та джерелами водопостачання;

5) завчасне створення і підготовку спеціальних медичних формувань;

6) утворення в умовах надзвичайних ситуацій необхідної кількості додаткових тимчасових мобільних медичних підрозділів або залучення додаткових закладів охорони здоров'я;

7) накопичення медичного та спеціального майна і техніки;

8) підготовку та перепідготовку медичних працівників з надання екстреної медичної допомоги;

9) навчання населення способам надання домедичної допомоги та правилам дотримання особистої гігієни;

10) здійснення заходів з метою недопущення негативного впливу на здоров'я населення шкідливих факторів навколишнього природного середовища та наслідків надзвичайних ситуацій, а також умов для виникнення і поширення інфекційних захворювань;

11) проведення моніторингу стану навколишнього природного середовища, санітарно-гігієнічної та епідемічної ситуації;

12) санітарну охорону територій та суб'єктів господарювання в зоні надзвичайної ситуації;

13) здійснення інших заходів, пов'язаних з медичним захистом населення, залежно від ситуації, що склалася.

Медичне забезпечення осіб рядового і начальницького складу аварійно-рятувальних підрозділів та формувань ДСНС України при ліквідації наслідків НС здійснюється мобільними медичними пунктами, виїзними лікарськими (фельдшерськими) бригадами, які формуються на базі закладів охорони здоров'я ДСНС України.

У разі необхідності застосовується мобільний госпіталь ДСНС України. Госпіталь призначений для надання вторинної (спеціалізованої) та окремих видів третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги постраждалому населенню та рятувальникам у зонах НС техногенного та природного характеру [4].

Медичне забезпечення за умов ліквідації НС повинно ґрунтуватися на наступних засадах:

- наявність координаційного центру в зоні НС, який реалізує лікувально-евакуаційне забезпечення постраждалих;

- максимальне використання місцевої мережі наявних закладів охорони здоров'я;

- використання на догоспітальному етапі штатних медичних формувань, що здатні надати медичну допомогу в потрібному обсязі у визначеному часовому інтервалі;

- обов'язкове включення до структури служби медицини катастроф профільних стаціонарних закладів.

Організація медичного забезпечення має бути комплексною і повинна реалізовуватись не тільки у разі виникнення НС, але й у період підготовки до НС, тобто у режимі підвищеної готовності. На цей період повинні бути заплановані, розроблені і створені мобільні медичні формування для надання допомоги постраждалим внаслідок НС. Ці формування повинні

почати свою роботу в тих випадках НС, коли кількість тих, хто потребує медичної допомоги, перевищує можливості лікувальних закладів постраждалої території. Надзвичайно важливим є налагодження взаємодії лікувальних закладів мережі МОЗ та інших міністерств і відомств.

З перших хвилин після виникнення НС робота органів охорони здоров'я повинна бути спрямована на надання екстреної медичної допомоги. Під час надання екстреної медичної допомоги постраждалим особливого значення набуває фактор дефіциту часу, що пов'язано з необхідністю надання невідкладної лікарської допомоги одночасно багатьом постраждалим у найкоротші терміни. Відповідно оптимізація строків надання такої допомоги можлива при чіткій організації етапів медичної евакуації, наступності та послідовності виконання лікувальних заходів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андронов В. А. Сучасний стан організаційно-правового забезпечення державного управління пожежною безпекою в Україні: монографія / В. А. Андронов, С. М. Домбровська, Ю. О. Лермонтова, О. О. Труш. – Х., 2015. – 210 с.
2. Правові основи Державної служби медицини катастроф України // Авт. кол. Рошчін Г. Г., Волошин В. О. та ін.. – МОЗ України. – УНПЦ ЕМД та МК. – К., 2002. – 242 с.
3. Кодекс цивільного захисту України: Закон України від 30.08.2013 р. № 5403-VI / Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 34-35. – Ст. 458.
4. Про затвердження Порядку організації медичного забезпечення в системі Державної служби України з надзвичайних ситуацій: Наказ МВС України від 18. 08. 2014 р. № 831 / Офіційний вісник України. – 2014. – № 77. – Ст. 376.

НОВИЙ ФАХІВЕЦЬ В СИСТЕМІ ЕКСТРЕНОЇ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ

Ковтун О. С.

НК – Губенко І. Я., канд. мед. наук, доцент, академік Української академії наук, заслужений лікар України,

Шевченко О. Т., заслужений працівник охорони здоров'я України,

Федосєєва О. В.

Черкаська медична академія

Вступ. Система екстреної медичної допомоги будь-якої країни має на меті зниження смертності та інвалідності населення внаслідок невідкладних медичних станів та зміцнення впевненості громадян у спроможності держави забезпечити доступну, своєчасну та якісну медичну допомогу у разі раптового погіршення здоров'я через хворобу чи травмування.

Разом з тим, функціонування системи екстреної медичної допомоги є досить фінансово затратним, тому забезпечення її ефективного функціонування є важливим завданням уряду. В багатьох країнах особи, які не мають медичного страхування, оплачують цей вид допомоги особисто.

Фахівці, що надають допомогу на догоспітальному етапі, працюють у різних країнах – Канаді, Сполучених Штатах Америки, Великобританії (парамедики), Польщі (рятувальники медичні).

Зміна системи екстреної допомоги – це питання зміни цінностей та розуміння важливості кожного людського життя.

Основна частина. У 2016 р. лише 8,5% реанімацій, що проводилися в Україні працівниками екстреної медичної допомоги на догоспітальному етапі пацієнтам з позагоспітальною зупинкою серця, виявилися успішними (тобто дозволили відновити самостійний кровообіг). Для порівняння: відповідний середній показник для країн Європи станом на 2014 р. – 28,6%. Сьогодні в Україні 90,1% смертей серед пацієнтів з ішемічною хворобою серця реєструють поза межами лікарні; лише 9,9% пацієнтів із цим діагнозом помирають у лікарні.

Для постраждалих від зовнішніх ушкоджень ситуація також залишається трагічною. Під час прийняття Закону України «Про екстрену медичну допомогу» у 2012 р. у пояснювальній записці

зазначалося, що на той час 76% смертей від впливу зовнішніх причин в Україні реєстрували поза межами лікарень. Такий показник був наведений як недопустимо вищий, ніж у розвинених країнах Європи. На жаль, станом на 2016 р. цей показник зріс до 80,7%.

Шанси людини на те, що у разі нещасного випадку чи серцевого нападу її життя буде врятоване, а негативні наслідки для здоров'я — мінімізовані, залежать від якнайшвидшого початку надання допомоги, якнайшвидшого проведення критичних для виживання процедур на догоспітальному етапі, а також ефективного госпітального лікування та реабілітації.

В Україні реформування системи надання ЕМД було розпочато в 2009 році, після прийняття низки нормативно-правових документів. 05.07.2012 року було прийнято Закон України № 5081-VI «Про екстрену медичну допомогу». Згідно зі ст. 10 цього Закону, однією з нових складових системи ЕМД України визначено відділення екстреної (невідкладної) медичної допомоги за типом відомих відділень Emergency department лікарень США, ЄС та Великобританії.

У 2018 році МОЗ оприлюднив Концепцію реформи системи екстреної медичної допомоги, що поєднує особливості англо-американської та франко-німецької систем, та якою передбачено нові професії фахівців – парамедик та екстрений медичний технік [2]. Одним з важливих нововведень є розділення швидкої медичної допомоги на екстрену (необхідна термінова госпіталізація) та невідкладну (у людини загострення хронічної хвороби, висока температура та тиск).

Кваліфікаційні вимоги до нових фахівців затверджені Наказом МОЗ України від 09.08.17 р. № 918 «Про внесення змін до Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників. Випуск 78 «Охорона здоров'я». [2] Професію «Парамедик» та «Екстрений медичний технік (ЕМТ)» внесено до національного класифікатора України ДК 003:2010, що затверджено Наказом Мінекономрозвитку від 26.10.2017 № 1542 «Про затвердження Зміни № 6 до національного класифікатора України ДК 003:2010».

Парамедик – це перший медичний фахівець на місці ДТП, травми або іншого екстреного медичного інциденту. Він відповідальний за оцінку стану пацієнта і забезпечення необхідної допомоги на місці відповідно до сучасних протоколів з медицини невідкладних станів, а також під час транспортування до лікарні.

З 2018 року в Черкаській медичній академії розпочато підготовку фахівців за освітньо-професійною програмою парамедик. Для цього основна частина навчального плану відведена під практичні заняття в умовах змодельованих ситуацій невідкладних станів. Для відпрацювання навичок використовуватимуть симуляційне обладнання, яким повністю оснащено Центр симуляційного навчання.

Останній рік навчання спланований за типом «дуальної освіти», що передбачає підготовку фахівця протягом останнього семестру безпосередньо на робочому місці.

Висновки. Парамедик – універсальний фахівець з ургентної кардіології, педіатрії, травматології та інших спеціалізацій медицини. Сьогодні такі спеціалісти вкрай необхідні в Україні, яка активно запроваджує сучасні реформи в системі охорони здоров'я. Для всіх, хто матиме рівень підготовки парамедика, є перспектива успішного працевлаштування, розвитку і професійного вдосконалення в системі екстреної медичної допомоги. Окрім того, ця професія є досить потрібною в усьому світі, тому питання професійної мобільності може бути успішно вирішене в європейському та світовому освітньому та медичному просторі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Устінов О. В. Розроблено Концепцію реформи екстреної медичної допомоги. Український медичний часопис online. 18.06.2018. URL: <https://www.umj.com.ua/article/126285/rozrobleno-kontseptsiyu-reformi-ekstrenoyi-medichnoyi-dopomogi>
2. Офіційний сайт Міністерства охорони здоров'я України. URL: <http://moz.gov.ua/article/public-discussions-archive/proekt-rozporjadzhennja-kabinetu-ministriv-ukraini-pro-shvalennja-koncepcii-reformi-sistemi-ekstrenoi-medichnoi-dopomogi>
3. Про внесення змін до Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників. Випуск 78 «Охорона здоров'я». Наказ МОЗ України від 09.08.17 р. № 918. URL: <https://medprosvita.com.ua/nakaz-moz-ukrayini-vid-09-08-17-r-918-pro-vnesennya-zmin-do/>

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ПІДЛІТКІВ

Куценко В. Р.

НК – Федоренко Я. А., д-р іст. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Молодь – це активний суб'єкт, що виступає спадкоємцем матеріального і духовного багатства суспільства. Однак, в умовах погіршення соціально-економічного стану держави сучасна молодь зіткнулась зі значною кількістю проблем, що виявилися для цієї категорії населення надто складними, щоб впоратися самостійно та привели до важких наслідків, одним із яких стало поширення девіантної поведінки. Тому соціальна робота з молоддю є важливим кроком держави, котрий дозволить уникнути багатьох проблем, пов'язаних із дезадаптацією підлітків і молоді в сучасному світі.

Сучасні вимоги до соціальної реабілітації молоді спрямовані на активізацію життєвих зусиль і можливостей у подоланні життєвих криз, створення необхідних соціальних умов (фінансових, матеріальних, професійних, побутових) для нормальної життєдіяльності особистості.

У використанні соціальної реабілітації молоді використовують такі підходи, як: коригування відхилень у поведінці на основі індивідуально-диференційованого підходу; введення у практику роботи психолого-педагогічного інструментарію з метою вивчення особливостей поведінки особистості, її близького оточення, у тому числі емпіричних даних, що характеризують ступінь соціальної дезадаптації; надання кваліфікованої допомоги у формуванні системи взаємин, моральних цінностей, що сприяють природній соціалізації; використання методів психоконсультативної та психотерапевтичної роботи з підлітками, сім'єю, подружжям з метою полегшення соціальної ситуації, розв'язання побутових і шкільних конфліктів, корекції педагогічної позиції батьків [1, 54].

Напрямами соціальної реабілітації молоді є: підтримка життєвого рівня дітей і молоді; надання державної допомоги, пільг, інших видів соціальної підтримки малозабезпечених молоді, молодій сім'ї, сім'ї, яка виховує дитину-інваліда, у тому числі тим, хто опікує сироту; матеріальне забезпечення у разі тимчасової або постійної втрати працездатності; реалізація заходів діючої системи соціального забезпечення; створення умов для розвитку творчого потенціалу особистості, державної підтримки інтелектуальної еліти та обдарованих дітей і молоді; захист прав працездатної молоді щодо роботи в умовах різних форм власності.

Одним із сучасних напрямків соціальної реабілітації молоді є соціальний супровід, який передбачає здійснення: службами у справах неповнолітніх, центрами соціальних служб для молоді системного обліку та догляду дітей і молоді, які опинилися в складних життєвих ситуаціях; систематичних і комплексних заходів, спрямованих на подолання життєвих труднощів, збереження та підвищення соціального статусу дітей та молоді; низки заходів, спрямованих на подолання різних видів залежностей, які завдають шкоди психічному й фізичному здоров'ю дітей та молоді; соціальної опіки щодо дітей з вадами фізичного та розумового розвитку.

Соціальна робота з дітьми та молоддю, пов'язана із реабілітаційними процесами ґрунтується на загальноновизнаних гуманістичних, демократичних та правових засадах, базується на таких принципах: законність, додержання і захист прав людини; диференційність, системність, індивідуальний підхід; доступність, конфіденційність у соціальній роботі; відповідальність суб'єктів соціальної роботи за додержання етичних і правових норм, вимог та правил здійснення соціальної роботи; добровільність у прийнятті допомоги [2, 45].

Держава також забезпечує соціальне інспектування, тобто систему заходів, спрямованих на здійснення нагляду, аналізу, експертизи, контролю за здійсненням соціальних програм, проектів, умовами життєдіяльності, моральним, психічним та фізичним станом дітей та молоді, забезпечення захисту їхніх прав, свобод та законних інтересів. Соціальне інспектування у сфері соціальної роботи з дітьми та молоддю здійснюється з метою контролю за додержанням вимог законодавства щодо захисту прав і свобод дітей та молоді у сфері соціальної роботи з ними.

Варто зазначити, що на даний час, враховуючи складне економічне становище країни потрібно постійно шукати нові прогресивні підходи до соціальної реабілітації з молоддю, звернувши увагу на болючі для цієї категорії проблеми, а саме:

- забезпечення молоді рівними (і з кожним роком дедалі ширшими) можливостями щодо здобуття якісної освіти, у т. ч. вищої, незалежно від доходів та матеріального становища, запровадження механізму надання молодим громадянам пільгових довгострокових кредитів на здобуття освіти у вищих навчальних закладах;

- вирішення проблем зайнятості молоді, розширення надійних механізмів забезпечення державних гарантій працевлаштування молодих людей (зокрема випускників навчальних закладів, звільнених з армії), створення умов для розвитку їхньої підприємницької ініціативи;

- розширення системи соціального захисту і соціальної допомоги з урахуванням потреб різних соціальних, вікових груп молоді, широке залучення до цієї роботи громадських об'єднань, інших недержавних установ;

- активізація пропаганди здорового способу життя, створення умов для належного фізичного і морального виховання молодих людей;

- вжиття заходів щодо забезпечення молоді житлом, надання пільгових довгострокових державних кредитів молодим сім'ям і самотнім молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) житла;

- розгалуження інфраструктури реалізації молодіжної політики, збереження і розширення мережі центральних органів влади у роботі з молоддю, зміщення акценту роботи з нею на регіональний рівень, формування дієвих молодіжних структур на місцях до рівня органів місцевого самоврядування;

- поглиблення діяльності щодо підготовки і перепідготовки молодіжних працівників, сприяння вихованню та становленню лідерів і активістів громадських молодіжних структур на місцях до рівня органів місцевого самоврядування;

- поглиблення дослідження проблем молоді, доведення їх результатів до органів державної влади, громадських об'єднань, широкої громадськості, вироблення на їх основі пропозицій та рекомендацій щодо посилення роботи з молоддю [3, 167].

Таким чином, можна стверджувати, що соціальна реабілітація молоді є важливим елементом державної молодіжної політики та має проводитися не лише протягом перехідного періоду, а повсякчасно, з урахуванням можливостей країни, її економічного, соціального, історичного, культурного розвитку і світового досвіду в цьому напрямку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Соціальна робота: технологічний аспект : навч. посіб. / за ред. Капської А. Й. – К. : Центр навч. л-ри, 2004. – 352 с.

2. Теслюк В. Соціальна реабілітація дітей та молоді / В. Теслюк // Вісник Книжкової палати – 2009. – №4. – С. 45-48

3. Тюптя Л. Т. Соціальна робота: теорія та практика / Тюптя Л. Т., Іванова І. Б. – К.: ВМУРОЛ «Україна», 2004. – 408 с.

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ЯК ПРІОРИТЕТНА ЗАДАЧА ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВУЗІВ

Мацвей А. О.

НК – Котляр Д. О.

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

В Україні відзначається щорічне погіршення психічного здоров'я підлітків, насамперед, внаслідок вживання алкогольних напоїв, наркотичних та інших психотропних речовин.

Школа, трудові колективи, сім'я – найефективніші інституції формування здорового способу життя та культури здоров'я дітей і молоді недостатньо використовують свої можливості через брак практичного досвіду та нерозробленість відповідних виховних технологій.

Здоров'я за визначенням ВООЗ – це стан повного фізичного, душевного (духовного) та соціального благополуччя, а не лише відсутність хвороби чи фізичних вад. Якщо, людина з дитинства, з молодих років постійно й наполегливо дбає про своє здоров'я, то в основу своєї життєдіяльності вона закладає такі стійкі корисні звички, навички, поведінку, спосіб мислення, сприйняття оточуючих і себе, які й визначають основний її напрямок – шлях до здоров'я. Вона обирає здоровий спосіб життя.

Здоровий спосіб життя передбачає дотримання виконання певних правил, що забезпечують гармонійний розвиток, високу працездатність, духовну рівновагу та здоров'я людини. В основі здорового способу життя лежить індивідуальна система поведінки й звичок кожної окремої людини, що забезпечує їй потрібний рівень життєдіяльності й здорове довголіття. Здоровий спосіб життя – це практичні дії, спрямовані на запобігання захворювань, зміцнення всіх систем організм й поліпшення загального самопочуття людини [1].

Критеріями формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя є: на рівні фізичного здоров'я – прагнення до фізичної досконалості, ставлення до власного здоров'я як до найвищої соціальної цінності, фізична розвиненість, загальна фізична працездатність, загартованість організму, дотримання раціонального режиму дня, виконання вимог особистої гігієни, правильне харчування; на рівні психічного здоров'я (психологічного комфорту) – відповідність пізнавальної діяльності календарному віку, розвиненість довільних психічних процесів, наявність саморегуляції, адекватна самооцінка, відсутність акцентуацій характеру та шкідливих звичок; на рівні духовного здоров'я – узгодженість загальнолюдських та національних морально-духовних цінностей, наявність позитивного ідеалу, працелюбність, відчуття прекрасного у житті, в природі, у мистецтві; на рівні соціального здоров'я (соціального благополуччя) – сформована громадянська відповідальність за наслідки нездорового способу життя, соціально орієнтована комунікативність, доброзичливість у ставленні до людини, здатність до самоактуалізації, саморегуляції, самовиховання. Формування здорового способу життя, культури здоров'я, підвищення їх виховних можливостей потребує максимальної уваги до мотиваційної сфери дітей та молоді у прагненні бути здоровими [2].

Формування навичок здорового способу життя має включати такі складові: раціональне харчування – фізіологічно повноцінне харчування здорових людей із врахуванням їх віку, статі, характеру праці та інших факторів. Раціональне харчування – це перший ключ до здоров'я і доброго самопочуття, без яких важко досягнути максимальної працездатності. Загартування – комплекс заходів, спрямованих на підвищення функціональних резервів організму та його опірності до дії фізичних чинників навколишнього середовища. Психопрофілактика – уміння володіти своїми емоціями; виховання духовно, -психічно, – емоційно, -соціально, -інтелектуально здорової особистості; профілактика шкідливих звичок. Фізична культура, рухова активність – це органічна потреба людини. Студенти мають знати про користь фізичних вправ для формування здорового організму. Фізичні вправи позитивно впливають на працездатність, розвиток усіх органів і систем організму. Систематичні заняття фізичними вправами підвищують працездатність серцевого м'яза, стійкість організму до дії чинників навколишнього середовища. Фізична робота є одним із фізіологічних засобів зняття емоційних напружень.

У вихованні здорового способу життя важливою складовою є залучення студентів до заняття фізичною культурою, впровадження в повсякденне життя науково обґрунтованих методик щодо раціонального режиму праці, харчування, рухової активності, відпочинку. Студенти, які постійно займаються на заняттях фізичною культурою, зокрема, фізичними вправами та зазнають "здорових" фізичних навантажень, як показує практика науковців, приводить до гармонійного розвитку духовного стану та тіла людини, а це є одним із факторів, необхідних в період росту та становлення молоді та людей в цілому. Завдяки обґрунтованому підходу учнів до спорту розвивається їхня складова розумового розвитку. Однією із складових частин у вихованні цінностей здорового способу життя є самостійні

заняття фізичними вправами. Лише самостійні заняття можуть компенсувати недолік фізичного навантаження, отриманого студентами на уроках фізичної культури та в спортивних секціях. Крім того, самостійні заняття розглядаються як ефективна форма виховання у студентів прагнення до здорового способу життя та формування його цінностей. Під впливом мотиваційної роботи вчителя фізичної культури, досягнутих успіхів на уроках фізичної культури формується інтерес і звичка до самостійного ведення здорового способу життя, які ґрунтуються на значущості здоров'я, творчого довголіття, гарної статури, всебічного розвитку особистості, фізичної підготовленості, громадської активності та інших цінностей здорового способу життя [3].

Отже, в науковій літературі не сформувалося однозначного підходу у визначенні основного поняття «культура здорового способу життя». Однак, при розгляді феномена здоров'я виявлена сукупність його чотирьох компонентів: духовне здоров'я, психологічне здоров'я, соціальне здоров'я й фізичне здоров'я. Духовний компонент визначається особистісним рівнем, що будується на основі цілей і цінностей життя моральною орієнтацією, менталітетом стосовно себе, природи, суспільства, й особистості. Фізичний компонент характеризується рівнем фізичного розвитку, ступенем саморегуляції органів і систем, наявністю резервних можливостей організму. Психологічний компонент визначається рівнем розвитку психологічних процесів, ступенем регуляції діяльності й емоційно вольової сфери. Соціальний компонент характеризується ступенем соціальної адаптації особистості в суспільстві, сформованістю значимих для повноцінної й довгострокової активності у соціумі якостей особистості. Виходячи із цього, поняття «здоровий спосіб життя» визначимо таким чином – це частина загальної культури людини, що характеризується високим рівнем спеціальних знань і мотиваційно-ціннісних орієнтацій, набутих у результаті виховання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Городенко В. Охорона внутрішнього середовища людини. Виховання здорового способу життя / Городенко В. // Завуч. – 2002. – № 7.
2. Гордієнко О. Здоров'я дітей – здоров'я нації. Поради лікаря щодо проведення уроку / Гордієнко О. // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2002. – № 4.
3. Формування навичок здорового способу життя в дітей і підлітків / Н. Ю. Максимова, А. Й. Капська, О. Г. Карпенко [та ін.]. – К.: Ніка – Центр, 2001. – 264 с.

ДИТЯЧІ ТА ПІДЛІТКОВІ НЕВРОЗИ

Мороз С. В.

НК – Черненко О. М., канд. мед. наук, доцент, Пархоменко Т. В.

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Проблеми сім'ї та її впливів на особистість завжди були в центрі наукових досліджень. В соціології та соціальній психології сім'я розглядається як заснована на шлюбі та спорідненні мала група, відносини в якій суттєвим чином впливають на психічне здоров'я її членів.

Неврози в дитячому віці є клініко-психологічним виявом проблем родини в трьох поколіннях: прабатьків, батьків і дітей. Зміни особистості у батьків передують розвитку неврозу в дітей, сприяючи виникненню конфліктних відносин у родині і несприятливо відбиваючись на їхньому вихованні. Всі етапи дорослішання становлять важкий процес у молодій людини. Головним патогенним аспектом відносин батьків є те, що вони мимоволі використовують дітей для вирішення своїх особистісних проблем і кризових ситуацій у родині. Психогенні зміни особистості дітей обумовлені невдало і драматично пережитим досвідом міжособистісних відносин, відсутністю можливості створення прийнятної «я-концепції», нестійкістю самооцінки, яка є наслідком цього, хворобливо-чутливим, емоційно-

неврівноваженим і тривожно-невпевненим «я». В результаті невроз, як хвороблива захисна форма реагування на афективно пережиті і нерозв'язані проблеми розвитку, вираження і визнання свого «я» знижує творчий, емпатичний потенціал особистості, ускладнює адаптацію серед однолітків і утруднює подальше прийняття ролей.

Самотність відчуття непотрібності підштовхують до неврозів. Але при цьому – для дитини, батьки підштовхують до певних реакцій, але не можуть змусити щось робити. Є свобода вибору.

Розірвати це замкнене коло можна тільки широким комплексом соціальних, медико-педагогічних, психопрофілактичних та психотерапевтичних заходів, враховуючи організацію спрямованої психотерапевтичної допомоги дітям та підліткам.

ПРИНЦИПИ НАДАННЯ ЕКСТРЕНОЇ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ТРАВМОВАНИМ НА ДОГОСПІТАЛЬНОМУ ЕТАПІ

Павліченко А. А.

НК – Губенко І. Я., канд. мед. наук, доцент, академік Української академії наук, заслужений лікар України

Шевченко О. Т., заслужений працівник охорони здоров'я України,

Федосєєва О. В.,

Черкаська медична академія

Вступ. На початку 60-х років Р.А. Коулі (R.A. Cowley) висунув ідею про час, протягом якого слід надати висококваліфіковану допомогу критично травмованим постраждалим. Цей принцип також відомий як принцип «золотої години». Однак не слід сприймати цей термін буквально. Не у всіх випадках травми у постраждалого є 60 хвилин. Термін слід розуміти як «золотий період», тобто оптимальний період, протягом якого слід усунути наявні пошкодження, що дасть шанс постраждалому вижити.

З урахуванням цього були розроблені «золоті принципи» надання допомоги травмованим, які дають можливість дотриматись принципу «золотого періоду». Їх, перш за все, слід використовувати при наданні допомоги постраждалим з політравмою або постраждалим, які знаходяться у критичному стані, однак вони повинні застосовуватись для всіх постраждалих [1,2].

Основна частина. На основі досвіду та рекомендацій Американської асоціації кардіологів (American Heart Association) та Американського коледжу кардіології (American College of Cardiology) та Європейської ради ресусcitaції (European Resuscitation Council, ERC) надання допомоги полягає в дотриманні «Золотої години» за такими «Золотими принципами» [3,4]:

1. Безпека працівників служби ЕМД та постраждалого.
2. Визначення необхідності додаткових ресурсів для надання допомоги.
3. Визначення кінематики (механізму травми), яка призвела до травми.
4. Проведення первинного огляду для визначення життєво загрозливих травм.

Обстеження проводиться послідовно відповідно до системи, яка описується акронімом CABCDE.

5. Забезпечення достатньої прохідності дихальних шляхів, під час проведення іммобілізації шийного відділу хребта, якщо необхідно.

6. Адекватна вентиляція та киснева терапія для підтримки сатурації киснем крові більше, ніж 95 %.

7. Контроль зовнішньої кровотечі.

8. Попередження гіпотермії у постраждалих.

9. Іммобілізація переломів.

10. Забезпечення стабілізації хребта під час проведення іммобілізації.

11. Швидке транспортування критичних постраждалих до найближчого відповідного лікувального закладу
12. Раціональна інфузійна терапія.
13. Провести відповідне знеболення.
14. Швидке транспортування критичних постраждалих до найближчого відповідного лікувального закладу.
15. Не зашкодити.
16. Постійна комунікація на догоспітальному етапі.

У 2018 році в академії розпочато цикл занять з екстреної та невідкладної медичної допомоги для студентів випускних груп фельдшерського відділення. В рамках угоди про співпрацю з Державним закладом «Український науково-практичний центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф МОЗ України» заняття проводять співробітники центру д.мед.н. Крилюк В.О., Кузьмінський І.В., Максименко М.А.

Проведено курси «Професійна робота парамедика при травмі». Їх організація відповідала вимогам міжнародних стандартів до подібного роду навчальних курсів. Заняття проводили досвідчені сертифіковані фахівці – Президент асоціації парамедиків Литви, інструктор АНА Рітіс Маласаускас та інструктор курсу Анатолій Каленюк.

Відпрацювання практичних навичок відбувається на базі Центру симуляційного навчання відповідно до сучасних світових тенденцій медичної освіти.

Висновки. Реалізація правил «золотої години» забезпечується своєчасним та якісним наданням першої медичної (домедичної) допомоги; залежить від підготовки медичних фахівців сучасним підходам лікування. В Черкаській медичній академії при підготовці майбутніх парамедиків, фельдшерів, спецфельдшерів, велика увага приділяється вивченню та оволодінням «золотими принципами» на заняттях з «Хірургії», «Невідкладних станів в хірургії», «Перша домедична допомога», «Медична маніпуляцій на техніка», «Хірургія з основами військово-польової хірургії», «Тактична медицина».

ЛІТЕРАТУРА

1. Екстрена та невідкладна медична допомога : Національний підручник. / За редакцією д. м. н. В. О. Крилюка, д. м. н. проф. С. О. Гур'єва. // Том І. Допомога травмованим на догоспітальному етапі. – Київ, 2017.
2. Екстрена медична допомога травмованим на догоспітальному етапі : Навчальний посібник для студентів ВНЗ / Крилюк В. О., Гур'єв С. О., Іскра Н. І., Гудима А. А. та інші. – Київ, 2017.
3. Домедична допомога. Серцево-легенева реанімація : Методичний посібник. Крилюк В. О., Кузьмін В. Ю., Кузьмінський І. В., Максименко М. А. та інші. – Київ, 2017.
4. Домедична допомога. Травма : Методичний посібник. / Крилюк В. О., Кузьмін В. Ю., Кузьмінський І. В., Максименко М. А. та інші. – Київ, 2017.

СТАНОВЛЕННЯ МЕДИЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ НА ЧЕРКАЩИНІ (XVI – XVIII ст.)

Стась А. С.

*НК – Шапошнікова В. М., канд. мед. наук, Косяк С. М., канд. іст. наук
Черкаська медична академія*

Медицина – один з найдавніших видів людської діяльності. Її витoki сягають доісторичних часів і викликані інстинктивними спробами людини до самозбереження. Первісна людина була змушена надавати собі лікарську допомогу при різного роду травмах і захворюваннях. Із нагромадженням лікувального досвіду у суспільстві утворюється певна група людей, для яких лікування стає основним заняттям і способом існування. Пам'ятки

давньоруської літератури, літописи, рукописні травники, лікарські поради донесли до нас досвід народу в галузі лікування [1, 8-9].

Сучасна медицина (від лат. *ars medicina* – «лікувальне мистецтво», або «мистецтво зцілення») – це система наукових знань і сукупність практичних заходів, спрямованих на запобігання хворобам, лікування хворих та охорону й зміцнення здоров'я людини [2, 315]. Вона склалася в результаті тривалого історичного процесу. Стан медицини визначається рівнем розвитку суспільства, його соціально-економічним становищем та досягненнями у розвитку науки, техніки і загального рівня культури населення.

Початок власне організованого медичного обслуговування населення на Черкащині пов'язаний з виникненням козацтва, а перша медична служба зосереджувалась навколо монастирів. Саме при монастирях організовувались шпиталі, де застосовувались, традиційні для того часу, методи лікування. Такий шпиталь існував при Трахтемирівському православному чоловічому монастирі (нині Канівський район). У 1578 році він був переданий реєстровому козацькому війську і перетворений на шпиталь-притулок для поранених і старих козаків. Під час козацько-селянських повстань в Україні кінця XVI – початку XVII ст. Трахтемирівський шпиталь притулок приймав поранених та неодноразово зазнавав нападів польсько-шляхетських каральних загонів, які остаточно його зруйнували під час придушення селянсько-козацьких повстань у 1664-1665 рр. [3, 19].

Значну увагу організації медичного обслуговування війська й населення козацьких земель приділяв гетьман Богдан Хмельницький. Доволі налагодженою була медична служба у війську, зокрема йдеться про систему допомоги хворим та пораненим козакам. Працювали досвідчені костоправи, характерники, ґрунтовні знання фітотерапії застосовували старі козаки-пасічники. Медичну допомогу козакам і цивільному населенню краю надають представники народної хірургії – цирульники. Слід зазначити, що фахові знання вони здобували в цехах цирульників, які існували в багатьох містах і селах України [1, 10].

Наприкінці XVII ст. населення черкаського краю уже застосовувало й заходи боротьби з епідеміями. Проти розповсюдження епідемій виставлялися застави, розводилися багаття на під'їзних шляхах до населених пунктів, оточувалися та ізолювалися окремі села, вулиці, будинки, старанно ховалися тіла померлих [3, 16].

Відновленню роботи Трахтемирівського шпиталю приділяв увагу гетьман Пилип Орлик. В історичному документі «Пакти й конституція законів та вольностей Війська Запорізького» (1710 р.) відомого як Конституція Пилипа Орлика говорилося: «Оскільки місто Терехтемирів за давнім правом власності належить Низовому Війську Запорізькому й виконувало при цьому роль шпиталю, то і зараз, коли б наша батьківщина звільнилася від Московського рабства, Ясновельможний Гетьман повинен подбати про повернення Низовому Війську Запорізькому згаданого міста Терехтемирова з усіма прилеглими землями і з переправою, що є тут же, через Дніпро. А шпиталь у ньому для козаків, обтяжених похилим віком, пригнічених крайньою бідністю, а також виснажених ранами, слід спорудити за громадський кошт, щоб їм не довелося турбуватися ні про харчування, ні про одяг...» [4, 29-30].

Розвиток організованої медицини на Черкащині активізується в другій половині XVIII ст. Проте, медичне обслуговування жителів краю залишається на низькому рівні. Водночас вагомою була роль перших лікарів та їхніх помічників. За свідченням архівних матеріалів [5] у 1797 році в Черкаський повіт був призначений перший державний лікар Петро Осокорівський. Місцевою владою йому було виділено двох помічників (старшого й молодшого) та повитуху. В обов'язки повітового лікаря і його помічників входило надання медичної допомоги населенню міста й повіту, боротьба з епідемічними захворюваннями серед жителів, а також виконання судово-медичних функцій. Помічники та учні лікаря збирали цілющі трави на полях і в лісах, виконували медичні маніпуляції за вказівкою лікаря [3, 20-21].

Таким був перший період становлення організованої медицини на території нашого краю. Наступний – розпочинається у XIX ст.

Підсумовуючи зазначимо, що становлення організованої медицини на Черкащині пройшло досить довгий і складний шлях з урахування історичних обставин і подій, що були притаманні українській історії. Звісно, що процеси, які відбувались на території нашого краю в цій галузі, властиві тою чи іншою мірою всій Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Болтарович З. Українська народна медицина / З. Болтарович. – К., 1994.
2. Медична енциклопедія / П. І. Червяк ; Нац. акад. мед. наук України. Вид. 3-є, допов. – К. : Просвіта, 2012. – 1503 с.
3. Духовна спадщина Черкаського краю. Хрестоматія з історії культури Черкащини. / Упорядник Г. В. Суховершко. – Черкаси: БРАМА-ІСУЕП, 2000. – 208 с.
4. Слюсаренко А. Г. Історія української Конституції / А. Г. Слюсаренко, М. В. Томенко. – К.: Знання України, 1993. – 192 с.
5. Державний архів Київської області. Ф. 13, оп. 1, од. зб. 3.,с. 69, 72.

ЗОВНІШНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ЛЮДСЬКОЇ АГРЕСІЇ

Ткаченко В. В.

НК – Черненко О. М., канд. мед. наук, доцент, Пархоменко Т. В.

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Агресія – це фізична або словесна поведінка людини, спрямована на пошкодження або руйнування. У випадку, якщо агресія виявляється в найбільш екстремальній і соціально неприпустимій формі, вона переростає у насильство.

Як у людей, так і у тварин, особи чоловічої статі завжди виявляють більшу агресивність, ніж жіночої, – можливо це частково результат раннього впливу статевих гормонів на мозок. Особи жіночої статі, яким були введені чоловічі статеві гормони, поводитись більш агресивно.

Так, в основу теорії відомого психолога Хоббса, покладено твердження, що всі люди по своїй природі егоїстичні, брутальні і жорстокі, тобто агресія закладена у підсвідомості як інстинкт, саме через «тваринну» сторону людської натури. З. Фрейд підтримував точку зору Хоббса, і розвинув свою «теорію двох інстинктів»: в кожній людині існують так звані інстинкт життя та інстинкт смерті. Інстинкт життя забезпечує енергію для існування росту і розвитку, у той час як інстинкт смерті працює на самознищення індивіда. Інстинкт смерті часто спрямовується назовні, проти навколишнього світу у формі агресії. Енергія інстинкту смерті постійно акумулюється в людині. Якщо вона не реалізується в маленьких дозах, то в решті-решт вилиться в екстремальній формі. Спосіб очищення від негативної енергії – катарсис (емоції виявляються через плач, слова, символічні дії і т. д.).

В сучасному суспільстві великий вплив на психіку і поведінку дітей мають засоби масової інформації. Експериментально доведено, що діти, які часто дивляться передачі з елементами насильства, стають більш невіршоваженими і агресивними. Більше того, вони починають сприймати насильство як нормальне явище.

Не останню роль в акумуляції агресії відіграє і їжа. А особливо, велика кількість солодких газованих напоїв чи велика кількість надто солодкої їжі, також викликають агресію будь – то зовнішню, будь – то внутрішню (образа).

У будь-якому випадку агресія є одним із захисних механізмів людини, за допомогою якого людина намагається позбутися негативних емоцій і пристосуватися до умов

навколишнього середовища. Цей шлях не є оптимальним, і тому слід знаходити інші способи виходу зі складних життєвих ситуацій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Берн Е. Люди, которые играют в игры. Игры, в которые играют люди. / Берн Е. – М., 2008.— С. 103.
2. Д. Майэрс Социальная психология. / Д. Майэрс – Спб, 2001.— С. 84.

СОЦІАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСІБ, ЯКІ ПЕРЕНЕСЛИ ІНФАРКТ МІОКАРДА

Труба Н. В.

НК – Кир'ян Т. І.

Черкаська медична академія

Серцево-судинні захворювання (ССЗ) є найбільш поширеними й небезпечними хворобами в світі. У структурі захворюваності населення України на хвороби системи кровообігу (ХСК) протягом останніх 10 років перші три місця займають гіпертонічна хвороба (ГХ), ішемічна хвороба серця (ІХС) та церебро-васкулярні захворювання (ЦВХ).

За статистичними даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (2014) та даними окремих країн світу інфаркт міокарда посідає одне з перших місць серед захворювань серцево-судинної системи. У зв'язку з цим соціальні проблеми хворих, які перенесли інфаркт міокарда, продовжують залишатися однією з найважливіших проблем сучасності.

ССЗ є основною причиною смертності та інвалідності населення у більшості країн світу. Українці вмирають унаслідок серцево-судинних захворювань значно раніше від громадян Європейського Союзу. Так, українські чоловіки відносно молодого віку (30-44 роки) помирають у 6 разів частіше, ніж їх однолітки з країн ЄС. Показники смертності при інфаркті міокарда більш високі, ніж при інших серцево-судинних захворюваннях. За оцінками спеціалістів, у 90 % випадків серцево-судинним захворюванням можна запобігти.

Висока захворюваність на інфаркт міокарда (ІМ), тривала втрата працездатності, в т. ч. і постійна роблять актуальними питання соціалізації хворих, які перенесли гостре порушення коронарного кровообігу. Незважаючи на успіхи, які впродовж останніх років досягнуто в лікуванні гострого інфаркту міокарда за допомогою внутрішньокоронарного і внутрішньовенного введення тромболітичних медикаментозних засобів і оперативного відновлення коронарного кровообігу, ці хворі і в подальшому потребують активної тривалої реабілітації з максимальним відновленням їхнього фізичного стану.

У сучасному світі існує багато соціальних проблем, основні з них – зростання захворюваності та смертності населення. В нашій країні спостерігається демографічний криз, зниження тривалості життя, збільшення кількості захворювань, зниження психічного стану населення. Проблема захворюваності на інфаркт міокарда гостро постає в період соціальних змін.

ІМ має особливо важливе соціальне значення. Це пов'язане з тим, яку роль захворювання відіграє в смертності й інвалідизації населення, завдає шкоди економіці країни завдяки втраті працездатності, інвалідності й передчасній смертності. Тому увагу до проблеми ІМ необхідно приділяти з боку не тільки медицини, але й соціології.

Особи, які перенесли інфаркт міокарда відчувають такі соціальні проблеми, як тимчасова й постійна втрата працездатності, інвалідність, втрата роботи, погіршення матеріального стану, конфлікти в родині, заниження самооцінки, зменшення кола друзів і знайомих.

20-30 % хворих, які перенесли інфаркт міокарда страждають м'якою або помірною депресією. Це пов'язано з виникненням соціальних і особистих проблем після захворювання. Інфаркт міокарда вражає осіб працездатного віку, реабілітація потребує тривалого часу і великих фінансових витрат. Перші місяці хворі перебувають у постійному страху повторного інфаркту. Часто під час тривалої реабілітації хворі втрачають роботу, відчувають фінансову проблему і як наслідок – проблеми в родині. Людині молодого й середнього віку психологічно важко усвідомити, що він інвалід. Не тільки через фізичні вади, але через те, що необхідно переходити на іншу, часто малооплачувану роботу. Люди, які перенесли захворювання часто занижують самооцінку, відчувають постійний стрес і можуть страждати депресією. Особи, які перенесли інфаркт у передпенсійному віці скаржаться, що не можуть знайти роботу. Роботодавці бояться брати на працевлаштування літню людину з серйозними захворюваннями в анамнезі. В результаті відсутності роботи й коштів, хворі не можуть собі дозволити проводити подальше лікування й реабілітацію.

Таким чином, актуальним на сьогоднішній день залишається питання про вдосконалення й запровадження заходів профілактики інфаркту міокарда та вирішення соціальних проблем хворих, які перенесли інфаркт.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абзалова М. Х. Раціональне працевлаштування як метод попередження повторного інфаркту міокарда. / Абзалова М. Х. – М.: ИНФРА – М, 2000 р. – 210 с.
2. Гасиліна В. С. Серцево-судинні захворювання. : 3-є видання., перераб. і доп. / Гасиліна В. С., Сидоренко Б. А. – М.: Медицина, 1999 р. – 240 с.
3. Коваленко В. М. Регіональні медико-соціальні проблеми хвороб системи кровообігу. Динаміка та аналіз. / Коваленко В. М., Корнацький В. М. – К., 2013. – 239 с.
4. Несміливо В. А. Наука про людину. / Несміливо В. А. – М.: «Видавництво АСТ», 2003 р. – С. 387.
5. Сиркін А. Л. Інфаркт міокарда. / Сиркін А. Л. – М.: Наука, 2003 р. – 264 с.
6. Conti CR – Amer. Heart. J. – 2004. – 193 р.

ЗДАТНІСТЬ ДО САМОРЕГУЛЯЦІЇ ПСИХІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ОПЕРАТИВНО-ДИСПЕТЧЕРСЬКОЇ СЛУЖБИ

*Шкуратівська Л. М.,
Науковий керівник – Грибенюк Г. С., д-р психол. наук, професор
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Постать працівника оперативно-диспетчерської служби відіграє значну роль в інформаційному забезпеченні управління діями пожежно-рятувальних підрозділів. Саме його індивідуально-психологічні властивості започатковують розв'язання завдань ліквідації надзвичайної ситуації. Від його здатності діяти відповідально, ініціативно, самостійно і творчо, уміння успішно виходити із складних та незвичних ситуацій, бажання докладати усіх зусиль для досягнення позитивного результату, уміння спрямувати інших та діяти в умовах браку інформації, щоб організувати спільну діяльність, залежить успішність протидії надзвичайним ситуаціям.

За оцінкою експертів, у рейтингу якостей працівника оперативно-диспетчерської служби найважливішою є його здатність до саморегуляції професійної діяльності, зокрема в екстремальних умовах [1]. Тільки за умови ефективної організації власної діяльності та поведінки може бути досягнуто значних результатів в управлінні діяльністю пожежно-рятувального підрозділу. Водночас, психологічні особливості спроможності працівників

оперативно-диспетчерської служби до саморегуляції психічної стійкості досліджені недостатньо.

Психічна стійкість працівника оперативно-диспетчерської служби – це, здатність в складних умовах діяльності зберігати психічний стан сприятливий для їх успішного здійснення. Психічна стійкість забезпечує здатність працівника до саморозвитку і самовдосконалення, поєднуючи його залежність від ситуації з подоланням її безпосереднього впливу.

Саморегуляція психічної стійкості – це, здатність працівників оперативно-диспетчерської служби самостійно підтримувати психічний стан оптимальний для ефективного і продуктивного здійснення діяльності в умовах що склалися. Важливими суб'єктивними чинниками саморегуляції психічної стійкості працівника є: якісні характеристики перцептивної, інтелектуальної, мотиваційної, емоційної і вольової сфер особистості; можливості змінювати структури взаємозв'язків між ними; співвідношення особистісних і операціональних характеристик [2]. Межі саморегуляції психічної стійкості працівника визначаються його потенційними можливостями та об'єктивними вимогами конкретної ситуації.

Складовими моделі саморегуляції психічної стійкості працівника оперативно-диспетчерської служби є: усвідомлення потреби у саморегуляції психічної стійкості; визначення мети саморегуляції; створення суб'єктивної моделі значущих умов саморегуляції; розроблення програми виконавських дій; створення системи суб'єктивних критеріїв досягнення мети; контроль і оцінка реальних результатів; рішення про необхідність корекції системи саморегулювання.

Феномен саморегуляції висвітлюється у психологічній літературі на трьох рівнях прояву цієї властивості: психофізіологічному, психологічному та особистісному [3]. Найбільш повно та глибоко у наукових дослідженнях розкрито психофізіологічний та психологічний рівні саморегуляції, менш детально – особистісний рівень. Найчастіше саморегуляцію трактують як інтегральну характеристику особистості, що детермінує індивідуальні особливості процесів мотивації, формування надситуативної активності, цілепокладання, ухвалення рішень, фрустраційну і стресову пластичність. В узагальненому вигляді психічну стійкість можна розглядати як здатність особистості в складних умовах зберігати психічний стан, сприятливий для успішного виконання будь-якої діяльності, що виявляється через пристосувальні реакції організму, спрямовані на збереження нормального функціонування психіки під впливом негативних чинників [4].

Саморегуляція психічної стійкості працівника оперативно-диспетчерської служби, це – здатність самостійно підтримувати оптимальний психічний стан для ефективною і продуктивною діяльності в типових і нестандартних, особливих умовах. Складовими психічної стійкості працівника оперативно-диспетчерської служби є: нервово-психічна витривалість (здатність витримувати специфічні психічні навантаження діяльності на рівні функціонального напруження, яка значною мірою визначається нейродинамічними особливостями особистості) та власне психічна стійкість (здатність протистояти психічним труднощам, що виникають в діяльності, яка визначається ступенем сформованості особистості).

Аналіз приведених даних дозволяє визначити найбільш використовувані способи саморегуляції психічної стійкості: сон, пасивний відпочинок для саморегуляції психічної стійкості часто використовує 75% опитаних, а іноді 18%; гумор, самоіронію використовують часто 73%, іноді – 16%; аналізують ситуацію часто 73%, іноді – 13%; самоконтроль, вольові зусилля застосовують часто 70%, іноді – 24%; до фізичної праці вдаються часто 64%, іноді – 22%; спілкування, розваги використовують часто 62%, іноді – 26%. Найрідше використовуються такі способи саморегуляції психічної стійкості: лише 12% опитаних хоча б один раз зверталися до психолога; аутогенне тренування часто використовує лише 17% опитаних, іноді – 5%; вживають психоактивні речовини для покращення саморегуляції часто 41%, іноді 52%.

З'ясовано, що основні практичні знання і навички необхідні працівникам для ефективної саморегуляції психічної стійкості повинні містити: навички аутотренінгу; самодіагностику; самокорекцію (використання техніки вирішення особистих проблем – зняття стресів, затисків, комплексів, позбавлення від шкідливих звичок); техніки, що змінюють внутрішній психічний стан (релаксація, самонавіювання, зняття болю, контроль функцій організму, самопереконавання, самогіпноз); самовиховання (оволодіння технікою зміни особистісних рис, самопрограмування (депрограмування), розвиток психологічних здібностей); самомотивування (формулювання і ухвалення образів досягнення, постановка завдань, ресурсне підкріплення власних дій).

Самостійне або за допомогою психолога оволодіння навичками аутогенного тренування дозволить працівникам оперативно-диспетчерської служби суттєво підвищити рівень саморегуляції психологічної стійкості і, як наслідок, досягти нових професійних результатів, зберегти і навіть зміцнити своє психічне здоров'я.

ЛІТЕРАТУРА

1. Яковенко С. І. Соціально-психологічна допомога при надзвичайних ситуаціях та критичних інцидентах / Яковенко С. І., Лисенко В. І. // НАН України; Інститут соціології. Центр соціальних експертиз і прогнозів. – К., 1999. – 224с.
2. Плотко О. В. Формування у працівників податкової міліції здатності до саморегуляції в емоціогенних умовах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.07 „Педагогічна та вікова психологія” / О. В. Плотко. – К., 2004. – 18 с.
3. Чепелева Н. В. Життєва ситуація особистості // Основи практичної психології : підручник для студ. вищих навч. закладів. – 2-е вид., стер. / Чепелева Н. В. – К.: Либідь, 2001. – С. 112 – 135.
4. Колесніченко Л. А. Психологічні особливості саморегуляції у професійній діяльності менеджерів : автореф. дис. на здобуття наук ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.07 / Л. А. Колесніченко. – К., 2004. – 20 с.

ЛЮДИНА У СВІТЛІ НОВИХ БІОМЕДИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Шоптенко В. Р.

НК – Горенко Л. М., канд. іст. наук, доцент

Львівський національний університет імені Івана Франка

Дана робота посвячена частковому огляду дослідження доктора філософських наук, професора Кугая О. І. [1], в якому він розглянув питання проблем людини в світлі нових біомедичних технологій і формування нових етичних парадигм у суспільстві.

Згідно з думкою Кугая О. І., «на сучасному етапі розвитку соціуму на перший план виходить осмислення можливостей і проблем людського буття в світлі нових технологій. Очевидно, що досягнення науково-технічного прогресу нададуть у руки людства особливі механізми, які дозволять впливати на глибинні генетичні структури, що управляють відтворенням людини». В умовах комп'ютеризації суспільства, використання відкритого доступу до передових технологій лікування, виникає проблема пошуку етичних орієнтирів не тільки в медичному і науковому товаристві, але й в суспільстві в цілому.

Автор цитує фахівця з біоетики Лінду Гленн: «За останні роки відбулося кілька наукових досягнень, які раніше ми відносили до області наукової фантастики. Від перенесення клітинних ядер до вагітності поза організмом, від чіпів, імплантованих в мозок, до трансгенних організмів, від кіборгів до химер – такі наступні кроки в нашій власній еволюції. Майбутні відкриття, ймовірно, змінять наше розуміння того, ким є людина »[2].

Футуролог Рей Курцвейл [3], прогнозує, що через сто років людство зможе «напрацювати» знань на 20 тисяч років, оскільки швидкість прогресу наростає. Прискорюються темпи зростання тривалості життя. У XVIII столітті вона щорічно збільшувалася на кілька днів, в XIX – на кілька тижнів. У наш час – зростає приблизно на 120 днів щорічно. А з урахуванням революційних відкриттів, зроблених на ранньому етапі роботи з геномом, з урахуванням клонування в медичних цілях, свідомого конструювання ліків та інших біотехнологічних перетворень, передбачається те, що протягом десяти років буде зростати тривалість життя більше року щорічно. Засобом для перемоги над старінням стає комплекс високих технологій: наномедицина, біотехнології, генна інженерія. У доступній для огляду перспективі нанотехнології створять міриади нанороботів, здатних безперервно ремонтувати організм зсередини на клітинному і молекулярному рівні [4].

Біомедична реальність в області генної інженерії випробовує моральні, політичні та юридичні основи людства. Очевидним є те, що в межах ліберально-демократично організованого суспільства, в якому кожному громадянину на основі автономного способу життя надані рівні права, практика поліпшувальної евгеніки не може бути легітимізована. До того ж, перспективи продовження життя до 150 років, формування заздалегідь заданих біологічних властивостей людини, застосування нейрофармакологічних препаратів нового покоління, що підсилюють пам'ять та інші когнітивні здібності, ставлять перед суспільством нові етичні та правові проблеми.

Усе, на що звертає увагу професор Кугай О. І. у власному дослідженні, заслуговує уваги й глибокого осмислення, ми ж пропонуємо дослухатися до думки поважного ученого.

ЛІТЕРАТУРА

1. Проблемы человека в свете новых биомедицинских технологий и формирование новых этических парадигм в обществе, [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://ruskline.ru/analitika/2019/02/15/problems_cheloveka_v_sвете_novyh_biomeditsinskih_tehnologij_i_formirovanie_novyh_eticheskikh_paradigm_v_obwestve/, 2019.
2. Ницше Ф. Злая мудрость. Афоризмы и изречения / Ф. Ницше. // Сочинения в 2 т. Т.1 – М.: Мысль, 1990.
3. Силуянова И. В. Современная медицина: проблема смены нравственных парадигм / Силуянова И. В. // Церковь и медицина – 2005. – № 1.
4. Фукуяма Ф. Наше постчеловеческое будущее: Последствия биотехнологической революции / Фукуяма Ф. – М.: ООО «Издательство АСТ»: ОАО «ЛЮКС», 2004.

REASONS OF PROFESSIONAL DEFORMATION OF THE EMPLOYEES OF THE STATE EMERGENCY SERVICE OF UKRAINE

Denysenko K. O.

*Scientific Supervisor – Spirkina O. O., Candidate of Historical Sciences
Cherkasy Institute of Fire Safety Named after Chornobyl Heroes of
National University of Civil Protection of Ukraine*

Professional deformation is a “destructive personality changes accompanying execution of professional duties” [1]; “changes in the existing structure and activities of an individual, negatively affecting productivity of their labor and interaction with other participants of the working process” [1]; “destruction resulting from practicing the same profession for a long time that adversely affects efficiency of work, produces qualities detrimental to profession, changes professional conduct” [1]; “disruption of habitual ways of life, loss of acquired competencies, the emerge of cliché’s in professional behavior and difficulties embracing new technologies, professions or occupation,

changes in personality structure during the translation from one stage to another in professional development" [1].

There are different reasons of professional deformation among the employees of the SES of Ukraine.

Internal reasons of moral deformation are: 1) negative example of the authorities; 2) overload of work; 3) the existence of the "upper limit" (limiting rank by the post); 4) poor moral breeding of the staff; 5) poor legal culture of the staff, "legal nihilism"; 6) poor level of educational work among subordinates; 7) negative "educative" influence of the environment; 8) negative influence of the family (where it is); 9) isolation, insufficiency of communication with the cultural environment, determined "exclusiveness" of bodies; 10) dissatisfaction by material payment and other forms of material stimulation of work; 11) dissatisfaction by work conditions; 12) discrepancy of the level of qualification to the work status; 13) dictatorial rights of the employee which give the opportunity to abuse of power [2].

External reasons of moral deformation are: 1) social instability; 2) crisis of social, ideological and moral ideals; 3) corruptibility of the officials, employees of administrative staff machinery; 4) legal disorder in the society, war of laws, divergences in the interpretation of laws, inexecution of laws; 5) predominant directive on pragmatic priorities; 6) poor economic, social and legal security of the employees of the SES of Ukraine; 7) negative enlightenment of the activities of the SES of Ukraine in mass media; 8) poor social prestige of the service; 9) execution of functions unusual to employees of the body. On the grounds of the analysis of forms and reasons of moral deformation and degradation it's possible to determine their basic stages which can be characterized figuratively as "stairs of falling" [3].

Thus, professional deformation is a moral one. And if an employee of the SES of Ukraine neglects the norms of social code of morals it can bring to abuse by official position, violation of legitimacy. A morally poor employee receiving information of different kind can use it in sordid motives. Moral reliability of an employee of the SESU plays an important part because he/she has an ability to satisfy his/her financial and other needs at the expense of citizens who got into the sphere of his/her activity. Because of this the opportune influence of a chief, his/her adherence to principles, strictness and personal example will determine moral manners of subordinates.

So, the category of professional deformation includes phenomena of destructive changes in person's performance, cognitive structure and activities that negatively affect productivity of labor and the interpersonal communication in the workplace; adverse effects resulting from practicing the same profession for a very long time that affect efficiency and produce professionally undesirable qualities; changes in professional conduct, one's mental structure, personality traits influenced by execution of professional duties.

REFERENCES

1. Markova A. K. Psychology professionalism. Moscow: Knowledge; 1996.
2. Polyakova O. Category "Professional deformation" in Psychology // Procedia – Social and Behavioral Sciences. 146 (2014). P. 279–282.
3. Beznosov S. P. Professional deformation of personality. St. Petersburg: Speech, 2004.

АВТОРСЬКИЙ ПОКАЖЧИК

Баранов С. О.....	5	Ковальчук Н. В.	77
Бельц Д. В.	153	Ковтун О. С.	164
Білий В. Л.	84	Колісник С. В.	79
Бінецька О. В.	110	Корнієнко М. В.	14, 17
Бобошко С. В.	47	Костенко І. С.	116
Богун Л. В.	49	Косяк С. М.	10, 171
Болбас О. М.	7	Котляр Д. О.	26, 113, 120, 167
Бразілій Н. М.	40, 141	Кривулькін І. М.	7
Будовий А. В.	9	Кришталь Д. О.	81
Бужин О. А.	102	Кришталь М. А.	155
Буйна А. С.	155	Кришталь Т. М.	65, 86, 88, 95, 99, 103, 106
Васильєв З. О.	51	Крічкер О. Ю.	111
Верещак А. О.	52	Крот Ю. М.	125
Верещак В. О.	54	Куліца О. С.	68, 72, 79
Вікарчук Ю. В.	55	Купчак М. Я.	25
Вовк Н. П.	90, 150, 153, 157	Куценко В. Р.	166
Воронний І. О.	56	Кучук А. М.	28
Гада О. Б.	57, 59	Лабунь А. В.	17
Горіла К. В.	10	Ладинчук Л. І.	118
Голіков О. О.	61	Левченко Д. Б.	82
Головченко С. І.	93	Ленець С. С.	84
Гонтар З. Г.	63	Лисенко Я. В.	120
Горбаченко Ю. М.	46, 56, 74, 149	Лисюк В. М.	61
Горенко Л. М.	177	Литвин Т. О.	122
Городнича Л. О.	22	Литвиненко А. О.	20
Грех Л. А.	63	Лукашенко Л. В.	124
Грибенюк Г. С.	12, 47, 114, 118, 136, 175	Мазничко А. Б.	22
Григоренко В. А.	65	Майданюк В. В.	125
Губенко І. Я.	164, 170	Малихін В. В.	86
Гулевата А. В.	159	Мартин О. М.	82
Гуцан В. А.	161	Матюха Р. О.	23
Денисенко К. О.	113, 178	Мацвей А. О.	167
Джулай В. О.	162	Мироненко Д. С.	23
Домбровська С. М.	57, 59	Михайленко С. В.	25
Дулгерова О. М.	97, 108, 138, 139	Мірошніченко Н. В.	127
Д'яченко В. В.	72	Мойсієнко В. М.	145
Євпак С. В.	67	Мороз С. В.	169
Журбинський Д. А.	67, 68, 72, 79	Мудра Ю. О.	129, 153
Засулько С. С.	34, 92	Мукоїда Р. В.	130
Звіщик С. О.	68	Неменуца С. М.	29
Зобенко О. О.	114	Нуязін О. М.	81
Іноземцев Л. І.	59	Оксьом І. Г.	20
Карагіоз Р. С.	70	Олійниченко О. Р.	26, 88, 90
Карндюк Є. В.	12	Павліченко А. А.	170
Карпюк Ю. М.	67, 72	Панімаш Ю. В.	132, 134
Кибальна Н. А.	55, 105	Пархоменко Т. В.	141, 169, 173
Кипич О. Ю.	74	Пасинчук К. М.	9, 23, 32, 37, 42, 44, 129
Кир'ян Т. І.	174	Пасинчук О. В.	135
Коваль К. Є.	75	Пекарчук А. В.	28

Піка Ю. Ю.....	92
Плачинда К. В.....	136
Попик А. О.	29
Прокаєв П. Д.	79
Пугач Д. О.....	93
Ремез О. Л.....	30
Рибалка О. В.	5
Рожко В. О.....	138
Романов О. Г.....	139
Романюк О. І.....	111
Рудешко І. В.	84
Сахарова З. М.....	161
Скидан М. В.	95,97
Слива Є. О.	32
Сліпченко Ю. А.....	34
Снісаренко А. Г.....	127
Снісаренко Я. С.	116
Соболь О. М.....	75
Спіркіна О. О.	178
Станько В. Я.	141
Старицька О. О.....	35
Стась А. С.....	171
Степаненко В. О.....	37,99
Тарасов С. С.	101
Тертична І. В.....	141
Тихомиров Д. О.....	38
Ткаченко В. В.....	173
Томіленко А. Г.....	143
Труба Н. В.....	174

Усов Д. В.....	77,147
Федоренко Я. А.....	159,166
Федосєєва О. В.....	164,170
Фесенко О. О.....	61
Філоненко К. В.....	102
Харкавенко В. А.....	103
Харченко В. А.	40
Цвігун О. М.	42
Цвіркун С. В.....	51
Цибульська В. П.....	42
Черненко О. М.....	141,169,173
Чікал А. В.....	9
Чубань В. С.	110
Чубіна А. С.....	145
Чубіна Т. Д.....	52,54,122,124
Шапошнікова В. М.....	171
Швиденко А. В.....	102
Шевченко І. І.....	7
Шевченко М. В.....	105
Шевченко О. Т.....	162,164,170
Шкоропад Л. М.	44
Шкуратівська Л. М.....	175
Шоптенко В. Р.	177
Шпара С. В.	127
Щедров Р. О.....	46
Яловий Є. Г.	147
Янковенко І. Ю.....	149
Янюк Е. С.	37,106,108
Яценко І. А.	150

ЗМІСТ

Секція 1. Нормативно-правове регулювання ЄДСЦЗ: стан та проблеми

Баранов С. О., Рибалка О. В. ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ	5
Болбас О. М., Шевченко І. І., Кривулькін І. М. ДОСЛІДЖЕННЯ МАТЕРІАЛІВ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ISO ДЛЯ АДАПТАЦІЇ НОРМАТИВНОЇ БАЗИ ДЕРЖАВНОЇ СИСТЕМИ СТРАХОВОГО ФОНДУ ДОКУМЕНТАЦІЇ ДО ВИМОГ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СИСТЕМИ ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ	7
Будовий А. В., Чікал А. В., Пасинчук К. М. КОРУПЦІЯ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЯВИЩЕ	9
Горіла К. В., Косяк С. М. ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КОНСТИТУЦІЇ	10
Карндюк Є. В., Грибенюк Г. С. ПРАВО НА БЕЗПЕКУ ТА ОСОБИСТІСНІ ЧИННИКИ ЙОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У СКЛАДНИХ УМОВАХ	12
Корнієнко М. В. ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ВІДНОСНО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ МАЛОЛІТНІХ	14
Корнієнко М. В., Лабунь А. В. ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ЩОДО ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ	17
Литвиненко А. О., Оксьом І. Г. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ	20
Мазничко А. Б., Городнича Л. О. ПРОБЛЕМИ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ПРАВИЛ ЕКСПЕРТНОЇ СИСТЕМИ ДЛЯ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ ЕЛЕКТРОННИХ ПАСПОРТІВ ПОТЕНЦІЙНО НЕБЕЗПЕЧНИХ ОБ'ЄКТІВ	22
Матюха Р. О., Мироненко Д. С., Пасинчук К. М. НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОГЕННОЇ ТА ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ	23
Михайленко С. В., Купчак М. Я. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У СФЕРІ НАДЗВИЧАЙНИХ ЕКОЛОГІЧНИХ СИТУАЦІЙ	25

Олійниченко О. Р., Котляр Д. О. ПРАВОВА ДЕРЖАВА: СУТНІСТЬ, ФУНКЦІЇ	26
Пекарчук А. В., Кучук А. М. УКРАЇНА ЯК ДЕМОКРАТИЧНА ДЕРЖАВА: ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ	28
Попик А. О., Неменуца С. М. КОЛЕКТИВНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ: СТАН НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ	29
Ремез О. Л. ЗАГРОЗИ БЕЗПЕЦІ ТА ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА	30
Слива Є. О., Пасинчук К. М. НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДОЗВІЛЬНО-РЕЄСТРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	32
Сліпченко Ю. А., Засулько С. С. ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ЗАХОДІВ, ЩО ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ ПРИ ЗАПОБІГАННІ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ	34
Старицька О. О. ДО ПИТАННЯ НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РЕЖИМУ ПІДВИЩЕНОЇ ГОТОВНОСТІ	35
Степаненко В. О., Янюк Е. С., Пасинчук К. М. ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ СЕРЕД НЕПОВНОЛІТНІХ	37
Тихомиров Д. О. НОРМАТИВНО ПРАВОВЕ ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНУ БЕЗПЕКА	38
Харченко В. А., Бразілій Н. М. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ	40
Цвігун О. М., Цибульська В. П., Пасинчук К. М. ТЕХНОГЕННА БЕЗПЕКА ЯК ОБ'ЄКТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ	42
Шкоронад Л. М., Пасинчук К. М. ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРИТЯГНЕННЯ ДО АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ	44
Щедров Р. О., Горбаченко Ю. М. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БОРОТЬБИ З ПЛИННІСТЮ КАДРІВ У ПІДРОЗДІЛАХ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ	46

Секція 2. Організаційно-управлінське забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

Бобошко С. В., Грибенюк Г. С.

СУБ'ЄКТНО-ТЕОРЕТИЧНІ ПОКАЗНИКИ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ47

Богун Л. В.

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ І СТАНОВЛЕННЯ
ПОЖЕЖНОЇ ОХОРОНИ В МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД НА ТЕРИТОРІЇ
ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЕЙ УКРАЇНИ.....49

Васильєв З. О., Цвиркун С. В.

МОДЕЛИРОВАНИЕ СИСТЕМЫ ДЫМОУДАЛЕНИЯ ПРИ ПОЖАРЕ
В НОМЕРЕ ВЫСОТНОЙ ГОСТИНИЦЫ51

Верещак А. О., Чубіна Т. Д.

АНАЛІЗ ТА УПРАВЛІННЯ РИЗИКОМ52

Верещак В. О., Чубіна Т. Д.

РИЗИК УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ПОКАЗНИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ
ТА БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ54

Вікарчук Ю. В., Кибальна Н. А.

СТРУКТУРА УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЧАЛЬНИКІВ
КАРАУЛІВ ПОЖЕЖНО-РЯТУВАЛЬНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ОРС ЦЗ.....55

Воронний І. О., Горбаченко Ю. М.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЛУЖБОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ В ОРГАНАХ
УПРАВЛІННЯ ТА ПІДРОЗДІЛАХ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ56

Гада О. Б., Домбровська С. М.

ХАРАКТЕРИСТИКА РЕСУРСНОГО ТА ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ
ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДГОТОВКОЮ ФАХІВЦІВ
СФЕРИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩІ57

Гада О. Б., Іноземцев Л. І., Домбровська С. М.

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ
ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ59

Голіков О. О., Фесенко О. О., Лисюк В. М.

ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В ОДЕСЬКІЙ
НАЦІОНАЛЬНІЙ АКАДЕМІЇ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ61

Грех Л. А., Гонтар З. Г.

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ІНФОРМУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ
ПРО ЗАГРОЗУ АБО ВИНИКНЕННЯ НС.....63

Григоренко В. А., Кришталь Т. М.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПЛАНУВАННЯ ЗАХОДІВ РЕАГУВАННЯ НА НС.....65

Євпак С. В., Карпюк Ю. М., Журбинський Д. А. ОБҐРУНТУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ЗАХОДІВ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СТВОРЕННЯ ОРГАНІВ З ПИТАНЬ ЕВАКУАЦІЇ	67
Звіщик С. О., Журбинський Д. А., Куліца О. С. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЄДИНОЇ ДЕРЖАВНОЇ СИСТЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ.....	68
Карагіоз Р. С. «ВИРОБНИЦТВО» РИЗИКІВ ЯК ОЗНАКА СУЧАСНИХ СУСПІЛЬСТВ.....	70
Карпюк Ю. М., Д'яченко В. В., Журбинський Д. А., Куліца О. С. ПОВНОВАЖЕННЯ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД З ПИТАНЬ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ	72
Кипич О. Ю., Горбаченко Ю. М. ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ ОПТИМІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ	74
Коваль К. Є., Соболев О. М. ОЦІНКА РІВНІВ ІНТЕГРАЛЬНИХ ПОЖЕЖНИХ РИЗИКІВ НА ТЕРИТОРІЇ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	75
Ковальчук Н. В., Усов Д. В. ПРОБЛЕМА ВЛАДИ – МОДЕРНИЙ ДИСКУРС	77
Колісник С. В., Прокаєв П. Д., Куліца О. С., Журбинський Д. А. ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ ВИНИКНЕННЯ ЗАГРОЗ ТЕХНОГЕННОГО ТА ПРИРОДНОГО ХАРАКТЕРУ	79
Кришталь Д. О., Нуянзін О. М. МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ НАУКОВО-ТЕХНОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ.....	81
Левченко Д. Б., Мартин О. М. СИСТЕМА ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В КОНТЕКСТІ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ	82
Ленець С. С., Білий В. Л., Рудешко І. В. ХАРАКТЕРИСТИКИ МІЦНОСТІ ВОГНЕСТІЙКИХ СТАЛЕЙ	84
Малихін В. В., Кришталь Т. М. МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЮ ПОЛІТИКОЮ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ	86
Олійниченко О. Р., Кришталь Т. М. СИСТЕМА МЕТОДІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	88
Олійниченко О. Р., Вовк Н. П. СТРАТЕГІЧНИЙ ПІДХІД В УПРАВЛІНСЬКІЙ КОМУНІКАЦІЇ	90

Піка Ю. Ю., Засулько С. С. ДЕПАРТАМЕНТ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВОВІДНОСИН У СФЕРІ ОХОРОНИ ПРАЦІ.....	92
Пукач Д. О., Головченко С. І. ФАКТОРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ В КОНТЕКСТІ ЦІЛЬОВОГО УПРАВЛІННЯ	93
Скидан М. В., Кришталь Т. М. ЗМІСТ ПРИНЦИПУ ЄДНОСТІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ЦИВІЛЬНИМ ЗАХИСТОМ.....	95
Скидан М. В., Дулгерова О. М. РОЛЬ КЕРІВНИКА ПІДРОЗДІЛУ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В АНТИКРИЗОВИХ КОМУНІКАЦІЯХ.....	97
Степаненко В. О., Кришталь Т. М. ДЕЯКІ МЕТОДИ ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ	99
Тарасов С. С. ТИПОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ.....	101
Філоненко К. В., Бужин О. А., Швиденко А. В. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ОСНОВНИХ ФІЗИЧНИХ ФАЗ ТА ПЕРЕХІДНИХ ФОРМ ВОДНОГО СЕРЕДОВИЩА	102
Харкавенко В. А., Кришталь Т. М. РОЛЬ КООРДИНАЦІЙНИХ ОРГАНІВ ПІД ЧАС ЛІКВІДАЦІЇ НС ТА ЇХ НАСЛІДКІВ.....	103
Шевченко М. В., Кибальна Н. А. УМОВИ ОПТИМІЗАЦІЇ СЛУЖБОВОЇ ПІДГОТОВКИ НАЧАЛЬНИКІВ КАРАУЛІВ ПОЖЕЖНО-РЯТУВАЛЬНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ДО УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	105
Янюк Е. С., Кришталь Т. М. ДО ПРОБЛЕМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УКРАЇНІ.....	106
Янюк Е. С., Дулгерова О. М. ОСОБЛИВОСТІ ПЛАНУВАННЯ В КРИЗОВІЙ СИТУАЦІЇ	108
Binets'ka O. V., Chuban' V. S. MAKING OF MANAGERIAL DECISIONS IN THE CIVIL PROTECTION SPHERE WITH THE USE OF ECONOMIC-MATHEMATICAL MODELLING	110
Romaniuk O. I., Krichker O. Yu. BASIC MANAGERIAL SKILLS OF EMERGENCY SITUATIONS STATE SERVICE MAINTENANCE PROFESSIONALS	111

Секція 3. Соціальне-економічне забезпечення діяльності ЄДСЦЗ

Денисенко К. О., Котляр Д. О. ПАТРІОТИЗМ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ.....	113
Зобенко О. О., Грибенюк Г. С. ФОРМУВАННЯ РУХОВОЇ НАВИЧКИ КУРСАНТІВ.....	114
Костенко І. С., Снісаренко Я. С. МОТИВАЦІЙНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ КУРСАНТІВ.....	116
Ладинчук Л. І., Грибенюк Г. С. МОТИВАЦІЙНА ГОТОВНІСТЬ ІНСПЕКТОРА ПОЛІЦІЇ	118
Лисенко Я. В., Котляр Д. О. ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА В ДІЯЛЬНОСТІ ПСИХОЛОГА	120
Литвин Т. О., Чубіна Т. Д. ПОНЯТТЯ, ФУНКЦІЇ, ВИДИ ТА ТИПИ СОЦІАЛЬНИХ КОНФЛІКТІВ	122
Лукашенко Л. В., Чубіна Т. Д. СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВОЛОНТЕРІВ-ПОЖЕЖНИКІВ В РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩІ.....	124
Майданюк В. В., Крот Ю. М. АУДИТ ДОХОДІВ: ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИКИ	125
Мірошніченко Н. В., Шпара С. В., Снісаренко А. Г. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ РЯТУВАЛЬНИКІВ	127
Мудра Ю. О., Пасинчук К. М. ДО ПИТАННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ.....	129
Мукоїда Р. В. ПРОВЕДЕННЯ ОЦІНКИ РІВНЯ ДОВІРИ НАСЕЛЕННЯ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЯК МЕТОД ПОГЛИБЛЕННЯ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ ПОЛІЦІЇ І ГРОМАДСЬКОСТІ	130
Паніماش Ю. В. ВИКОРИСТАННЯ КЕЙС-МЕТОДУ В ПРОФІЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДСНС УКРАЇНИ.....	132
Паніماش Ю. В. МОЗКОВИЙ ШТУРМ ЯК ДІЄВИЙ МЕТОД ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДСНС УКРАЇНИ.....	134

Пасинчук О. В. АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІЗ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ (ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ)	135
Плачинда К. В., Грибенюк Г. С. ПРОФЕСІЙНА ПЕРЕОРІЄНТАЦІЯ ВИПУСКНИКІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	136
Рожко В. О., Дулгерова О. М. АНАЛІЗ ЗБИТКІВ ВІД НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ В УКРАЇНІ ЗА 2018 РІК	138
Романов О. Г., Дулгерова О. М. ОСНОВНІ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ ОРІЄНТИРИ ЗМІ ПРИ ВИСВІТЛЕННІ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ	139
Станько В. Я., Черненко О. М., Пархоменко Т. В. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА У ВИРІШЕННІ МІЖОСОБИСТІСНИХ КОНФЛІКТІВ.....	141
Тертична І. В., Бразілій Н. М. СКЛАДАННЯ ЗВІТУ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ ПРЯМИМ ТА НЕПРЯМИМ МЕТОДОМ	141
Томіленко А. Г. ДО ПИТАННЯ СТВОРЕННЯ МУЗЕЮ В ЧЕРКАСЬКОМУ ПОЖЕЖНО-ТЕХНІЧНОМУ УЧИЛИЩІ.....	143
Чубіна А. С., Мойсієнко В. М. РЕФОРМА МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН ТА БЮДЖЕТНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ	145
Яловий Є. Г., Усов Д. В. СТАНОВЛЕННЯ КОНЦЕПТУ СПРАВЕДЛИВОСТІ В ДОБУ АНТИЧНОСТІ.....	147
Яковенко І. Ю., Горбаченко Ю. М. КОЛЕКТИВИЗМ І СОЛІДАРІСТЬ У ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ	149
Яценко І. А., Вовк Н. П. САМОВИХОВАННЯ У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ СЛУЖБИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДСНС УКРАЇНИ.....	150

Секція 4. Проблеми соціальної реабілітації та медичного забезпечення в сучасних умовах

Бельц Д. В., Мудра Ю. О., Вовк Н. П.

ДО ПИТАННЯ ПРО СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНУ
РЕАБІЛІТАЦІЮ ОСОБИСТОСТІ153

Буйна А. С., Кришталь М. А.

ДО ПРОБЛЕМИ НЕОБХІДНОСТІ РЕАБІЛІТАЦІЇ РЯТУВАЛЬНИКІВ.....155

Вовк Н. П.

ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ
«ПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ РЯТУВАЛЬНИКА».....157

Гулевата А. В., Федоренко Я. А.

КОЛЬБОРОТЕРАПІЯ – ЕФЕКТИВНА МЕТОДИКА ПСИХОЛОГІЧНОЇ
РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО
ТА МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ159

Гуцан В. А., Сахарова З. М.

ЯКІСТЬ ПИТНОЇ ВОДИ ЯК ФАКТОР, ДЕТЕРМІНУЮЧИЙ
СТАН ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ161

Джулай В. О., Шевченко О. Т.

ДО ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ МЕДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПІД ЧАС ЛІКВІДАЦІЇ НАСЛІДКІВ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ162

Ковтун О. С., Губенко І. Я., Шевченко О. Т., Федосєєва О. В.

НОВИЙ ФАХІВЕЦЬ В СИСТЕМІ ЕКСТРЕНОЇ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ164

Куценко В. Р., Федоренко Я. А.

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ПІДЛІТКІВ.....166

Мацвей А. О., Котляр Д. О.

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ
ЯК ПРІОРИТЕТНА ЗАДАЧА ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВУЗІВ167

Мороз С. В., Черненко О. М., Пархоменко Т. В.

ДИТЯЧІ ТА ПІДЛІТКОВІ НЕВРОЗИ169

Павліченко А. А., Губенко І. Я., Шевченко О. Т., Федосєєва О. В.

ПРИНЦИПИ НАДАННЯ ЕКСТРЕНОЇ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ
ТРАВМОВАНИМ НА ДОГОСПІТАЛЬНОМУ ЕТАПІ.....170

Стась А. С., Шапошнікова В. М., Косяк С. М.

СТАНОВЛЕННЯ МЕДИЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ
НА ЧЕРКАЩИНІ (XVI – XVIII ст.)171

Ткаченко В. В., Черненко О. М., Пархоменко Т. В. ЗОВНІШНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ЛЮДСЬКОЇ АГРЕСІЇ	173
Труба Н. В., Кир'ян Т. І. СОЦІАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСІБ, ЯКІ ПЕРЕНЕСЛИ ІНФАРКТ МІОКАРДА	174
Шкуратівська Л. М., Грибенюк Г. С. ЗДАТНІСТЬ ДО САМОРЕГУЛЯЦІЇ ПСИХІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ОПЕРАТИВНО-ДИСПЕТЧЕРСЬКОЇ СЛУЖБИ	175
Шоптенко В. Р., Горенко Л. М. ЛЮДИНА У СВІТЛІ НОВИХ БІОМЕДИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	177
Denysenko K. O., Spirkina O. O. REASONS OF PROFESSIONAL DEFORMATION OF THE EMPLOYEES OF THE STATE EMERGENCY SERVICE OF UKRAINE	178
АВТОРСЬКИЙ ПОКАЖЧИК.....	180

Наукове видання

Організаційно-управлінське та економіко-правове забезпечення діяльності Єдиної державної системи цивільного захисту (ЄДСЦЗ)».

МАТЕРІАЛИ

***IV Всеукраїнської науково-практичної конференції курсантів і студентів
22 березня 2019 року***

*Редколегія може не поділяти поглядів авторів.
За зміст вміщених у збірнику матеріалів
персональну відповідальність несуть автори.*

Підп. до друку 07.03.19.
Формат 60 × 84 1/8.
Гарнітура Times New Roman.
Обл.-вид. арк. 15,6. Ум. друк. арк. 23,75.
Наклад 300 прим.
Замовлення № 9.

Видавець: Чабаненко Ю. А.
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців
Серія ДК № 1898 від 11.08.2004.
Україна, м. Черкаси, вул. О. Дашкевича, 39.
Тел. 0472/56-46-66; (093) 7889999.
E-mail: office@2upost.com.

Друк: Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
НУЦЗ України.
м. Черкаси, вул. Онопрієнка, 8.
Тел. 0472/55-09-39. E-mail: fire@fire.ck.ua.